

گۆقاری

گهلاویژ

گۆقاری

گه لاویژ

به رگی دووهم

(کانوونی یه کهمی ۱۹۴۰ -

ئهیلوول - کانوونی یه کهمی ۱۹۴۱)

ئاماده کردن

سدیق سالیح ره فیق سالیح

عه بدولتلا زهنگه نه

بنکھی ژین

سہرپہرشتی لہ چاپدراوہ کانی بنکھ: سدیق سالح

کتیب: گوٹاری گہ لاویژ

بہرگ: دووہم (سالی دووہم)

نامادہ کردن: سدیق سالح، رفیق سالح و عہدوللا زہنگہنہ

پاک کردنہوہی کو میووتہری: لان، دیرین، میژوہرد، شہیدا

لہ قالبدان: لاس

رووبہرگ: ئہہد سہعید

تیراژ: ۵۰۰

ژمارہی سپاردن: ۲۹۵ ی سالی ۲۰۱۶ ی بہرپوہ بہرایہتی گشتی کتیبخانہ گشتیہ کان

سالی چاپ: ۲۰۱۶

جیبی چاپ: ہہولیر، چاپخانہی رۆژہہلات

لہ بلاوکراوہ کانی

بنکھی ژین

بۆ بووژاندنہوہی کہلہ پووری بہلگہ نامہیی و پوژنامہوانیی کوردی

مہاق: ہمریمی کورستان، سلیمانی، شعلامی ۱۱ پیہمہگروون، گہہکی ۱۰۷ بہرمان، تلاری ژون - تہبشتی مرکزوتی شیخ فرید
تلہفون: ۰۲۳۳۰۱۲۹۲ - ۰۷۷۰۱۴۸۶۳۳ یان ۰۷۷۰۱۵۶۵۸۶۴ - کورہک: ۰۷۰۰۱۱۲۸۳۰۹ ژ سنووقی پوہست: ۱۴ بہختیاری
پتکھ: www.binkeyjin.com ٹاویہانہی تہکتوژنی: info@binkeyjin.com

خہر جیبی لہ چاپدان لہ بودجہی پوژوہی (سلیمانی):

پایتہختی رۆشنبیری ہہریمی کوردستان) کیشراوہ

به رگی دووهم

سالی دووهم

(کانوونی یه کهمی ۱۹۴۰ -

ئەیلوول - کانوونی یه کهمی ۱۹۴۱)

گه لاويز ٧٠٠٠

گوفار بکي نه دهنی و نه قاي مانگي کوردی به

کانونی ۲ و شبات - ۱۹۴۱

سال ۲

ژماره ۲۱

له م ژماره به دا :

بابا علی	سه ربه ستي ۰۰۰
گه لاويز	آ گري بن کاي باقار
» »	پياوی هره به ناوبانگي آو
۰ ۰ ۰	ديوانی گه لاويزی زين
گه لاويز	فهره نسه چون شکا؟
محمد امين زکی بك	کوردی به ناوبانگ
فرامرز	گه ستي له کوردستانا ۰۰
توفيق وهي بك	ديني جاراني کورد ۰۰
فاضل محمد	چيروکي نه م مانگه (روزي له - دايك بوني شازاده)

وگه لی باسي خوشی تر نه خويفنه وه

بنکھی ژین

www.zheen.org

سربستی ON LIBERTY

نوسینی : جون ستيوارت مل
ب . ع . کردويه به کوردی

« هه مو جاريك له م شوينه ی گه لاویژدا مختصری به کی
له و کتیبه ناودارانهی کاریکی بابه خداریان کردوته سه ر
پیشکوتن و بیر وهوش ولیکدانه وهی به شه ر ، نه کین
به کوردی تاخوینده واران ی گه لاویژ هیچ نه بی له کونی
ده رزیه که وه چاویان به م گه نچینه بی به هایانه بکه وی .
بی گومان له م ری به دا توشی گه لی قورتی گه وه
گه وه ده بین له هه مو یان گه وه تر نه وه یه که نه و زمانانه ی
نه م کتیبانه یان پی نو میرا وه هه موزمانی بیگه یشتوو
ته واون و نه و میشکانه ی نویسیویانن گشت میشکی
هه لکه وتو و بلیمه ت بون که نه زمانه بی که سه
که مان به شی نه ویان نه کات و نه میشکی سه لی به
سه ر به ستی بیر کرد نه وه رانه ها توی خومان له گه ل نه میان
ده ر نه چیت »

« گه لاویژ »

خو پاس کردن به رامبه ر حکومتی ده ستوری نه وه نده ی خو پاس
کردن به رامبه ر استبدادیکی سیاسی پیویسته چونکه ره نگه به شیک له
خه لک آره زوی نه وه بکن که زولم له به شه که ی ک یان بکن انجا ، لیره دا
آگاداری وه کو به رامبه ر به هه مو استبداد و زور دا ریکی تر پیویسته .

له گهل نه و هشا که زور که س پی له مه نه نین، که چي تا ایسته هیج
هه و لیک نه در اوه بودوزینه و هی ری به کی مناسی واکه سهر به خوی فورد
و چاودبری کومهل پیکه وه تأمین بکات.

نیاز له نوسینی هم ووتاره تا کیدی نه و مبدئه آشکرایه به که نه لی:
ته نیا نیازی که بو به جی هبنای، خه لک، به ته نیا یا به کومهل، ایزن
در اوندست بنجه نه فرمان و کاری هم و نه و وه خو پارا ستنه - به گانه
نیازی که به حقیقت له ری یداقه و ت له گهل نه ندایمی مدنی کومهل
دا به پیچه و انه آره زوی خوی به کار به نیریت نه و به که نه به لی زهره رله
خه لک بدا به کردنی فرمانیک یا به نه کردنی.

هر که سه به رامه به به کومهل ته نیا له و به شه ره فتاره هی مسئوله که
علاقه ی به خه لکی یه وه هه بی و له و به شه شیدا که ته نیا خوی علاقه داره
سهر به خوی له حنوقدا بی سنوره . هر که سه حا کبی مو تله فی خوی
و له ش و میشکی خوی ته تی . **بنکه ی زین**

هم مه بده نه له پیش هه و شتیکدا به کام پیویستی به سهر به ستنیکی
و جدانی ته واره یه یه عنی سهر به ستنی لیکدانه وه و پی زانین، سهر به ستنی
ته و اوی رأی و عاطفه له هه مو باب ته تیکه وه . عملی یا فکری ، علمی ،
ره وشت و خوی و یادینی تا ته زانته سهر به ستنی بلار کردنه وه
و پیشاندانی رأیش . دو وه م ؛ هم مه بده نه سهر به ستنی چپشتن (Test)
دو که وتی گهره که تا کو بتوانین کاروباری خومان له ژیاندا به جوریک
ریک بنجه نین که له گهل ره وشت و خوماندا به ک بکویت به و شرت هی
که س تیا زهره رمه نده نه بی . سه یه م ؛ مه بده نه که پیویستی به وه یه که
سهر به ستنین له کومهل به ستندا ، بوهر نیازیکی بی ، به شه رتی

بوخرایه‌ی که‌سی تر نه‌بی و نه‌وانه‌ی کومه له که نه‌به سستن به عمر
ته‌واوبن وزوریان لی نه‌کرایت وه‌ل نه‌خه‌له‌تیزابن . په‌گانه
سه‌ر به‌ستی په‌ک که نه‌م ناوه‌ی پی ره‌وا ببیزیت نه‌وه‌یه بتوانین دوی
چاکی خومان بکه‌وبن به‌کام ریدنا آره‌زو نه‌کین تائه‌و پله‌یه‌ی هه‌ولدانه-
که‌مان‌وای لی دیت خه‌لک له چاکی خویان بی به‌ش بکات و یا په‌کی
هه‌ولدانیان بخات .

به‌شهر له‌وه زیار فانزاجی ده‌ست نه‌کوی وسو‌دمه‌ند نه‌بی که‌ما-
وه‌ی په‌کتر بده‌ن هه‌ر که‌سه‌ه‌ خوی چونی به‌باش نه‌زانیت وا بژی وه‌ک
له‌وه‌ی زور له‌په‌ک بکه‌ن به‌و جوره بیان ژینن که‌لای هه‌ندیکیان به‌باش
نه‌بیزیت زور کردن له مساللی گوفتوگو و پیر کردنه‌وه‌دا پبویسته هه‌میشه
به‌ایشیکی نا مشروع بزیزیت .

نه‌گه‌ر هه‌مو که‌س له په‌ک رأی‌دان ته‌نیا په‌کی نه‌بی ، چه‌نده‌م
ته‌نیا په‌که ، نه‌گه‌ر ده‌سه‌لانی هه‌بی ، ژیه‌قی هه‌یه هه‌مو نه‌وانی تر بی
ده‌نگ‌کات، هه‌مو نه‌وانیش نه‌وه‌نده‌ه‌تی بی ده‌نگ کردنی نه‌ویان هه‌یه .
به‌تایبه‌تی خراپی بی ده‌نگ کردنی فکر پیدش-ان‌دان ظالمیکه له
هه‌موان نه‌کریت، له‌وانه‌ی ایسته و له‌هی دواروژ — له‌وانه‌ی حه‌زه
رأی په‌که نا‌که‌ن زیار له‌وانه‌ی بروایان پی په‌تی، چونکه نه‌گه‌ر رأی په
که‌راست بیت ناحه‌زه‌کافی له‌وه‌له بی به‌ش نه‌بن که چه‌وتی تیا به‌راستی
بگور نه‌وه ، خو نه‌گه‌ر رأی په‌که چه‌وتیش بیت نه‌و تأثیره نشه
به‌خش و پا‌که‌یان له کیس نه‌چیت که له پیکاهاتی راستی و چه‌وتی
په‌یدانه‌بیت .

ماوه نه‌دان به سه‌ر به‌ستی گوفتوگو وا نه‌گه‌بینی که‌خاوه‌ن رأی

خوی به معصوم و بی‌خه‌تا داڻه‌ني که تأريخيش زورباش تېمان ڼه گه‌يني
نه کومه‌ل‌ونه فهدرد معصوم و بی‌خه‌تا ناييت . به پيوستي نازانين بياو
هه‌ميشه کوشتنی (سوکرات) و (مسيح) و آزارداني مسيحي به‌کان له
لايه‌ن (مارکس اوريلوس) بخاته‌وه بيرخه‌لک .

ڼه‌وانه‌ی دوژمنی سهر به‌ستی دينن زور کوردنيان لا باشه ، گویا
له‌گه‌ل ڼه‌وه‌شدا که زور کردن خراپه‌ی لی ڼه‌وه‌شیته‌وه ، چه‌وتی ناهيليت
بي ڼه‌وه‌ی راستی له‌بن هه‌لکه‌ني . به‌لام تأريخ پيشانی ڼه‌دا که هه‌ر چه‌ند
راستی به ڼه‌واوی نه‌ش‌فه‌وتيريت له‌وانه‌يه هيچ نه‌بي چه‌ند
سه‌د سالیک دواخريت .

ایسته ڼه‌گرچي ايمه پياوي بي دين نا کوژين به‌لام له‌لايه‌ن
کومه‌له‌وه داخيه‌کي خراپه‌ی ڼه‌وتوی پيوه ڼه‌زيت که هينده ،
کوشتن کاري تي بکا چونکه له‌وانه‌يه پياو واي لی بيت نه‌تواني ناني
خوشی په‌يدا بکات .

چار نه‌پوشين له‌بي دينی کومه‌ل‌ونه‌بي بي دينی له‌بينج وبنج
هه‌لکه‌ني به‌لام واله خه‌لک ڼه‌کا که فکري پي رانه‌هاتو (غير مألوف)
بشارنه‌وه و به‌نتيجه‌رأی تازه و بي دينی هه‌ر له‌و کوره‌پجو که تی‌گه‌-
يشتوه هه‌ول دهره‌دا په‌نگ ڼه‌خواته‌وه که له‌سه‌رده‌تاوه رأی به‌که‌يان
هيناهه‌ته بون وايتز ڼه‌م رأی به‌هرگز ميشکي هه‌مو نه‌به‌راست و نه
به‌درو روشن ناکاته‌وه .

بته‌وی سهر به‌ستی گوفتوگو نه‌هيليت ڼه‌بي گشت جساره‌نی
ادبي اينسانی بکه‌يت به‌قوربان .

کي ڼه‌تواني تقدیری ڼه‌وه بکا که دنيا چي له‌کيس ڼه‌چيت

بهوهی پياوی تي گه یشتو ، که جي ي هیوان، نه ورن هیچ فرمانی کی
سه ره به خو به زاته وه بکه ن ویا چه ری به کی تازه بگرن نهك خه لك
ئه مه یان به بی دینی ویابی اخلاقی دابنن؟ که س ناتوانی بی به لیکده-
روهه (مفکر) یکی گه وره تا راسته وخو و بی دوهلی جله و نه داته
دهست ئه قلی خوی سائهم ئه قلهی به چه ئه نجامی کی ئه گه بینی له جي په کدا
که میشك وایکدانه وهی خه لك گیروده بن ته نیا چه ند لیکده روه-
یه کی که می گه وره هه لئه که ویت ولهم چه شنه جي یا نه دا هه رگیز
کومه لیکي له لیکدا نه وه دا به کار په یدا نه بوه ونایت . وئه بی بشزاین
که هه رچی پیشکه و تي به شهر هه یه اتواری بیرینه وه ئه وسه ر ده مانه ی
ئه قلیان تیا آزاد بوه .

رأی پهك هه رچه نده بی گومان رات بی و به دل باوه ری پی
بکری هه تابه ته وای و به گشتی آرایانه گو فتوگوی له سه ر نه کریت
به باوه ر (Dogma) یکی مردو ئه ژمیریت . له دورأی په = میکیان
له وی تریان زیاتر په سند بکه یت بو سه ر خستی ئه ورأی په په سندهت
له پیش هه ره بشتیکدا له سه رته بچینه بیج و بناوانی به وه وئه مهش
به رجوره باش پیسك دیت که ته ماشای رأی ناحه زه کانی بکه یت .
ئه و که سه ی له مسئله په کدا نه نیا هه ر باری خوی ئه بینیت زور کم شاره
زایه تی . ونائه و قور تانه نه بینی که به ته ری راستیه که ی (راستی رأی به
که ی) و که به بی لایان به ریت له هیزی راستیه که ی خوی زور
کم ئه گات . نهك هه ر بنج و بناوانی رأی بهك بی سه ر به ستي گو فتوگو
جي گیرنا بی وله بیرنه چیت ه وه تاته نانهت رأی به که خوی وماناشی له
بیرنا مینن . تامیشك زوری لی نه کری که هیزی خوی بخانه کار له گه ل
ئه و پرسیارانده که باوه ری پی یانه ماوه به کی زور هه یه بو ئه وه ی هه مو

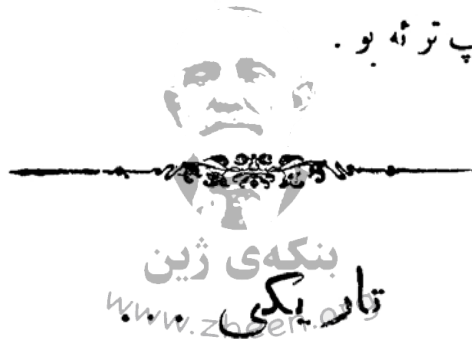
باوهره کان له بیر بچنه وه شیوه به کی وایان نه بی که هیج رابله به کی له گهل ژبانی فکری به شهردا نیه . له حالیکي وادا باوهره وهك یاساول له بهر دهر گای میشک ودهل نه وه ستي به به نالی بیان هیلیته وه .

تا ایسته باسحمان له دو احتمال نه کرد، په کم که رأی به هه لېژنر راوه که یان ناراست ونه وي تر یان به راست ده رجیت ، دووهم که رأی به هه لېژنر راوه که راست بی لېره داپیویسته که بهر بهره کانی به کی وا له گهل رأی به چهوته که ی بهرام بهری بکات که لایه نگرانی رأی به راسته که باشتر نی بی بگن و زیاتر هه ستي راستیه که ی بگن به لام هیشتا احتمالیکي زانراو تر ماوه که و رأی به بهك نه گرتوه کان له راستیدا هه مو به شدار بن و که رأی هه لانه لېژنر راوه که رأی به هه لېژنر راوه که نه و او یکا رأی بهك هه رچی چه ندیکي له و راستی به تیانی که له هه لېژنر راوه که یانا نیه نه بی زور به نیمه ت بزازی نه گهر چی چه ونیشی تیکل بوبی و آلوزا بیتیش .

هه روه ها له سیاسه تیشدا نه هه شتیکی آشکرا به که پارنی به کی آسایش ونظام به روه ره له گهل پارنیه کی خه ز به گور بن و پیشه که وتن که هر دو کیان به جوت وهك بهك پیویستن بو ژبانیکی سیاسی خوش .

تانه و رأی بانهی لایه نی دموقراتی و بانهرستوقراتی نه گرن ونه وانهی ملکیان به نی نه پارزن و یاد او ای چون به کی نه کن ونه وانهی بو ده ست گیری به کنری هه ول نه دن ویا نه وانهی هه زیان به بهر بهره کانی له گهل بهك کردنه ، نه وانهی بو ده ست که وتی که مهل یا فهر دتی نه کوشن ، بهر هه وسه ره به ستي یا بهر هه ونظام نه رون تیگرا هم رأیان هه ونه مشالیان وهك بهك ماوه ی خوده رختن ، خو پاراستن و بلاو کردنه وه یان نه بی هم رأیان هه هیچیان هیوای نه وه یان پی نا کری که بگن به نه نیجام .

راستی تیگرا له و ری سه ختوه دهست نه کوبت که هرچی
ناحزن بهرله بکرن هر کس بهرله و آمانجی خوی به لامار بدات .
ره ننگه هه ندیک بلین « بهلام هه ندی رای هه لیزیر راوی واهه به به تایی -
به تایی له بابته باسی هه بهرز و گیانی به وه که له نیوه - راست زیارن »
نهم قسه به راست نیه تاته نانته ره وشت و خوبه که مسیحینی بلاو
کردونه و ناتوا و بهک لایی به و نه گهر نه و بیرونی زانینانهی نه و نه هی
لی کردون نه هاتنا به کایه وه و یارمتهی دورست کردنی ژیان وره وشت
وخوی نه وروپایان نه دایه کاروباری انسان له ایسته گهلی دوا
که و تیز و خراب تر نه بو .

هه ز به تاریکی نه کهم چونکه رام نه کیشی بو زوله ره شه کانت .
هه ز به شه و نه کهم چونکه له شه ودا تیر چاو نه برمه مانگ
و نه ستیره کان ، نهویان چاره جوانه کانت نه میان داته مرواری به کانت
نه هینیه بیر .

هه ز به شه و به خاموشی هه و نه کهم چونکه آوایی دو دل شکو
و چاو پرله فرمیسک وهه ناسه ساردی وهک منی تیا دیتهدی ...

له انگلیزی به وه

له باخي گوپلټ

آ کړی بن کای بالقان

د لای زور که س وایه آ کړی شهری بالقان

ها به ده ست بولغار هوه . نه زایت بوچی ؟

بولغارستان ولایتیکه گوره پی ۱۹۳۹ هـ زارمیل مر به و نژیکه ی (۶) میلیون که سی تیا دانیش توه — نه مه بیجکه له دو بروجه — پای ته خته که ی شاری (سوفیا) به . (بوریس) ی سه به م مه لیک به .

بولغار نه گهرچی له شهری به که می بالقان دا ، له ۱۹۱۲ دا تور کی شکان به لام له شهری بالقان له ۱۹۱۳ دا دوسته کانی پیشوی که (سرب و بونان) بون لی هی ه لکه رانه وه له گهل رومانیا له ده ست که ونی سه ر که وتنه که ی به ش برا و ونا هو میدیان کرد .

له شهری رابوردودا بولغار له ۱۹۱۵ دا له سهر نه لمان هاته شه ره وه له ۱۹۱۹ دا به پی معاهده ی (نیویلی) پارچه به کی (مه کدونیا) ی لی سه ترا بو نون و یو کوسلا فیا و (تعویضات) یکی باشی خرابه سهر وه هرچی چه کی ه بولی سه ترا و چه ک ه لکرتنی لی یاساغ کرا . و مه لک فردیناندی به کم وازی له ته خت و تاج هینا بو (بوریس) ی کوری و خوی چوه نه لمانیا وله وساو ه له وی به .

تانشربنی به که می ۱۹۳۵ که (بوریس) خوی کرد به دکنا ترر .

بولغارستان مهيدانی نا کوکی خونين وههرا وهوريای پارتی به کاف
بوه، هر پارتی به هرچی نه شيا به نهی کرد تا نه هاته سهر حوكم و نه وساکهش
به رته بوه دوشمنه کانی قه لاجوی تی نه خستن نه مانیش له ترسانا وله قینانا
نه گهوتنه شورش بهرپا کردن وبومبلا فری دان و آگر بهردانه وه
و پیاوی گه وره کوشتن . له ۱۹۳۵ هوه گه مه ايك خوی بوه به دکتاتور
ثم کوشتارو هه رایه نه وه ننده نه ماره بیجیگه له مهش له سایه ی دکتاتور
به گهی مه لیک دا حکومه نیکی ده ستوری مه مره ومه زی هه به و پارله
مانیکش هه لئه بزرریت که (سورانی) پی نه لین ، به لام وه کو ومان
وه نه بی ثم (کومه لی هه لیز برراوانه) بتوانن نه وه ننده کار بکه نه دوا روز
وبه سه رهانی بولغار .

له سیاستی دهره وه بدا بولغار (می رهش — Bete noire) ی
بالفانه چو نکه له گهل هه ره به که له دراوسی کانیا گه ریکی هه به ، له بوگوسلاف
ویونان داوای مه کدونی و سه لانیك نه کات ، له رومانیا دو بروجه ی
نه ویت (به نابه دلی رومانیا دایه وه له ۱۹۴۰ دا) . به لام له چه نده
سالی دواپی به دا بولغار نهختی خوی له دراوسیکانی برده پبشه وه
نه وه بو له ۱۹۳۷ دا له گهل بوگوسلاف به پمانیکی به گز به کا نه چونیان
به ست وله (ریکه وتنی سه لانیك) ۳۱ توز ۱۹۳۸ دا به هه مویان
یا ساعی چه ك هه لگر تیان له سهر لا برد .

بولغارستان ولاتی کشت و کاله که نم به کیکه له مهمترین صادراتی .
تونن وهیلکه ش زور نه فروشی به دهره وه . له سالی ۱۹۳۸ دا ، ۱۶۷۹
تلف خه لوز ۳ ههزار تن نه لومینومی دهره هیناوه

۱۹۰۰ له پدش شهره وه له ۶۰٪ ي تجارتي دهره وهی بولغارستان
له گهل نه له ماندايه وني گومان نښته له مهش زيارتربوه
بولغاری آزاوشه راښ، له آشتیدا (۵۰) ۹۵ زار ۷۰۰۰۰ سکه ريان ۹۵ يه
به لام له شهر دا نه توانن بيگه يښه (۷۰۰) ۹۵ زار . نازانريت چه فروك
(طياره) ی ۹۵ يه .

«The Penjwin Political Dictionary»

پهوه قسمه ت خوښ ؤ بي ؟

- ۱ — نه وقسانه پيه رښه كه باس دريژ نه كاته وه و نه وه ندهش -
پيوست نيه .
- ۲ — چاوه روانی وه راښي نه و پرسيارانه بگه كه نه يان كه يت
- ۳ — به رامبه ره كه ت دامه گره به پرستياړی بي جی له بابته ت
كاروباری تاي به ني په وه .
- ۴ — جار جار ۹۵ ندي پرسيار له به رامبه ره كه ت بگه ۹۵ له بهر
نه وه يي كه نني باسه كه يت به دله .
- ۵ — قسمه به به رامبه ره كه ت مه يره ولى گهړی تالی
نه يښته وه .
- ۶ — كه نه زانی باسه كه بايه خيكي نه وتوی نيه ، بهر بهر كانی
وشهره دم له گهل به رامبه ره كه ت مه كه .
- ۷ — ماوه ی به رامبه ره كه شت بده قسمه ی خوي بكا و اش

دلی به ری و گوی لی بگره .

۸ - نه گه ره رنه شتوانی به کجاره کی بامی خوت نه که یت،

به (من ومن) گوی گره کهت دامه گره .

۹ - به وریانی وچالا کانه بازده به سهر نهو باسانه دا که نه زانی

گوی بگره کهت پی ی ناخوشه

۱۰ - هه ول بده هه ره نهو باسانه بکه که لای خه لک خوشن

ولی ی بهزار نابن وپی ناشله ژین .

۱۱ - به روی خوشه وه باش گوی رای به له

• Woman's Almanac •

پیاوی هه ره به ناویانگی ایرو

بنکه ی ژین

www.zoocoo.org

چهره ل

«وزاوه که تیکرا تاریخ و به تایه نی تاریخی

زیندو نوسین زور فرمانیکی به نه رک وهونه ره

وله مه ش ه-ونه تروزه جهت تر نه وه به

بتوانی راستی بدوزیته وه له ناو نهو ههزاران

نه فسانه وداستانانه دا که دوست و دوژمن

له ده وری ژیانی سهر کرده کانی ایرویان آلا نو»

وینستون لیونارد سپنسر چه رچل رئیسی وه زاره نی انگلتره

له ۲۰ تشرینو، دووه می ۱۸۷۴ دا هاتوته دنیاوه، باوکی لورد راندولف
چەرچل و دایکی ژنیکی ته مهربکانی به . له مالی باوکیا - وه کوخوی
ته لیت - « له گهل تهو خیزانه هه لیکه وتوانه هه ستاوه و دانیشتهوه
که چهند پشت بریتانیایان له ژبرده ستا بوه و آگایان له سهر کهوتنی بوه
روهو پویهی گوره پی ». له (هارو) و (ساندھیرست) خویندویهنی
له ۱۸۹۵ دا چوه له شکره وه و له شهري (مالاکاند - ۱۸۹۷)
و (تیراه) ۱۸۹۹ دا بوه وله شهري (بویر) دا مخايري روزنامه ي
(مورنینگ پوست) بوه .

له ۱۹۰۰ دا هه لېژبرا به نائبي (پارنی کونسیرقه تیف) له
(پارلمان) دا بهلام له بهرته وهی له سیاسه نی جوزیف چهبران
نارازی بو له و پارنی به هانده ري و چوه (پارنی لیبرال) هوه . له ۹۰۵
دا بوه به مدیری عامی مستعمرات .

له ۱۹۰۸ دا ککرا به (گوره ی بوردی بازرگانی)
ویارمه تی دانانی که لی قانونی کومه لی باش باش دا . که بوه وزیري کاروباري
ناوخوزور یارمه تی ایرلانده ي دا له قانونی ۱۹۱۲ دا . له وه دوا کرا به
(فرسست لورد اوف ته دمیراتی) وه زیري ده ریا ، لیره دا که لی
ایسلاحاتی وای کرد که زور به که لیکي بریتانیاهات . له شهري ۱۹۱۴ -
۱۹۱۸ دا که چەرچل هه همیشه بامی ته کرد و هاوولانی به کانی خوی پی ته
ترسان که خویانی بو آماده کف له ۱۹۱۵ دا له سهر ته وه ي قایینه
په ره ووي ره ته کانی نه کرد وه زاوه تی جی هیشت و چوه فوره نسه بو
خزمنه نی ایپراتور بهت کردن له مه بدای شهرا . له ۱۹۱۷ دا (لوید جورج)

هینابوه و کردي به وزیري (جبهه خانه و تفاقى شهر) گهلى خزمه نى بايه
خداري بریتانیايي کرد لهم دوره دا . له ۱۹۱۸ موه تا ۱۹۲۱ موه وزیري
شهر و وزیري هوا ، و له ۱۹۲۱ موه تا ۱۹۲۳ موه وزیري
مستعمرات . له ۱۹۲۲ دا زور لایه نى له گهل ابرلانده ريك كه رتني
گرت . لهم سهردهمه دا زور به دوشخنى بولشه و يك نارې بلا بو بوه و
رأى به كافي قينى هاوري (ايرال) . كانی هه... تاند له ۱۹۲۲ دا له
هه لزاردا نا ئايي به گهي بو تازه نه كرايه و . به نى له سياست ته كيه و
خوي دايه نوسين . له ۱۹۲۴ دا ديسان گه رايه و سه هر كاروباري
سياسى چوه (پارني كونسيرفوتيف) موه له ئه يلولى ۱۹۲۴ دا له ناوچهي
(اپينگ — Epping) هه لمان بواردا به ئه ندائي پارلمان وله وساو
تا ئيسته پاريزگاري هم شوينه يي كرده . له قاينه يي (بولدوين) دا
وزيري ماليه يو .

بنكه ي ژين

له ۱۹۳۰ موه تا هه لگيرسايي هم شه رة چهرچل چه وظيفه به كي
نه بو ، به لام زور آگاداري كاروباري دهره ووه و هه ميشه له خطبه و له
نوسينه كانيا به رامبه ر به ده نگو بامي دهره ووه و ئه و كار ساتانه ي له ئه و رپا
ئه قه و ما خه اكي هوشيار ئه كرده ووه كه ئه ناوبانگي « دوربني » دايه .
كه له ۱۹۳۳ دا نازي هانه سهر حوكم له ئه لمانيا چهرچل ئه زاني چي به
دهمه و به بويه هه ر هاواري ئه كرد به ريتانيا بكه و به خوي جهك و جبهه خانه
و تفاقى شهر و به تاي به نى ته ياره ي كوشتار زوركات . له شه رى اسپانيا دا لايه نى
بي تهره نى گرت له نرسى شهر هه لگيرسان چهرچل زور ناحه زى سياستى
سارد كرده و هى چه مبرلن بو و له گهل ايدن و ده ف كوپه را زور به

تونگي و به گهرم به گڼر سياستپوهنې (ريښه وټي مونيڅ) ي
۱۹۳۸ ي چه مېرلن دا چو . که تماشايي کرد چه مېرلن له
۱۹۳۹ دا نهو سياستپوهنه ته گريت که هم ۴ ، ۵ . سال بو گرتي
يه پيوست نه زانی له هه لگېرسانې نه م شهره دا چه رچل کړا به
(وه زيري ده ربا).

له دواي نه وې نهلمان نه رو بچي دا گېر کرد چه مېرلن وازي له
رئيسی وه زار نه ي هينا بو چه رچل .

چه رچل خطيبېکی زور به دم و قسه نه سته قه ، هه روه ها نوسه ريکي
تابييت چا که کومه لي کتبي نوسيوه له بابته شهر و سياسه ته وه که
چا کترين له بابته ي خوباندا هه رچي ده ولته خېزانه که يان بو بهر
(دوق مالېرو ي آموزاي کهوت هم به هه ول و تیکوشيني خوي
خوی دورست کرد تا وای لي هات سالی (۱۰۰) هزار لېره ي ده ست
ته کهوت له نوسين

www.zheen.org

هتلر

نه دولف هتلر ديکتاتورې نهلمان له ۲۰ نيسانی ۱۸۸۹ دا له
(برونو) له (آوستریا) له دايک بوه ، باوي مامورېکي گومرک بو هه ول
چوار صنفې قوتابخانه يکي سانهوی ته و او کرد له (لېنز) ، هم شهره له
سه رده دا ناوچه ي بزوتنه وې (جهرمه نيته ي مه زهن) بو که نه مه

کاريکی تهواري كوردونه پير و باوهر و جولانه بهي لهوه
دواي . بهو نيه-ازهي بي بهوينه-گر چوه (فيانا) بهلام لهوي
له امتحاندا دهر نه چو . مايه وه سه-ردهي به ناي كورد و جار جار
وينه شي دورست ته كورد، له ۱۹۱۱ دا چوه (مونيخ) له
باقاربا) لهوي هه ربه فرو شفتي ورده وينه كاني به ربوه ته چو ، له
آگستوس ۱۹۱۴ دا كه شهر هه اگير سا له له شكري تهلمان داخوي نوسي
به سه-سكه ر نه ي ويست له له شكري نيشمانه كه ي خوبا بي چونكه ههزي
له چاره ي (هابسبورك) ه كان كله خيزاني شاهي بون نه ته كرد له بهر ته وه ي
تهلمان نه بون . به در بزابي شهر له مه يداني روز آوا خزمتي كرد گهر چي
له (چاوهش) ي پيشتر نه كهوت نزيك برانه وه ي شهر غاز كاري تيكرد
مده تيكي كم كوير بو دواي شهر گهر به وه (مونيخ) لهوي ناسياوي
له گهل كومه ليكي ۶ ته نداجي به با كرد كه به خوبان تهوت (پارتی
كريكاري تهلمان) و هه مو جار يك له ژوري پشته وه ي . خانيك
كو ته بونه وه . دامه رزينه ر و سه-سه كرده ي ته م (پارتی) به
(دريكسله ر) ناو كريكاريك بو هتله ر چوه ته م پارتی به وه و بوه ههوت ته م
ته ندام (عضو) و كهوته هه ول و ته فه لادان بو گوره كردني پارتی به
كه زور به و دواي دهر به راندني (دريكسله ر) ، هتله ر بوه سه ر كرده ي
و ناوي كومه له كه گور ا به (پارتی كريكاري ناشنال سوشيا ليستي
تهلمان) له سالي ۱۹۲۳ دا ته فه لابه كي ناوه ختيان دا بولا بردني حكومه ت
به لام بيس-ود بو چونكه ته و كار به دهست وده سه-لاتدارانه ي به ليني
پشتيواني يان دا بوبه هتله ر لي ي ده لگه رانه وه . هتله ر سو كي ۵ سال

به نديني درابه سهرا و نيرا بو قهلاي (لاندسبورگ) له باقاريا به باره تي
(ناشنالست) . كان له پاش ههشت مانگ بهره لاگرا . انجا كهوته وه
ريكخسته وه و بنيات دانانه وه ي پارتني به كه ي .

له ۱۹۲۸ دا (پارتني ناشنال - س - وشياليست) ۱۲ نه نداي لي
هه لبريرا بو (ريخشتاگ) .

نه ستيره ي هتلر نه وسا كه كهوته بلندي كنه زنگانه ي ۱۹۳۰ هه مو
نه لمانيا ي له رزان به پاره ي نهو خاوهرن كارخانه كه ورانه ي به ليني دا بوني
له شه پولې به رزبوه وه ي (كوميونيزم) بيان پارزيت پارتني به كه ي له
هه لبراردني ۱۹۳۰ دا (۱۰۶) نه نداي لي هه لبريرا بو ريخشتاگ .

زوري پروبا گانده ي هتلر ، لهم ده وره دا له عه له به ي (به ياني
قارسا ي) و نظمي جمهوري و جوله كه و (ماركسيزم) بو .

تا هه هات گراني زبادي نه كرد و ده رامهت كم نه بروه له نه لمانيا دا
و به م بي بهش لابه نكري هتلر زور نه بون كه له نيساني ۱۹۳۲ دا
له هه لبراردني رئيسي جه مهوربته دا هاته مه يداني هه ندينبورگ وه
۱۳۷۰۰۰۰۰ ده نكي وه رگرت به رامبه ر به ۱۷ مليون ونبوي نهو .
هه ندينبورگ وظيفه ي (چانسله ر) بشي نه دا به هتلر .

كه له هه لبراردني ۲ تشريني به كه ي ۱۹۳۲ دا هتلر ۱۱ مليون
و هه وسه دده زار ده نكي گرت خه لكي هه مو وايا ن نه زاني كه ايتر
نه ستيره ي هاتوته كزي و گولوله ي كه وتوته لبري .

(جه نه رال فون شليخه ر) كه (چانسله ر) و پياويكي به ده ست بو
لهم وه خنده دا خه ريكي ده سيسي به كي وا بو كه به چاريك هتلر و كومه له

خانه دانه گهی دوری هه ندنبورگ یشی تیا له ناوچیت ، نهم دهسته خانه -
دانه له گهل چه ند خاوهن کارخانه ی آسذیکی دهست - تهنگ که به ته مای
یارمهی هتلر بون بیان بوژ بنیته وه له آمانجی (سوشیالیزی) نهی
(شلیخه) که ونونه شه که وه له ژیر سهر په رشتی (چانسله) ی پیش- و
فون پان دا له مالی (ههر شروده) ناو خاوهن بانقیکدا له (کولون)
کو ونونه و ته راریان دا که هتلر پپاریزن و پیشی خه نه شوینه گهی
(شلیخه) . ته مانه وه نهی به زوری نازی بون ، ته نیا ته بیان ویست
هتلر بکن به گوچانیک به دهست خویانه وه به آسانی هه ندنبورگی پیریان
لاس دا که هتلر بخاته شوینی شلیخه و قایینه به کی تیکهل له نازی
و (ناشنالیت) ه کان دورست بو و هتلریش بوه چانسله له ۳۰ کانونی
دووه می ۱۹۳۳ دا .

به کم فرمان هتلر نه وه بو که بیژاری ناحهزه کانی بکا بو ته .
سو تاندنی (ریخشتاک) ی ریخشت و به شوینکه و توه کانی خوی آگری
پیوه نا او بالیشی خسته نهستوی کومیونیسته - ته کان که دوژمنی هه ره زور
و به چنگی بون . هتلر نه می کرد به بیان بو گرتنی زور له ناحهزه کانی
و به کخستنی چالاکی پارتی کومیونیس و سوسیالیست له هه لژاردنی
دواییدا و نهوشی کرده شانازی بو خوی که وا گویا ته لمانیای له هه رایه کی
آماده ی کومیونیس پاراستوه .

له هه لژاردنی ۵ مارتی ۱۹۳۳ دا پارتی نازی ۱۷ ملیون و دو سه د
وهه فتا هزار دهنگیان بو که نهمه ته بگرده (۴۴٪) ی گشت دهنگه
کان و بو نهوه ی فسه یان سوار بیت نهی له گهل (ناشنالیت) ه کان

بهك كهون كه (۸:۸) ده نگیان بو + دواى نهوهى كو ميو نيسته كانى به زور له
ريخشتاگ كرده دهره وه قانونيكي پي دانان كه به و پي به ده سه لاتيكي
ديكتاتورى دابه خوى وبه يارمه ني (گيستا پو - پوليسى سياسي)
وله شكري بروسكه) به وه قري خسته نا ههز و دوژمنه كانى تهر و تونا
كرد ، زور يان لي گرتن و كوشتيان ، هه نديكيان چه پس كرد وه نديكيان
دهر به دهر كه وتنه ولاتان . پارتى به كانى هه لوه شاندى ، كومه لى كريكاره كانى
بلاوه پي كرد ، مان گرتنى كريكارى يا ماغ كرد ، تا ته نانت پارتى
(ناشنا ليست) هه كانى دوستيشى نه هيشته كه وا به ته ما بون هتلهر كوچانى
ده ستيان بيت .

هتلهر لهم دهره دا كه خهر يكي بزاري ناو خو بو ، نهوه ي بيرچو
به وه كه جارو بارنسى دراوسى كانى دهر خات و نيازي چاك و بيري
آشتي بهروه رانه ي خوى يان پيشان نهوه ي خوي به سو بيري روي
بولشه ويكي بداته فه لهم بهرام بهر به نه ورزوپا و دهرى بخا كه نه وه نده ي
سه رى دهرزى بهك گله پي نه له سنورى ايسته ي نلمان ونه له وه وه تانه ي
دور و نزيكى ونه له وه پيمانانه ي نلمانيا به ستوبه ني له كه ايان به هيج جور يك
نيه هتلهر كه له دوژمنه كانى به وه وه ، انجا چاويكى گيرابه پارتى به كه ي
خويادي خهر يكه نه پي به دو كونه وه هه نديك (راديكالى) نه يانه ويت
نهو به لينسانه ي داويانه به ميلهت به جي ي به مين ، و به شه كه ي تر
زوريان له هتلهر نه كرد كه واز لهم بيره (سوشيا ليست) انه به پيني
و نلمانيا بكه ويته خو كو كردنه وه بو شهر و بو جهان گيري .

له ۳۰ حزران ۱۹۳۴ دا له دواى كويونوهو په ك له مالى (كروپ)
ناو خاوهنى چهند فابريقه په كى گه وړه له (ايسن) هتلهر ته مري دا
كه (راديكللى) په كان بگرن و بيا نكوژن . له م بزاره دا له ۳۰۰ هوه تا
۱۱۰۰ كس كوژرا ، له مانه گه ليكيان پياوي گه وړه و به ده ست بون
وهه نديكيان ته نيا له بهر شهوه كوژران كه قهرزي كوني هتلهريان
به سه ره ووه بو وهك (شليخهر) . دواى مردنى هه نديبورك له ۴ آخستوس ،
۱۹۳۲ دا هتلهر وظيفه ي رئيسى جمهوري وچانس له ري بوخوي
دا له بهك .

له مارتى ۱۹۳۵ دا عهس كهر گرتنى دانابهوه به پيچه وانهي
په پمانى فرسايل بي شهوى په كى پى الى بو وات كرد . له ۷ مارتى
۱۹۳۶ دا ، به پيچه وانهي په پمانى لوكارنو ، ولاتى رابنى داگير
كرده وه .

بنكه ي ژين

له ۱۲ شوباني ۱۹۳۸ دا آوستريايى داگير كرد و خسته وه
سر تهلمانيا ، به مه خهوى هه ره كوني تهلمانياى هينايه دى .
به (ريك كهوتنى مونيسخ) ولاتى س وديت ي درابهوه
به وشه رته واز له چيوسه كولوفا كيا به پنى كه چى له مارتى ۱۹۳۹ دا
هه موي گرتنه ژبرده ست .

هتلهر له ۱۹۳۳ وه تا ۱۹۳۸ وه كو دوژمنى خو پنه خووى
كوميو نيزم وسه وقيت خو ي پيش انى عالم ته دا ، شهوه بو له گه ل ژاپون
وابتالبا دا (په پمانى دوژمنايه تى كومان تيرن) يان به ست كه چى له م دوايه دا
ده ست كهوت واى هينا كه له گه ل ستالين په پمانى كى به گزيه كا نه چون

ودوستایه‌تی بیهستن (۲۳ آب ۱۹۳۹). دواى ساغ ~~کردنه‌وه‌ی~~ چیکوسلوواکیا هتله‌ر داواي (دانزیک) و (کوریدور) ی له پوله‌نده کرده‌وه ته‌میش پشت ته‌سه‌تور به‌و به‌لینی یارمه‌تی دانه‌ی انگلیز و فهره‌نسه دا‌بویانی ملی بو هتله‌ر که‌چ نه‌کرد بویه له ۱ ته‌یلوی ۱۹۳۹ دا هتله‌ر (دانزیک) ی خسه‌ته‌وه‌سه‌ر ته‌لمانیا و په‌لاماری پولانده‌ی دا .

هتله‌ر چه‌زمانیکی بیگانه نه‌زانت چه‌ند وشه‌به‌ک فهره‌نمزی- نه‌بی زور به‌ترس له‌گهل ژن ته‌جولیت‌وه، هیشتاژنی نه‌هیناوه و له وانه‌ش نه‌که‌له‌مه‌دواش بیهینی. چه‌مانگانه به‌ک وهرناگریت ده‌ستی له مانگانه‌که‌ی هه‌لگرت بو ته‌و کریکارانه‌ی له وه‌ختی کارا زه‌ده‌دارته‌بن ولی یان ته‌فه‌ومیت . پاره‌به‌کی بی شو‌ماری له فروشه‌نی کتیبه‌که‌ی (ماین کامپف) ده‌ست ته‌سه‌ویت زور حه‌ز له موسه‌یقی (واکنه‌ر) ته‌کات .

ستالین

جوزیف ستالین، دیکتاتور ی هه‌و ولانی سوویت کوری گورجی به‌کی پینده‌چی به‌له ۱۸۷۹ دا له‌دی به‌کی نزیک تفلیس له‌دایک بوه . به‌نیازی بونه‌فه‌شه له قوتا بخانه به‌کی کلیسه‌دا خویندویه‌نی به‌لام زو له

ههراوه هوربا هه آگیرساندن پارتی سوشالیستی شورش بهرپا کهره وه کلا .
له ۱۹۰۳ وه نه ندای پارتی بولشه ویکه ، ناوی خوی نا (ستالین) کهمانای
(پولانی) به . زور به گژ دهوری چاردا چوه گهلی جار گیراوه
ونهی کراوه بو (سبریا) .

له دواي هه رای مارنی ۱۹۱۷ چوه وه (پنهروگراد) لهوی
له گهل اینین له گهلی شوینی بهرزا بو له ۱۹۱۹ دا بو به سکرتری
قومیهتی ناوهندی پارتی .

له دواي مردنی لینین له کانونی دووهی ۱۹۲۴ دا زوران
دهستی پی کرد له بهینی ئەم وتوتسکی دا له سهه ش-وبنه کهی لینین
به یارونی (زینوویف) و (کامنیف) وتوتسکی دهه پهران . انجا به کومه کی
(کالینین) دهسهلانی بهری زینوویف بشی نه هیشت که سالی ۱۹۲۷
هات ستالین به تهوای جلهوی پارتی گرتبوه دهست . پیلانی پینج
سالهی دانا . وهه موهیزی خوی دا به نهوهی ولانی سوویت بکا به
ولاتیکی سوشالیستی تهوار . له ۱۹۳۶ و ۱۹۳۷ دا دهستی کرد
(بژار) زور پیاوی به ناوبانگی تیا له ناوچو . له ۱۹۳۴ هوه تا ۱۹۳۹
ستالین به دوزمنی خوینه خوی نازی و هتلر تهزارا کهچی له ۲۳
اگستوس ۱۹۳۹ له وهختیکدا که هه مو دنیا به نه ما بو له گهل انگلنز
وفهره نسه به ککه وبت په پمانیکی به کژ به کانه چونی بهست له گهل
ئلمان و بهمه دهستی هتلهری بهرلا کرد له پولاندهدا و له پاش هه لکو-
تانه سهه ر پولاندهی ئلمان به ۱۵ روز تهویش بهشی خوی
لی بردا .

ستالین له سه هر سیاستیکي تابلیت واقعی ثروات، هر چه نده
نروند. کي به کان به خاڼی ش. ورشي دانه نین به لام لای کومیونیسته.
کانی تر هیشتا هر قاره مانی نه به زوله ری لانه دهری کومیونیزمه له
دنیا دا. بی لایه نگرې له دهری ستالین دا نه مانه بوه. - سوځیات
وه کو دوه له ټیګی مه زن تابه ت له باباخ په بدا کردنه، له مه بدانی
اقتصادی وثقانی دا سوځیات که لی پیش که توه وپیلانیکی
سه وش. یالیزی ته وای په پره وی کردوه به لام کومیونیزم
وه کو بزوتنه وه به کی جم انگیر له دهری ستالین دا چه سه هر که وتیگی
ده ستگیر نه بوه له هیچ شوینیکی دنیا دا
سه رته وه به ستالین ته نیا سکر تیری پاری به وچه ظیفه به کی نیه له
حکومه تا.

کور وکچیکې هه به له ژنوی گورجی به کی که له ۱۹۳۴ دا
مرد. له مالدا پیاویکی زور بی دهنګ وساده یه. شاره زاییکې زوری
هه به له اقتصاد وسیاسه تا زور چه ز له سینما نه کات، جار جار
شه ترنجیش یاری ته کا، مانګانه ی نزیکه ی (۱۰۰) دیناره زور جار به
ته نیا نه بیزیت به شارا نه گریت.

موسولینی

بینیتو موسولینی دیکتاتورې ایتالیا ودانه ری (فاشیزم) له ۲۹ ی

نوز ۱۸۸۳ له (پرداپيو) له مقاطعه‌ی (فورلی) له دابلک بوه باوکی آسنگر بو .

موسوليني حمله پيشه‌وه به (سوشیالیست) ی هاته کایه‌وه ، له ۱۹۰۲ دا نه‌فی کرا بوسویسه له وه‌دوا گه‌رایه‌وه ایټالیا ، له ۱۹۱۲ دا کاروباری روزنامه‌ی (آفاتی) خرایه ژبرده‌ست که زمانې پارټی سوشیالیست بو له ۱۹۱۴ دا که شهره لگیرسا بوه (ناشنالیست) وداوای ټوه‌ی ټه کرد که ایټالیا بچیته شهره‌وه له سهر ټمه له پارټی سوشیالیست دهر کرا . له آشرېني دووه‌ی ۱۹۱۴ دا روزنامه‌ی به‌ناوي (پوپولو دیتالیا) وه بو خوی دهره‌ینا و بوه سهر کرده‌ی ټه‌وده‌سته به‌ی ټه‌یان ویست ایټالیا بچیته شهره‌وه . وه‌ک ټه‌فهریک خوی کرد به‌ه‌سکه‌ر که له مایس ۱۹۱۵ دا ایټالیا چوه شهره‌وه ټم (عریف) بو . له نیسانی ۱۹۱۷ دا زور پدیس بریندار کرا له دواي چابونه‌وه گه‌رایه‌وه سهر روزنامه‌کی .

www.zheen.org

که شهر برابه‌وه وخه‌لک دی یان ایټالیا له‌گه‌ل ټه‌وه‌شدا له رې سهر گوتن دا گه‌لی زیانی لی که‌وتوه وگه‌ایکې لی ککوژراوه به‌شه تالانیکې ټه‌وتوی پی نه‌برا ناهومیدیکې پی پایان بلاوبوه‌وه له هه‌و شونیکدا . بیجگه‌له‌مه‌ش (رادیکالی لای چپ) بلاو وه‌وه به ولاته‌که‌دا موسولینیش به‌ته‌نیا (۴۰) که‌سه‌وه له ۲۳ مارټي ۱۹۱۹ دا له (میلان) به‌گم (فاشیود کومباټیمینټو (Fascisti Combatimento) ی دورست کرد وپروگرامیکې ناشنالبزې و آنتی کومیونیزمی بو دانا . هه‌رچه‌ند له‌هه‌لېژاردني ۱۹۱۹ دا ته‌نیا (۴۰۰۰) ده‌نگي وه‌رگرت به‌لام

بزوتنه وه گه‌ی تا نه‌هات رو له بلاوه کردن و پوره سه‌ندن و و به ريك
كهوتني له گهل (پارتي ليبرال) ي سنيور جيواني له هه‌لبزاردني ۱۹۲۱ دا
۳۸ كورسي ده‌زگير بو له (كومولي هه‌لبزردوان) دا له گهل نه‌وه‌شا
وه‌زاره‌ني نه‌ويست . له‌م وه‌ختانه‌دا بزوتنه‌وه گه‌ني ناوي بو به
(فاش-بزم) .

له ۱۹۲۲ دا حالي ايتاليا . له‌ي پهريشان بو (لاي چه‌پ گره)
كان ده‌سه‌لات (سلطه) و كارخانه و قاريقه‌كانيان گرتنه ده‌ست
و سكه‌مه‌ت به ته‌واوي بي هيز بو له دواي كو بونه وه‌به‌كي پارتي
فاشيست له (ناپولي) ، له ۲۸ ي تشريني به گه‌مي ۱۹۲۲ دا (۴۰)
هه‌زار فاشيست هه‌ليان كو تابه سهر ريبانه‌خت (روما) . حكومه‌تيكي
بي هيز له سهر حوكم بو هه‌ر زو جيني بو موسوايني چول كرد كه مه‌ليك
بيكا به رئيسي وه‌زاره‌ت . سوشيا ليسته گه‌ني هه‌ندي به ربه‌ره گه‌ني بان كرد
به لام به‌هوده له لايه‌ن فاشيسته كان به‌ي ده‌ست گران . له ۹۲۳ دا قانوني
هه‌اژاردني به‌جور بيكي وا گوري كه له هه‌لبزاردني نيساني ۱۹۲۴ دا پارتي
فاشيست اكثريتيكي ته‌واوي ده‌ستكه‌وت له ۱۰ ي حزبراني ۱۹۲۴ دا
سهر كرده‌ي سوشيا ليسته كان (ماليوني) به‌ده‌ستي فاشيسته سهر چله كان
به كوشت چو ، نه‌مه بو به هوي هه‌را به‌كي گه‌وره ، هه‌ر چو نه‌ندامي
پارتي به معارضه كان هه‌به وه‌ك سوشيا ليست و كوميو نيست وليبرال
و كلير بكال هه‌مو مجلسيان به جيني هه‌بشت و مقاطعة‌ي حكومه‌تيان كرد له
۱۹۲۵ دا موسوايني به (انقلاب) يك خوي كرده ديكتاتوري ايتاليا .

له ۱۹۲۶ دا بهر بوه ناحهزه کافي گشتي تهنگه تار و دهر به دهر کردن، بهم

جوړه ایتالیای به ساغ بوهوه

له وه دوا که و ته ریکمستن کاروباری ولانه که به پپی نظامی
فاشیستی ته که چي له سهر حسابي سهر به ستیش بو به لام له گهلی
روهوه ایتالیای پیش خست و له نار دوه ولنه که رره کانداده نگیکی
دلیری دایه .

له ۱۹۲۴ دا له گهلی انگلنز و فوره نعه (سترزا فرونت) یان
دورست کرد و که له ۱۹۳۴ دا هه رایه که نازی، له (آوستریا) دا بهر پیا
بو، گورج هه سکهری ایتالیای له سنورا که کردهوه نهوه که هتلهر دهست
بکیشته، (آوستریا) وه .

له ۱۹۳۵ دا به نیازی بنیسات نانی ایپراتوریه تیک په لاماری
(حه به شستان) ی دا ته قه لای نیوه و نا به دلی کومه لی میله تان) له جنیف
له وانه بو په کی بخت به لام گهلی له هتلهری نزیک خسته وه . شهري
رورتر بنچینه ی هم دوستایه تی په ی له گهلی هتلهر جي گیر تر کرد .
رازی بو به وهی هتلهر (آوستریا) بخته وه سهر ته ملانیا . له پشیموی ته یلولی
۱۹۳۸ دا یارمه تیکی سیاسی زهره، هتلهری دا ویه کی بو له ایزا که رانی
(ریککی و تی مونیخ) .

له مارتي ۱۹۳۹ دا په لاماری ته لبا نیای دا و درای ته مه زو
که و ته دا واکردنی (جیبرتی) و (تونس) له فوره نسه . له ته یلولی
۱۹۳۹ دا که شهر هه لگیر صا مرسولینی دوره و په ربز وهستا تا ۱۱ ی
حزیران ۱۹۴۰ و سا که له شکری ته لمان ته نگی به فوره نسه هه لچنی

ولای زور که س شه رها ته برانه وه موسولینی هه ایکو تایه سهر فوره زسه
له گیانه لاودا . له تشرینی دوودی ۱۹۴۰ دا په لاماری یونانی دا .
موسولینی بیجگه له وهی (سهری حکومته Capo de Governo
پینج وه زاره نی که شی به دهسته وه یه . ژنه که هی (دوناراشیل) ه ،
(فیتوریو) و (برنو) ناو دوکور و (ای.ا) ناو کچکی هه یه که ژنی
کونت شیانو وزیري کاروباری دهره وهی ای تالیایه .
موسولینی خوینده واریکی باشه ، فوره نسزی و هه لانیکی باش
ئه زانیت ، له نوسین دا دهسیتکی بالایی هه یه . به هه زه کاری زور می
بازو به لام میسته که به سالاجوه هه ونده گوی یان نادانی مانگی نریکه هی
(۸۰) دیناری هه یه ، چند سالیک به و پاره یه به ریوه هه چو که گو قاری
(هیرست) ی هه مریکی هه بدایه هه قی نوسینی وتاره کانی
که هه فته ی نریکه هی (۳۰۰) دیناری هه کرد . زور هه زله هه واری و مه له
هه کات زوری پی ناخوشه بیری بجه یته ده (پایره) زور فنی له بیری به .

www.zbeen.org

هی زانی له بابت دلتوه ؟

له پیش له دایک بو تا دلت لی نه دا ؟
له پیش له دایک بو نابه چه ند هه مته به کیش دلت نه که ونابه
لیدان هه رگیز به زیندوی له دایک نه ته بویت . گهرانی خوینی منال له
پیش بو نیا به چه ند هه فته به که له هی دایکی جوی ته بیته وه وزور به
آسانی گوی له لیدانی دلی منالی نه بو هه گبریت .

دلت که وتوتنه کام لات ؟

دل هر وه کونه که وتوتنه لای راستی له شه-وه هر وه ها به
ته واره نیش نه که وتوتنه لای چه پیه وه ، بگره له خه نی ناوه راستی له ش
نزیک تره له هر دولای .

دلی ژن زور ایش نه کایا هی پیاو ؟

له گهل نه وه شدا که دلی ژن نزیکه ی له ۲۰٪ سو کتره له هی
پیاو که چی دقیقه هی چند جار یک لهو خیرا تر لی نه دا و نه مه که وا دلی ژن
تا ته نانهت له پیش له دایک بو نیشدا له هی پیاو خیرا تر لی نه دا که لی جار
سه هر که وتوانه به کار نه هینریت بو زانی نی نیرومی منار له سکی دایکیدا
دل چی به سه هر دی که نه چینه نوجی وه ؟

که بچینه ژر جیگا وه ، نه که رچی نه شنوین لمان ایدانی هیواش
نه کاته وه و هر ههستان یا راست بوینه وه کورج که ویته وه خوری
انجا له بهر نه مه به که نابی له پر له ژر جیگا بیینه ده ری نه ک دل بو نه م
گورینه کو تو پره آماده نه بیت .
www.zheen.org

چون ده ره کهوی که دل ماندووه ؟

زور کم ماندوبه نی دل به آزاری سنگ خوی ده ره نه خات له جیانی
نه وه به ماندوبه نی هه مو له ش خوی پیشان نه دات به کیکی دل بی هیز به یانی
که هه ستا چه نده هه ساوه بیت تایت ماندوبه نی زه بقی لی نه سینی و بی تاقه نی
نه کات به لام نابی نه م چه شنه له ش ماندوبی به مان له گهل نه و کفتی به
لی تیک بچی که له کردنی فرمانی به نه رکه وه به .
دله کوئی خراپه ؟

نه و دو کتوران هی له نه خوشی دل نه زانن نه لین به شی زوری نه و

کسانه‌ی دینه لامان هاواریا نه له ده-ت دله کونی که شتیکی
تابلیبت بی بایهخ و دوکتور به سه هو به ره و نه و له لیدانی دل آگادار
بونه‌ی له وهختی را کردن یا به پی پیلکه سه ر که و تیکدا توشی هه ندیک
تیهیت به هیج جوریک نانی به نیشانه‌ی بی هیزی یا نه خوشی دل
زاریت

قوله پی و دل ؟

توانه‌ی قوله پی یان ریکه دلیان ایش باش نه کات و نه وانه ی
فوله پی یان پان و با آوساره به زوری دلیان له فرمانی خوبا له دوا به .
له گو فاری « Your life » ی تهمه ریکایی به وه

بنکه‌ی زین

www.zine.org

تھوی دلداري نه کردنی نه ژیاوه .

تھوی زوری وت کم نه بهت .

تھوی له هولا دهستان نه کوبت له مه‌ی ایسه ته تھی کین

به یا تھبی .

تھوی له خرابه‌دا بژی به ترسه وه تھژی .

تھوی به نه‌نیا بروا خیرا نه روا .

تھوی لیکدانه‌وه‌ی زور بیت فسه کردنی کمه .

ديوانی گه لاو پڙ

گهر دن آزار دي!

مهوله وی

۱۸۸۲-۱۸۰۴

آزیز دی—اره واده ی لوا مه ن
ټه لودای آخر آما و نامامهن (۱)
دهوله ته که ی وهسل پا ټه زه والهن
جاری تر دیدهن بالات مه حالهن (۲)
سا دلم وهش که ر وه الټه سائی
بدیه وهی لاوه بوینوت سائی (۳)
با بیوشنوی شیرین رازه که ت
گوش دهر و، لادی مهینه ت گازه که ت (۴)

-
- (۱) واده ی — وه عده ی ، لوا — رویشتن ، ټه لودای —
الوداعی ، آما و نامامهن — هاتونه هاتمه (۲) پا — پی (۳) وهش که ر
— خوش که ، بدیه وهی لاوه — پروانه به م لاوه ، بوینوت — بتبیزم
(۴) با بیوشنوی — بابی دهنگی ، لادی — وه لای

آخر سه فورهن را خه پلي دورهن

مه نزل بي پايان توشه زه رورهن (۱)

دينت توشه ي چه م ، مه يلت توشه ي دل

رازت توشه ي گوش مه نزلومه نزل (۲)

كي زانو ، چون بو نه ي دنيا ي بادي ؟

با بيو نه بهن گهر دن آزادي (۳)

من شهويه ناله م جوش آورده بو

سه گي آسه تانه ت بي دار كرده بو

يا ، ناسته بو سه يل ديدم نه فسي

نه سيم گهر د رات بهرون به ي كشي (۴)

جبديت زه حمت نيگام كيشابو

كه في پات وه خار مژه م ايشابو (۵)

---

(۱) را — ري ، توشه — تيشو (۲) دينت — بينينت ،

چه م — چاو ، گوش — گوي (۳) كي زانو — كي نه زاني ، نه ي

— نه م ، بادي — وه كبا ، نيونه بهن — بهي له بهينا

(۴) ناسته بو — نه ي هيشتي ، بهرو — بهري ، بهي — بو

(۵) جبديت — ناوه چه وات ، نيگام — روانيم ، كه في پات —

بهري پيت ، خار — درك . موزه م ، مژه م — برژانگم

یا کرده بو دل دیوانه‌ی دل ته‌نگ
وه‌قی نیشانه‌ی دلان به‌ی خه‌ده‌نگ^(۱)
به‌له به‌ل به‌ی زه‌وق زانی وه‌تیرت
آزار دابو ته‌ای زلفی زنجی-یرت
یاخو تو دابوت وه‌دل مزه‌ی مهرگ
به‌شاخه ده‌نگت دابوت نه‌توی جه‌رگ
با‌هردبوت دل دیوانه‌ی دل-گیر
جه‌تیر نه‌ندازی کرده‌بوت تقصیر^(۲)
یا نه‌داوت توز گهرد پالا‌ک‌ت
په‌ری سورمه‌ی چه‌م سوخته‌ی پالا‌ک‌ت^(۳)
تو بویر جه‌م من رو ویه‌ردم
هی‌مه‌ت بو‌ها ، ژار محرومیت وه‌ردم^(۴)

---

(۱) به‌ی — بو ، خه‌ده‌نگ — تیر (۲) مه‌رده‌بوت —
شکاندینتت ، کرده‌بوت — کردینت (۳) پالا‌ک‌ت — پیلاوه‌ک‌ت ،
په‌ری — بو ، سورمه — کل ، سوخته‌ی — سوتاوی
(۴) بویر — بی‌زره ، جه — له ، ویه‌ردم — بوردوم ، ها
ژار — ها ، ژه‌هری ، وه‌ردم — خواردم

چەپ گەرد دوریت شاننا مورەى نەرد
و مظهر بانەش و بەهائە گەرد (۱)
تا فەلەك لیمیان و بەهائە بو
ئەر هەر (بانە) بو باز شوکرانە بو (۲)
ئەر فرسەتەش دا پەى دل خەمىنت
عوسرى دوبارەن جارىو تەر دىنت (۳)
وەر ناستش آرزو تو و سەلامەت
دیدهنى دیدار کۆتە قىلامەت (۴)

ع . س

بنکەى زین

www.zheen.org

آغ بو دلەى جارائىم !

ئەى دل تو دلەى جارائى من نى تو ئەو بلبەى خو شخوائى من نى
تو ئەو هەم نالەى شەوائى من نى تو ئەو رەفبەى سالائى من نى
تو له کوبوزەوقى سالانت له کوى
ئەو زەمزەمەبەى جارانت له کوى ؟

-
- (۱) مورە شاننا - مورەى هەلدا (۲) باز - ديسان
(۳) جارىو تەرىنت - جارىكى تەرىنت (۴) ناستش - نەى هېشت

ٺه و دلهي جاران شهيداي وه تَن بو پر له که لکله وسه و دای وه تَن بو
عاشق به ههرده و چيبي وه تَن بو ديوانهي آهوی سه حرای وه تَن بو

ایستا نازانم چي لي به سه رهات
کهوتوته کري وه واله کام ولات ۱؟

ٺه و دلهي جاران جي دلداران بو جي لي له نجه ولاري شهده لاران بو
سهرانگهي پولي گول عوزاران بو مه نزلگهي يارو و بهزم ياران بو

ایستا سوپاي خهم واده و رهي داوه
ريگهي رزگاري ناوه به لاوه

ٺه و دلهي جاران خهيالي جهم بو عاشق به خال و خه تو په رچهم بو
له ريگهي عه شقا خاکی فهدهم بو له خوشي پر و خالی له خهم بو

ایستا وهك باوك مردو خه گينه
دام خه ريكي گريانو شينه

ٺه و دلهي جاران خه مخ اري من بو مه حره می راز و ٺه ساري من بو
دهرمانی دهرد و آزاري من نه بوهي رهيني که وچه و بازاري من بو

ایستا نازانم آخوله که وی به ؟
دهس بهرداري من مائل به کي به ؟

ٺه و دلهي جاران ههروه کو بلبیل وهك من گوراني ٺهوت له سه رچل
هه رهه لپه رکي بو له ٺه ترافي گول شاباشي ٺه سهرو مال و دل

ایستا وهك مهلي هي لانه وازه
بي لانه و دانه و ناز و آواز

ٺه و دلهي جاران به رهنگ و بو بو ٺه فکاري جهمع و خهيالي کو بو
دام خه ريكي سوپاسي تو بو به لوتفي ايوه و (آغا) خهرو بو

ایستا له سايه ي ايود و (آغا) وه
خه يال بلاو و مال لي شينه مواوه

ٺه و دلھي جاران خوي وا ٺه زاني خوي به موخليسي (آغا) ٺه زاني
آڦاي به پشت و په نا ٺه زاني خه لني به خاوه ت درگا ٺه زاني
ايستاش هر له - هر فيکري جارانه
به عني له ز مره ي وه نا دارانه
ٺه ي دل ٺه گه ر بي و به دخوبي نه گه ي
خوت فيري قبل و جادوبي نه گه ي
ريا و مه راني و دوروبي نه گه ي به کي بناسي وسي و دوبي نه گه ي
ٺه و - ا تي ٺه گه ي که اله ي جه زين
چون عه رشي خودا ديني ته له رزين
له هه واپره وه : م . ده مزي

هه وري پايز

له ده رياوه نه تاري هه وري باره شت ٺه کوته دوي پيشه ننگ
به سه ر - سهرنگي چيادا چو کي زاد اوزه کش و بي ده ننگ
به سه ر پايزي زه ردا ، با ، به خور بگري ، به کول بگري
له سه ر آخر گه لا ، آخر چلي ته نيائي گول بگري
به خور بگري ، به کول بگري ، به سه ر ده شت و ده ري وشکا
به سه ر داري گه لا زه ردا ، به سه ر پوشا ، به سه ر درکا
به سه ر سه ر چاوه بي کزرا ، به سه ر زنجي جه مي دپا ،
به سه ر سه ر وشکي بي کا واله هاويني گهرم جي ما
به لي بگري ، به کول بگري ، هه تا آخر دلوپ بگري
به گريه ي هه وري پايز با نوقوم بي سينه يي « کزريي »

به فر اوفتي بلند بگريته ساچاخي بلوريني
له چهم هه لمی خوره و هازه می شه پولى آوى خوینيني
دلوي سارد و فينك با له سهر دار و ده وهن برژي
په پوله ي زهردي النونى له سهرلق هه لوه ري ، پيژي
به لي ، بگري هور ، باراني پاييز بي وچان بگري
له سهر باغچه ي گولي و اسيس نه بي آخر چلي عومري
بگرميني ، ته پونم دابكايكاته شه ست ، هه رگيز
نه وه ستى قولپي گريانى ، نه وه ستى : هه وره كى پاييز
طبيعت زهر دو ژا كاوه له حالي گيان كه نشتا يه
نيغمانه ي ماته ي پاييز له فريسيكي درشتا يه
« گوران »

پنکه پوښتنه؟
www.zheen.org

- افغانستان چوار نه وه نده ي به ريتا نيا يه به گوره ي
- نيوه ي قاوه ي دنيا مي براز له .
- فرژال نه بينى ، بوز نه سات كه چي فايديت .
- به گم پالون له ۱۷۸۳ دا فري .
- جالجالو كه بهك به مانگي ۳ هزار نه وه نده ي قورسا يي خوي
- نه خوات كه چي پياو به ۳ مانگ انجا هينده ي قورسا يي خوي
خواردن نه خوا !!
- نزيكه ي چوار سه د مليون كهس به چيني تسه نه گن .

له ادبیاتی بیگانه وه

خیاام به کوردی

سلام

(۵۹)

دهمه و به یانی گول که وته گرین ، ووتی به صبا به دلی غمگین
سهیری موله تی چرخي به دخو که بوده روژ. غنچه و گل وهه لوه ربن

(۶۰)

ئه لین له بهشت حوریو که ونه ره جوگی شرابو شیرو شکره ،
جای شراب بو تی که ساقی ، حاضر بی ، کم بی له قرض چا کتره

(۶۱)

دلویی شراب دنیا ئه هینی خشتی سه رکوپه روح ئه جولینی
ئه وپه شته ماله ی لیوی پی ئه سرن قیسه تی هزار به مال ئه شکینی

(۶۲)

کاتی وه نه وشه ره نگ شین هه لینی ، شنه شن صبا گول ئه جولینی
هوشیار که سیکه هاوشانی دولبه ره ، شراب نوشی ، شوشه بشکینی

(۶۳)

دنیا بی مهی و بی ساقی هیچه ، بی بهزی نای عراقی هیچه
احوالی دنیا سرنجه ئه دم حاصل عشرته ماباقی هیچه

(۶۴)

له علم و فنون لاده بطاله بآلی زولغو ئه و چاوه کاله
به ره وه ئه جهل خوینت بریژی خوینی سوراحی بریژه پیاله

گور راه

له انگیز بهوه وهر براوه

ف . بی که س

گور راوم وینهی جار ان نه ماوم	بینایی چاوم
عشقت له داما داسر دوتهوه	بی تین و تاوم
دیسان هدرمهستی بادهی پیشینم	گیانی شیرینم
چه بگه رد ناتوانی له دلی ده وکا	یادی دیرینم
بهلام خولیا کهی پیشوم نه ماوه	هیوام براوه
ژینم هر وه کو دره خیتکی دیم	وشک و بی آوه
چی بکام داخه کم نهو خولیا نهی زو	له سهرم ده رچو
و یلم به دوبا هر نایدوزمه وه	رونی لیم ون بو
گیانه پیم بلی بو وا نهروانی ؟	گویا نازانی
دایش نه گورری وه که خوی نامینی	ناسهی جارانی
تو نه ختی سه رنج بدهره دنیا	هر چی کی وا تیا
بالدار و گول و نه ستیره و ده ریا	دره خت و چیا
نه سری ، نه وهری ، کز و وشک نه بی	نه گورری جیا جیا
نازدارم سه بری آوینه بکهی	نهوسانی نه کهی
خوشت نه گورری ی هر وا نامینی	هتا کو سبهی
منیش آره زوی نهوسام نه ماوه	عشقم گور راه
دل هر وه کو گولی بی باران	سیس و ژا کاوه

له میانی دو دلمار دا

د رابه ندرانات تاگور خاوه نی تم شعره
شاعری هره به ناربا نگی نهك هره هیندستان
بگره ۰۰۰ و عاله ۰ له ۱۸۹۱ دا له (کالکته)
هاونه دنیاوه . «

به نه سپانی ونی : چاو هه ابره خوشه وید : کم
منیش لی ی توره بوم و پیم وت : برو ا
که چی هیچ نه بزوت ا
رو به روم وهستا و دهستی له ناو ده ستیا هیشته وه وتم : وازم
لی بینه ا به لام نه رویش ا **بنکه ی ژین**
روی له روم نزیك کرده وه منیش نه ماشابه کم کرد و ونم :
چه شوره بی به که ا به لام نه جولا ا
لیوی کهوت له روم تم دا له رزم ، وتم . زورت پی لی هه لبری
که چی هیچ نه ربق نه بوه وه ا
گوا یکی کرد به هژمه وه ونم : بی سود خوت ماندو نه کهیت :
که چی هیچ تیک نه چو ا
ملوانکه گوله که ی له مل دا که ندم و به دی و روی
منیش نه گریم وله دلم نه پرسم : کوا بونا که ربه وه ؟ .

دلدارى گوليکه

« ٺٺم گوراني به ژاپوني به هي شاعريکي
بي ناوه گوياله دوايي سهدهى ۱۸ به ما
ژياوه . »

دلدارى گوليکه

لهو وه خته دامن ژيانم بهوده بهسه رټه بر
داخم ناچى ٺٺم گوله - يس بو
سيس بو ، لهوه پاش هه لوه رى وانجا سرد ليش نه وهى بوني بکام

هاور

بنگهى زين

چيران خليل جبران

www.zheen.org

روژ بک چاو به هاور بکاني وت ؟
« نهرى من له وديو ٺٺم دولانه وه کوبک ٺٺه بنم ، ته م پوپه
داپوشبوه ، آى چه کيو بکي جوانه ا »
گوى له دواى نه ختي گوى لى گرتنى پي وت ، « کوانه وشاخه
تونه بيذيت ؟ من هيچ دهنگي بايه م ا »
انجاده ست هل دايه وني ، « منيش هه رجه ندنه کم وٺه کوشم
هه سنى تاگم ، بي گومان چه چيا بهک له ناوندانيه »
انجالت پي وت ، « من تا توانم لهه يگم چون ٺٺه بي شاخه بي

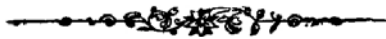
ومن بوني نه کم؟ شتی وا هر نه بوه و ناشی . «

چاوری کرد به و لاوه وله دلی خویا پیکه نی :

به لام گوی وده ست ولوت کو بونه وه وله ناو خویانا دور ودر بژ

له بابته ت هم نه ریته وه قسه یان کرد که و اچا و دای هینا وه انجا به هم مان

قه راریان دا « که چا و له ری راست لای داوه . «

فهره نه چون بکا؟

« (پیر لازاریف) که سهر نوسه ری (پاری سوار)

روژنامه ی هره مهمی فهره نسه بو له دوا ی شکانی

فهره نسه روژنامه (لیزون) او له و ی له سهر و بستنی

اداره ی گوفازی (لایف) ی نهمه ربکا نی نهم و ناره

نایا به نهمه یی که داسه تانیک ی روژبه روژی نهم

کاره ساته به که به سهر فهره نسه هات مسبو

لازاریف له دوا پیدا ، له گهل زوری که ، له لایه ن

حکومنی فیشی به وه آفرور کرا و ایسه ته

له نهمه ربکا به . «

له به ره یانی ۱۰ ی مایسا که (گامبلان) نه یوت

« باشه : وا خه ربکا شهر ده ست پی بکا « هشت مانگه بو نهم

جهنراله ڪورته بنه مهنگهي فهره نسه ، چاوه رواني ٿم هيرش
(هجوم) هي ٿلمان بو و هه چي پيري پهلاماردان هه به له ميشي
خوي ڪرڊ پوه دهره وه . ٿه وه نده پشت ٿه ستور بو به وهي گوياء (ماجينو)
ناري نه ي ويست يارماني بدا ، بولانده به ۳۵ فرقه هه سڪه ره وه
پهلاماي (رگفريد) هيشتا ته واونه ڪراو بدا ڪه تنها ۳ تا ۱۱ فرقي
ٿيا بو .

له ڪانوني ۲ و شوبات و سهه رتاي مارتيشا به هيچ جوري
مواراي يارماني داني (فن لهنده) ي نه دا و (آر نسايد) و (گورت)
بشي هه ناه سهه رقه ي خوي تانه نانهت نه شي ٿه ويست له شڪر نيريت
بو به لچيڪا و هولاندهش ٿم پيري خو پاراستنه ي زوري له وه وه
بو ڪه زيڪه ي پانزه سال بو هه مو سيماسي به ڪاني فهره نسه له م پيره دا بون
و موارايان نه ٿه دا بولي صرف بڪري بو ڪرن و دورست ڪرڊني
تفاقي شهري پهلاماردان ٿه يان و ٿه شهري اء نه نيا شهري
خه پاراستنه ، شهريڪي واهلمان به ي دهست بڪاو له پهل ويوي
بغات «

له (مارت) دا خه ڪ له بهر يتانيا و له فهره نسه له سستي
جولانه وه ي له شڪره ڪه يان ڪه و ته بو له بول ، فهره نسه ڪان ڪه
(۵۰۰۰۰۰۰۰۰) هه سڪه ريان له ٿر س لاجا هه بو ، ٿه يان پرمي
ڪه بوچ ايتر خه ڪ له مال و منالي خوي خوي بڪرته وه ، وله سار
ڪار و فرماني خوي هه اگيري و برن له (ده بو) و قش له ڪانا
دا بزن ۱ ؟

به پيوشوینی نهم پرسه وه ، له ۲۲ مارت دا (ژینو) له جی یی
(دالادینی) که پشتیوانی هه ره گه وره ی گامبلان بو ، بوه رنیشی
وزاره . له نيسانا رینو نه فه لایه کی دا بو لاجردنی (گامبلان) به لام
که زانی بی سووه هه ابگر ت بو هه ایکی تر .

له ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ ی مایسا اوردوی سویند خواره کان
(حانفا) که نه چون بو به لچیکا و هولانده و لوکسامبورگ ایشاوی
مهاجر ری یان پی نه گرتن ، له گهل نه وه شا له شکری حه ونهم له ژیر
قومانده یی جنه رال (ژرو) دا نه گانه (نه ندیورب) و رو نه کانه روژ
آوای هولانده و له شکری جنه رال (بیلوت) نه گانه (موز)
وبه شی له اوردوه که یی جنه رال (کوراپ) رو نه کانه (نامور)
و (آردنيس) .

له پیش نه وه دا که له شکری انگلنز و فه ره نسه جی یی خویان
بگرن له به لچیکا و هولانده دا نه مانه کان له (فنالی البه رت) — که
شر که تیکی نه مانی دورستی کردوه — نه به رنه وه و هولانده له پهل
و پو نه که وی .

له (آردنيس) دا که وا نه زانرا له وانه نه بو عه سگری نه مان
به دارستانه که یا بروا ، له (شو زور زآردونی) به ه به هشت سه عات
بیشه که نه برن له پیش نه وه دا که خه نی دوه یی فه ره نسه جی یی
خوی بگرت ا

له ۱۴ ی مایسا نه مانه کان نه گه نه سنوری فه ره نسه به ره له وه یی

که احتیاطی فدره نسه جی یی نهو له شکره بگریت که نیرراوه بو به لچیکا.
له شکر یی نهلمان له سیدانه وه نه رژیته نه رزی فدره نسه وه . نه وه نده
خیرا یان فدره نسه ره کان نایان په رژیته سهر نه وه یی نهو بومبایانه
آگردن که له سهر ری و له ژر پرده کانا دایان نابو ، یا قورتی
تانک وه ستین یان له ری دا داین ویا ههر هیچ نه بی خویان بنجینه
اوقه لایانه وه که نه هاته ری یان وبه شی تا شش مان جبهه خانه
و تفاق تیا بو .

لهم وه خنه دا له شکره که یی (کوراپ) خه ری کی ته نینه وه
نه بی به شکو نهو که له بهرانه پرکانه وه که دوشمی کردویه ته
(ماجینوی بچوک) . نهلمان وه ک پروسکه فی نه پهرن به ناو ولاته که دا
تا ته انت خویان به دبل گر تیشوه خه ری ک ناکن . خویاناسه ابی
کو توپر (باره گای هه مو له شکر) نه گرن و له و بوه به ته له فون به فیلی
امری گه رانه وه و کشانه دو وه نه دهن به له شکر یی فدره نسه
و ته له کان نه برن . له وه ختیکی که ما (مواصلات) له میانی له شکر یی
فدره نسه دا به هیچ جوریک نامینی .

عسکری فدره نسه له ژر لافاوی جه هه نه میکی آگر و آسنا
سه راسیمه نه که ونه نهو کیو وده شته ته نیا تفهنگی کی ، روتیان پی
نه بی که بهری شه پولی آسنی (زریداری نهلمانی پی بگرت) ،
ههرچه ند نه کن له وه نا گن که بو له پیشه وه آگادار نه کراون لهم
هیرشه و بو بهره لا کراون بی خاوهن ؟

زابته کانیان که زوریان (احتیاط) ئه بن و آگاداری بی
فومانده بی و ناشی به بی خویان ئه بن ئه وائیش وهك عهسکه ره کانیان
دهسته وسان به آسمانا ههك هوارن . به دیار تهله فونه کانیا نه وه
چهند سهعات ههك ههسته ن چاره وانی فومانده ئه گن ههچ نابی ۰۰
که ئهشیت ۰۰ بی ئه وهی بزانی امر له دو شنه وه وهر ئه گرن
ویه ره وهی ئه ن .

شکائی له شکری (کوراپ)

عهسکه ری له ده می ده ر ئه چی ئه لی « نه مه خیا نه ته » به خیرایی
ئهم وشه به وهك پروسکه به هه بو شوینیکا بلاو ئه بیته وه که یه گانه
تملی ئهم پشیوی و سه ر گهردانی به به هه ر کهس تفهنگ فری ئه دا
ورا ئه کا . ئه لمانه کانیش ، وه خه بلیم ، بی تفهنگ ته قان به خیرایی
ریه واریکی سه ات له م که له به ره وه به نه فه ره نسه وه . لیره و له وهی
کومه لی پچوک پچوکی قاره مانانی نه به ز شه ریکی به هه ده یان له گه ل
ئه گن ۰۰ به م جو ره له شکره که ی (کوراپ) ئه شکیت .

له ۱۵ ی مایسا ئه لمانه کان هه ر له سه ر ری ی پشوبان عهسکه ری
فه ره نسهی به لچیکا له هی فه ره نسه جوی ئه گنه وه . ئهم به سه ره اتانه
زور ئه بی بو (گامبلان) ئه رکانی حربه که ی هه ر سه ریان سور ئه بی نی
له م کاره ساته .. له دوای پینج روژ (پیلانی گامبلان) هه ر ناویشی
نامیو ، ۰۰

له ۱۷ ی مایسا چه رچل به ته پارس له گه ل (رینو) و (دالادی)

و (گامبلان) دا گوڦوگو ٺه ڪن ، به اين ٺهڻا ڪه ڏو فرقه
عسڪريان بو بنيريت و به کيڪيان (آلي) ٻن ڪه هر ٺهوه شك ٺه ٻن
گهلي سهرى سرٺهيني ڪه ٺهيني (گامبلان) سهرراي ٺهوه همو
ڙرڪهوتانهي هيشتا هر سهر ڪردهي له شڪره ، وههر ٺهوه اواره به
له (امري روزي) دا ٺهوسيت ڊ يامردن يا سهر ڪهوتن .. ٺهيني
سهر ڪهوتن ٤١ .

له ١٨ ي مابس دا (رينو) قايينه به ڪي تازه دورست ٺه ڪات .
هستي ٺه ڪا ڪه ٺه نچامي ڪار نزيڪ بوتهوه (مارشال پيٽان)
ٺه ڪا به وڪيلي رئيسي وزرا چونڪه ٺهزاني ڪه هر پيٽان دقاره ماني
ڦيردون ٤ه بتواني ڙرڪهوتن به فهره نسه بسهيني وهخته ڪي ٺهوه نده
ناسڪ ٺهيني بي ترس (دالادي) له سهر حربيه لا ٺهبا و ٺهيني خانه
سهر خارجيه .

له ١٩ ي مابس دا (رينو) جنرال (فيگان) ٺه ڪا به
جهنراليسموي هيزي حلنا له جي ي (گامبلان) . بهم جوره ٺهستيره ي
گامبلان آوا ٺهيني . هه ندي ٺه اين خوي ڪوشتوه وهه ندي ٺه اين ڪرڙاوه ،
به لام له دواي ٨ روز خهڪ له ماله ڪي نزيڪ پارسي دا ٺهيني بينن
خهريڪي گولي باخه ڪي ٺه پيت . (فيگان) له ١٩٤٠ دا هانه جي ي
(گامبلان) ، (گامبلان) له ١٩٣٥ دا هانه جي ي (فيگان) . ٺه
دوپياوه هرگز ههزيان له چاره ي به ڪه نه ڪروه و چه نده (گامبلان)
لا به نگري شهري سهنگر و نشتهني بو ، (فيگان) ٺهوه نده لا به نگري

« شهري بزوتن » بو وپشتی به قهلا و سه نگر نه ته به ست . (٢١ ى
مايس) دا (فيگان) هاته وه پارس .
فيگان تهلى « تهچم و ته بينم »

که (رينو) ته به وى وضعي شهري تي بگه بني تهلى تهچم
خوم ته هي بينم . له گهل (کاپتان مارسل گاسر) ياره ري تايه به ني
وهاوربي دلسوزيا به سر خه ني دوشمنا ته فریت . زور خراب ته ياره
که يان ته دريته بهر گواله له (سانت پول) له ناوچه رگی دوشمنا
ته نيشته وه انجا هه لته سته وه رودو (دانکه رک) له ووه به بحر دا
ته گهر بنه وه (شير بورک) وله ووه به شه مه ندوفر به پارس . گورچ
ته چته لاي مسيو رينو و پي ته ليت « وضع گهلى گهلى له وش
خراپتره که من به بيرما ته هات . ابسته وه ختي به ني ته بي قرار ي مهم
بدن » (فيگان) له گهزانه که يا (ايوبوالدى سى يه) پاشاي به لچيکا
ته بيني شکی لي به يدا ته کات چونکه سه رراى زوى که رازي ناني
سهر کرده ني له شکره کهى بداته دست زوان و به قسه يان ناکت ،
چانه روزي بهر له وهى ، که له شکره کهى بکيشته وه بو خواروي
سنوري نه ره نسه ، ته وش تهلى که ته گهر له وه زورتره ته نگي
ني هه چنري ته ليم ته بي

له ١٦ ي مايس دا که (فيگان) ته بي به قائدي عام
(آرنساید) له بهر ده ميا ته چه ميته وه به لام ته وشي بي ته ليت که له بهر

ناسی وضع ناچاره خوي چاودیری پاربنزگاری هیزی انگلیز بکا له
(فلاندهرز) دا له (۲۰ی مایس) دا که ئلمانان کان له (موز) نه پهر-
نه وه (آرنساید) قهرار ئه دا که ده ست بکا به هجومیکی مقابل
(هیرشیکي، بهرامبهري) بو سهر (سوم) به لام فیگان پیلانی هیرشیکي
له مه گه وره تری هه بو که له وانه بو هه مو اوردوی (فلاندهرز) رزگار کا
و بو ئه مه هه مو (احتیاطی) پیویست بو ، که پی ئه این هه ندي
له هه سکه ره که پی پیویسته بو هیرشه که پی (آرنساید) که له لایهن
(جه نهرال بیلوت) وه په سه ند کراوه ، فیگان زور له بیلوت توره
ئهبی و به انگلیزه کان ئه لیت که هه سکه ری فهره نسه له هیرشه که
یاندا یارمه تی بان نادا و ئلی « پیویسته واز له م په لاماره بهینن »
به لام بو ئه مه دره نگ ئه بی چونکه انگلیزه کان له وه پیش ده ست
ئه که ن به هیرشه که بیان . ئه که پی ئه بی له سه ره تا دا هه ندي سه ر
ئه که ون به لام که به ره نگاری مقاومنی لیشاوی هه سکه ری ئلمان ئه بن
ئه کشینه وه دواوه ، که لی دوا ی ئه و شوبنه ش که لیوه ی هیره شه ..
که بیان ده ست پی کرد بو

پیلانی جوت - هیرشی فیگان

له ۲۳ی مایس دا له (یاپرس) بیلوت خه ربک ئه بی ابضاحی
پیلانان که پی فیگان ئه کا بو لیوپولد و (لورد گورت) که به پی
ئم پیلانان ؛ له به ک وه ختدا ، روژی ۲۶ی مایس فهره نسزه کان له
سه ره وه و انگلیزه کان له خواره وه په لامار ئه دن به و نیازهی

که له بهر هی (سوم) پر که نه وه و هر دو له شکر بهک بگریته وه .
پیلانه که تا بلیت خطرناکه بهلام ره نگه به که پیلان بیت ~~که~~
فهره نسه ی پی رزگار بگریت . بو نه گبه نی روزی ۲۸ ی مایس (جه نه رال
پیلوت) که کم و زور آگاداری حرکاتی شمال نهی اوتوموبیله کی
هه لته گریته وه و نه مریت .

له ۲۵ ی مانگدا به لچیکانی په کان له شمالا نه کشیننه وه
دواوه — وه کو خوبان نه لین له ژیر پاله په سئوبه کی زوری نه مانا .
انگلیزه کان که نه ترمن له فهره نسزه کان جوی بگریته وه ، نه نیرن
له سنوردا شاریکی (به لچیکا) دا گیر نه کن بو نه وه ی ده ستیان به
له شکر ی (جه نه رال بلانشارد) دا بکات که له جی ی پیلوت دانرا بو .
چهند سه عانی له پیش نه وه دا که هیره شه که ده ست پی بکات به لچیکا
په کان تسلیم نه بن . له سه عات (۸) به یانی روزی (۱۸) ی مایس ارینو
به ده نگیکی گپراوه وه له رادبو دا نه لیت « له گهر مه ی شهرا لیو پولد ، پی
نه وه ی کلیمه به بلیت به و عسگری انگلیزه و فهره نسه به ی که به فریا یا
گه بیون ، چه کی فری دا ، ایسته رپی دانکه رک گراوه ته وه بو
نه مان ، له پیشا انگلیزه کان خوبان نه کیشنه وه و له (اوستند)
و (دانکه رک) وه نه چنه سهر به حر . فهره نسزه کانیش که نه بینن
به نه نیا ماونه وه نه ک هر توپ و سه شت تیر ، ته نگک و جبه خانه شی
لی فری نه دن و دوی انگلیزه کان نه کون . انجا نه مانه کان پی
نه وه ی ترسی نه و بیان بی که له پشته وه په لاماریان بدری وه ره نه گه .

رینهوه بر (شهری سوم) که فیکان هر له به کم روژهوه ناوی
نهنی (شهری فوره نسه) . له (۲۹ ی مایسا) له کوبونهوهی قاینه دا
به آشکرا نه لیت که به لای نهوهوه شهری سوم تاقه شوره که کردنی
ممکن و معقول بی له بهر نه مه نهنی هرچی احتیاطی هه به چ پیاو
و چه جبه خانه و تفاق شهر هه موی نی فری دا ، و خو کیشانهوه
له و لا هیچ ممکن نیه چونکه له شهری نه مرودا نهو له شکره ی
خوی نه کیشانهوه محوه چونکه نهو له شکره ی هلی بر بوه لهو خیرا تر
نه بزوبتهوه ، خو کیشانهوه ماوهی نهوه نادا پیاو سلاح به خوی هلی
هر وه ها ماوهی جبهه دورست کردن و چونهوه سه نگریش نادا
بر به خو کیشانهوهی نه مرو گه رانهوه به کی بی قورتوبنی وه ستانه ،
له ۱ ی حزبران له پارس نه م فسانه به (چرچل) یش نهلی
وداواي یاره نهنی زور نری لی نه کاین له ۴ ی حزبران دا
(دان-کرك) نه گبریت و بو-نه-بینه بی بهره به بیان هیرشی
گورهی نه مان بو سه رسوم دهست بی نه کات .

له به کم روزا له گهل نهوه شدا که هیرشه که زور زور به
هیز نهنی فوره نسزه کان خویان را نه گرن .

له ۶ ی حزبران دا زور له فوره نسزه کان لهو باوهره دا نه بن
که ولاته که بیان به به کی لهو معجزانه ی که تاریخه که بیان پر به نی
نه توانی هیرشی دو شمن بوستینی و سه ریش کویت .

رینو ، اعضا بی هیزه کان قاینه ی دهرته هاوی له

(دالادی) وه دست پی نه کات (مسبو بودوان) ی نه خاته جی و (دی گول) ناو زابت که هه مو (۱۲) روز نه بی کراوه به جه نه رال نه هیئته وه زارته وه .

هیوا تا ۹ ی حزبران هه نه مینی . له م روزانه دا نه بی که مسبو رینو به کهم هاواری نه باته بهر مستر روزقت و داوای بارمینی له نه مه ریکا نه کات فیگان له (امرنامه به کی روزی) دا نه لیت دوزمن زهره ریکی روزی لی که وتوه له هه ره دوانی پله ی هیزی دایه تا دوا چاره که سه عامان هیناوه . خوتان بگرن .

فیگان به هزار حال نه توانی (۲۰) فرقه پیکه وه بنیت به چول کردنی ده بو و قشله کان وهینانی عه سکر له ماجینو وله (آبت) - هوه - سه ررای زیاد بونی خه تهری ایثالیاء به رامبر به مه عه سگری نه لمان روز به روز له زوریدا بو، له (۱۰۰) فرقه پتری خر کرد بو هوه له جهه به کی (۱۰۰) میلی دا نه مه بیجگه له و فرقه (آلی) یانه که آماده بون په لاماری سنوری سویسره بدن و نه وانهی له (زگشرد) دا بون .

عه سگری فهره نسه شه و روز و روز شه و له شه را بو ، بی خه و بی خوراک له گهل نه وه دا عه سگری نه لمان هه مو به یانی به که نه گورران وهی تازه یان نه هاته جی .

نه وهی چاره ی نه بو قهوما ا نه لمانه کان له (آبیشیل) هوه در به فهره نسه نه دن که له (آبیشیل) دا فرقه به کی اسکوچی هه بو

که تهنیا مهوان مابونه وه له و یارمه تیه ی انگلیز بو فوره نسه ی نار دبو .

فیگان ناهومیدانه هه ول نه دا که خه تیکي تر دورست کاته وه له گه ل نه وه شا خه بهر به حکومت نه دا که کورج پارس به جی بهیلی . شه ر ی ۹ ی حزیران هه زاران لوري واوغوبیل له بهر ده رگای وزارت هه کانا نه وه ستن که وثا لقی مهمی حکومت بگوین نه وه ...

نه بی شهر بوه سنینین

له ۱۰ ی حزیران دا مسیورینو و فیگان به جبهه دا نه گه رین . دو روز له وه دوا ، له دی ی بچو کی (پریر) که له (لوار) دایه و قه رار گای لی نه بی دور و درین باسی شهر نه کن له نه نجامدا فیگان نه لیت « هه موشتیگان له ده ست چو ، نه بی به گورجی شهر بوه سنینین تا توشی له مه خراپتر نه بوین . »

له ۱۱ ی حزیرانا ایتالیا هاته شه ره وه ، نه م قه راره ی ایتالیا زور که م کاری کرده دوا روژی فوره نسه .

رینو له ۱۱ ی حزیران دا نه گه ریته وه (نور) . نابه وی شهر به ریته وه نه لیت « گیانی فوره نسه نه شکاوه ا » به خه ی (پیتان) نه گریت له گه لی خه ریک نه لیت که بیه یذیته سه ر بیری خوی به لام پیتان له فیگانیش زورتر نه روا نه لیت « به هیچ جوریک ماوه ی شهر نه ماوه نه بی هه ر نه یسته شهر بوه سنینین » .

مسیورینسو (چه رچل) بانگ نه کاته سه ر ته له فون و پی ی

ٲهليت كه زوبفريت بو (تور) وهه رٲهو وهخته قابينه كرد ٲه كاته وه
- له مركزيكي پوليسدا - سه رسام ، چه په ساو ، شپزه ۰۰ ٲه مان
له قسه كردندا ٲه بن (تور) ٲه دريٲه بهر بومبا .

ريزو ٲه ليت « من هه ر له سه ر شهر ٲه روم » مان دل
و ديگول تا ٲيډي ٲه كن .

ٲيتان له سه ر خو هه لښه سٲي و ٲه لي « هه مو ٲه م قسا نه
ٲاره په ك ناكڼ ، هه ر سه عا ٲي كه وا ٲي ٲه په ريت له كيس ٲه چيٲ ،
زو كن زو داوا ٲي هډنه بكن تا كه شٲي په كاغان و به شبيكي
زوري له شكره كه مان زه ده دار نه بوه . » (فروسارد)
و (شوٲان) په نه سه ر قسه ٲي له گه ل دو وزبره تازه كدا (بو-
دوان) و (بوتيلير) .

چهرچل ٲه گات ٲه لي « ٲه نيا ۴۸ سه عا ٲي نرم بو راوه سٲن
هه ر ٲه م شهو هزار بو مياهاو ٲوٲان بو ٲه نيرم و تا ٲتوانم به زويي
جبه خانه و له شكر و ٲفاقي تر يشٲان بو ٲه نيرم ، ٲي كوشن
به شكو شكانه كه بوه سٲمين . (دو شهو دواي ٲه مه ۵۰۰ بومبا
هاو ٲو ٲي انگليز بهوده هه ول ٲه ده ن كه ٲيډش كه وٲي ٲه مان په ك
بخښ) .

شهوي ديسان هوه قابينه له ٲير سه ر په رشتي مسبو ليبران دا
كو بوه وه ٲيگان ره نك زهرد و عصبي په ته قسه « ۰۰۰ عسكريكي
شهره ف لي سينراو ، عسكريكي شكاوٲان له بهر ده ما وه سٲتاوه ۰۰۰
هيسچ شٲي نه ماوه بكرٲ ٲه نيا ٲه وه ٲي كه سلاح فري بده بن .
به رامبه ر به م عه سكره گوره به ٲي سه رشور داوا ٲي شهر وه سٲنان ٲيان

لی ٹھکات (فرسارد) بی پروا دست ٹھکاتہ گریان وٹھوانی تریس
چاویان پر ٹھبی له فرمیسک وگه رویان له گریان •

پارس جي ٻريلين

ته نیا قهراریک ٹهوشه وه دراهه وه بو که پارس به شاریکی
= ڪراوه دابزیت • وله بهر ٹهوهی (تور) یش که وتبوه ترسه وه
حکومت دای نا که ٹهم جاره بگوزیته وه (بور دو) ره ٹه
روژه ، ۱۴ حزیران ، ٹه لانه کان چونه پارسه وه • له بور دو هیچ گوی
یه کی ٹهوتو نادریته ٹهم گواستنه وهی حکومته چونکه شاره که
کهوتبو به دهردی خویا نزیکی (۲) ملیون مهاجری تی رژابو و تا
ٹهات خه لک رویان تی ٹه کرد شه قامه کانی هه مو به اوتغوییل
ولوری گبرابو که له بانی مال خه لکیان تیا دائه نیعت • له نارچه
یه کی په شیو و تاریکدا ، پر له مه ترسی ، پر شایمه روژی چهند
جاریک قابینه گرد ٹه بوه وه بچاوه روانی یه رای دوا نوسراوی رینو
بون که بو مستر روزقلتی نویسیبو . وباسی ٹهوه یان ٹه کرد که
حکومت بگوزینه وه مهراکش یا جهازر یا انگلتره . ڪو بونه
وه کانیاں ۴ ، ۵ سه عانی پی ٹه چو • مارشال پیتان به جلی عسکری -
یه وه جار له دواي جار لی یان ٹه پارایه وه که واز له شهر بینن و تا
له وانه یه که رویان بیت و بتوانن قسه له گهل دوزمن بکن لی ی بچنه
پهسه وه ••• ٹهم هه له دهست ٹه چیت ا « ٹه بی گورج که بن ا
فیردون ، میز ، سیدان ، ٹه پیپنیال ، بیلفورت ، تورویس ، شومون ،
واورایان هه مو گریان • « فیگانیس لهم قسانه دا تأییدی
ٹه کردره وه •

چهرچل آه یه وی تیکل بن

رینو هیشتا هر له سهر بیری له سهر شهر روینی خوی بو ،
آهیوت « نا توانین که شتی یه کاغان بدهین به دسته وه ، ناتوانین
دست له همو شتی هه اگرین چه جایی شرفان ، امپراتوریه تیکی
گوره مان به دسته وه ماوه ! » چهرچلی بانگ کرده سهر
ته له فون که به شکو بیهنیته (بور دو) چهرچل له پیشه وه ممانعت
آهکات ، به لام نهختی له وه پاش اقتراحی بو رینو آهکات که وا
دهوله تیکی ناوکوبی دورست کهن که به درباری شهر اداره ی
هر دو ولاته که بکات و لهم حکومه ته دا وزیر انگلیز وفهره نسه ی
تیانی و له پیشه وه گوره یان وفهره نسه یی به ک بیت و همو
ملك و مال و مستعمره ی انگلیز وفهره نسه له ژیر دهستی آهم
دهوله ته دا بیت .

ماندل و دیگول آهم بیره په سند آه کن . وه رانه که ی
زورقیلت آهکات له قسه ی خوش و آوانی دلسوزانه زیاتری تیانی .
هه ندی له وزیر کان که هر به عاطفه دوی بیری رینو آه کون بو
له سهر شهر رویشتن که آهان نه نیا (۵۰۰) نیاره ی ربزی به که
میان ماوه سهرسام آه بن . له ناو آه و نایب و پیرانه شدا که له بور دو
کوبوبونه وه لایه انگریکی زوری شهر وه ستان هه بو آه که رچی
مسیو هیریو رئیس ی نواب و (ژیانین) سهرسی رئیس ی کومه لی پیران
شهریان آه ویست .

نیوهروی ۱۶ ی حزبران پیتان قهرار نه‌دا که
دوا قسه له قاینه وه‌رگرت . له ژبر سه‌ره‌رشتی لیبران دا‌گرد
نه‌بنه‌وه ، مسیو لیبران تکلیان لی‌ته‌کات که به‌گورجی قهراریک
بدن و نه‌لی نه‌بی‌ته‌م قهراره‌ش به‌امضای سه‌ر‌کرده‌ عسکر به‌کانه‌وه
بلاو بگریته‌وه له‌ ناو‌ملت‌دا .

دور و درېژ قسه‌یان کرد ، به‌چه‌لابه‌کدا قهراریان نه‌دا ،
به‌لام که (شوتان) به‌نیازی ریک‌خستیان نه‌لی : با‌به‌هوی
حکومه‌تی سو‌بسه‌وه (نبضی هه‌تله‌ر‌بگرن) لابه‌نگرانی شه‌روه‌ستان
نه‌و روژه نه‌به‌نوه .

له‌ بر‌ مسیورینو استعفا‌ته‌کات ، شه‌وی پیتان قاینه‌دروست
نه‌کانه‌وه ښیگان ته‌کات به‌وزبری (پاراستی نیشمان) و‌امیرال
دارلان به‌وزبری ده‌ریا . و (بودوان) که‌هفته‌به‌که‌خوی به‌پیتانه‌وه
نوسانوه نه‌بی‌به‌وزبری (کاروباری ده‌روه) . (پیرلا‌قال) که‌ه‌مو روژی
پیشوی به‌گفتوگو له‌گه‌ل سفیری اسپانیا‌دا رابارد‌بو داوای شو‌بی
(بودوان) نه‌کا وهیچی تر به‌لام پیتان‌نای‌دانی . که‌بامی نه‌نجامی
گفتوگو‌کی بو نه‌گریته‌وه پیتان بانگی سفیری فرانکو ته‌کات
و‌ته‌میش قبولی ته‌کات که‌اقتراحی شه‌روه‌ستان بگه‌یفته‌ته‌لمانیا
و‌ایتالیا و‌پیتان نه‌لی نه‌بی‌بزانی که‌ته‌مه‌اقتراحی‌کی شریفانه‌ی
عسکر به‌بو عسکر به‌یک .

پیتان شه‌و له‌ کورسی به‌که‌یا نه‌نوبت

نه‌و شه‌وه پیتان هر به‌دانیشته‌وه له‌ کورسی به‌که‌یا سه‌رخه‌وی

ټه شکیني . ۱۸ ی حزيران که هه تله ر و موس-وليني له مونيخ خه رېکي دانانی ټهو شهرتانه ټه بن که بو وه ستاتي شهر له گهل فوره نسه ي بکن، له شکري ټهلمان هر له سهر پيشکه وتي خوي ټه روا . ټه گه نه سنوري سويسره و سه روژ له وه دوا (ټيشی) و (ليون) يش دا گير ټه کن . که هيچ ده نيک نابی نه له (بهرلين) و نه له (روما) وه دلنايانی له بوردو دا ټه گانه ټهو پهرې ، شائعات باو ټه سيني کس نازانی کاهي راسته و کاهي درو، له نرم و نا چاربا هه موي به راست دانه بن . ټه لين ماندل گيراوه . رينو چوه بو ټه فهرېقا له م قسانه راستيان ټه وه ټه بی که (دېگول) چوه بو انکتره .

له ۱۹ ی حزيران دا وه راځي ټهلمان هات « ناوي وفدي هدهي خوتان بنين وازنيان هدهن که هدهنه اعزا بکن ټه گهر به دلمان بون پيشانی ټه دهن کهي و له کوي هينه کانی اءه ټه بين . « وفدي هدهنه دانراټ و هر ټهو اواره به چونه (کومپين و هر لهو عه ره بانه دا که ۱۹۱۸ جه نه راله کانی ټهلمان ټهو شهرته پشت ش کينانه ي (هدهنه) يان تيا وه رگرت ټه مانيش دوا روژي فوره نسه يان زاني .

ټهو شهوه (بوردو) زور خراب بوردومان کرا . سه به يني به يانی گفتو گو به کي دور و درېزی نه يني کرا له بابه ت (اسطول) ی فوره نسه وه مستر الکساندر وه زيري ددر ياي انگليز دپته فوره نسه له گهل مستر کامبل سفيري انگليزدا ، پيتان و بودوان و اميرال

دارلان ٺهينين . هه مو لابهك له سهر ٺه و قسه به ٺه بن كه به هيچ جور يك فهره نسه هه نه به كي وا قبول نه كات كه زوري لي به كرى (كشتى) به كاني بدا به ٺه مان .

له كوبونه وى دواي قايينه دا دارلان داواي ٺه وى كرد كه ماره وى ٺه وه ندرت (اسطول) ي فهره نسه بچي به گز انگلېزا و واي به باش زاني كه هه هر له ايسه ته وه چهك و تفاق شهر له كشتى به كانيان بكه نه وه . هه مو وزيره كان ٺه م بيره په سه ند نه كن .

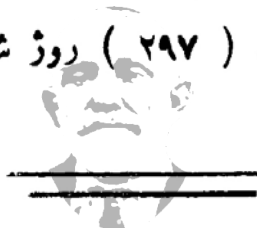
له ۲۰ حزران دا حكومت ارامى له بهر برابر كه نه وه كا ٺه مان شهري و ايان له سهر داني و په لاي و ايان لي بگريت كه نه توان قبولى كن بويه فهره ريكې و هختى يان دا كه بگوزنه وه (پير پينان) . له ۲۲ ى حزرانا هيشنا هيچ ده نك نيه له (كومپين) وه كه خه لك به نيشانه وى په لاي گران گزني ٺه مانى لك ٺه دا به وه .

ديسانه وه وه وزيره كارت پير له وه ٺه كه نه وه كه بچنه ژوروي ٺه فهره بقا و له ٺه نجامدا به كچاره كي فهره ٺه دن كه ٺه گهر شهري شهر وه ستان زور گران بو ٺه مه بكن . ديسانه وه او توم و بيل و به له م آماده ٺه كرين بو حكومت گوا-ٺه وه بو (جهزائر)

له ۲۳ ى حزراندا جه نه رال هه ٺه زايگهر به ته له فونيكې عهسكهرى ٺه مان مارشال پيدان بانك ٺه كات كه شهري ٺه مانه كاني پي بليت ۰ (ٺه گهر چي شش ساعات له وه بهر به هوى وزيرى خارجيه وى اسبانواوه زانرا بو كه ٺه وېش له (فون ستوهره ر) وزيرى

نهلمان له شهسپانیای وه رگرتبو (شهزته کان له لایهن ونډي فوره نسه وه
ایمزا کرا. روزی دوايي (هډنه) ی ایتالیاش ایما کرا .
نهلمان گهلی زور له ایتالیا نه کات که له و چه ند میل سر به ۹۰
زیاتر له خاکی فوره نسه داگیر نه کات — که له دوا روزه کانی شهرا
داگیری کړدبو .

له ساعات ۱۲ و ۳۵ دقیقه دوايي نیوه روی ۲۵ ی حزران
به ره سهی دوشمنا به تي نه وه ستي و فوره نسه که دو سي به کی ولاته که ي
دا گیر کرا بو له دوايي (۲۹۷) روز شهرا و ۴۷ روز کوشه تار
چک فری نه دا

چون جگهره بکیشی باشه ؟
www.zheen.org

- ۱- مژي کورت کورنی لیده ، جگهره بهک له دقیقه به زیاتر به
  - دهسنته وه مهیلره وه (۲) له پاش نه وي $\frac{۲}{۳}$ ی نه کیشیت فری ده
  - (۳) دو که له که ي قوت مهده (۴) له پاش نان خورادنا جگهره مه کیشه
- له دواي نان خواردن بیکیشه .

کوردي به ناو بانگ

مولانا ادریس بتلیسی!

به قهله می معالی محمد امین زکی بك
له فضلا و عالمه هره مشهوره کانی کورده ، و به (حکیم) شوره تی
سه ند بو (۱)، اصلا خه لکی حکاری و کوری متصوفی مشهور (حسام
الدین) ه . له ابراندا تحصیل کرده . له فارسی و عربی زور شاره زان
و به سلیقه بو اول وظیفه ی کاتبیه تی خصوصی سلطان یعقوبی
کوری (حسنه دریز) آق قوپولی بو . له دوا ی غلبه بکی سلطان
بازیدی دوم به ناوی سلطان یعقوبه تبریکنا . به کی بو سلطان
بازید نوسی و سلطان بازید عاشقی اسلوبه کھی بو ، و آره زوی کرد
که بهینته لای خوی (۸۸۹ هجری) ، و له دوا ی نه مه که له
حکومتی آق قوپولیدا گه یشته پابه تی وزارت ، چوه لای سلطان
بازید (۲) و قدر و حرمتی کی زوری گبراه ، و له سر آره زوی سلطان
ده سی کرد به نویسنه تاریخی (هشت بهشت) . له دوری سلطان سلیمدا
زور محترم و له پیش بو و به عنوانی (قاضي عسکری عربستان)

(۱) انسیقلوپدیا به تورکی دائه نی و له مه دا به سهو چوه .

بیاناتی سجلی عثمانی راستره .

(۲) مترجمی تاریخی همامه ر . عطا بك نهی : اول وظیفه ی مولانا

ادریس توقیعی شاه اسماعیلی صفوی بو له دوا ییدا چو بو حج

و که گه رایه وه هاته لای سلطان بازید (مدخل . لاپه ره — ۳۶) .

له معیته یاوزدا بو . له دواي ظفري (چالديران) ، بو تسلیم و وهرگر-
تی شاری (نهوریز) به امری یاوز نهرا و استحضاراتی رسمی دخولی
یاوزي کرد .

له فتحی بی شهری کوردستاندا بو حکومتی عثمانی خدمتیکی
گه وره ی کرد . بوزه وتی دیار بکر و ماردین فعلا امرای کورد زور
معاونتیان کرد ، (اورفه) و (موصل) وولاتانی نری شمالی جزیره
دبسان به معاونتی مادیه و معنویه ی نهو بو حکومتی عثمانی ساغ
بو . . .

اول کسی که اداره ی داخلی کوردستانی به گورهي
احتیاجاتی نهو عصره بو حکومتی عثمانی ربك خست نهو ذانه بو .
به تطبیق کردنی شکلی فدراسیون و تسهیلی دواي اماراتی محلیه ی
کورد بناغه به کی باشی بو کورد ابه تی داننا و نه گه نهو امارتانه خو خوری
یان نه کردابه و له ناو خوبانا به کیان بگرنا به استقبالی کورد ابه تی بان
زور باش تأمین نه کرد .

خدمتیکی مشکوری مولانا ش ، تأمین کردنی امارتی (حص
کیف) بو ملک خلیلی بو که به ونه رحه چرای ابونی ی له کوزانه وه
پاراست

له معیته ی یاوزدا اشتراکي سه فری مصریشی کرد و له
دواي فتح ، در حق به اداره ی مصر ، زور بی باکانه
یاوزي ارشاد کرد ، و نهو نصیحتیه به نهلسکه به ش

له شكلی قصیده یکی فارسیدا تقدیمی سلطان سلیم کرد و نهو سلطانه
توند ته بیاته گوی ی لی گرت .

مولانا ادریس، له استامول له سالی ۹۲۶ هجری (۱۵۲۰م) دا
به عنی له گهل سلطان سلیم له عینی سالد او فانی کرد وله قبرستانی ابا ایوبی
انصاریدا تودیمی رحمتی خوا کرا .

به نشو یقی سلطان بایزید له ژیر عنوانی (هشت بهشت) دا ،
تاریخی هشت پادشاهی عثمانی نظما به فارسی نوسی . نه م تاریخه ،
به کم تاریخیکه که در حق حکومتی عثمانی نوسراوه و ۸۰۰۰۰ شهره .
شش کتیب و سه جلد و اثری ممتازه (۱) . (ادریس کوشکی) ی
ایوب سلطان به ناوی نه مه وه ناوزاوه . له سه زماندا (فارسی ، عربی
و تورکی) آشمار و فصائلی زور جوانی هه به . منشیه کی زور
بلند بو .

بنکهای ژین

تاریخی هامهر نلی ، مولانا ادریس ، بو مذهبی قزلباش ،
که اثری ایجادی شاه اسماعیل بو ، (مذهبی نا حق) ی گوتبو .
له سهر نه مه شاه اسماعیل خبری بو نارد وباسی حقوق قدیمه ی بینی
خویان وعاجزی له م تعرضه کرد . به لام مولانا له جوابدا ،
گوتبوی که اعلیحضرتی شاه غلطی بیستوه ، من (مذهبا حق) م
گوتوه . به م نکته به شاه اسماعیل ممنون بو (جلد - ۳ ، لاپره - ۹۴) .

(۱) تاریخی (هشت بهشت) ی پچوک که اثری (سهی) به ، نه بی
له اثره کی مولانا تفریق بکری .

أمیر أرسلان خان :

کوری أحمد خان و امیری دنا بله به . به بنیک حاکمی (تهوریز)
و له خواصی ولیمهد عباس میرزا بو . له ۱۲۴۰ ی هجریدا بو به
حاکمی (خوی) . له دوری محمد شاهدا بو به حاکمی (خنسه)
و (زنجان) ، له دوایدا حکومتی (قره باغ) ی درایه . زور عالم
و فاضل و له علمی حدیثدا بهره ی بو ، له اواخری عربدا داخلی سلکی
درویش بو . له محاربه ی عباس میرزا له گهل حکومتی عثمانیدا بو و کرا
به حاکمی (بابزید) ، له به بنی امرای عثمانی و روسدا به شورعت بو ،
له ۱۲۵۴ دا وفاتی کرد .

عمد الدین اسماعیل :

عنوانی (ملك الصالح) و کوری ^{بنکه ی ژین} ملك عادلی ابوبی ، له زهمانی
باوکیا حاکمی شام بو . له پاشدا ملك کامل شامی لی سه ند
و (بعلبک) ی دایه . وقتیک که ملك صالح نجم الدین هات هات بو
مصر ، (شام) ی له ملك جواد سه ند و چو بو طرفی فلسطین . له م
بینه دا عماد الدین اسماعیل له گهل اسد الدین شیر کوهی کوری ناصر
الدین محمد (حاکمی حمص) دا اتفاق کرد و قهراری زهوت کردنی
(دمشق) یان دا و به له شکره وه رویان تی کرد و گرتیان . به لام
زوری پی نه چو ملك صالح نجم الدین لی سه نده وه (۸ جهادی
الاول ۶۴۳) و تهنیا (بعلبک) ی به دهسته وه هیشت .

سهر مذهبي (اهل حق) . . به گورهي ادعای مذسوباني تهه
مذهبه ، تهه به ذاته له عصري چوارده ميني ميلاديدا ژباني . کوري
(شيخ عيسى) به و دابکيشي (خاتون دابزه) ي کچي (حسن بك
جالا) به . سلطان اسحق له (خاتونه بشير) ي ژني جهوت کوري بوه
(جهوتان) بان پي تهه اين ؛ و ههر وه صکو (جهوتان) ، خوشي چوار
ملائکه ي هه بو و ناويان : بنيامين ، داود ، مصطفي داودان ، پيرموسي
بوه و ههر به کي له مانه وظيفه به کي مخصوصي بوه .

سلطان اسحاق ، له کوردستاندا وله به نيني چياکاني زاغروس
(دهلاهو) و چه ي (سيروان) دا مذهبه کهي نشر کردوه . به روايتيک
سلطان اسحق به (گوراني) تهه ي کردوه و له و عشائره بوه . فبري
خوبو رفيقه کاني له لاي راستي (سيرواني) وله هه ورآماني (لوهوم) دا به .
(انسيقلوپه دباي اسلام . جلد ۱۰) .
www.zan.org

نیشانه‌ی مردن؟

زور کس وا تهه زانن که هه ناسه نه دان و دل وه ستان نيشانه ي
بي گوماني مردن که چي (سير به نارد) ناو دکتوريکي به ناوبانگي
سکونلانديارد تهه تهه نيا ري به ک که لي به وه گومان له مردني مردودا
ناهيلي کردنه وه (شربان) بهه ي بو تهه وي تهه ماشاي جولانه وه ي خوبن
بکريت تيا يا .

گشتی له کورستانا

چهرخیك له مه وپیش

به شی دوهم

- ٢ -

له گهل نهوه شدا نه بی بلین که میر ، جگه له و سهر که وتنا۔
نه ی له میزو۔ پوتامیا و به شی خواروی آئورستاندا مستی کوتبو،
له و وهخته دا چه کی خوی بهرام بهر به ناوچه ی آمیدی۔ عمادیه۔
هال نه سوران . نه م ناوچه به هه رچه بنده سهخت و شاخی به به لام
کهوره و به پیته و کهوتونه لای زوروی روژاواي ره وانده زه وه . نه م
کشوره ، و یاراستیه که ی نه م پاشا گهر به ۔ چونکه سهر داره
که ی پاشا به ۔ هه مو کهس به زمانیکی باش و ستایش باسی جوانی،
پیتداری و آوه دانی نه کا . چند که سیکي شوین بهرز ، هه مو به
به ک زمان پیان و وتم که لام وولاته دا که دوانزه هه زار دي
هه به ، نه ک وپرا نه دی ، به لیکو هه ر دی به کی له دو سه د ویا سه
سه د مال که متر نیه . نه مه دیاره نابی راست بی ، چونکه نه گهر
هه ر دی به کی سه د و په نجا مالی تیانی و بو هه ر مالیک پینج سهر
دابنمین نه بی نفوسیان بگاته نو ملیون ۔ که نه مه له نفوسی هه مو

ایران زیاتره . بهلام له گهل نه وه شدا ، گه واهه که ناوچه ی آمیدی زور آوه دانه .

ایره له ژیر فه رمانی پاشایه کا بو که نه وه ی هوزیکی کورده ؛ و فه رمانی له (باب عالی) به وه وه رگرتیو . بهلام به هوی به د-حکی ، حسادت و ناکوکی ناو خویانه وه له سهر تهخت فری درا . وولاته که دابهش بو به سهر چند سهر کرده به کی پچوکدا که هیچ گوی بان نه نه دابه (پاشا) ی حکمران که پیاویکی بی ده ست و شیتوکه بو و خوی خزانده وه فه لابه کوه له (آمیدی) که وای نه زانی له گرتن نایهت . میر به ره به ره وولاته که ی داگیر کرد و سهر کرده پچو که کانی به که به که به ی - ده ست کرد . له دوا پیدا ده وره ی (آمیدی) دا ، له ناکوکی وخیاتی ناو خه لکه که استفاده ی کرد و فه لا سهخته که ی گرت . له یوه ، به هوزیکی گه لی به جوشنره وه ، تیکوشی بو گرتنی جیگا سهخته کانی تری نه م وولاته .

له وه ختی چونی دوکتور روسدا (آمیدی) هیشتا نه گیر ابو ، و میر ده وری (آکری) ی دا بو که فه لابه کی زور سهخته له سهر (زی) و چوارده سه عانی که وتوته لای سه روی روزاوی هه وایره وه .

له ناوه راستی مانگی مایسی ۱۸۳۳ دا دوکتور روس له به غذا ده رچو . به که م شتی که نه که ویته بهر چاوی، نه و جوی به تیه که وره به نه بی که له بایهت کشت و آوه دانیه وه له کوردستان و له و وولانه دا

که له ژبر حکمی تور کدابه له وولانی تور کدا ته نیا دبهانی ویران
و دیکانی پهریشانی چاوپي نه گوی ۰ هر که سیک نه پینی ده می کردونه و
وهاوار نه کا له دست زور و جهوری (علی پاشا) ی به خدا ، و نه مانه
هر که چاویان به پیاویکی حکومت بکهوی را نه کن .

بهلام له سهریکی نره ووه ، هر که کاروانه که نه گانه (آلتون -
کوپری) همو خه لیکي نه و ناوه دین به پیر بابزید بگه ووه ،
و هر وه کو جهژن بی سهریان به گول نه رازینه ووه و دهستی ماچ
نه کن ..

دهستی به پینی آلتون کوپری و هر ولیر هموی به گول داپو -
شرابو و وولانه که زور آوه داب بو . له بابت به پیره ووه هانتی
بابزید بگه ووه له هر ولیر ، دوکتور روس تهلی که نه مه ،
چه له روی جلی جوانه ووه و بجه له روی به خسیانی پایی خه لیکه گوه ،
زور جوان و دلفریب بو .

روژي ۱۹ ی مایس دوکتور روس هر ولیری به جی هیشت
و چو بو ره واندر . مصطفی بکی پیر نزیک له و شاره دانه نیشست .
له پاش برینی وولاتیکی شاخاوی بهلام پیتدار ، که به ده ووهن و دار
بادهم داپو شرابو و گهلی پلهی سهختی له ریدابو ، که پشته قه لای
(دمدم) که نیشتمانی مصطفی بگ بو . لیره ووه دول و قه لای ره واندر
نه بنیرا ، چونکه ته نیا سه عاته ری به کت بو . (دمدم) قه لای به کی پچوکه ،
له سهر هر لدر کیکی (۱۰۰) بی بهرز دامه زراوه ، و له سهر تاشه کانی دهوری

شوره به کک هه به نهم قه لایه به سهر دی به کی سهد مالی پچو کدا
نهروانی که له ناو جهرگی نزار یکدابه که پره له درهختی میوه . لیره وه
ره واننذ دیار بو و وه ها نه هاته بهر چاو که دو هزار مالیکک نه بی،
و له شانی شاخه کدا قه لایه کی لی بو که نه کهوته بهری خواری
روباری (زنی گه وره). له سهر نهمه پردیکی دارین هه بو که له سهر
دو پایه بهردین وه ستابو. روبره هه که نه نکک، تیژ و قوله. بهلام
ههشت سه عاتیکک دور لیره وه که له کک نه توانی ایشی تیا بکا .
دو کتور نه هیشتر ابو بچی بو ره واننذ و یا زور بسوریته وه . بهلام ،
له و شتانه ی که مهراق هینه ر بی ، نهمه ی بیستبو :

له و ناوه دا میلیکی مه رمهر هه به که له سهر بناغه به کی چوار
گوشه بی دامه زراوه ، نهمه نزیکی شه رم (٣٠ - ٣٥ پی) بهرزه
و هه موی به نوسین داپوشراوه ، هه تا ایستا زور نه وروپای و بستویانه
بیبین بهلام نه هیشتر اون . نهمه چو روزه ری به له (دمدم) هوه
و وه ها زان نه کری که (مهیرامیس) دای به زرا بی .

له باهت (دمدم) و خه لکی نه و بوه ، دو کتور روس وه نه بی
زور ستایشکارانه بدوی. نه لی و وا دیاره نهم خه لکه له شتی چاکی
جهان بی خه بهرن. به شتی زوریان بهرگیان شره و خانوه کانیاں له لانه ی
بهراز نه چی . به بی بوله قومی شیر به کهس نادهن . وه ختی دهرمانم دانی
که و تنه بوله بول چونکه شوشه م نه دا بونی دهرمانه که ی تی بکن «
بهرگی ده وله م نده کانیاں له هی به غدادی به کان نه چی هزاره کانیاں،

بهرگی ده وله م نده کانیاں له هی به غدادی به کان نه چی هزاره کانیاں،

چوغه و رانکيکي فراواني بور ، و په سته کيکي بي قول له بهر نه کن ،
و کلاش و گوره وی خوری له بي نه کن . سهر پيچيشيان ميزه وه
تا په بنیکه کی کورده . ژنيان کراسيکی شين و آوله - کراسيکی پان
له بهر نه کن که له قوله - پيدا به ستراره ، له گهل چارو که به کی چوار
گوشه که له دو لاره هلو اسراوه و به پشتا شور بو ته وه . ژنان
ته پله کيکي زيونيان به سهره وه به ، و به مه دا گيل - گيله شور بو ته وه
به سهر و ملدا ، نه مانه له زيو و يا له دراوي زيو دروست کراون .
شيوه ی سلام کردنيان سهره ، نه میان دهستی راستی نه و بريان نه گري
و قولى ماچ نه کا . هه و ابواران ههشت نوبه ک له خه لکی دیکه
له گهل گهلی جه نگاره وری پيردا ، که آوله منالی مير بون ، له
مالی مير شيويان نه کرد . به فسه ی دو کتور ، نه خوشی چاو له و
ناوه دا فره به .

بنکهي ژين

چاوی مير مصطفي به ته و اوی کوير بو و له وانه نه بو چاک
بديته وه . به فسه ی خوي ، روژیک به شاخیکا هه ل نه گری ، ماندو
نه بی و زور گهرمای نه بی ، له وي چاله به فريک نه دوزيته وه و به فر
نه خاته سهر سهری و له م رووه کوير نه بی . هه رچه ند ده نگيش
هه به که به فه رماني محمد پاشاي کوری ميل دراوه له چاوه ی
و کوير کراوه به لام دو کتور نه مه به ته و اوي به درو نه خاته وه .
محمد پاشا چوار براي زيندوی هه به ، له مانه دوانيان ،
تيمور خان و ساچان بک ، بي له پيوه ند له فه لايه کدان که پينج

سهعات له رهواندزهوه دوره . سه به میان ، أحمد بك ، حاکی
هه وایره ؛ و چواره میان ، رسول بك ، له گهل له شکره . میر سه زنی
هه به ، بهلام وه جاخ کویره . ایستاکه گه یشتونه نه مهنی (۴۵) سالی
هیوا نیه که ایتر منالی بی . لهو حاله دا رسول بك ره نگه جیگای
بگریتهوه .

«فراسرز»

بهغدا : ۱۱/۳/۱۹۴۱

قسهی نه ستره

دلدارى و ژبنكهی ژین
— دی لاروشفو کولد —

- زور کس هرگز نه ته گوتته داوي دلداري بهوه باسيان
بو نه کرايه .
- هه مو ژنيك به نازه بهلام هه نديك ته قل ته يان گري
وهه نديك ترس .
- هه ره له به کم دلدارياندا ژن دلداره کانيان خوش تهويت له
جاره کاني نردا له وان زياتر دلداري يان خوش گه ره که .
- له دوا روژی دلداريدا وهك له هي ژيان خويدا ، پياو زياتر
بو دهردي سهري و پهژاره ته ژي

بنج و بناوانی زمانی کوردی

ووتاری نویسم

به قهله می توفیق وهی بک

مناقسه و ردی ئو فکرانه که ههتا ایستا رایجی

له بابت منسای شیطان پرستی یه زبیره کانه وه

﴿ پیشه کی ﴾

ئهو زانایانه که له شوین منسای شیطان پرستی یه زبیده کان
که راون به دهوری دوو فکرذا سوزاونه ته وه ، به که میان گوایا ئه م
عبادته له زه رده شتی به وه وهر که راه . دووه میان واتا له سه رده می

اسلامی دا ظهوری کردوه بنکه ی ژین

۱- نهوانه ی لایان وایه که شیطان پرستی یه زبیده کان

وهر که راه ویکي زه رده شتی به فسکری خوبان له سه ر ئه م سه رنجانه ی
خواره وه هل ئه به ستن : —

آ) گوایا مجوسینی که له سه ر بروا کردن به وجودی دوو
جه وهه ری له گهل به ک دوژمن ههل به سه تراوه ، که به کیکیان چاکه
و نهو بیران خراپه به ، ممکنه پیاو سه وق بکا بو مرائی کردنی
جه وهه ری خراپه وجلبی رضا مندی ی ، به عبادت کردنی ، وانجا
ئهنی ئه و به زبیدانه ی نه مرو پاشماوه بی بن لهوانه که له زه رده شتی
وهر که راه بن له ترمی جه وهه ری خراپه .

ب) گویا ووشه‌ی «یه‌زیدی» له ووشه‌ی «یه‌زه» (ایزه) یان «یه‌زدان» هوه وهرگه‌راوه که مانای «خوا» به .
۲- نه‌وانه‌ی بروا نه‌کن که شیطان په‌رستی یه‌زیدیه‌کان له‌ده‌وری اسلامی‌دا داهاتووہ ادعا‌که‌یان له‌سه‌ر نه‌م حادثانه‌ی خواره‌وه ههل‌نه‌به‌ستن :-

آ) گویا چونکه وهرگرتی نه‌م مذهبه‌ ناوی «یه‌زیدی» ده‌لیلیکه بو غلویان به‌ خلیفه‌ یزیدی کوری معاویه و منسوبیتیان به‌وه‌وه، نه‌بی یه‌زیدیه‌بی له‌ اسلام‌وه په‌یا بو‌وبی و په‌رووه‌کانی له‌ اصلا‌دا اسلام بو‌وت ووه‌رگه‌رابن .

ب) گویا هندی بیاناتی فلسفی که له‌ لایهن متصوفه‌ گه‌وره‌کانی بغداد و یان:

ج) نه‌سری که شیخ عدی داویته‌بی بو‌ده‌س ههل‌گرتن له‌ لعنت له‌ شیطان بو‌وه به‌ سببی په‌یا بو‌وبی شیطان په‌رستی له‌ ناو یه‌زیدیه‌کانا .

بنکه‌ی ژین
www.zhen.org

شیطان په‌رستی یه‌زیدیه‌کان وهرگه‌راویکی زه‌رده‌شتی نه‌

۱- له‌ پاش زانینی نه‌م حقائقه‌ی خواره‌وه که له‌ ووتاره‌ که‌ی پیش نه‌مه‌دا به‌ تفصیل به‌یا‌مان کردبو^(۱) ممکن نه‌ه پیا‌و قبول بکا که شیطان په‌رستی یه‌زیدیه‌کان له‌ زه‌رده‌شتی به‌وه په‌یا بو‌وبی:-

آ) نه‌و خویانه‌ی ایرانیه‌کان نه‌یان په‌رستن و که عبارت بون له‌ قوای طبیعت و ناویان «ده‌ئیفه» بو‌ زه‌رده‌شت له‌ دینه‌ که‌ی خویدا کردنی به‌ ارواحی خبیثه و عباده‌کانی ناو نان «ده‌ئیفه‌یه‌سنه»
(۱) که‌لاویژ، سال (۱)، ژماره (۱۲، ۱۱) ووتاری هه‌شتم .

که ماناگهی بوبه عبادتکری درو و عبادتکری ارواحی خبیثه
ب- زده دشت له گهل نه مه دا که ترسانی منع کرد له روحه خبیثه
کان وانا، له شیطانه کان، محاربه له گهل کردنیشیانی امر و له
نه نجامدا غالبیتی قطعیه شی تبشیر کرد.

ج- « نه نرومه یذیهس » که له اریستادا به مانای روحی خبیثه
وله په هله وی دا بووه به « نه هرینه ن » هرچه نده له مه زده سنی ی
تازه دا مقابل به « هورمزد » نه بینری به لام له آخرتدا به ته وای محو
نه کریته وه و بناه علیه هیچ مقدراتیکی نه وه دنیای انسانی به دهس نیه .
د- « ده ئیقه » که له پاشا له په هله وی دا بووه به « دیف »
له زه نداویستادا « شیدا » به که جمه که ی « شیدان » ه به مانای
« شیطان » .

ه- عبادتی « شیدان » له زه نداویستادا به « شیدا یه زه کی »
توصیف کراوه که مانا که ی « شیطان پهرستی » به .
عبادتی قوای طبیعیه ی کون که به پی ی زه رده شتی به شیطان
پهرستی ناوبانگی به یا کردبو له ایراندا هه تا ظهوری اسلام پهیره وی
ماوه ته وه .

لیره دا نه مه ش علاوه بکین که ، نه گهر دیو پهرستی ی کون
په ته وای له بیرچوو بیته وه و له پاشا له بهره و دواپی ی سه رده می ساسانیه
کاندا یا له دهوری اسلامی دا عبادتیکی شیطانیه تازه ظهوری کردی
بی گومان نه بویه که بوئهم عقیده یه ش وه ک بو هه مو دینیکی تازه
زعیمیکی به ناوبانگک و اعوان و طرفدارانی نریک و تشکیلاتیکی روحانی
ومذهبی ی مبشر و متعرضی ببویه . له دهوری ساسانیه کاندا و به تایبه نی

له به ره و دوایی ئەم دەورەدا که و قایم نسبة ته و او تر مسجله ، قه و ماویکی
 ظهوری دیو پهرستی منقول نیه وه کو حوادثی ظهوری مذهبی مانی
 و مهزده کی و حتی له دەوری اسلامیشدا حادثه ییکی وه هاروی نه داوه .
 ۲-- ئەوانه ی ادعا ئە کەن که شیطان پهرستی یه زیدیبه کال
 له زهردەشتی یه وه به یا بووه سنیدیکی تریش پیداز، ئەدەن که گوايه
 ناوی « یه زیدی » له « یه زه د » (ایزه د) یان « یه زدان » وه هاتی
 بو تحقیق ئەم ادعایه با اه پبشا اشتقاق وجیگه ی به کارهینانی اصلی و گورانی
 ئەم ووشانه به یان بکهین :

ووشه ی « یه زه د » یا « یه زدان » له مصدری آویستایی
 « یه ز » وه مشتقه که مانا که ی پهرستن و احترام کردنه به طریق مذهبی
 و حمد و سپاس و نه زر و قربانی پیشکش کردنه . له فارسی کوندا
 ئەم مصدره له شکلی « یه د » و له سانسکریتی دا « یه ج » دایه . له
 « یه ز » ی آویستایی وه صفتی « یه زه ت » دروست بووه که مانا که ی
 خوا فرشته و پهرستراوه .
www.zheer.org

ئەم صفته له آویستادا اهمیکی عله بو ارواحی آسمانی که
 مهزده سفیه کان (زهردە شتییه کان) قوربانی و صلواتیان تقدیم ئە کەن .
 ئە هورمه مهزده (هورمه زد) رئیس یه زه ته آسمانیه کانن . یه زه ته ی
 ئە رزیش هه یه ، وه کو آگر ، ئەرز و خواردنه وهی هه وه و ئەوانی تریش .
 زهردە ئوشتره (زهردەشت) رئیس یه زه ته کانی ئە رزی به . یه زه ته کان
 خاصی مهزده سنیه کانن . له « یه سنه » ی ۲۵ ی آویستادا
 ئە مه هه یه :—

(۲۳) — ا. به حمدی هه موو یه زه ته مقدسه کانی آسمانی ئە کەین .

(۲۴) - ايمه حمدي هم موو يه زه ته مقدسه گاني ته رزي ته كه بن .
ووشه ي « يه زه ته » له زماني به هله وي دا له پيشا بووه به
« يه زه ت » له پاشا به « يه زه د » ، و جمعگانيان « يه زه تان »
و « يه زه دان » . به لام له دوايي دا « يه زه دان » كه له ده وري
اسلامي دا بووه به « يه زدان » له حالي جمعي جلالتي دا به ماناي مفرد بووه
به ناوي خوا . انجا « ايزه د » يش كه له « يه زه د » هوه هاتووه له حالي
مفرد دا ديسانه وه له ده وري اسلامي دا ناوي خواي تبارك و تعالي به .
ايرانيه كان له ده وري اسلامي دا ووشه ي « ايزه د » و « يه زدان » له اسماء
جلالت به كار ته هينن و ته لهن ايزه د تعالي ويه زداني پاك .

انجا چون ته بي كه له حاليكه له ده وري اسلامي دا ايزه د
تعالي ، يه زداني پاك ناوي خواي تبارك و تعالي بي؛ ووشه ييكي « يه زدي »
له م ده وره دا ، به ماناي مذسوب به « ايزه د » وه « يه زدان » به كار
به پيري بو ناواني قهوميك كه شيطان په رست بن ؟ وديسانه وه ممكن
نيه كه ناويكي وه كو « يه زه دي » له پيش اسلاميتدا درابي به دينيكي
ضد وپېچه وانهي مه زده سني چونكه وه كو له پيشه وه ووتمان
هورمزد رئيسي يه زه ته آسمانيه كان و زه رده شت رئيسي يه زه ته
له رزيه كانه .

ته گره وه كك ادعا ته كهن ، شيطان په رسته كان له پيشا مه زده سني
بوو بن و له ترسي « ته هر يه ت » مجبور بوو بن به عبادت كردني ،
ته مه حقيقه ته گره وها بوو بن ، ديسانه وه ممكن نيه ناويكيان

پی بدري که له ووشهي « به زهد » هوه مشتق بی، چونکه وه کو مه زده -
سنیه کان هیچ وه ختی ناویان « به زهدی » نه بوه، شیطان په رسته کانیش
نه له آویستا و نه له زه ننداویستادا که شرح و تفسیری آویستابه
به په هلهوی، نه له ناو پارسیه کاندا که هه تا ایستا په بهر هوی دینی
مه زده سنین و نه له ابراندا وادیانی ایرانی دهوری اسلامي دا به
« به زهدی » ناو براون . آویستا له بهر هوه پی ووتون « ده ئیقه
به سنه » واتا ، دیوپه رست . له کتیه کانی په هلهوی شیطان
په رستی به « شیدا به زه کی » ترجمه کراوه . لیره دا بهم مناسبت هوه نهو
ناوانه که ، هه ندی له لایه ن خویانه هوه و هه ندی له لایه ن بیگانه هوه ،
دراوه به مه زده سنی بگیرینه هوه :- مه زده سنی ، مجوسی ، زه رده سنی ،
آ کر په رست ، ثنائی ، زنده و دینی به هی .

نهوانه ی ووشهی « به زهدی » به مشتقیکی « به زهد »
نی که بشتوون ، بیجگه له وه که شیطان په رستی به زهدیه کانیان به
وه رگه راویکی مه زده سنی تصور کردنی له ترسی نه هر به ن و بو جلی خوشنردی
ورضا مندی ی نهو ، له تقالید و خرافاتی نیکل و پیکه لی به زهدی دا
هه ندی شوینیان دیوه ته وه که سه ر به مه زده سنی بی . نه مانه له میدانیکدا
که نی چوون هر به چه ند هه نگاویک اکتفایان کردوه . به لام نه م
مه یدانه هر عبارت نه بو له پانته تون (کومه له خوا) ی مه زده سنی
وختی به فلسفه ی زه رده سنی محدود نه بو که اصلاحیکی عقائدی
موجوده ی نهو وختی ایران بو .

شیطان په رستی به زیدبه کان له اسلامیته وه ظهوری نه کردووه .
۱- حجتیک به دهسه وه نیه بو نه وه که هاو راپی نهو زانایانه
نه کم که نه این ناوی « به زیدی » دلالت له منسوبیتی نه م طائفه به
نه کا به خلیفه یزیدی کوری معاویه . نهو دلیله تاریخچانه که استاذ
عباس العزاوي له کتیبه که یدا درمیانی کردووه و که عائدن به
السمعی (وفاتی له ۵۶۲ هـ) و به ابي فراس عیبده الله (وفاتی له ۵۷۲ هـ)
و به تاییه نی به ابن قتیبه (وفاتی ۲۷۶ هـ) کافین بو اثباتی نه وه که
به زیدبه کان له میژوهه افراطیان کردووه له خوش ویستن و برواپی
کردنی یزیدی کوری معاویه که له نتیجه دا غلویان پی کردووه .
له بهر نه وه اعتبار کردنی نه م مناسبست و غلوه به سببی منشأی اصلی
صفت و ناوی « به زیدی » بو نه م نه وه ، مرجحه به سه ره مو
راییکی ترا .

۲- موسیو روزیر له سکو نظریه ی احمد تیمور پاشا و استاذ
العزاوي به شدت مدافعه نه کا که عبارت نه له وه که گویا هندی ووته ی
شاذ که له لایه ن چند متصوفیکی گوره ی به غداوه به تاییه تی
له سه ده ی پینجه م وشه شه می هجریدا بیژراوه ، بوه به سببی داکوتی
مذهبیکی شیطان په رستی له ناو به زیدبه کان . تیموریش وعزاویش
وله سکوش ووته ی نهو متصوفانه بیان له کتیبه کانیا نا درج کردووه .
اتهام کردنی دو سه قسه ی فسافی ، که له به غدا له لایه ن

دوسه متصوف صرف کراوه بو تا ییدی اعتقادی اسلامي له خصوص
نوحیده وه و له خصوص ایمان به قهدهر و به وه که خیر و شر هه موو
له خواوه به ، به مسیبي ظهوری مذهبیکی شیطان په رستی له ناو
لادی بیه کانی شاخه کانی چه کاری دا به ته وای مردوده ، وه کو
نظر بهی امری تهرک کردنی لعنت له شیطان که له پیشه وه
لی دوواین .

له مه یانی به خدا و شاخه کانی چه کاری دا منطقه بیکی فراوانی
کورد هه به که گه لی درېژ نه بینه وه به ره و روزه لات . نه م منطقه به
هر له عصري خاوه نی طریقتي قادری به وه چه وه لانگا و باره گای
مبشره کانی نه م طریقته ن . هه موو نه و مبشرانه له و مریدانه بون
که موسیو له سکو ادعا نه کا که له به خدا تعلیم و تدریس کراون
و خبردار بون له مسلکی متصوفه کانی به خدا به رامبر به ابلیس .
که چي هه تا ایستا له ناو قادر به کانی نه م منطقه پاندا هیج عقیده بی
له حق شیطانا که مخالفی اسلامیت بی نه مان بدست ظهور بکا .

استاذ العزای نه لی بامی شیطان په رستی به زید به کان
له کتبه کاندای صورتی آشکرا له سه ده ی دوازه مینی هجریدا کراوه .
موسیو له سکو ش نه لی نه م بو ه و دل جار له کتبی بکا که له
سه ده ی یازمه مینی هجریدا نو سراوه ته وه بامی لی کراوه ؛ و هر-
دو کیشیان تصور نه کف که مه یل کردن به شیطان
په رستی له پیش نه و ده ورده دا به ره به ره و به دزی ی

خارجہ وہ دہسی پی کردوہ .

من تہلیم کہ تہ گہر شیطان پہرستی یہ زیدبہ کان تہنجامی دہندی
ووتہی متصوفہ کانی بہ خدا بواہ ، نہ بواہ ہیج نہ بی لہ دەوری شیخ
حسنہوہ (نیوہی یہ کہمی سہدہی حوتہمی ہجری) دہر بکوتاہہ .
چونکہ وہ کو ابن تیمیہ (وفاتی لہ ۷۲۸ھ) لہو کتیبہ بیدا کہ ناوی
« الرسالة العدویة » یہ تہی گہر تہوہ ، یہ زیدبہ کان لہو سہردہ مہدا
لہ مبادی شیخ عدی لایاندا وطریقہ کہ یان فراموش کرد و لہ
پریان چوہوہ ابن تیمیہ لہو رسالہ یہ بیدا وہا تہلی : « لہ سہردہمی شیخ
حسنہاشی باطلیان لی زیاد کرد بہ نظم و نثر و غلو یان کرد لہ شیخ
عدی و لہ بزیددا بہو شتانیہ کہ مخالفی طریقی شیخ عدی
گہورہ بو قدس اللہ روحہ . بہ راستی طریقتہ کہی تہو سلیم بو و لہم
بدعتانہی ہیج نی دا نہ بو . » چون تہی لہ پاش چہند سہد سالی
لہ دەوریکا کہ ہموو طریقت و وعظہ کانی شیخ عدی و خلیفہ کانبان
لہ بیر چوو پتہوہ انجالہ ووتہ کانی متصوفہ کانی بہ خدا متاثرین؟ حتی سہد
سالی لہ پاش دەوری شیخ حسنیش ہیشتا ہیج فکریکی مخالفی اسلامیت
نہ بوہ لہ خصوص شیطانہوہ لہ ناویانا ، تہمہ بیجگہ لہ افادہی
سہردہوی ابن تیمیہ ، ابی فراسیش لہ کتیبہ کہ بیدا « کتاب الرد
علی الرافضة والیزیدیة - ۷۲۵ھ » تآییدی تہکا . ابی فراس کہ
تنقیدی انواعی ضلالت و بدعتی یہ زیدبہ کان تہ کا باسی ہیج عقیدہ .
بیکیان ناکا لہ بابہت شیطانہوہ .

به راستی تلقینی فکریکی ودها خستنه بال شیخ عدی ابتدایکی
خیالی به ، هر چه نده قبولش بکین که لهم آرا شاذانه ی متصوفه -
کانی به خدا آگادار بوونی ، به لام نه له عقیده و طریقی تصوفیا
ونه له تلقیناتی قولی دا آرایکی ودها له سهر شیخ عدی مسجل
و منقول نیه ، که وه کو له سهر الخلاج و عبدالقادر و غزالی مسجله .
نهک هر له شیخ عدی به وه حتی له خلیفه کانیشیه وه که وه کو ابوالبرکات
صخر بن صخر و ابو المفاخر عدی بن ابی البرکات و شیخ حسن
ابن ابو المفاخر بن عدی به وه که ائمه خبردارین له مسلکی تصوفیان و
که له زمانه ی ده هی دوانی یاناری ی ضلالتیان گرتووه ، عائد به شیطان
فکریکی شه اذ منقول نیه . و له شبه ی طریقی عدویه ی سوریه
و مصریشدا اثریکی پچوک عائد به فکریکی ودهای نهم شیخانه له حق
شیطانا نابینری . نه گهر ظهوری شیطان به رستی له ناو به زیدیه کانا ،
له شاخه کانی چه کاریدا له پاشی قرنی یانزهم و یا - بلین - ده هی
هجری ، اسناد بکینه تأثیری چهند بیانیکی متصوفینی به خدا که له
بدایتی نیوه ی به صکمی قهرنی چه ونهم بهم لاوه أمثالی ظهوری
نه کردووه ، حقان هه به ادعا بکین که نه بویه له سوریه و مصریشدا
آناری بنزایه و نه بویه له بهینی به خدا و شاخه کانی چه کاریدا
و له اطرافی به خدا و حتی له نفسی به خدا شدا که لی له وه پیشتر
ظهوری بگردایه .

لیره دا نوهیمیکی موسیو له سکو تصحیح بکین ، موسیو له سکو
له کنبیه که بدا نه لی » به نیی شرفنامه به زیدیه نی له روزه لاتیش ، له

اطرافي سلجانيشدا په بره‌وي په‌يا كړدوه، موسيو له سكو له خريښه كه شيا
كه به كتيبه كه يوه نوساندوه شاري سلجاني له سه‌ده‌ي پانزهم وشانزه‌ي
ميلادي‌دا به يزیدی پيشان داوه. نهه راست نيه؛ چونكه:

(آ) كتيبې شرفنامه كه له ۱۰۰۵ ي هجري‌دا نوسراوه‌توه
شاري سلجاني ناناسی؛ له قهرني امير شرف الدين دا شاري سلجاني
ته‌بو. شاري سلجاني له ۱۱۹۹ ي هجري‌دا بنا كړاوه.

(ب) امرای سلجاني كه وهكو شرفنامه، كه ماخذي موسيو
له سكو به، نه‌ي گيريت‌توه دوو شعبه‌بون؛ په كميان امرای قلب
و بطمان، دووه‌ميان امرای ميفارقين كه هم جیگایانه ته‌سرو له
توركيدا له داخلي ولايتي ديار بكر وبتلستان.

۳- المزوي له كتيبه كه يدا عقیده‌ي تايه‌تی‌ي خوي له‌بابت
منشاي اصلی شيطان په‌رستی‌ي يزیدنه‌كانه‌وه بنا كړدووه‌ته سه‌ر
ادعایي كه گوايا ته‌سری كه له لاین شيخ عدی‌به‌وه دراوه بر
ممنوعيتي لعنت له شيطان، بووه به سبي ظهوري هم مذهبه. له
كتيبه كه يدا نه‌لی: «... له طریقه كه يدا (له طریقی شيخ عدی‌دا)
له هم‌وو واضحتر مقاطعه‌ي لعنت كردن ... و خلاصه ته‌كړي كه
خوپاراستنی ته‌ر كړد له لعنت كردن، حتی له شيطان». و هم ادعایه
ته‌كا به اساس بر قناعته‌كې كه له دوايیدا آشكراي ته‌كا،
«... همه (ظهوري شيطان په‌رستی له ناو يزیدنه‌كانا) له نه‌نجامي
خوپاراستن له لعنت به‌ولاوه شتيكي تر نيه.»

له تنقیدی العزاوی دا له پش هه موو شتیکا نهوه بلیم که کفریکی وها که پیچه وانهی نص قرآن کریم که وه کو قوله تعالی « وان عليك لعنتی الی یوم الدین . » ، و « اخرج منها فانك رجیم » بی به راستی زور دووره له اعتقادی شیخ عدی یکی مسلم ، حنیف ، ورع ، تقی و عالمه وه . لیره دا نهمم ؛ بو مسلمانان چون جائزه که مسلمانانکی تر منع بکا له خونندنه وهی آبتی « عليك لعنتی الی یوم الدین » یا هی « أعوذ بالله من الشیطان الرجیم . » هه رچی وهختی وهه رچه ندی که نه میان خوی حه زبکا نه کراری بکاته وه ؟ نه گهر به راستی ابتلائی فهومه که به فهرطی تلمین شیخ عدی مجبور کردبی به وه که تدبیریکی تاییه نی بکا بو منعی ، زور آسان بو بوی که وعظیان بکا که خوا لعنتی به تاییه نی بو ابلیس داناه ، و ممنوعه و یا جائزیه که له ابلیس به ولایه کشتی تر تلمین بکری . دیاره که نه م نهم نهمه ی شیخ عدی به تراوی مطاع نه بو ؛ چونکه شیخ عدی ننودیکی فوق التصوری هه بو ، وه کو الذواویش اعترافی پی نه کا و نه لی ، « وه کو کوبر اطاعتیان نه کرد وهیچ قسه بیکیان رد نه نه کرده وه . . . هند . » لعنت له سهر شیطان هه ل گرتنی تقضی مبدائی قرآنی کریمه له اساسیه وه ؛ شیخ عدی نهمه ی نه کردوه .

له پاشا نه وهش بلیم که وثیقه ییکی نارنجیش موجود نیه بو نه وه که شیخ عدی نهمه ی هه ل گرتنی لعنتی له شیطان کردبی . نه گهر سه ندیکی نارنجی نهمه یکی وه هاما که مخالفی نصی قرآنه

بهدههوه بوايه ، حهقان نه بوو كه بكه وينه شههوه له بابهت دياتي
شيخ عددي بهوه و له بابهت آره زوو ، نيات واحتراساتيهوه

له كورې له شوبن منأى اصلی

شیطان پرستی بزربره له بگره یی ؟

۱- وا دياره كه نهوانه ی ادعا نه كن كه شیطان په رستی
بهزیدیه كان له مهزده سنی وهرگه راوه توو شي ماندوبه تی بیک نه بوون
بوگه بیشنه هم حوکه ، چونکه له پاش نهوه كه بزازی كه مهزده سنی
دینیکي ابرانی به و دوو جهوهر نه ناسی كه به کیکیان روحی چاك
و نه و تیریان روحی خراپه ، و بهزیدیه كان نهومیکی هندر- نه وروپایین
له لقی هندو- ابرانی و له بهشی ابرانی و محافظی ههندي یاسا و خهراقانز
كه سهر به مهزده سنی به و بهره وی خوای خران ، نهوه ی له پیش
همو شتیكا به عقلی همو كه سیکایت نهوه یه كه نه بی بهزیدیه كان
له ترسی خوا خراپه كره كه ی مهزده سنیه كان ده سیان كرډی
به عبادتی و خوا چاك كره یان كه هیچ ضرریكي لی هیوانا كری
فهراموش كرډی . نهوانه هر بهم تعلیله ساده و پیشه کی به اکتفا یان
كردووه نه بوايه نهوانه له پیش هم حوکه سطحی په یاندا ، بو
دوزینه وهی اصلی هم خوا خراپه ی مهزده سنی به ، اصلاحی له زه رده سنی
و میژووی دووری پیش هم اصلاحه و تطورانی پاش نهویان
پیشکنی یاه .

دهسته‌ی دووه‌میش که ادعا نه‌کف که شیطان په‌رستی
به‌زیدیه‌کان بدعه‌تیکي ده‌وری اسلامی به‌ثم قناعت، یان له‌وه‌وه بو‌بووه
که به‌راستی به‌زیدیه‌کان له‌بنچینه‌دا جماعتیک بون‌خالص اسلام .
نه‌مانه‌ش له‌پاش‌گره‌بشتنیان به‌م حقیقته‌ایتر سه‌ربان له‌همو‌حادثاتیکی
دینی و تظوارتیکی تصوفی اسلامی داوه . لهم پشکنینه‌یاندا که تووشی
هه‌ندی ووتنه‌ی فه‌لسه‌فی‌متصوفه‌کافی به‌غدا بون که له‌بابت
شیطان‌هوه‌بیزراوه ، تونگ تونگ گرتوویانه و له‌مانه‌وه‌داهاتی شیطان
په‌رستی‌یان قه‌رار داوه ، و نه‌م تصویره‌یان به‌صورتی که خلقی پی
افغان بکن بلاو کردووه‌ته‌وه . به‌لام شابانی دفته که نه‌م نووسه‌رانه ،
له‌گه‌ل نه‌مه‌دا که هه‌موویان پی له‌وه‌نه‌نین که له‌ناو به‌زیدیه‌کانا
هه‌ندی یاسای میرانی ده‌وری پیش اسلامی هه‌یه ، به‌نی نه‌وه‌که
به‌بنج و بناوانی نه‌م یاسایی یانه‌دا بچنه‌خواره‌وه به‌هه‌وه‌ل نه‌نجام که
پی‌که‌بشتون دامرکاون . نه‌م ده‌سته‌یه‌ش نه‌بوايه ، له‌پیش پشکنینیکی
دوور و درېژی پی و بست ، نه‌وه‌نده‌چاونه‌ترس نه‌بوونایه له‌اعلانی
حوکیکی قطعی‌دا . نه‌بی زور چاک بزاینن که له‌فرضی نه‌وه‌شدا که
آرای متصوفه‌کافی به‌غدا له‌حق شیطاندا له‌ناو به‌زیدیه‌کاندا
پروپاگاندا کرابی ، دیسه‌انه‌وه‌نه‌مه‌ناینته‌سبی‌داهاتی مذهبیکی
شیطان په‌رستی ، مذهبیکی وه‌ها که بنجه‌که‌ی له‌عقیده‌کونه‌کانی
پراندا بی .

۲- منشای نه‌م شیطان په‌رستی به‌نه‌بی له‌ناو عقیده‌کونه‌کانی

ایراندا شوین ههل گرین ، له بهر ئهم سببانهی خوارهوه :

۱- شیطان په رستی یه زبده کان ، وه کو اثباتان کرد ،
وهر گه راویکی زه رده شتی نیه .

۲- دینی جووله که ، مسیحی و اسلام شتیکی وه هایان نی دا
نیه که شیطان په رستی لیوه په یابیت .

۳- شیطان په رستی له پیش اسلامیتدا له ایراندا موجود بو .

۴- هندی له یاساکان و خرافته کانی یه زبده کان نه چنه وه
سر دینه کونه کانی ایرانیه کان ، هندو - ایرانیه کان و هندو -
نه وروپایه کان ؛ نه مانه ی خواره وه له وانن :

(آ) په رستی ظواهری طبیعیه ؛ خوابه کانی روز ، مانگ ، زوهره
جهو ، آسمان ، فلهک ، (نه مه نه چنه وه سر هندو - ایرانی و هندو -
نه وروپایی) .

(ب) په رستی حوت ملائکه کانی مقربین یا خوی پچر کتر
که یاریه ی خوان تعالی نه دهن له اداره ی دنیا دا ، (نه مانه نه چنه وه
سر « نه شه سپه نته » کانی آویستا و « نه دیتیا » کانی ویده کان) .
(ج) گرتیان جهژنی نساوی لیل و نهاری بهار (نه وروز)
و هی پاییز (مهرگان) .

(د) کراسی سپی بی بهروک له بهر کردنیان ، (نه مه کراسی
« سودره » ی زه رده شتی به) .

(ه) ممنوعیتی به فووجرا کوزاندنه وه و تف کردن له

آگر (ٺمه ٺهچيتهوه سهر هندو - ايراني)
(و) ٺهو زمانهي بهزبديه کان قسهي بي ٺه کن ، به کيکه له
کومهلي زمانه کاني ايران که دهسته بيکن له زمانه کاني هندو - ايراني
که لقيکي خيزانه گه وره ي زمانه کاني هندو - ٺهوروپاين .

قسهي نرستري

* بي به کوتهوه له ناو دوستانا چاره له گول بيگانان له ناو
بوستانا .

* حق به هيزهوه ده رٺه گوي .

* دانا ٺهوه به ايشي بچو کي لازل بي .

* سهري ٺه مهل کارخانهي شه پتانه .

پيشينه و توپام

* ٺه گهر گول نيت . . در کيش مه به .

* فروشتن له خواستن چا کتره .

* نه سه ماين له دوليک نه سه ٺن له سه ر که موليک .

* نه ٺني نزيک باوان نه کونه ي نزيک آوه دان .

ٺکاله خوينده واراني خوشه ويست ٺه کين کله ي « درويشي »

که سهوا له دوهم ديري شعره کاني شكري فضلي که له لاپره - ۱۳ ي

ٺماره ي پيشودا نوسرابو بکن به « درويشي » .

پوستی که لاویر

تو!

من تو چند فی هر نهزام
تو روناھی نهز پهروانم
چهنده جانی ئویا شلی
په ریا نهری شلوملی
تو چیه... نهی یا بخوننه
هر بههشتی به نهوی نافی
دی می شربن توت بی روزفکهی
نهار زورن خهی بسوزه
تو سور گولی ههرا خیهی
خدی مهزن شتت کم هیفی
هه می دهما روزا گهش
بو فی له شی چافی رهشی
تو هر هه یقا چارده شهفی
شیرنی هیک فینی دهفی
تو بهشتا شوخو شهنگی

نهشم یژم به نه زمام
سوتم فیانا آگری
داره کژی یا خهملی
بو فی دلی هر دهزگری
تو بیناهیا نهفی جافی
بو فی دهفی هر شهگری
جانا من هیژمین نهگری
اره شانندی بچیکیت زبھی
بهبله و من ئو هه لگری
بهین خوشی ئو بههفش
نیرگزا بهژن راکری
نهزام بهفیری بان تو کفی
لاوی جانیه یا داگری
پرکولیلکی هزار رهنگی

آوازيت خووش تزي دهنگي   توت بي شنيا آفاكري
هر بهاري بارهنگزي   جانه شهپاله نيرگزي
يا شلگي نو شهنگزي   روزا گهشي ههرا گري
وار کوليلکن تواناف گولي   لسهرفي چهندي ههرا-سلي
ژاني دهنه نهفي دلي   بههر دو چافانگه گري

صالح عبدالله يوسفی

بوپیکه نهن

ميرد - ميشکي بنگرت بژيم به باسي فستان ، لهوه زياتر
شقيکي تر نيه باسي بگهي ؟ www.zheen.org
ژن - باشه گيانه کم ، توره مه به ، با باسي شه بقه بگهين .

- کارا بوچی نه گهریت ؟ به نک کیش - بو دو کاني وه تا
هومهري جلدرو . - هه نته بهك نه بي نه مری خواي کردوه .
به نک کیش - که وانا سبه يني سهري لي نه دهم .

منار - بابو ۱ پاشه گوت کردن چيه ؟ باوك - کورم نه وه به
که روز تا ابوارة من باسي نه کم و دايکت گوی نادانی .

سهرخوش — خړا دادا خه لك ته خونډه بو ته وې دهردي
ژنيان له بيرچيته وه كه چي كه من ته خونډه وږنه كه م له بهر چاو ته بي
به دوان .

* * *

ژن — به راست هم شه پقانه كاميان له گهل رهنگي روم
ريك ته كه وې ؟ مېرد — به سوراوه وه يا به — پياووه چونكه
باوهرم پي ته كې هيشتا رهنگي تايه تبيت نازانم .

* * *

دراوسى — دوينى شوو كه تياره هات چيتان كړد؟
خاوه ن مال — تياره ي چي ؟ به خوا له بهر گرمه گرمي خه سوم
هر آ كامان له هيچ نه بړه

* * *

مېرد — فوربان ته به وې ژنه كيم تعلق بدم ، چونكه نه به
مانگيكه قسم له گهل ناك . www.zheen.org
قاضي — كورم نه كې ، ژنى وات قهت دهست ناكوي ،
له كيس خونى مده .

* * *

كربار — ته وې جوني قوندهره بكرم آخو هي باشت ه به
كه زور بهرگه بگره ؟

قوندهره چي — به لى . كربار — به چيدا ته بزاني ؟
قوندهره چي — به ودا كه هر كه س لى كريم نه هاتونه وه

لام .

چپروکی نم مانگه

روژی له دایک بونی شازاده

« نوسه ری نم چپروکه (اوسکار وایلد)
په کیکه له نوسه ره گوره کانی سده ی
نوزده هه می انگلیز » .

نهمرو روژی له دایک بونی کچه شازاده بچکوله گهی اسپانیا بو .
که گه بشنبوه دوازده ساله له عمری شیرین وزیرینی ، آسمان
پاک ، روز به شوق ، باغچه کان زور جوان و رازاوه و اسپانیا هه مو
شینیکی رو خوش و مزده گیر بو .

نهم کچه نه گهرچی شازاده بو ، ناوچاوانی تاجی زپین
و گه وهه ری بانگ نه کرد سالی له روزیک زیاتر جه ژنی له دایک بونی
نه بو . له بهر نه وه که روزیکی به گانه بو هه مو گهی به نه می نه م
روژه پیره زه بون ، هه ر له خاوه ن کوشکه کانه وه تا دانیشتوانی کوخته
و بی جی و بی ری به کان .

وا دیاره روزگاریش له گه ل به اختیارانه . هه ر جی به رگیکی زیر
و زبوی هه بو به خشیبوی به دنیا . روژی به بی هه ور وهه لاهه لانو
به بیانان زبو ابواران زیری نه رزان به سه رباغ و ره زه کانا ، نیرگس
نه وه نده دلبر بو نه توت پوره کانی له رومه نی کچیکی نازدار دروست

کردوه ، ميخهك بهجگار شيرين بو وهك ايوي سوري متال هه ناريش
وهه اگري ني بهربو ولت لهت بو بهملا و بهولادا خويني دلي
نه رزا . ريحانه زور ناسك و شل و مل بو هه ر وات نه زاني نه م
نرميه تيهي له كه ميري كچه وه ده ستگير بو و نه و به پوله بهي كه
آلتوني رزانيو به سه ر باله كانيا لاي هه مو گو ليك و چليك نه چو ،
سه ري له هه مو ميوه بك نه دا نه م و نه وي ماچ نه كرد .

له م جيگه بون خوشه جوانه دا شازاده ياري ي (چاو شاركي) ي
نه كرد له گه ل كچان و كوراندا ، نه گه ر جاريك گرر بدرابه
نه مهنده جوان و شيرين بي نه گه ني بي برانه وه هه ر وهك بلبليك له ناو
باغچه به كي زور جوانا .

ري نه نه درا به شازاده كه له گه ل كه سا ياري بكا . هه ر به
ته نيا ياري نه كرد به لام نه م روزه چي نه كه روژي له دا بك بوني بو ، به
چاويكي تر سه ري نه كرا باوكي نه ي هيشت له گه ل كچانو كرانى
پياو مافولانا ياري بكا .

هه ر چه نده به دپهن كوره كان زور جوان و بوشناغ بون
به شه پقه گوره كانيانه وه كه له پوشي خورما دورست كرابو هه ر له
باله نه نه چون كه گه ميان نه كرد . هه ر وهاش كچه كان زور
سه ريان هه بو ، له م لا بو نه ولا رايان نه كرد ، نه سه له مينه وه ، وه كو
ماسي بهك كه مه له بكا يا وهك آسكيكي تر ساو كه چون رانه كا
وهه ندي جار هه ل نه وه ستي . و به باوه شينيكي زور ناياب كه له

دانی فیل و نه به نوس کرابو تیشکی روزیان له دهموچاوه جوانه گه بان
نه شاردهوه .

شازاده لهم ههوه منالانه جوانتر و دلبرتر بو ، خو جله
جوانه کانی که گلی شتی نایابی پیا دوررابو نهوه ندهی تر جوانی کردبو
وههوه که سیکي حهیران و سهراسیمه نه کرده . نهوه روه جوانه بچوکهی
به نه گربچه په کی آوری شمی داپوشیوو و گولیککی زور جوانی دابو
له سهری .

شا له په نجه رهی کوشکوهه ته ماشای کچه گهی نه کرد ، لای
راستیهوه وزیري عدلیه و لای چه پیهوه براکی (دون پدرو) راوه-
ستا بون ، براکی پیاویکی زور دل رهق بو ، له بهر نه مه شا زور
رق لی بو .

شا که لیک مات و غمگین بو ، هیچ دهی نه مه نده خفتبار
نه بو . چونکه یلینی کچه کهی که له پشت باوه شینه کوه بی نه گهی
دایکه جوانه گهی بیر نه خستهوه که هه ر وه کو دینی مردی
نه گرجی دوانزه سالیش بو . شازن خانیککی زور جوانی فوره نسه بی
بو ، زور له گهل میرده کهیدا نه مایهوه مرد ، لهو روزهوه شا ماتمه می
دای گرتیو وهک کوست کهوتو رو خوشی بیر چوبهوه وهلم دوانزه
سالهدا غفت کنهی کرده له دلیا و زور جار بامی نه کرد چونکه به
جوریک خوشی نهویست نهی هیشت له گور بچه دا یلینیژن و بو
نهوهی همیشه له بهر چاوی بی و هه ر وا بزانی که زیندوه ، به کیمیا

گهریکی مراکشی مومیای کرد و له کونجیکی معبدی کوشکه که با داینا ، مانگی جاریک سهری لی نه‌دا ، له عانی روزاوادا چرابه‌کی کزی هل نه‌گرت و نه‌چوه به‌ردمی ، نه‌چه‌مايه‌وه و ده‌ستی نه‌کرد به ماچ کردنی ده‌سه سارده کانی ۰۰۰ هاواری نه‌کرد ۰۰۰ نه‌گر با ۰۰۰ شا گه‌لی ژنه مردوه‌کی خوش نه‌ویست و له دوری و نه‌مانی وه‌ک شینی لی هاتبو همو کار و باریکی بیر چوبوه‌وه ، آ‌گای لهو جنگانه‌ش نه‌بو که حکومته‌کی نه‌ی کرد .

که شازن مرد لهو بی‌هوشی و سه‌اسیمه‌به‌وه لهو همو خه‌فه‌ته ناگه‌هانی به‌دا‌شا ویستی واز له دنیا بینی و بچیته معبدیکوه تا نه‌مری به‌لام که بیر کردوه نه‌بی کچه‌نافانه‌کی بچیته ژیر ده‌ستی برا دل ره‌ته‌که‌یه‌وه په‌شجان بوه‌وه ، چونکه برا‌کی هر نه‌و برابه‌بو که نه‌این شازنی نازک و نازداری به‌وردنه‌کیشه زه‌راوی به‌کوشت که نه‌لانی کردبو .

ماتمی شا حکومتیشی دا‌گیر کردبو ، کار و بار باش هل نه‌نه‌سورا . لهو به‌ینه‌شدا امپراطور خوشکی خوی پیش‌کشی شا کرد ، به‌لام شا به‌فرستاده‌کانی وت که به‌امپراطور بلین . «شای اسپانیا پاش مردنی ژنه‌کی ماتمی ماره‌کردوه ، نه‌گرچی ماتم ره‌نگی زه‌رده و تاله به‌لام لای خوشتره له جوانی ۰۰۰»

نه‌مر و همو نه‌م سه‌رگوزه‌شنازی بیر که‌توه هیچی بیر نه‌چوه کچه‌کی وینه‌ی دایکی بو ، رویشنی ، گفتوگوی ، پیکه‌نینه‌درپزه

خوشه گوی ، لیوه باریکه سوره کهی ۰۰۰

شا له بیر کردنهوه ، منالانیش له یاری و پیکه نینی خویانداه...
و شیار بووهوه ، بونی مومیای سردوه کانی له لوت هات چاوی پر بو
له آو ، دهمو چاوی خسته ناو مستیهوه . که شازاده سهری ههلبری ،
باوی نه دی ، زور توره بو ، پرسی شا چو بو کوی ؟ بوچ لی دور
که و تهوه ؟ باشرنه نه بو نه گهر لهم روزی خوشیه دا له گه لیا بوايه ؟
هر هیچ نه بی بیاوه بو بینینی شهره گا که به تاییه تی بو شازاده
نه کری که به ده هول و زورنا و زه مزه مه گا که دیته پیشه وه به لام
شا دیارنیه ، رویشته وه ، نه بی چوبی بو کوی ؟ ره نگه بو نه و مهبده

چوبی که هیچ نایلی نه م . مچی .

شازاده له پیش وزیر عسلیسه وه مایه وه ، به له نجه روی
کرده زه ماوه ن که له باغچه ی کوشکه کدا نه کرا و کوران و کچان
له پشتیه وه به ده سته نه هان **نیکه ی زین**
بگزاده یه کی اسپانی جوان که کوریکی بچکوله ی ایسک سوک
بو هاته پیشه وه دهستی شازاده ی ماچ کرد و له سهر کورسی یه کی
بچکوله داینا ، و به ده وری شازاده دا کچان و کوران زنجیره یه کیان
کرد و به باوه شینه کانیات تیه کی روژیات له دهمو چاوی
نه پاراست .

گا هاته پیشه وه دهستی کرد به شهره قوچ و هاتو چوه سهر
ههل برین و نرم کردنه وه ، هر وه کو گا یه کی راسته قینه پی ،
نه گهرچی انسانیک بو له پیستی گادا ، به جوریک لاسایی گای
نه کرده وه که ههمو سهر که ره کان لایان جوان و خوش بو

نورهي ٿيسپهه دارينه هات كه ٿه ميس وه كو شهره گا زور جي گهر
بو له دلي مناله كانا . انجا دس ڪرا به ٽمٽيل (ٽمٽيلي بدبختي په ڪي
روماني ڪرا) به بو ڪه دارينه ڪه به هه ندي آلت ٿه جولايه وه ،
زور شتيڪي جوان بو ، هه تا وه ڪو ٿه ٿه نده جوان وريڪ و پيڪ
ٽمٽيل ڪرا ۽ هه ندي له مناله کان ترسان وه نديڪيشيان ڪريان . له دواي
ٿه مانه سحر بازڪ هانه پيشه وه ڪه افریقایي په ڪي چاوپاني لاوازي
زور بلي بو . هه ڪه هاته پيشه وه سنو قیڪي سهر داپوشروي
هينا ، دستي ڪرد به شمخال ليدان ، هه ندي شت له ناو سنو قه ڪه دا
دهستيان ڪرد به جولانه وه ڪه سهریان دهرهينا چهن مارڪ
له سهر مقام شمخاله ڪه دهستيان ڪرد به هه لپه رين و له سهر ڪلڪ
وهستان ۰۰۰ مناله کان زور ترسان . ڪارا گوچانيڪي پيا ڪيشان له
چا و ن بون ، انجا داره ڪهي ڪوتاهه به زه ويدا دره خنيڪي بهرداري
جواني لي هاته دهره وه له پاشا ڪه ٿه گوچانه ڪهي دا له سهر
ڪچه دوقیڪ شه پقه ڪهي بو به ڪوتريڪي جوان دستي ڪرد به
فرين و خوندن . له پاش ٿه ، ڪومه لي ڪچاني ڪنسه بهسته په ڪي
زور جواني ديني بان وت ، انجا ڪومه لي قهره جي مصري هاتنه
مهيداني زه ماونه وه دهستيان ڪرد به هه لپه رين ڪي رڙ هه لاني زور
زور خوش ڪه دلي هه وه مناله ڪافي ڪه ليڪ خوش ڪرد .
له هه وه ٿه به زمانه خوشتر (ڪوله بنه) په ڪ بو ڪه له پرهاته
ناوه ندي زه ماونه وه . توزيڪ هه وه ستا به ترس و له رزه وه ،
به دانپشتو ڪانا هه لي رواني تا ڪه ييشته شازاده ي رو خوش .
ڪوله بنه زور ناشيرين و ايسڪ فورس بو ، ڪه لاهه ڪي زور

گه وره . دو دهستی تا خوار نه ژنوی دریژ ، قاچه کانی باریک و مک
تیروکی چه ماوه ایسکه کانی تیا دیار بو به جور بک نه نه زانرا گوشتی
پیوه به . شان دهر په ربو ، سهر شور . له گهل هم هه مو ناشیرینی به دا
زور روح سوک بو . وا دیاره هم روح سوکی بهی له وه وه بو
که نهی نه زانی خوی چهن ناشیرینه . هم کوله بنه به له دارستانیکا
دو آغا دوزیویا نه وه و زور به . هه زان له باو که گیان کریبو . وا
دیاره باو کی زور خوی به به ختیار زانیوه که رزگاری بونی له
ناشیرینه که روزگار مجبوری کرد بو بی به باو کی . اغا کان نار ه بویان
بو شا بو نه وهی دلی به کرده وه خوشه کانی بکرته وه . کوله بنه ی
ایسک گران دهستی کرده به هه لپه رین و سه ماوه زور هم زه ماوه نهی بی
خوشبو چونکه کومه ایکی زور جوان و سه یر بو . و که روی نه کرده
شازاده نه وه نده بی نه که نی بو نه تر بقا هون کولی نه نه نیشته وه هه تا وه کو
نه و کوله سپه جوانه ی که دا بوی له پرچی کرده وه له سه ری و بو
کوله بنه ی فری دا ، کوله بنه کوله که ی هه ل گرت ، ماچی کرده ، خستیه
سهر سه ری و نوسانی به دلپه وه . که زه ماوه ن ته وا بو کوله بنه زور
دل خوش و کیف خوش بو به پیکه نین و شادمانی رو پشت و هه ر
کوله که ی ماچ نه کرده . هم هه مو لطفه که کوله بنه له گهل کوله که دا
نه ی کردوا دیاره هه ر خراپه و آزار بو بو نه و کوله ناز که چونکه
وا فیر بو بو که بالنده ی جوان و نازدار و دهنک خوش هه ر به
دهوریا بیت و بونی بکا و گورانی بو بی . دهستی لی نه دا . . . . .

با وجود کوله بنه هیج اگای له گول و بالنده نهماو هر له
خوایی شازادهی نازنیندا بو و هر به تما و نیازی نهوه بو که گی
جاریکی تر له بهر ده میا هه لپه ری و سه ما بکا .

کوله بنه شازاده ی زور خوش نهویست و واچر بوه دلیه وه
که نهیتوانی گهلی سکالای بو بکا . له حیاتی خویدا نهیوت خو
من گهلی جوړه سه ما و هه لپه ری، تر نه زانم و نه شتوانم لاسانی درنده
و په رنده بکه مه وه ، خوزگه سه د خوزگه له گه لما بهاتابه دار سنانه کوه هه وه
هیلانیه بالنده جوانه کاتم پیشان بدایه وبه هه مو لایه کیا بگیریه ..
ایسته شازاده له کوی په . . . کوشک وک خهوی لی بکه ری
بی ده نک و بی سه نکه .. نهیتوانی ایتر خوی را بگری دور له شاراده ،
چوه ناو ژوره کانی کوشکه کوه و هه مو هه یوان و که له گی به کانی گه را
تا گه یشته ژوری شا سه ری نه وه هه مو کونه له سه پرانیه کرد ،
که لیک ترسا و نهو دیوانیه بیر گوتنه وه که له سه ر گوزده شته دا هه ن
و له ناو دارستانا زورن .

گه رایه وه چوه که له گی به کوه ، له دوره وه ده عبابه کی زور
ناشیرینی دی ، زور لی ترسا و هیچی بو نه مایه وه نهوه نه بی که
خوی رزگار بکا لهم ده عبابه . دهستی هه لبری ، ده عباش هه روه کو
نهو دهستی هه لبری . قاچی هه لبری نهویش هه ر به و جوړه . به
کورنی بیبرینه وه هه رچی کوله بنه نه بکرد نهویش لاسانی نه کرده وه
(وهک حکایتی میش) . کوله بنه نهوه نده غمناک و توره بو له ترسا

نهېز و بې نافت بو و له هوش خوي چو ، دواي نهختيک تر
که له بهروکی کرده و و کونه بون کردنی و نای به سنگیه و
زورتر سه رسام بو که رواني ده عباکش وهک نهو نه کا . نهو حمله
راستی کار نی گیشته که له سالوني آوینده دابه و نهو ناشیرینه پدسه
خوبه نی و بویه شازاده و دهسته خوشکه کانی پی پی نه که نین و گالته بیان
پی نه کرد .

نهوسا باوکی زور به پیاوېکی خراب هاته بهر چاو که وازی
لی نه هینا به آزادي له نا دارستانا بزی ونه نی به گالته چي و ق شمیری
خلق . و به خورم فرمیسک به چاویا هاته خواره ووه . له قینا
کوله که ی ه لوه ران وده و چاوی خسته ناو ده ستیه به ره و باغچه
رویشته ده تی به که مهربوه وهک جگر براو خوی نه دا به زه ویدا
و نه تلایه ووه . . . شازاده له نه لاره ووه کوله نه ی دی . خوي ودهسته
خوشکه کانی و بستیان کوله بنه هه ل په زی به لام هه ل نه په ری هه رچه نده
شازاده ش پی و ت . له بهر نه مه کچوله زور دل ته نگ بو و به
مای و ت که له سه ر نه مه لی بدا مامیشی بهک دو قامچی پیامالی
و خزمتمکارانیش لیان دا هر هر هل نه په ری .

نهوسا پیاوماقولي شا دهستی له دلی کوله بنه دا و وتی (نهی)
که ورم جارېکی تر کوله بنه هه ل ناپه ری) شازاده زور به گالته
و فزه ووه و نی بوچی ؟ پیاوماقول وتی (چونکه دلی شکاره) شازاده
روي گز کرد ولیوه باریکه کانی که وهک په ری گول واپون زرو

به ندری گایته و قشهری به کی زوی ته کرد، انجا به لهنجه روی کرده ناو باشچه که و به نزهوه شهی ورت (ناپی شهوانهی که له گهل شاهاندا رانه پورن دلیان بی) .

سلیمانی

فاضل محمد

سهر و ادیبانی کوردی

شاعر و ادیبی ناوداری کورد جنابی رفیق حللی بك، که لهه و پیش له بابته ادیبانی کوردی به وه کتیبکی له فرانسزی به وه کردبو به کوردی و گهل کتیبی به هاداری تری کوردی نویسه وه ته وه و بلاو کردوته وه، نه جاروش درحق به شاعره به ناوبانگه کانی کوردی عراق دو جلد کتیبی نویسه وه، جلدی به که میان له ژبر چاپدابه و بهم نزبکانه ده رته چی . نه کتیبه نایابه وه کو زانیومانه تاریخی حیاتی ده شاعری کورد له گهل نمونهی شیری ههر به یکیزیانی به شیوه به کی شیرین تیا نویسه وه به اسلوبیکی ادبی جوان زادهی افکاری نه شاعرانهی تثبیت و تحلیل کرده و به وینهی هندیکیان کتیبه کهی رازانته وه .

ادیبانی کورد ده میکه محتاجی نه چه شنه اثرانه بو، چونکه نه کتیبه - که هیوامان وابه هاوتای زور بی - آوینه به که که به

روونی و رهوانی شیوهی تفکیر و طرزى شعري شاعره کلمان پيشان
تهدا و نهو هه نگاهه گه و رانهي رو به تازه کردنهوه و ژياندهوهي
شعري کوردي هاو پزراوه بومان دهر نهخا .

جگه لهوش ، کو کردنهوه و تحلیلی نهم شعرانه و شخصیتي
شاعره کان له لایهن استادیکي و ا شارهزا و به دسه لانهوه نهم کتیبه
پتر به هادار نهکا له لامان .

پیشهکي ، لهمه زیاتر ناتوانین بنوسین ، بهلام هیوانان وابه که
پاش بلاو بونهوهي ، دور و دریز لی بدوبین .

جاری ههر نه توانین نهوهنده بایین که کوشش و تهقلای
آدی محترم رفیق حلی بک له مه بدانی ادبیات و کومه لایه تیدا ،
له تاریخي کو دا جیگه بهکی بهرز داگیر نهکا .

« گلاویژ »

بنکهی ژین

www.zheen.org

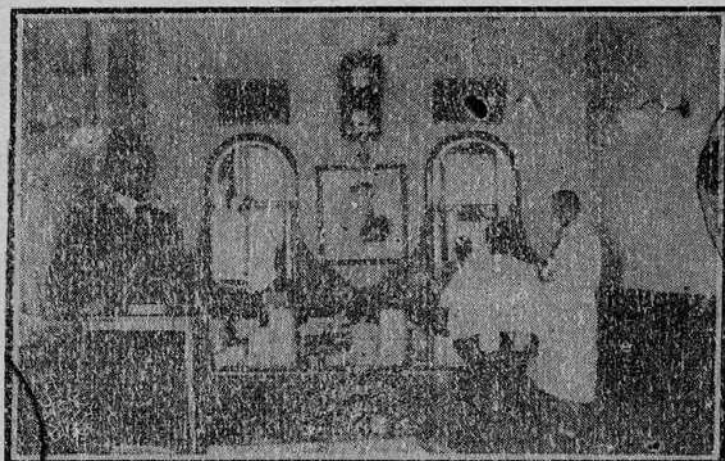

بنکهی ژین

www.zheen.org

صالون حلاقه الشرق

بایز — نهوه بوچوا په شوکلوی ؟
نهریمان — به خوا چهند روزیکه نه مه وی سرم بتاشم هر چه زند
نه گدریم سهرتاشیکې باش نادوزمه هره
بایز — هر له بهر نه مه نه وا په شوکلوی ..؟ خوت بگه به نه ره
سهرتاش خاندهی وه ستا عمر یاسین له حیدرخانه ،
هدنا بلی کوریکې باش ، ددهس سوک ، روخوش
وخزمتگوزاره و سالونه کښی زور پاک و خاوبته .
چاپخانهی نجاج - به خدا

گهلا و سڙڙ

گوٺاريڪي ته دهني و ته قافي مانگي ڪوردي به

ڌماره ۴۳ سال ۲ مارت و نيسان ۱۹۴۱

لهم ڌماره پيدا

- ڪوردي به ناوازيگ (ملك صالح) - محمد امينز ڪي بك
- نجم الدين ايوبي ( )
... له باخي ڪوليك (حهوت ناحيره ڪي پياو)
... ٺهم دنيا بهي تيا بن (ڙاپون)
... ديواني ڪهلاوڙ بنڪهي ڙين
... پنج و بناواني زماني ڪوردي (ووتاري دهيم) توفيق وهبي بك
... گهستي له ڪوردستاني (بهشي دوم) فرامرز
... دو هه بڪلي زور ڪوي تر له ڪوردستاني خوارودا ف. هوشيار
... تهوانهي نامرن (ابراهيم انڪولن) ع. و. نوري
... ڪورد وولاته ڪيان ب. ع.
... چيروڪي ڌماره ...
وگهلي باسي خوشي تر ته خوينده وه

بنکھی ژین

www.zheen.org

گه لا و مير

گوفار بکي تهده بي و تهفاني مانگي کوردي به

مارت و نيسان ۱۹۴۱

سال ۲

ژماره ۴۰۳

کوردي به نا و بانگ

ملك صالح نجم الدين ائوب

به قهله بي امين زكي بگ

کوره گه وره ي ملك کامل کوردي ملك عادل کوري ائوبه ،
له سالي ۶۰۳ هجري (۱۲۰۷ ي ميلادي) دا هاتوته دنياوه .
له سالي ۶۲۵ دا ، باو کي به وليعهدي اعلان کرد و له وقتيکدا که خوي
له گهل شر و دعواي سوربه مشغول بو تهوي کردبو به و صکيلي
خوي له مصر دا .

له زماني باو کيدا له جهت جزيره گه لي جي ي زهوت وله طرف
باو کي به وه (حصن كيف) و (اورفه) ي پي بخشرا بو له دواييدا

(سنجار) و (نصیبین) بشی داگیر کرد (۶۳۵ هجری) و بهم نوه له حالی حیاتی باو کیدا بو به حاکی طرفی شرق و کس نهی نه توانی ناره حتی بکا.

له دوای وفاتی باوکی ملک عادلی دوهی برای له مصر دا بو به سلطان ؛ و ملک صالح له وقتیکدا که (ره حبه) ی محاصره کرد بو خبری وفاتی باوکی گیشتی ، و به مخالفی لشکری خوارزمی که له معیتدا بون بوی نه کرا واز له محاصره بهینی و روی بکانه مصر ؛ و حتی به زحمتیکی زور له دسیان نجاتی بو ، و لهم وقته دا غیاث الدین سلطانی روم و بدرالدین لؤلوی موصل طمعیان کرده ولاته کانی و بعضیکیان داگیر کرد . له دواییدا حتی له بدرالدین لولو سه نند و خراب شکانیدی ؛ و سلطان غیاث الدینی له دوری دیار بکر دورخسته و له ۶۳۶ ی هجریدا معظم نورا شاهی کوری به سر جزیره و به جی - هیشت و روی کرده شام و اشغالی کرد .

سلطان عادل دوهم له گهل حاکی (کرک) پرنس دارد دا به متقی عزمی شریان له گهل ملک صالحدا کرد به لام قسمی له امرای سلطان عادل التحافان کرد به ملک صالح و داودیش بو به طرفاداری و شاهی لی داوا کرد به لام ملک صالح قبولی نه کرد و له گهل قوتیک به فکری فتحی مصر روی کرده فلسطین . له پاشدا ملک صالح اسماعیلی مای له گهل امیری (کرک) دا زور فیلیان لی کرد و مدنی به دستیانه و اسیر ما . نهایت له اختلافی بینی ملک عادل برای و ملک

صالحی مامی و داود استفاده‌ی کرد و له دوای نهمه که مملوکی اشرفیه
ملك عادلی دوه میان خلم و چپس کرد چوه مصر و لهوی سلطانی
اعلان کرا و تورانشاهی کوریشی طرفی جزیره و شرقی محافظه کرد
و بهره بهره سوریه‌شی بو خوی ساغ کرده‌وه و سلطنتی ایوبیه‌ی ،
که به خطابه‌کی سه یاسی له طرف ملك عادلی اوله‌وه کرابو
به سه بهش ، به غیري (حلب) و (موصل) احیای کرده‌وه
وله (غزه) اوردوی متفقینی مامی و داود و فوره‌نکی به ته‌واری شکاند
و قدس شریف و فلسطینی استرداد کرده‌وه . لهم شرانی دوا پیدا
استفاده‌ی له بقیه‌ی اوردوی خوارزمی کرد بهلام له دوا پیدا نهم لشکره
له گل دشمنانی ملك صالحدا اتفاقیان کرد وله بهر نهمه ملك صالح له شری
(قصاب) دا پریشانی کردن . ملك صالح ، له وقتیکدا که له سوریه
بو دفعی شروشوری مامی و امیر داود و اشقیای خوارزمی مشغول بو
له اوروپاوه سفری هه‌شته‌مین اهل صلیب حاضر ته کرا ، قوماندانیان
(لویی) خه‌وته‌می قرالی فرانسه بو . اهل صلیب هاتنه ساحلی مصر
و (دمياط) یان اشغال کرد . له دوا پیدا رویان کرده (قاهره) و لهم
بینه‌دا ملك صالح له ۱۵ ی شعبان ۶۴۷ دا وفاتی کرد .

له ناو ملوکی ایوبیه‌ی دوا پیدا هیچیان له دوری حکومتیان
به‌فهد ملك صالح توشی ازیت و مصائب نه‌بون . بهلام نهم ذاته
به‌راسنی عزمی‌کی به قوت و اراده‌به‌کی زور بلندی نواند و ملکی
بلاوی سلطان صلاح‌الدینی سر له نوی کو کرده‌وه و وحدت‌یک‌باشی

بیا هیئتا وجود، ضبط و ربطی اداره و حریمی به شدت بو .
بواحماری مملکت عراقی کی فوق المادهی هه بو . قرارگاه
(روضة) و (کبش)ی، و مدرسه گهی له زمانی خویدا زور مشهور بو
شاری (صالحیه) ی به فکری نهسه که قلابک بی بو حدودی مصر،
بنا کرد و بعضی آثارى تریشی هیئتا به وجود (انیسقویه دیای اسلام
جلد - ۴ ، لایحه - ۱۱۰) .

فون هاهمه له جلدی چوارهمی تاریخه که یدا تالی : « سلطان
صلاح الدین ، ملک عادل ، ملک کامل و ملک صالح ناوی خویان ،
به دروست کردنی گهلی مؤسسائی دینه و علبه و نافع ، له مصر دا
اها کردهه . »

منال . . .

(ان پکی) ژنه نوسه ری به ناوبانگی سویدی تالی :
بیوسته دایکوبارک به رامبهه به گهوره بی « منال » سه ریلن
دانه وین و بزنان که گلهی « منال » مرادف کلهی « پاشا » به
وهست به وه بکن که نه وهی له بیچمی منالا له باوه شیانا نه نوی
« دواروژ » و له نژیکیانه وه باری ته کا « تاریخ » .

له باخي گولپه

هوت نامزه كره پياو THE SEVEN AGAINST MAN

» جورج سيلقه ستهر فيريك — نوسهري
نهم وناره لاي وايه پياو تا كهر بي بهختيار
و دلنياتره «

گاليليو ، لوتهر ، روسو ، دارون ، ماركس ، فرويد
ونه نشتابن (*) هوت گياني گلاوني كه وتو و بزبون نهو برينانه ي
(*) (۱) گاليليو (Galileo) ۱۵۶۴ — ۱۶۴۲ زانا به كي گوره ي

نه ستهره ناسي ايتالي به www.zheem.org
(۲) لوتهر — Martin Luther فه شه ۱۵۱۷ به كي نهماني به له
(۱۴۸۳—۱۵۴۶) دا ژباوه به كه م به ردي بنچينه ي (اصلاحی دینی)
داناوه

(۳) روسو: ژان ژاك روسو فويله سوفيكی سه ده ي ۱۸ به می
فهره نسه به نوسينه كانی انجلی شورشی گوره ي فهره نسه بون
(۴) دارون — Charles Darwin زانا به كي به ناوبانگی انگلېزه
(۱۸۰۹—۱۸۸۲)

(۵) ماركس — باوكي سوشيا ليزمی تازه به له ۱۸۱۸ دا له نهمانيا

کردویانه ته میسکي بشر له وانهن کوشنده بن. ره ننگه نه مانه بلیمهت بن ، ره وشت و خو وهیز و توانا ، بگره گه وره بی قاره مانا نیشیان هه بی ، به لام بلیمه تیه گه یان مال و برانیکر و آسوده بی له ناو به ره نه و بیرو باوه را نه ی نه م - هوت که سه - هلاویان کردو ته وه به هیچ جور یک بهختیاری پیایوی زیاتر نه کردوه یارمه تی خه اکی نه داوه که دلنیا تر بی ژبان بگره نه بهر ، یا سهر بهر زتر برواننه دنیا ، به پیچه واننه ی نه مه به ک له دوا ی به ک مابه ی کامه رانی وهوی دلنیا نیان له بشر سه ندوه ته وه به ک له دوا ی به ک بتیان شکانوه و گولیان خستوه ته ژیر بی و داخیان کردو ته دلی. له گهل نه وه شا که ره ننگه نه م - هوت ته پیغه مه ری راستی بن که چی به ری داره گه یان پیساو نه کوژی: له پیش نه وه دا که (گالیلیو) تیری خوی بگریته جهر کی بنیاد هم ، پیوا خوی به تا قانه ی گه ردون نه زانی ، راسته به آر هقی ناوچه روان ثانی خوی په یا نه کرد به لام روز و مانگی نه یینی هه لدین و آوا نه بن وای نه زانی له بهر دلی نه و دورست کراون وایکهن ، له ژور سهر به وه به هه شتیک وله ژیر بی پدا جه هه نه می

له دا یک بوه وله ۱۸۸۳ دا مردوه
(۶) فروید — زانایه کی به ناو بانگه له (سایکولوجی آزه) دا
له ۱۸۵۶ دا له موراقیا له دایک بوه وله ۱۹۴۰ دا له (له ندهن) مردوه
(۷) نه نشتا بن (Einstein) دانه ری نظریه ی (ریلیتیفتی —
Relativity) ی به ناو بانگه له ۱۸۷۴ دا له میونیک (المانیا) له دایک
بوه نیسته له نه مه ربکا یه

هه بو تهوبان بو نو گهسانه ی په برهوی فه رماني خوا ته کهن و ته میان
بو تهوانه ی بی ته مری ته کهن . پاشا و گه دا وهك به کن لاي خوا
چا که و خراپه ی له لاون ناییت. پیاو چي بچيني هه رته ره نه درو یته وه
سا دره نگ بیت یا زو. هه مو فرمانیک هه مو بیریک بایه خیکي هه بو،
چوله که په هیلانه ی خوی به جی ناهیلی ، مویه له سر نا که و یته
خواره وه تا خوا آره زوی له سه رنه بیت به لام که (گالیلیو) پیره
کاني خوی بلا و کرده وه ئینسان بو به کر میکی پچوک له سه ر زه مین ،
و ته رزیش بو ته سته ره به کی گه روک (سیاره) که له پچوکیا حه و ته مه
له ناویاندا و به ده وری روز یکدا ته سه وریته وه که له پچوکیا
شه شه مین روژه له عالمیکدا که پینجه مین عالمه هه به مه لونی به رزی
پیاو زور نهوی، وه کوشتی له کانیگای گیانپه وه هاته له رزین . هه رچه نده
(کلیسه) له پیشه وه به یی به ر به ره کانی بی له گهل گالیلیو کرد
و دلخوشی خه لکی ته دایه وه به وه که وا دبان ته رز له ناو هه زاران
ملیون ته سه تیره دا هه لپژارده ی هه مویانه هه ر وه کو انسانیش
له ناو هه موگیان له به را خوشه و یست ترینیانه لاي خوا به لام ته م
دلخوشی دانه وه به ی کلیسه ته وه نده بایه خی نه بو چونکه پیش
ته وه ی گالیلیو له عالمی (فیزیک) دا هه رای خوی هه لگی رسینی
(لوته ر) بنچینه ی کلیسه ی له قانده بو
پیش مارتن لوته ر، خه لک به آسانی ته یانته وانی، به هو ی خوشه .
ویسته کانیه وه خویان له خوا نزیك خه نه وه . کلیسه که کلیلی

به هشت وجهه منی گرتبوه دست خوي داله لي قهوماو و ههزار
و زور ليکراوان بو (پانا) ي پاکترو بي تاوان جي نشيني (عيسى) بو له سر
نهرزو به ناوي خواوه حوکی سهرزه منی نه کرد . چه پشويکی
گياني، چه دودلی و باوه نیکچوني، چه دوبه رهي و شهروشوري
بقه و مایه نه م جي نشيني (عيسى) به چار یکی بو دانه نا و به لایه کیا نه خست
کلیسه ش نه بتوانیابه ههق بخاتهوه دست خاوه ني خوي
پير و پياوچا کان هه ره کارابون (دایکه مهربه م) شفاعت کهری
هموان و راهری به له دی داماو و لی قهوماوان بو به لام که (لونه ر)
له گهل پایا دا کردی به ههرا و به یاننامه که ی نابه ده رگای کلیسه ی
(وون بهرگ) هوه ره گوريشه ی نه م پيرو باوه رهي جولان
و نيز جي ي خوي نه گرتوه وئ هوه بو دواي نه وه ری
بو شهروشور و خون رشتن کرايه وه . . . خراپه په نی پسان .
نه گهرچی به شی زوری نه و گله نی یانه ی لونه ره له کلیسه ی رومای
هه بو ههق بون به لام نه و گوبه نگه ی نه و نایه وه زور گران گوت
له سر به نیادم

له گهل نه وه دا که گالیلیو و لونه ره دو تیری زه هراوي یان دابو
له فیزوگياني اینسان ديشتا هه ره ده وات (State) مابو به ده سه -
لاتداری به لام (روسو) ساعی نه ميشي نه هيشت. به رامبه ره به
نظریه ی (تاوانی سه ره تا) ^(۱) ی کلیسه نظریه ی (چا گه ی سه ره تا)

(۱) نیز له تاوانی سه ره تا نه و گونا هه به که له سه ره تا ی

دروست بونا باو که آدم کردی .

دانا ووني پياوې ناو بيشه و دارستانه کافي هزاران سال له مه و بهر
گهلی له ايمه چا کنډ و بهختيار تر بون و ايمه له چاکوه به
خراپه نه چين. انجا اينسان که تا نهوسا به هيوای نهوهی خوا له و
گوناهه يان بيوريت که (باو که آدم) يان توشی کردون پيوه.
نديان کردبوه دهست و پوی غريزه و آره زوي خويان پشت نه ستور
به نظر بهی روسوزنجير يان له مل سه گي آره زويان دامالی و خويان
له به ندي قانون و ده ستور دهرها و بشت . نه م آگره ي روسو نابوه .
تا ايمرو بليسهی ههر له بهر زيه ، تا ايمرو ههر به به پرهوی قسه کافی
نه و نه م شور شانه هه لئه گير سين و نه م هه را يانه نه زينه ووه . . .
گومان نيه له وه دا که نه م بيرانهی روسو هه ندي خراپه ي
له ناو برد به لام به تر خيکی نه وه نده زور بو انسان بو به مال نه بيته ووه !
انسان هيشتا به دهر دزی روسو و نه ي نالاند که « دارون »
تير يکی تري دا له گيانی ؛ بهر له دارون پياو — به راست بيت يابه
درو — ؛ خوی به گه وره ی دنيا نه زانی به گيانیکی پيروزي آسمانی
خوی له جان وهرانی تر چوی نه کرده ووه به لام که (دارون) هات
ره چه له کی به نياده می برده ووه سه ر جوړه گيان له بهر يک که خزمابه تيکی
زوري له گه ل مه يمون دا هه به نه م که ورته خواره ووه بهی
به نياده م له که ورته خواره ووه به که می به آزار تر بو که وا خوا
له بهر بي اطاعتی آدمی له به هشت دهر کردبوه دهر ووه . چونکه
نهوسا آدمه هيچ نه بی که له روبرا بکدا روی خوي نه ينی پیری

نژادی آسمانی خوی نه که ونهوه که وا خوا له وبنه ي خوي نه می دورست کردبو بهلام « دارون » به نیاده می لهم دل خوش کردنش بهش بر او کرد . هزار شتی له نهله فیزبون و رادبو هونر و سه برتر دابینن شوینی نهو زامه خوش ناکه نهوه که نه م نظر به به کرد به عزتی نفسی بشره .

انجا پیاوی گیان آزار دراو و دانیایی لی سینهراو کهوته مالداري به ره نجی شان وهیزی میشک زهوی ر دار و بهردی نه هینابه بهرهم خوي پیی نه ژبا و بونه نه وهشی جی نه هیشک که به کامه رانی پیی رابورن بهلام بهد بهخته لهم مه بدانه شدا توشی بو به توش « کارل مارکس » وشوبن که ونهوه کانیهوه . . . .

کارل مارکس به نیاده می به پیی سامان بهش کرد به چند ریزی (طبقه به) که نه مانه له نه ونهوه نهی بونه ونه شهر یانه له سه ر ده سه لات و هر کامیکیان سه ر که وتبن نه وانی تریان وه کو جانه وه ر چه و انونه وه بو دست که وانی خویان بو نه می نه م بهر به ره کانی به نه مینی پیو بسته کریکار (که نهو وهخته له نه وره پادا) لی قوماوترین و زورترین بهشی ملهت بون ده سه لات بگر نه ژیر دست و نهو سا هول بد ریت بو نه هیشتی نه م ریزانه و هم و خالک بهینرینه بهک ریز نه وری وشو بنه ي مارکس دای ناوه بو پیک هینانی نه م پیلانه له وانه به که هرچی سه ر و سامان هیه به بخانه ژیر دهستی دهوله ته وه

گالیلو ، لوتهر و دارون چه دهستیکیان له سه ر مابه نه دا بهلام

مارکس سه‌رمايهي حهرام کرد ساماني به گوناوه دانا ، پاره داری ی
ناونا دزی .

بهم جوره شا نه‌ستیره دواي شا نه‌ستیره آوا بون تا آسمان
تروسکهي تيا نه‌ما به‌لام دیسان له سه‌رزمین نه‌ستیره به‌کی گه‌ش ما بو
نه‌دره وشا به‌وه ، که نه‌ویش نه‌ستیره‌ی خوشه‌ویستی و دل‌داری بو که نه‌ک
هر روشن گه‌ره‌وه‌ی ری ی زین بو له‌م گه‌ردونه تاریکستانه‌دا ،
پی‌گه‌ینه‌ری شیعر و فه‌نیش بو . انجا (سیگموند فروید) وه‌ک به‌لا
آلایه‌نم نه‌ستیره‌به ، به‌قولایي به‌سامی بی آگایی (Unconscious) دا
چوه خواره‌وه ، به‌راستی نه‌مه‌ی ته‌فلا به‌کی نه‌به‌ردانه بو به‌لام
له نه‌نجامدا روشنایی له‌وه نه‌ستیره‌یش بری . له خوشه‌ویستی دایک
و مناله‌وه هینایي تا خوشه‌ویستی هاوری و ژن هموی بردنه‌وه سه‌ر
به‌ک سه‌رچاوه‌ی لیخن که نه‌ویش آره‌ژوی جوت گرتنه . بهم جوره
فروید نه‌ودلداری به آسمانی‌هی له فور هه‌لکیشا و نه‌وه خوشه‌ویستنه
پاکه‌ی پیس کردو و نه‌وه گوربه خیالی‌هی تاسان

سه‌ررایي نه‌م هه‌مو ده‌رگایانه‌ی له‌روی بشری داخراڤ
هیشتا هر درگایه‌کی کراوه‌ما بو ، پردی هه‌بو که پیاوی له‌جزیره‌ی
ژبانا و بل و سه‌رگردان بیهستی به‌عالمیکي بی پایانه‌وه باله آسمان
نه‌که‌وتیته خواره‌وه ، یا با کلیدسه نه‌توانی له‌خوای نزیک کاته‌وه
وبا با خوش‌ویستی پیس بیت هیشتا هر میسکان به‌خیرایی بروسکه
نه‌گه‌را ، هیشتا هر هیزی پیوانی نابایه‌خی خومان له‌چاو زلی

ٲهستېره كاندا ما بو ، فېزېيا وریاضیات گمزي پیوانان بون ،
ده-ستوره کانی فیزیا مان بی گومان له بهر کړدبو ، (اوقلیدس)
رابریکې شاره زا بو پیاوې دو که ویت ، زه مان و مکان ، هو و ٲه نهم
هیشتا هر حقائق بون ، هر چی ٲه بو بی خو دو و دو ٲه یکرده
چوار !

انجا (ٲه نېشتاین) هات ، به هاتی ٲم هیچ شتی له وانې
بامان کړد نه نرخ ، نه بایه خ نه راستی جارانی نه ما همو شت
ایتر له چاویه کا وان یا وانین

دو و دو ایتر نه بکرده چوار ، زه مان و مکان ٲیکل بون و له ناو
چون و دو خنی بهرام بهر بهک زور چاک پیک که یشتن !..

بهم جوړه بشر به که به که ٲا زده سته کانی لی سه نرایه وه
و ویل و سهر گهردان بی هیوا و بی آماج بهر للا کرابه بیابانی
ژیا نه وه .

انجا ٲمه هو و سهر ٲا و سهر چاوه ی ٲم پاشا گهردانی و خوین
رشتن ولیک بهر بونه به که امرو عالمی ٲیا ٲه ٲلیته وه

؛ کورنی له گو فاری (Parade) وه .

پیاوی رهش سی نه کریته وه !

رهنگی نه ندای لهشی پیاو وهك پیست وده موچاو و وشوینه کانی
تری به پپی جور و زوری و کمی نهو (بویا) یانه به که له
لهشیدان. هه مو نه زانین که پیستی ژنیکی سک پر تا له وه ختی منال یونی
نزیکتر بیته وه نه ختی رهنگی رهش تر دانه گهریت و نه مه له روی
نهو گورینانه وه به که به سهر نهه (بویا) یانه دا دیت به هوی
سک پری به وه . و نهه (بویا) یانهش به سایه ی « هورمون » ی
له شه وه رهنگی تایه تی خویان نه دهن به نه ندانه کانی لهش . نه یینین تا
به سالابچین مومان سپی تر نه ییت نه مه یش له بهر نه وه به که بهر به ره « بویا »
کان ، به هوی هورمونه وه ، کهم نه بنه وه له لهشدا انجا بزاین نهه
هورمونه چین وا کار نه که نه رهنگی گشت نه ندای لهشمان ؟
نهه هورمونه « گلانده Gland »^(۱) ی پریبازن که چه اوله بهک
یاری بهک نیه افزاته که یان بهریت بو بهشیک لهش ههروا راسته
وخو تیکه لی خوین نه بن و نه یان با بوگشت نه ندان وهه مو شو بنیکی
لهش به جوریکی وا که کار بکه نه سهر هه مو پارچه ی لهشی انسان
له هه سورانیا

بو دهرخستی کاری هورمن له پیست ، چه ند سالیك لهه وه بهر
پروفیسور (زوندیک) و (بیر) ناوان له گیانداریکی مه مکار

(۱) به عه ره یی نه این « غده » که شتیکه وهك (لوو)

چهند هورمونیک دهر دین و به دهرزی (شرینقه) نه بدن له ماسی بهک
هر گورج دواى دهرزه که نهو ماسی به بوزه بچوکه سور وزیرین
ههله گهریت بهلام له پاش چهند سهانی که هورمونی ماسی به که
نه که و ته نوي و نه هورمونه تازانه له کار نه خات ماسی که نه
رهنگی نامینی . و هر نه تجربانه له سر بوقیش کراوه دیسان
سر که وتون .

سر که وتونی نه چه شنه تجربانه وایان له زانایان کرد
که بلین له سر له شی انسانیش نه تجربانه بکریت سر نه که ون.
باو او حیسته کان (نه وانهی له گول علمی ژبان خهریکن)
باوهربان وایه که پیستی تولیکی نه فریقانی بویه رمشه که
هورمونه کانی به جوریکی جیاواز له و جورهی هورمون له له شی
پیاویکی سپیدابلاو نه بیته وه له له شی نه و دابلاو نه بیته وه . بویه نه گهر
بیتو بتوانریت هورمونه کانی له شی چاک بکرین و جورى بلاو بونه وایان
بگورریت و نهو خاصیه تانه یان بدریتی که هورمونی پیاویکی سپی هه به نی
نه بی له شی سپی بیته وه

« پروفیسور شیرو کور» ی نه هریکانی نیسته خهریکی
نه وه به که ری به کی باش و ته و او بدوزینه وه بو چاک کردن یا گورینی
هورمونی زهنگی به کان بو نه وه سپی بان کانه وه و تا نیسته ش له (۵)
تاقی کردنه وه دا سر که وتوه که توانیو به نی ره زنگی قولى زور رهش بکا به
دیز یا ره شیکی کال .

هیچ گومان نیه که نه گهر « زانین » بتوانی ری به کی
وا بدوزیته وه که جیاوازی بهینی (ره گهز - Race) . کانی سهر
زهمین نه هیلیت، انسان نه نکاو یگی . هوره به ره و له یه ک گه یشتن
و کامه رانی و له یه ک نزیک بونه وه و دوستابه نی نه هاویت
به کورنی له گو قاری (پی . نی . او) وه

له بابت له شته وه

- * له له شی پیارا نه وه نده نه له کتریک هه به که گلو پیکی ۲۵ -
وانی ۳ ده قیقه داگیرسینی
- * قژی سهر وه کو آوینه وایه بو خوینی له ش نه وه ته نه یینین
نه وانهی خوینیان که مه قژی سهریان بی ره و نه وه
www.zheen.org
- * به آوی سارد خوشتن بو له ر بون چا که چونکه سهرما هیزی
له ش کم نه کاته وه و له شیش بو نه وه ی جی ی نه م هیزه پر کاته وه
نه که ویته بهز تواندنهره
- * تیکرا گازی پیاو له گازی سه گک، یشیله و ولاخ نرسی
زیاتره چونکه ده می ایه له ده می هه مویان (باکتریا) ی خه ته ری
زورتر تیا به .
- * ره رنگه بروا نه که بیت که وا نه وه هه وایه ی به تافه روژیک
هه لی نه مزیت فورستره له و خوراکی به روژیک نه ی خویت .

* ته نيا ۴ ٽائيه خون به ميشڪدا نه گهریت، پياو ٿي گه پشتن
وهيزي ميشڪي پيراي پيراي گهم ته پلته وه
* چونڪه (ٿه لڪول) و چه وري زو تیکه ل ٿه بن خوار د نه وه
ڪم زهره تر ٿه یت ٿه گهر خوار د نه م نه ٿي چه وري له گهل
بخوریت

* لاي چه ٻي ميشڪ آ گاداري لاي راستي لهش ولای
راستی آ گاداري لای چه ٻي لهش ٿه کات

له ري زيردا

نوسيني (هينر مينر)

هينده ي خون به ته نيا له ري ٿه ستنڪه و تي زيردا ر پورا وه
همو معدنه کاني که به سه ر به گه وه ٿه وه ٿه ده خونيان له ري بدا نه ر پورا وه
که چي شديکي بي فهر و له خويا چه زخبيکي ٿه و توي ني-ه . ده ردی
مهندسيکي کان-هه لکني قسه فه بله سوفانه ٿه یت ! پياو به چاوي کيميا-
گهري بروا نيته-ه ٿه و زخه ي خه لک داويانه به زير زور سه ر ديته-ه
به چاوي چونڪه ٿه و زير نه زار داري خه لک خوياني بو ٿه دهن به گوشت
به ني کيميا له گهل فور فوشي بي قيمه تدا (۳) ٿه له ڪي ترو نيان
فهرقه .

هه نا ٿسته گه لي شهر و شور له ري زيردا هه لکير ساره و گه ليکي

تريش له رييدا هه لته گيرسي . ره ننگه بو هي كه له ربي ده ست
كهوتى نهوت و نه كه و تا نه نانهت لو كه شدا شه و شوري زور كراني .
بهلام ته مانه هيچ نه بي گهره سه ي خاون بو گه لي شت باش و پيو بستن
و به كه لكي هه مو شو بزيك دين ، او كه له (۱۰ دا ۹) ي خه لك ته ي گن به
جل . نهوت سو ته مه ني به كي تا بلييت پيو بسته بو هه مو هوي ها تو چوي
تازه ، ته نه كه ، مس ، لاسنيك و تهواني تر هه ر به كه به لاي كه مه وه
كه لكي اقتصادي يان هه به . بهلام زير به كه لكي چي ديت ؟؟
هيچ ، شتيكه وه كو ته لباس و گه وه هر و له روي اقتصاده وه

چه نر خيكي له مان بتر ناهيني .
جاران به هه زاران خه لك به دوي زيرا ته گه ران به لام ايسته
ته و ليشاوي زيره ي جاران نه ماوه ته وانه ي تيمرو بو زير ته گه رين
جيه لوجي زور شاره زا و مهندسي كان زين هه لكه ني آكيكارن به ته ياره
(فرك) و الآتي على به وه به ده ست و ده را ته گه رين زير بدوزنه وه
بو ته و آغا يانه ي به هه زاران ميل دور له وان له دائره ي خوياندا دانشتون
بي خه م . نمونه ي ته م زيره خاوه ته نيرن بو (لابر اتوري) به هه ره
تازه كان بو ته وه ي دور و دريژ له بابته چه شني زير ونستي كه مي وزوري
به وه راپور بو آغا به شداره كانيان بنيرن

به سا به ي زير و ته لباسه وه گه لي جي ي چول آوه دان بو ته وه ،
خواروي ته فه ريقا له ۱۸۶۶ هه آوه داني تي كهوت پانزه سال دواي
كر دنه وه ي كانه ته لباسه كان به كه م كاني گه وره ي زير له ترانسفال

لهسهر (زى اوليفانت) دوزرايهوه بيست سال دواى نيمه كانه
گوره كاني (وت و تهسراند) دوزرايهوه لهوساوه ۴۴۰ سالى
خواروي نهفهرقا كه به دهست انگلېزهوه به تهنيا نيوهى زيرى
ساليكي دنياى لى دهرديت .

بى گومان نيم نيماس و زيره نه دوزرانايهوه چون هفتا سال
لهمهوبهر (بویر) كاني نيم ناوه دوى مهرومالات كهوتبون وساده
تهزيان ايستهش ههروا تهمانهوه . ايمرو شاري گوره گوره لهم
شوين چاپهر نه دا په يابوه .

جوهانسبورگ كه له سالى ۱۸۸۵ دا ۲۵ سهد كسيكي پيسي
زنج - نشيني تيا بو امر و شاريكي (۴۰۰) هزار كسي به بههوه
پيوست و تفاقى (مه تر و پوليس) يكي عصرى بهوه .

زيان له جوهانسبورگ دا له ده وري (گوبلكه زيرينه) ه گه رانيكي
بى وچانه . هه رچى شتيكي تيارو نه دا گوره و پچوك علاقهى
به زيره وه هه به تاته نانهت مامور يكي هه ر پچوك بهر له (به شه زير -
Gold Share) نه كاته وه و زور جار كرا سه كشي له رېگايډا دائنهى
وهه رچه نده كانيكي تازه بدوزر يته وه نيم قومار و قومار باز بهش دهست
بى نه كاته وه

له خواروي نهفهرقا دا كارگهى زير هه لكه نندن ده وه تيكه
بوخوى له ناو ده وه تيكدا هه ر سالى (۶۰) مليون تن التونى
خاو ده ربهت به يارمهتى (۲۶۰) هزار كريكارى رهش و (۳۶)
هه زارى سپى بهوه . و هه ر سالى نيكرا (۳۶) هزار تن دانهميت

به کار دینن . ثم کریکاره ره‌شانه پیکه‌وه له خانوی به‌نگه‌له‌دا
نه‌ژین و شوینه که یان‌گه‌لی پاک و تمیزتره لهو شوینه‌ی له دیهاته‌کانی
خوباندا ده‌ستیان نه‌که‌ویت ، ههر به‌نگه‌له‌یه خه‌سته‌خانه و حه‌مای
خوی تیابه له‌گه‌ل سینه‌مای تاییه‌نی و له‌ترسی نه‌خوشی دا‌که‌وتن
زورباش آ‌گاداری پاک و ته‌میزی ته‌گری نه‌مانه هه‌موی به‌خوراپی
وروژی به‌کی (۲) شلین (نزیکه‌ی ۱۰۰ فلس وهرته‌گرن)
که له پاش چه‌ند سالیک ایش کردن ته‌توانن بگه‌ریه‌وه دی‌که‌ی
خویان ، قوخیکی باشکه‌له بنیات بنین وژنیکی ره‌شی جوانکیله‌ی
لی بکرن . نه‌مه روی روشنی (زیر‌کاری) به‌لام لایه‌کی زور
تاریکشی هه‌یه که نه‌میش نه‌وه‌یه که واکهم که‌س نه‌وه‌نده
به‌ختیاره که‌ژی تا‌بهم آ‌وانانه نه‌گیات چونکه ههر سالی نزیکه‌ی
(۱۵۰۰) کریکاریان لی ته‌مری به‌بومبارته‌قین و نه‌خوشی و کاره‌سانی‌تر
(۲۶۰۰) یان لی نه‌گوزیت نه‌مه له‌گه‌ل نه‌وانه‌ش که توشی
(دهرده-کان) نه‌بن که دهردیکه وه کو شتی کریکاری ناو-کان
افلیج نه‌کا . هه‌وای نه‌وکانه قولانه له وانه نیه ماوه‌ی له‌شیکي ساغ
بدات . روژی (۸) سه‌عات ایش کردن لهو زبندانه هه‌واپه‌ستراوه‌دا
که نه‌پ و توزی ما‌کینه-ه-کان-هه‌لکه‌نه‌کان پلس تریش نه‌گن
له‌وانه‌یه له‌شیکي وه‌ک پولا بیو‌کینیه‌وه . به‌م جووره له‌خواروی
نه‌فهریقادا سالی (۴۱۰۰) کریکار ته‌مری له‌ری‌ی زبردا . . .

له (Parade) هه‌وه

ټم دنياپه ي تياياین

ژاپون

ژاپون په کيکه له دهوله ته گه وره کاني دنيا ، مهزنی راسته ولاته که ي خوي ۱۴۸۸۰۰ ميل مربع و ژماره ي دانیشواني ۷۳ ملیونه بهلام امپراتوريه تي ژاپون که (کوريا وفورموزا وخواروی سه خالین وله دوه زار زیاتر جزیره) ی له دهرياني پاسيفیک دا پرش و بلاوي له سهریت گه وره يي ۲۶۳ و ۴۰۰ ميل مربع ودانیشواني ۱۰۳ ملیون که سه . امپراتوري ژاپون که له دهري (میکادو) ی پی ټه این له قه بي راستی له ژاپون (نینو) و ناوی (هیروهیتو) به له سالی ۱۹۰۱ دا له دايک بړه وله ۲۶ ي کانونی به که می ۱۹۲۶ دا چوتبه سهر تهخت پایته خته که ي شاري (توکیو) به . له نیوه ي دوانی سه ده ي (قرنی) نوزده به وه که ژاپون وریا بوه ته وه خه ربيکي پهل وپو هاویشته نه له روزه لاني دوردا بو ټه وه ی دهوله ته کانی آسیا به کخات و خوی بیته سهر کرده یان ۰ هه ر به م نیازه له ۱۸۹۴ دا به کم جار چو به گزچین دا وله ۱۹۰۵ دا شهری کرد له گهل روس وله ۱۹۱۴ دا له ته نیشت س- ویند خوار کانه وه (حلفا) چوه شهری گه وره وه ، وله ۱۹۱۸ دا دهستی خسته کاروباري روسیاوه و گه وه ته شورش به رپا کردن له ري ي (بولشهويک) . کاندا ، وله ۱۹۳۱ دا (مه نچوریا) ي

گرت وله ۱۹۳۷ دا بو دووم جار چو به گز چین دا .
له ۱۹۰۰ هوه تا ۱۹۲۲ سیاستی ژاپون نه وه بو که له گهل
انگلیز دوست بیت به رامبر به روس به لام له ۱۹۲۲ هوه انگلتره ،
له بهردلی نه هریکا په نی هم دوستایه تیه ی پسان .
دوای نه وه ده سته به کی عه سکه ری چاوبرمی و نه معا کار
ده سلا تیان له هه سوراندنی کاروباری ژاپوندا پیدا کرد خستیانه
سهر که لکه له ی داگیر کردن و سهر له نوي بنیات نانه وه ی چین . که می
که ره سه ی خاو و قه له باننی بی جی زور یارمنی لایه نگرانی هم
سیاستی به بل بلاو کردنه وان بیان دا . هه رچه نده ژاپون به م نیازه
مه نچوریای داگیر کرد به لام وه کو دهر گوت آو و هه رای مه نچوریا
به ژاپونیه کان نا که و ی چونکه تا ئیسته (۲۰۰) هزار که سی ژاپونی نی
هاتوه به لام خواروی چین که ئیسته ژاپون خه ربکی داگیر کردنه نی
هه وای سازگارزه بیجگه له مه ژاپون نه به و ی هه رچی که ره سه ی خاو
و مه عدنی چین هه به بیگریته ژبر دست خوی و نه و بازاره که وره
و که ره مه (۴۰۰) میلیون کریار به ی چین بکا به می خوی . له گهل نه وه دا
که ئیسته نه نیا ۱/۳ ی خه لکی ژاپون خه ربکی سه نه هتکارین به هوی
هه رزانی کر بکار و نزمی مستوای ژاپانه وه کونال و شتومه کی ژاپونی
له هه مو بازاریکدا نه توانی رقه به و ی له گهل شتومه کی ولاته کانی تر
بکا انجا نه گهر بی تو ژاپون خه و ی چینی بیته دی نه توانی به شی
زوری دانیشتوه کانی بخاته سه نه ته وه و نه وسای گومان نه توانی

دهوريگي گهلي گهلي له نيستهي بايه خدارتر پيك بهينيت له ناو دهوله ته کاني دنيا دا . ابرو له نيوهي خه لکي ژاپون زياتر خه ريکي کشت وکالن بهلام چونکه نه رز بهش نه کراوه به سهر فلاحا وههر وه کو خوي ماوه ته وه به دهست چهند سه د فاميليا به کي دستداره وه فلاح زور رهش ورون .

له ژاپون وه کو ولاتيکي دهستوري پارلمانیک هه به که عباره ته له دو مه جليس به کيکيان خوارو و نه وي تريان ژورو وه مو قانونيک پيوسته لهم دو مه جليس وه ني په رکات بهلام له ژاپون ، وه کو ولاته دهستوري به کان حکومت ، مسؤل نيه به رامبه ر به (پارلمان) به لکو ته نيا به رامبه ر به ايمپراتور مسؤل و سياسه ني دولت شهرت نيه به پرس و رای پارلمان دانريت . له ژاپونا دو هيزي بي سنور هه به به گه ميان هيزي ايمپراتوره که (نه وه ي آسمان) ه دوو ميان هيزي له شکره که دهسه لاتيکي زوري هه به له کاروباري دهوله تدا .

به ته ماي شهریکي (۹۰) روزي ژاپون چوار سال له مه و بهر به لاماري چيني دا که چي تايت چين جير نه بيته وه . ژاپون نه تواني (۶) مليون عهسکه ر بيته ژير سلاحه وه و نيسته دو مليوني هه به له چيندا ، عهسکه ري ژاپون له ريزي عهسکه ره هره باشه کاني دنيا دا دا نه زين .

هيزي دهرياني ژاپون سه به مه له دنيا دا (۹) که شتي شهر

و (۱۴) کروازوري فورس ، (۲۴) ی سوک ، (۱۱۲) کشتي شکين
(۵) ته ياره هه لگر و (۶۰) کشتي ژير آوي هه يه .
ژاپون له هه مو ولايتکي تری دنيا آوربشمي زور تره هه روه ها
له کوتالی لوکه دورست کردنيش...دا له ريزي په کمدايه . برنج
زراعتی هه ره بابه خداريه تی سالی (۱۲) مليون تونی ته ييت .
هه زي درياي بازرگاني (تجاري) ژاپون نژبکي
۴۰۰۰۰۰۰۰ تونه .

(وه رگير او ه)

جه واهار لال نه هرو

پانديت جه واهار لال نه هرو تازه مانپکي نيشماني نه به زي
هيندستان ته له سالی ۱۸۸۹ دا له خيزانیکي دهوله مند و به ناوبانگي
براهمني له شاري (کشمير) له دايک بوه . باوکي (آنا ندبه هاوان)
ناو محامي به کی نيشمان پهره وه ري ناو داربو له مه يدانی ولات
خزمت کردنا شان به شانی (گاندي) ايشی کردوه نه گهر چي نه و
وهک هم (گاندي) فه له زه رانه و ساده نه ژياوه و کوشکه گي له
(الله آباد) له وانه به که هه مو (ماہ راجا) بهک پيوه ی بنازيت .
جه واهار لال وهک منالی خانه دانه کانی هيندستان له انگلتره
له فوتابخانه کانی (هارو ، ترينتي کولييج و کامبرج) خو بندويه نی .

لهو ساوه ڪه به ڪم جار له ۱۹۱۶ دا له (لوڪنو) له گهل (گاندي) به ڪنري يان ناسيوه لي جوي نه بوه توه . نه گهرچي ٿم وه کو گاندي ساردونهرم وله سر خو نيه و ٿاوه نده ٿو ريگايانهش پسند ناڪا که گاندي ٿه بهوي هيندستاني پيا بهريت بهلام لهو باوهره دايه که له هيندستانا هيچ ڪاريڪي به فهر و باب خدار امرو بي گاندي پياک نايه بويه بو هه مو گهري و سهختي و بزوبهوه خوي خستونه بهختي ٿهوهوه .

ايره دا پيوسته ٿهوه بلين ڪه نهڪ ههر ٿم امرو له هيندستانا هه مو تي گه بشتوبهڪ ، لاي جهني گرتي ياراست، سوشيا- ليست بي ياولات پرست لهو باوهره دايه که جاري تا هيندستان له چنگ (امپرياليزم) رزگار ٿه ڪريت ماوهي ٿم چهشنه قسه و دو بهره کيه تيهي نيه و به کيه تي له هه مو شڪي که پيوست تره .

جهواهارلال تا ائسته ، ٽيڪرا ، له ۸ سال زياتري له بهنديخانهدا به سهر بردهوه و ٿستهش چهپسه . جگه له آزاري بهنديتي که جهواهارلال له ري رزگار ڪردي هيندستانا به رهزاي دل ٿه چيرت بهخشي بي بيان و ٽيڪوشيني بي کولدان ٿهوه سامانه بي شماري ٿم خانهدانهي له بن هيناوه . انجا خهلاک که جاه و جلالی پيشوي ٿم خانهدانه له گهل ٿهولاني و کوره وهري و چه بسيه که له ريگهي هيندستاندا به سهر خوبان هيناوه ، بهراورد ٿه کن شوبني جهواهار- لال له دلياندا ٿه گانه پايهي پهستن . ٿم شوبنه بهرزهي خيزاني

نه مرو به فداڪاري خويان له دلي هيندي به هاو ولاته كانياندا داگيريان
كردوه خه زمانه به كي نه فسانه ي به ده وري جهواهارلال دا گيراوه كه
تا بيت خوشه و بسـتـري كات و به رز تري كانه وه . وه كو نه وه كه نه لين
(نه هرو) به كان وه ختي خوي نه مه نده ده وه مه نده بون هه مو هه فته به

جلي چلـكـنيان نار دوه بو (پارس) بويان بشون !

جهواهارلال ديو كراتيه كي راديكالي به ، لهو باوهره دايه كه
نه نيا سوشيا ليزم نه تواني هيندستان لهو قورته گه و رانه رزگار كات
كه وان له ربي پيشكه و تن و سهر فرازي دا . و نه به وي شارستانتي
(مدنيت) ي روژ آوا به به كه چار به پهنر بنه هيندستان وه .

نه هرو له ۹۳۶ - ۹۳۷ دا كرا به سهر كرده ي (كومه لي

هه مو هيند) .

بنگه ي زين

www.zhean.org

به كورني له (كه رهنه هستوري) به وه

وهر گيراوه

دیوانی گہ لاو پتر

بہ ہاری

» تم بہ ہاری بہ تہر و پاراوہ می شاعری
بہ ناوبانگ (نالی) یہ کہ ناوی ملا خضر
کوری احمد شاوہ یسہ بہ قسہ لہ دوری
۱۷۹۷ دا لہ دی ی خا کوخول لہ دایک بوہ
و لہ سالی ۱۸۵۵ دا لہ تہستہ مول مردوہ .

تشریفی نہو بہ ہارہ کہ عالم تہ کا نوی

دل ، چونکہ غونچہ بہ ، بوہ تہ پشکوی
عہر عہر عدیلی قہ دیہ یعنی بہ را بہ رن ،

سنبل شبہمی زولفی بہ فرقی نیہ موی

لہم وعدہ خوشہ دا گول و گولچہرہ تیکہ ان

یہ کرہ نگ و متحد بہ دل ، اما بہ تہن جوی

لہم خوشی بہ کہ ہیزی مطبخ سہوز بوہ

ماوم عجب لہ دیدہ نی صوفی کہ ناروی

طیبی شکوفہ خیمہ نی داوہ لہ ہر تہرہ ف ،

یا شاہی نہو بہ ہارہ ہہ لیداوہ اوردوی

دنیا که گولگولی بوه توربان نه توش وهره
طالب به گول به قهی چیه گول گولی بوی
بلبل که گهرم نغمه به آگر نه کانه وه
خونچه حزینه جهرک و دلی بو نه کانی
نالی! زمانیکی تهر و باراوه سهوسه نت ؟
حیرانی چاوی نیرگسه وهك لاله نادوی

غزوهل !

سلام

حقیقت مسلکو مائل به حق بین؛ نه بینه ره-نجانی دین و آیین
له بهر تهختی شههی سلطانی عشقا گولی خسرو نه بینه عبدی شیرین
په ری دهستی له دل داوه به زحمت به شیتی لهم ته یسمی عشقه، ده رچین
به های جوینی نالی لیوی آت دلی ههم دیده وه هم گیانی شیرین
گلمینه ی چاوه عکسی توی گرت هه مو برژانگه کانی کرده به رژین
له بهر بهك زهرده خندهی لیوه کانت جهانیکه سه راسه ر گریه و شین
محقمه که روحم دینه وه بهر به (کوردی) دابدهن تلقین ویاسین

گیاهه ؟

گوران

یاری نازداری ژیان ؟
هیزی لهش جولاندنم ،
هوی گهرمو سارد چه شتم ،

تیو دلهی پر جوشم ، بزوبی بیر و هوشم ا
هاوربی هه میسهی عومرم : لهو ساوه بووم ، تا ته مرم ا
نازائم نو چیت ؟ من چیم ؟ تومن نیت ؟ یا من تو نیم ؟
تو دنیای ؟ یا دنیام ، توی تیا هاتوبته ته انجام ؟
تو و ژیان کامتان کامن ؟ کامتان نهوی چرا مرن ؟
یاخو پرشنک کامتانن ؟ یا ههردو ههردو کتانن ؟
نازائم و حهیرام ، نهی تهلیسمی ژیانم ا
هه رهوه ندهم لی رونه : ته انجام له بهک جوی بونه ا
روژیک اسبهی ، دو سبهی ، (عایه ن نیه چون یا گهی)
تو ون نهی ، لهش ته مری ، لهش به یادگاری قهبری
جی دلی تا زهمانی ، بهلام ، نهی گیان ، تو کوانی
به لگهی مانو نه مات **بنکهی ژه زه** ؟ یا ناو نیشانت ؟ ...

» نهه شعرانه تخمیس غه زه لیکه تهر
و ناسک و سواری (ماموستا زه زه ران)
له لایهن (ته خول) هوه تخمیس کراوه .«

ته گریم به کول به زاره وه ، به جه رگی داغداره وه
وهک بلبلی بهری به بیان به باغو جو یباره وه
بو شه ونی گولی امل به لیو و حکولمی یاره وه
» تکانی آبروی چه هه ن به روی لاله زاره وه

شکانی ترخی نه سته رهن به زوانی مشکباره وه «

نه ي سروه گهي دهی سحر بی به یار له پاش سلام
گهر بچمه به زمی خه سره ویش بو من نیه سود و مسام
سه رخوشی چاوه گهی نهوم نهک مهستی باده و مدام
«چمه له مهی له نهی له جام نه گهر به له نجه بیته لام
به روئی آبداره وه به چاوی پر خوماره وه»

با دام بنه یین له سهر نهخت له لاله زاری ارما
ساقی هه مو غلمان و حور بادهش له نار جامی جه ما
آوانی تو ههر باقی به له تویی دهرن و سیننه ما
«عهرق نیه له عالمه که لایه ری له دل غما
جگه له فتره آره فی له روت که دیته خواره وه»

تا که له دهست گهر دونی دون ههر گره به بی نصیبی من
ره جی بکه به حاله کم نهی شوخی دانه ری من
وا چاوه ری به پر له غم دله ی و یل و غریبی من
«نگاره گهی حیپی من عزیزه گهی طبیبی من
باشق به ری رقیبی من وهره به سه د و قاره وه»

نهک ههر به نه نیا شوره بی به مل که چپی و خه جلیه وه
زه مین به نیرگس و گول و به میخهک و مهلیه وه
سه و بو به بونو شهونمی ، لاله به داخی دایه وه
«فدایی خد و قدی تو چه من به فوجی گولیه وه
به بلبل و به چلیه وه به قری و هوزاره وه»

هـر توم بی له عالمه ایترچمه له جاه و فہر
قوربانی بیک تبسمت یاقوت و ئەلماس و گوہر
پیناوی لار و لہنجہ کت ژبان و مال و گیان و سہر
« فدایی زوایی عنبرت هہمو ولاتی گولہومہر
به عہرد و بہرد و دارہوہ به آوی سہرچنارہوہ »
بو وصفی تو ئەوہند ئەایم له عالمه کہ نادری
به عشوہ تر بہ غمزہ تر له حوری شوخ وشہنگ تری
لہ گہل زبہر ہەرچیم کہ وت لہوش گہلی بالاتری
« ئەمن گہیانہ انوری فنونی شعر و شاعری
ئەتوش گہیانہ سامری به چاوی سحر کارہوہ »

ھاوری بی

www.zheen.org

— دی لاروشنو کولہ —

* لہ گہل ئەو هہمو گہمیہی دلداري راستدا ہیشتا ہەر لہ
ھاوری بہنی راستہ قینہ زورترہ .
* ئەو کہسانہمان خوش ئەوی کہ بہسندمان ئەگن نەک
ئەوانہی بہ سندیان ئەگین .
* کہ گشت رازی دل و نہینی دەرونمان بو ھاوری
کامان ہەنار یژین . لہبەر ئەوہ نیہ کہ بروامان پیان نیہ ، نە بگرہ
لہبەر ئەوہ بہ کہ بروامان بہ خومان نیہ .

له ادبیاتی بیگانه وه

نهیام به کوردی

س-لام

(۶۵)

ساقی عقیقی شراب بنوینه له گهروي شیشه دهی خوین برژینه
به غیرى جام و شراب من نیمه هاورازی دلپاك وهكو آوینه

(۶۶)

دوگهس له دنیا ایشیان تهواوه ، چرخ وهك خهرك لایان سواوه ،
بهك: خهبرداری تهواونی بگیا، دو: بی خهبر بی لهم بهن و باوه .

(۶۷)

باملکی توبی مهر و رومو چین ، له ژبر پیتانی سارای سهر زمین ،
بهشی من و تو ههر وه کو به که دهگهز کفنو بهك دوگهز زمین

(۶۸)

له نزی زهوي تا بهرزی زحل ، چهن گری هه بو بهك بهك کردم حل
له مکر و حیله ده رچوم بهله بهل وهك خوی مایه وه شکلی اجل .

(۶۹)

منم مشتری مهی کونه و نو ، نیمه بهشمان داوه به دو جو ،
بو من شراب و تو دنیا و بهشت بو ههر لا ئهروي فهرمو زو برو

(۷۰)

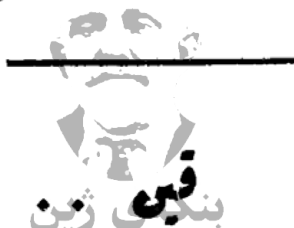
دای به گوی ی دلدا فلك په نهانی! تو چوت و جیلی له من نه زانی ؟
له م دهوره و پیچه گهر دهستم نه بو ، خوم نه جات نه دا له سر گهر دانی

(۷۱)

له سر فرشی خاک خه وتو نه بینم له ژبر زه ویدا گه وتو نه بینم
که دهشتی عدم تماشا نه کم چین چین نه هاتو و هاتو نه بینم

(۷۲)

لای خه لقی بهشت له گه ل حور خوشه له لای من آوی تری سوورا خوشه
نم ننده بگره ، نه و وعده بهر ده ، که ده نگی ده هول هر له دور خوشه

بنی زین

» نه لفرید دی موسی که شاعریکی
به ناوبانگی سه دهی ۱۸ یه می فوره نسه به نه م
قصیده یه ی ونوه له گه ل (جورج ساند) دا که
ژنه ادیبیکی انگلیزه که دوای ناسیایویکی
زور هلی خه له تاندره و تفره ی داوه «

دهك شهرمزار بیت آفرمت ا

نه و آفره ته ی فیری خیانه ات کردم

نه وه ی له ترسانا و له قیناندا نه قل و هوشت پی نه هیشتم
دهك شهرمزار بیت ، چاو ره شه که ، وهك خوشه وبستی

به دوومت توانی دلم له به هاری عمرا له تاریکیدا بنیژیت ا
له تووه ، له زهرده خه نهی تووه ، له نگای خو خراپکهر نهوه
فیر بوم چون له عنهت له سیهری بهختیاریش بکم ا
هیچ له ژبانی خوم ناهومیدی نه کردم سحر و جادوی جوانی
تو نهی . و که نیسته گومانیکم هه بی به راستی فرمیسک ،
ته نیا له بهرته وه به که روزیک نوم دیوه بگرییت ا . . . .
دهک شهرمه زارییت آفرهت ا

هیشتا هه ر ساده بوم وهک منال پاک و بهسه زمان
وهک گول بوروشنایی بهره به یان دم نه کاته وه دلشیم بو
خوشه ویستیت کرا بوه وه
بهی ا به آسانی نهم دله بی دهسه لاتت ته فرده ا ، بهلام بی
گومان آسهر بو لات که به پاکتی دستی لی هه لگریت .
دهک شهرمه زار بیت آفرهت ا
هه ر تو بیت که سه رچاوه ی فرمیسکی پیلومت ته قاند که هیشتا
هه ر نهم سه ر چاوه به له بهری نه روا به خوررم ا
وهیچ هیواش نیه که شت هه بی نهم سه رچاوه به وشک کات .
چونکه له برینیک هه لته قولی که چا بونه وه ی بو نیه . بهلام
هیچ نهی من بهم کانیه سویره خوم پاک نه که مه وه
وته شرانم چون به دریزایی روز هه رچی یادگاری نه وعه شته
پسه و نهو دلداری به به دوومه نی تی فری نه دم ا

ژيان

« شاعري انگليز ا. ل. ل. باربولد »

ژيان ۱ من نازانم تو چيت
بهلام نهوونده نهزانم که من تووښي ليک جوي پينهوه ،
انجا کهي ، يا چون ، يا له کوي پيک نهگه پنهوه
نهمانه هيشتا لاي من هه مو شارراوه ن .
ژيان ۱ ايمه سرده ميکي زور پيکه وه بوين
له وهختي خوشي و شادي و له گهر دلولي ناخوشيدا ،
انجا خوت نهزاني ليک براني هاوري ياني خوشه ويست چهنه
سته به بي هه ناسه هه لکيشان ، يا بي فرمسيک رشتن نايبت ،
بويه زو خوتم لي بندزه وهوه يي زور آگادارم مه که ، خوت
سهر به ست به له وهختي هه لبرار دانا ،
بهلام هه رچونيك بي پيم مه لي شه و باش ، — له وهختي ميکي
روناکتره به ياني باشيکم لي بکه .

سه و نه و

— راباندرا نات تاگور —

رواينه پشيوه کهت خه مگينه ، نه بهوي بيرم بزاني هه ر وهها
مانگيش نه بهوي به قولاني دهريادا بچيته خواره وه ا .

نو هه مو ژيانم آگاداري ، هېچم لیت نهشاردوتوه . بوبه
هېچم لی نازانیت ۱ .
ته گهر ژيانم گهوههري بوايه ته م کرد به سه د پارچه وه و ته م
پارچانم ته هونیه وه به گهر دانه بو ملت ۱
ته گهر ژيانم گولیکي جوانی بچوک بوايه به لقه وه ته م کرده وه
ما بیدم له قوت ۱

به لام ژيانم دله ، گیانه گم ، انجا سنوري دل کامه ته ؟ نو خوت
ملکي ته م مملکه ته ی و سنوري نازانی ته گهر دلم ههر خوشي بوايه
ته م دی له بزه به کي به ختیاریدا ته گه شایه وه و ته وسا به چاو تررکاندني
رازي شارراوهم بو دهر ته گوت .
و ته گهر ههر آزار بوايه نه توایه وه ته بوه فرمیسکي ، نهینی
خوي تیا دهر ته گوت به لام دلم دلداري به خوشه ویسته گم ..
خوشي و آزاری بی سنورن ، ههر وه وها کوبره وهري وشادیش
ابدین ، نزیکن لیته وه ته وه نده ی ژيانی خوت لی نزیکه . به لام ههر گیز
ناتوانی هه موی بناسیت و شاره زای بییت ههر گز ۱ .

دو دیوی قه لغانه که

(بوموت)

له سه رده می (پالوان بازي) دا شازاده به کی انگلیز (بقیك)
بو خوای سه رگوتن دورست ته کا و له چوار رییا نیکدا دای نه نی .

رميك به دهسته راستی بهوه و دهسته چيې له سهر قهلقانيك نه پيت .
ديوي ناوهوهی هم قهلقانه له زیر و هي دهرهوهی له زیو نه پيت
وله سهر ههر دو دیویشي نوسینیک نه بی . روژبک واری نه کوبت
دو (سوارچاک) به کیکیان رهش پوش ، نهوي تریان آودامان سپی
له بهك وهختدا ، بهلام بهرامبهر به بهك ، پیکهوه نه گه نه لای (بته) که
چونکه ههر دوکیان نه مه به کم جار نه بی که چلوپان پیی
نه کوبت رانهوه ستن له من صنعته جوانه ورد بنهوه و نوسینه کی
سهری بخویننهوه .

له پاش نهختی نی وردبونهوه سواره رهش پوشه کیان
نه لیت « هم قهلقانه زیرینه » .
سواره سپی پوشه کیان که وهك نهو به وردی له دیوه که ی
تری ورد نه پیتنهوه نه نه ری « قهلقانی زیرین ا من چاوم هه بی
زیوننه . »

رهش پوشه کیان وه رای نه داتهوه نه لی « چاوت هه به ،
بهلام نایینیت ، چونکه نه گهر من له عومری خوما قهلقانی زیرینم
دی پیت ، نه مه به کمه . »

سواره سپی پوشه که به زهرده خه نه به کی تهوسهوه نه لی « اوه ا
به لی نهوه دیاره که پیاو نه بی قهلقانیکی زیر له رمی بازه دا دانی ،
من بهش به حالی خوم سهرم له وهش سر نه مینی که چون قهلقانیکی
زیویش ریوار هان نادات بو دزینی »

سواري رهش پوښ لڼمه زياتر خوی پي دا گير نه کړا ، دمه -
قاله که گهرم بو تا وای لی هات به کنړيان بانگ کرده مه بدان
بو زوران .

سواره کان ولاخه کانين کيشابهوه دواوه تا ماوهي نهواويان
بييت ، انجا رميان آراستهي به کنړي کرد و بويهك هاتن ، پېكاهاتنه -
که يان نه مه نده به تونگ و ليك كه وتنه که يان نهوه نده به گور بو
هر دو کيان له ولاخ كهوتنه خوارهوه زامار وخويناوي .

نه مان لهم حاله دا بون (کاهن) يك به لا يانا تي پهری و دینی ،
نهم ريبواره حكيه کی زور چاك بو و مهر هميكي پي بو که بريني تابليت
زو خوش نه کردهوه . داي له زامه کانين ، که هاتنهوه سرخويان
هوی شه ره که يانی لی پرسين .

سواري رهش پوښ نه رانی ونی ؟ بوچ نهم کابرايه ، نه لی نهو
قه افغانه زپوه ۱ « سواره سبي پوشيش نه رانی ونی ؟ نه ویش نه ليت
زپوه ۱۱ »

کابراي چه کيم هه ناسه به کي هه لکيشا ونی « اوه ، براينه ، هر -
دو کتان راست نه کن و هر دو کيشتان راست نا کن . نه گهر به کيکتان
نهوه نده دانان به خوتانا بگرتابه تا نه ماشاي دپوه گهی تري قه افغانه که
نه کات وچاوبکيشی به هر نهو دپوه بدا بگيرابه نهم شهر و ۱۰ را
و خون رشقنه نه نه قه و ما . له گهل نه مه شا به ندیکی گه وره لهم شه ری
امرونانا هه به ، له مه ودوا نه کن بچنه نزاعیکوه تا زور جوان هر
دو دپوي مسأله که ليک نه ده نهوه و به راوردی نه کن . »

ووتاری دهیم

به قهلهی توفیق وهی بک

شیطان په رستی یه زیدیه کانی نه سرو تپوریکي آخیری

طبیعت په رستی هندو — نه وروپانی یه

(۱)

شیطان په رستی یه زیدیه کان ده و امیکي عقیده ی

شیطان په رستی یه پیش اسلامیه

۱ - له ووتاری هه شته دم (۱) که زهر به لی کولینه وهی دینی
جارانی کورد بو اثباتمان کردبو که عبادتی قوای طبیعیه (دیو
په رستی) هه تا ظهوری اسلامی له ایراندا به ته وای نه کوژاوه ته وه .
« دیو » هه ره له زووه وه کراوه به « شیطان » و « دیو په رستی » به
« شیطان په رستی » ناوبراوه . سببی نه مه ، وه کو له ووتاره شدالی
دوا بوین ، وه ها بووه ؛ زهرده شت عباده نی « قوای طبیعیه » ی
که پی بیان نه وونن « ده ئیقه (دیو) » لغو کرد واقفداری چاگی
نه مانه ی کرد به ارواحی ملائکتی به شهرطی که تم ارواحه ملائکتی به

(۱) گلاویژ ، سال (۱) ، ژماره (۱۱ و ۱۲) ، ووتاری هه شته م

له هیچ خصوصیکدا له گډل قوای طبیعیه دا مناسبتیکیان نه بی ، و ناوی « ده ئیقه » شی نخصیص کرد بو ارواحی خبیثه ، ثم ارواحی خبیثه یه ش له گډل عناصر و قوای طبیعیه دا مناسبتیکیان نه بو . زه رده شت په رده وه . کانی ارواحی خبیثه ی ناونا « ده ئیقه به سنه » که نه و وخته مانا کی « عبادی درو و خراپه » بو . له پاشا ووشه ی « ده ئیقه » که چور و بوه شکلی « دیف » هوه ، له زه ندا و استاددا که ترجمه و شرحی آوبستایه به په هله وی « شیدا » ی له جی ترا و عبادتی قوای طبیعیه به « شیدا به زه کی » ناوبرا . جمع « شیدا » ، « شیدان » بو .

لای مه زده سنیه کان و ابو که خوای گه وره ی ثم دیو په رستانه « نه زومه نیس (نه هرینه) بی . به پی ی دینی مه زده سنی ، وه کو نه هورمه زده سهوت ملائکتی مقربی هه بو ، « نه زرو مه نیس » بش سهوت شیطانی مقربی هه بو . لیرمه دل له بیرمان نه چپته وه که تصور بکه بن طبیعت په رستی که په رده وه کانی عبارت بون له عشائری جاهله نه بی به مروری زمان شکله که ی تووشی تطور بوونی . نه و دین و مذهبانه ی له اطرافیا نا ظهوری کردوه به تاییه نی تعالیی زه رده شتی و مه زده ستی لهم ده وره دا زور مؤثر بون لهم تطوره دا .

په چه سنه هه تا ده وری اسلامی ثم طبیعت په رستانه که قوای چاکیش و خراپیشی طبیعتیان نه په رست و که تایی دینی رسمی مه زده سنی نه بون ، ناوبانگیان به « دیو په رست » شیطان په رست « ده ر کردبو له مانه نه وانهی بمشره مسیحیه کان

تصادفیان کردبون ، به « شیطان په‌رست » تسجیل کران . ناوی
« شیدا » و « شیدان » له‌گه‌له « ساتان (شیطان) » ی
تهورات و تملود و مسیحی‌دا زور له‌به‌ک نه‌چن .

۲- به کلاک هینانی « شیدا ، شهیدا » به مانای « دیف
(دیو) » له په‌هله‌ویدا بی اساس نیه . چونکه « شیدا »
و « دیف » هه‌ردو کیان له پنچینه‌دا عینی مانایان هه‌به . هه‌رچه‌نده
له فهره‌نگو که‌گی دواپی‌ی کتیی « ره‌هبری زمانی په‌هله‌وی‌دا
که له لایهن « دو هارلیز » ی زاناوه نووسراوه‌ته‌وه ووشه‌ی
« شیدا » به ووشه‌ییکی سایی پیشان دراوه ، به لام من ته‌م
ووشه‌یه به هندو- ایرانی نی‌ته‌گه‌م .

له آویستادا مصدریک هه‌به « خشا » ، یا « خشی » که
مانا‌گی « حکم کردن » . و « بریسکه‌نوه » به ، به سانسکریتی
له شکلی « کشی » دا مانا‌گی « حکم کردن » . له مصدره‌وه
له آویستادا صفتی « خشه‌ئینه » دروست بووه به مانای « رئیس ،
حکمدار » و به مانای « بریسکه‌دار » . « خشه‌ئینه » له دواپی‌دا له په‌هله‌وی
وفارسی تازه‌دا بووه به « شیت ، شید » ؛ به وینه ، « خورشید »
أصله‌گی « هه‌ره - خشه‌ئینه » به ومانا‌گی « روزی بریسکه‌دار » .
و « جه‌م شید » أصله‌گی « یمه - خشه‌ئینه » به که مانا‌گی « یمه
(جه‌م) ی بریسکه‌دار » . (۱)

---

(۱) گه‌لی (ی) یه‌که‌م تیی ووشه‌ی کون گورراوه
به (ج) ، به وینه -

له فارسی تازه‌دا له سه‌ریکوهه «شید» به مانای «نور» و روشنایی» به و له سه‌ریکوهه «شیدا» به مانای «دیوانه، شیت» و جمه‌گی «شیدان» ه. «شیدی شیدان» یان «شیدان شید» به مانای «نوری نوران» ه^(۱)؛ «شیدان شید» ته‌ر کیبیکي به‌هلهوی به . له کوردیدا «شیت» به مانای «دیوانه» به . «شید، شه‌ید» که ماناگی «بریسکه‌دار» بووه وا دیاره نهم مانایه‌ی له پاشانا بووه به بریسکه، نور» و انجا بو ته‌وه که ماناییکي «بریسکه‌دار» ی لی دروست بکری «الف» یکی خراوه‌ته دواوه و کراوه به «شیدا، شه‌یدا» و بهم چه‌شنه له به‌هلهوی دا «شه‌یدا، شه‌یدا» به مانای «دیو» به کار هینراوه .

فارسی تازه لهم خصوصه‌وه پتر رعایتی ربکی کردووه . «شید» و «دیو» که هر دو کیان له أصلدا مانایان «بریسکه‌دار» بووه و له پاشا گورراوه به «شیطان»، فارسی تازه بو ته‌وه که ماناییکي «شیطانی، سه‌ر به شیطان» یان لی دروست بکا «أ» یکی

— آویستایی

جام	بووه‌به	یامه
جو	»	یه‌وه
جادوو	»	یاتو
جوان	»	یه‌ه‌ن
جاوید	»	یه‌ه‌ئینات

(۱) فرهنگ نوبهار.

خستوه ته دواى به گه يانه وه ، و « انه » بيكي خستوه ته دواى نه ميتر...
يانه وه و کردوونی به « شهيدا » و « ديوانه » .

۳- بو امکاني ده وایي نه م شيطان په رستی به له ده وری
اسلامی دا و ربط کردنی به شيطان په رستی ایستای به زیدیه کانه وه
نه توانین بلین که ، وه کو ممکن بووه مه زده سنی ، هر چه نده له حالی
اقلیتی کیشدایی ، و عقایدی مختلفه ی تری غیر اسلامی له ناو عالمی
اسلامدا ادامه ی موجودیت بکن ، نه بی ممکنیش بوونی که نه م شيطان
په رستی بهش بمینته وه . بالفعل نه م شيطان په رستی بيک نه بلین که
به تابه نی له طرفی نه و منطقانه دا اجرا نه کری که مبشره مسیحیه کان
له پیش اسلامیتدا تووشیان بووون .

هر چه نده نفوذی مه زده سنی له پاش ظهوری اسلامیت زور
خیرا کوژایه وه و ناوه کانی اعضای ژاله یانی مه زده سنی زور زوو له
بیر چووه وه ، به لام ایرانیه مسلمان بووه کان هندی لهم ناوانه یان
پاراست و بو مقامانی متقابله ی متصوره یان له اسلامیتدا تخصیص کرد .
ایزه د (بهزدان) ، نه هر یمن ، سروش له مانه ن که ایزه د (بهزدان)
بو « الله » ، نه هر یمن بو « شيطان » ، سروش بو « جبرائیل » تخصیص
کران . له گه ل نه مه شا ناوی « الله ، شيطان ، جبرائیل » ی اسلامی
مستعملن .

نه و جماعتانه که دینی مه زده سنی یان قبول نه کردبو و که له
قدسه وه ایزه د و بهزدانیان به معبودی مه زده سنی بدستبو و خوایه کی

خویانیان له لایهن خوای مهزده سنیه کانه وه له ژبر ناوی تههریمن ، شیدا ، یان « شیدان » دا به دژمن اعلان و محاربه له گهل کردنی امر کراو دی بو ، له دهوری اسلامي دا دیسانه وه خوا ییکی عبادت کراو به ناوی ایزده (یهزدان) و الله و شخصیت ییکی ملمون و رجیم و گوی لی گرتنی له طرف ئهم خوا یه وه نحدیر کرا و به ناوی تههریمن یان شیطان بهرگوی گوت . بو ته مانه که له حقیقتی عقائد و شریعتی اسلامي دا جاهل بون و که دینه که شیان ، له بهر ته وه که عبارت بو له هه نندی یاسا و خرافت هه همیشه له ژبر تأثیری محیط و زه ماندا له له حالی تطوردا بو ، ایتر دینی محیط که دینی اسلامي بو به ته والی اعصار جیگه ی دینی مهزده سنی له بیر چوو وه وهی گرت وه ، و بهم صورته ئهم دبو په رستانه بهرام بهر به دینی اسلامي خزانه و گوتنه عینی ته و وضعیته وه که له پیش بظهوری اسلامي دا بهرام بهر به دینی مهزده سنی نی یدا بون . ایتر بو ته مانه له بان ی « یهزدان » یان « هورمزد » و له بان ی « تههریمن » یان رثیسی دیوه کانی مهزده سنی ، « الله » و « شیطان » ی إلهیاتی اسلامي موجود بو . بو ئهم تطوره مانه وه ی ناوی « یهزدان » ی مهزده سنی بو تسمیه ی « خوا جل جلاله » و ناوی « تههریمن » ، که له پیشا ناوی « دیش » ه کان (شیدان ، شهیدان) بو و که خوا گوره که یان له لایهن مهزده سنیه کانه وه بهم ناوه وه ناوبانگی پی درابو ، بو « شیطان » ی إلهیاتی اسلامي و شباهتی ناوی « شیدان (شهیدان) » که ممکنه و ختیک اسمیکی

جمعي جلات بوونې بو خوا گهوره کيان ، به ناوي « شيطان »
تهې تاثيريکي گهوره ی بوونې . نه و نه ده هه به که هر چه نده مسلمانه ..
کان نه مانه به عبادی شیطاني اسلامي نه زانن و خویشیان خویان هر و
نه ناسن ، به لام نه مانه نه و تقالید و یاسا به شیان سک ، له باره ی خوا
گهوره که یانه وه له بیرانا ماوه ته وه داوه ته بال شیطانی اسلامي ، به م
چه شنه طبیعت په رستی ی کون ، شيطان په رستی ی پیش اسلامیت له ناو
به زیدیه کاند له شکليکي اخیردا ده وام نه کا .

٤ - ایستا نه م سؤاله وارده : نه ی چون به زیدیه کان که
خالص اسلام بون و سبب به غلویان به یزیدی کوري معاویه
ناوزاون به زیدی ، بوون به شيطان په رست ؟ له جوابي نه م
سؤاله دا نه لین که به زیدیه مسلمانان کان که غلویان کرډبو به
یزیدی کوري معاویه و شیخ عدی و باخخاصه له زه مانی شیخ حسن دا
که تصادفي قهري سمانزه ی میلادی نه کا له میادی ی شیخ عدی
لایان دا و که و تنه ضلالتنه وه ، ایتر مساعد بون بو قبول کرډنی
ه موو پرو پاغاندا یی کي غلوکارانه و نا معقول . انجا نه ی له اتنا ی
شدنی نه م تبلیل و ضلالتی عقیده یه یاندا ، له گه ل جماعتی که
حاملی میقروبی شيطان په رستی بون هاتنه ته ماسه وه و تیکه لاو
بوونې ، هر دوو لایان بوون به « به زیدی » و « شيطان په رست » بو
هیزدان به م نظریه به محتویاتی دوو کتیبه مقدسه که یان که به کیکیان
ناوی جلوه و نه ویتزیان ناوي « مصحفی رهش » ه یاریه مان نه ده ن
له کتیبی جلوه دا « مه له ک طاوس » ، که به اعتباری لقبه که به وه

« مهلك » ترکیبکی اسلامی به ، به اعتباری مقامیه و خوابیکی
سه ربه خویه ، له ازله و له پیش هه موو خلائقه و موجود بووه
وابدی به ، خوابیکه که « عه ب طاوس » ی بهم کتیبه و ناردووه بو
تهم عالمه بورهبری ی ملتی خاصی خوی ، خوابیکه که خوابه کافی تر
مداخله ای شی تهو ناکن هه رچی مه رام بکا و هه رچی بی بی ، خوابیکه که
حقوقی خوی نادا به خوابیکی تر . مقای « مهلك طاوس » لیره دا عانده
به یاساییکی پیش اسلامی که جماعتیک له شکلیکا محافظه ی کردووه .
هه رچی وه کو « مصحفی رهش » بی الله تعالی ته ناسی
و « عزازیل » ی رئیسی ملائکه کافی اهلایاتی اسلامی که له پاشا
بووه به « شیطان » ، به اصلی « مهلك طاوس » پیشان ته دا .
« مهلك طاوس » مخلوقی الله تعالی به . له بدایتی تهم کتیبه دا
نووسراوه که خوا حوت ملائکه ی خلق کردووه ، هه رچه نده
تهم ژماره به عانده به تقالیدی هندو - ایرانی ، به لام ناوه کانیا
له گهل هی ی رئیسه که یان « عزازیل » که « مهلك طاوس » ه
به اعتباری هه روحانی و هه جسمانی به وه عانده به اسلامیت .
به تایبته ناوه جسمانیه کان ته بی ناوی شیخه کافی به زیدیه کان بن
لهم کتیبه دا پهنه مری شیخ عدی هه به . له آخری تهم کتیبه دا
نووسراوه که خوا شهش آلهه ی خلق کرد و ته وانه بوون به
روز ، مانگ ، زوهره ، جهو ، آسمان ، فهلك . تهمهش شکلیکی پیشتری
عینی تقالیدی حوت ملائکه که ی هندو - ایرانی به . له بهر
ته مانه دیاره که « مصحفی رهش » محصولی تیکه لاو بوونی ضلالتی
به زیدیه اسلامه کان و پاشماوه ی عقیده یاساییه کافی طبیعت په رسته
کانه .

لام وایه که ئەم جماعته که حاملی میقروبی شیطان په‌رستی بون «داسنی» یه کان بون. کورده کان، و مسیحیه‌کانی شمالي عراق که له پيش اسلاميته‌وه له‌م منطقه‌یه‌دان، هه‌تا ایستاش ناوی شیطان په‌رسته‌کان هه‌ر به «داسنی» ئەناسن. شیطان په‌رسنه‌کان هه‌ر لای غیری ئەمانه ناویان «یه‌زیدی» یه «یه‌زیدی» ناویکی حکومتی و رسمیی یه. ئەم داسنیانه له‌کوی بون و که‌ی و چون له‌گه‌ل، یه‌زیدی‌ه‌کانا تیه‌که‌لاو بون و له پيش تیه‌که‌لاو بوونیانا، اسلامیت هه‌تا چه‌ند تأثیری تی کردبون محتاجی لی کولینه‌وه‌یکی قوول و ده‌س که‌وتنی و ئه‌ئاتی تره. ئەوه‌نده هه‌یه که ممکنه ناوی «داسنی» محرفیکی ناوی «ده‌ئیفه یه‌سنه» بی که زه‌رده‌شت تخصیصی کردبو بو دیو په‌رسنه‌کان و که له پاشا بووه به شیطان په‌رست.

له‌گه‌ل ئەمه‌شدا بکه‌ئو ایضا‌حاته‌ی هه‌تا ایستا دامان کافی‌به بو اثباتی ئەوه که شیطان په‌رستی یه‌زیدی‌ه‌کان تطوریکی دوا‌یی طبیعت په‌رستی‌ی ماقبل‌التاریخی‌ی هندو ئەوروپاییه‌کانه به‌لام ئەگه‌ر بیت و ئەوه‌ش اثبات بکه‌ین که «مه‌له‌ک طاوس» له‌گه‌ل «دیاوس پیتەر» دا عینی شخصیتین و ابزانه‌ئو ئەنجامه‌ی که گه‌ یه‌تووینی ایتز به‌ته‌واوی تأید ئەکا. ئەم اثباته‌که‌ و له‌ خواره‌وه ئە‌ی نو‌یفین ئەو ادعا‌یه‌شمان^(۱) تأیید ئەکاته‌وه که ماد و پارسه‌کان که هاته‌نه‌بانی ایران‌ه‌وه ئەوانیش وه‌کو برا هندیه‌کانیان

---

(۱) گه‌لاویژ، سال (۱)، ژماره (۱۲/۱۱)، ووتاری

عبادتى «دياوس پیتەر» يان ئەگەرد و ئەو خواي آسمانه که هەرودوتس
لاى پارسهکان به ناوى «زهوس» هوه بیستبوى له «دياوس»
بهولاهه کهسى تر نه بو.

(۲)

«مهلهك طاوس» ى بهزیدهکان له أصلدا «دياوس»

بیتهر» ى خواي آسمانى هندو - ایرانیهکان بو

که له گهه «زهوس پاتیر» ى یونانیهکان

و «ژوپیتەر» ى رومانیهکانا عینی

شخصیت بون .

www.zheen.org

۱- مهلهك طاوس .

آلهی «مهلهك طاوس» که معبودی خاصی بهزیدهکانه ،
له کتیبی جلوه دا ، که به کیکه له دوو کتیبه مقدسه گه یان ، موقعی
پیش اسلامي خوی زیار محافظه ئەکا ، لهم کتیبه دا «مهلهك»
طاوس» هەرچه نده عنوانیکی ده وری اسلامى پیوه به که «مهلهك» ه
بهلام له مقامي خوايیکی سهربه خو و أعظم دایه . که چی له کتیبه
کهی تر یانا که ناوی مصحفی ره شه له شخصیتی مهلهك عهزازیلی
إلهیانی اسلامى دا ، که له پاشسا بووه به شیطان ، ئەی یهین .

معلومه که له إلهیانی اسلامی دا عزازیل له پیشا رئیسی ملائکته کان بو ، له سر غرور و بی اطاعتی بی که نواندی ، خوا له به هشتی دهر کرد ، و بوو به شیطان .

۲- آلهی عه ب طاوس .

آ- کتبی جلوه وه ها دس بی نه کا :

۱- نهوهی له پیش ه هوهو خلاقی کدا موجود او مهلهک طاوسه .

۲- و نهوه که عه ب طاوسی ناردنه هم دنیا به بو هه ل بژاردنی قومی خاصی خوی و بو تی که یاندنیان و بو رزگار کردنیان له وهم وضلالت .

۳- نهوه له پیشا به تسلیم کردنی کلامی شفاهی وله پاشا به واسطه ی نه م کتبی هوه که ناوی « جلوه » به ، کرا . و نه م کتبی ه کتبی که که جائز نه نهوانه ی خارجی ملته که بن بی خویننهوه

نهو زانایانه ی ، له پاش نهوه که کتبی جلوه دس غیری به زیدیه کان کهوت ، له بابهت به زیدیه کانهوه نشریاتیان کردووه که سیان هیچ ملاحظه بیکیان نه نواندووه له بابهت نه م عه ب طاوسهوه که جلوه لیره دا به رسولی مهلهک طاوسی پیشان نه دا ؛ نازام چون نظری دقتی جلب نه کردوون ؟ واقعا عه ب طاوس له دو کتبی ه... که ی به زیدی دا لهو دوو آیتیه ی سه ره وه دا به ولاره ناوی ناری .

سهرچاوه ورواياتی تریشي به زیدي له بابت عه ب طاووسه وه
 بی دهنگه ، به استثنای مناسبتيك نه بی ؛ له سالی ۱۸۸۹دا له سهر نهو
 قراره ی حکومتی عمانی داووبه نی بو عسکر لی گرتیان به زیدیه کان نهو
 سببه دینی یانه ی مانعی تشکیل کردووه بو التحاقیان به لشکر و که
 عبارت بووه له ۱۳ ماده به مضبوطه بی تقدیمی مقامانی عانده یان
 کردووه . ماده ی پینجه می هم مانعانه نه مه بو ؛ « که به کی له
 به زیدیه کان بمری نه بی برا روحی به کی ، شیخه کی و پیره کی
 له گهل قه وایکدا له ژوور سهری حاضرین . له وخته دا قه واله که
 سه جومله ی به سهره نه خوینی که نه مانه ن ، آی مه له ک عه ب طاوس !
 نه م پیاوه له سهر دینی ایه نه مری ، بیجگه له م دینه باوهری به هیچ
 دینیکی تر نه کردووه و هیچ دینیکی تر ی قبول نه کردووه »

۳- له پیش تأیری الهیاتی اسلامی دا مه له ک طاوس ناوی
 « آب طاوس » بو و بیجگه له مه یان آله یکی « طاوس » ی تر نه بو .
 آ- له مدخلی نه م بمخه دا تصحیحیکی مبدای له تلفظی نه م
 ناوی « عه ب طاوس » ه دا بکه یین : کورده کان ، که له اصلدا ده نگي
 « ع » یان نیه له زمانه که یاندا و له بهر نه مه ، که لی « ع » ی نهو
 ووشه عربیانه ی وه ریان گرتووه ، کردووه به حرکه ، زور غریبه که
 که لی حرکه شیان کردووه به « ع » ، به لام « ع » یکی سوو کتر له هی
 عربه کان ، به وینه :

أبو طوب	وه کو	عه بو طوب	تلفظ نه کن
اذیت	»	عه زیه ت	»

ابدال	وه كو	عهودال	تلفظ نه گن
ابا عبيده	»	عه بابا بيلي	»
ابا بيل	»	عه بابيل	»
انسان	»	عيسان	»

وايزانم نهم حادثه به كه خاصى زمانى كوردى به صلاحيتي
نه وه مان نه داتى كه تلفظي «عهب طاوس» بگه ين به «اب طاوس»
به هم تصحيحه پچو كه نه بينين كه وشه كه ماناييكي بو پد يا نه بي كه
» نابه طاوس « . .

ب — له مصحفى ره شدا كه تاثيرى اسلامي تى دا آشكرا به
مه لك طاوس خوى و شهش آله كه مى معيني تابعى امر و اداره ي
خواى تعالى ن . له م كتيبه دا ، كه ناوى «اب طاوس» ، نه ك هر
له سه رهي تعيينى وظائفى جهوت ملائكته گان يان آله كاندا حتى هيج
ذكر نه كراوه ، له م بيانى تعيينى نهم وظائفه دا له بابته وظيفه ي مه لك
طاوسه وه نهمه نه خو بيننه وه «له پاشا مه لك طاوس نازل بووه سه ر نهرز
بو طائفه خلق كراوه كه مان و ملوكى بو دامه زراندين . هتده (مصحفنى
رهش ، فقه ره ۲۲) . كه چي له جلوه دا وظيفه ي نازل بوونه سه ر
نهرز ، له لا بهن مه لك طاوس خويه وه سپير راوه به اب طاوس ،
«و نه وه كه عهب طاوسى ناره نهم دنيا به بو ههل بژاردنى قهوى
خاصى خوى و بو تى گه ياندينيان . . . هتده (جلوه ، مقدمه ي فقه ره ۲)
نه بينين نهم دور وظيفه به فترقيه كي وه ايان نيه . مه لك

طاوس که خوی نهی توانی پسته سهر نهرز و راسته و خو اداره ی قهومی
خامی خوی بکا چپی لزوم بو بو نهوه که اب طاوس ناویکی تر
بنیری بو رزگار کردنیان لهری ضلالت و هم ؟ سهره رای نهوه
لزومی شهادتی قهواله که که بو مردووه کان نهدری له اثنای مردنیانا
له حضوری « مهلك عاب طاوس » دا ، نهوه نه گه یینی که « اب
طاوس » نهك ههر لهم دنیا به دا ماموری ارشادی بهزیدیه کان بووبی
به لکو لهوه دنیا شدا له تعیینی مقدراتی ارواحیانا به دهسه لات بی .
نه مانه علامتی نزدیکه تی شخصیته مهلك طاوس و اب طاوس .
ج - به راستی نه مانه ههر دو کیان عینی شخصیت بو ،
ههر چه نده ایستا دوو آلهی جوی جوین . چونکه له اصلدا عینی
ناویان هه به ، « طاوس » . ههر چی ره کو پارچه ی دووه ی ناوه
که بیشیان بی که « مهلك » و « اب » له متمم و صفتی ناوه اصلیه که
به ولاره شتیکی تر نیه . اساساً عنوانی « مهلك » که خراوه ته سهر
آلهی اعظمی کتیبی جلوه عنوانی آله ییک نیه . که چپی عنوانی « اب »
(پسته ، پاتیر) وه کو نهی زانین له کومه له خوی هندو - نه وروپایی دا
به آلهی ههره گه وره دراوه . « طاوس » که وختی عنوانه کهی « اب
طاوس » بو بی گومان له ده وری « مهلك طاوس » یی گه وره تر بو
عنوانی « مهلك » ره نگیکی الهمیانی اسلامي دیار نه دا . وختی که
« اب طاوس » بووه به « عزازیل (شیطان) » به ضروری عنوانی
« مهلك » ی وه رگرتووه .

من لام وایه که «مهلهك عهب طاوس» ی مضبوطه ی ۱۸۸۹
بالذات له «مهلهك طاوس» بهولاره کهسی تر نیسه؛ نهم ناوه ی له
منقولات و یاسادا محافظه کراوه. بهلام وختی که کتیبی جلوه
نوسراوه تهوه عینی شخصیت کرابو به دوو آلهه، «مهلهك طاوس»
و «عهب طاوس».

حادثه ی نزیک بهمه له هندو - ایرانی دا امثالی هه به؛ له پیشا
خوای آسمان ههر «دیوس» بو. نهم ناوه ناوبکی صفتی بو درابو
به خوای آسمان نسبت به بریسکانه وه ی آسمانه وه، له پاشا نسبت
به صفتیکی تری آسمان که «دایوشین» ه خواییکی تریشی آسمان هاته
مه بدان به ناوی «قارونه» وه. ختی لام وایه که «نه هوره مه زده» ی
ماد و پارسه کانیش له صفتی خاوه ن خکتی ی خوای آسمانه وه ظهوری
کردووه به مانای «رب حکیم» (۱) www.zheeh.org
نه بیدین که «اب طاوس» ههرچه نده تهرکی موقعی کردووه
بو «مهلهك طاوس» بهلام لهم دینه ی بهزیدی دا که عبارته ههر له
منقولات ناوی له بیره وه ری دا ماوه تهوه هه تا نهم دوا بی به که له ربک
خستنی کتیبی جلوه دا وظیفه ی یکیان بو تخصیص کردووه متعلق به
شخص ووظیفه ی مهلهك طاوسه وه.

۴ - به کار هینمانی «أب» ی سامی له بانی مقابله

---

(۱) - گهلاویژ، سال (۱)، ژماره (۱۱، ۱۲)، ووتاری هه شتمه.

ایرانیه‌گی له تهرکیبی « آب طاوس » دا عانده به دهوری پیش اسلامیت و ره‌واجی زمانی آرامی . معلومه که زمانی آرامی له دهوری ۷۴۰مه نشیه‌کانا نفوذی کردبزه ایرانه‌وه . زمانی آرامی که له قهرنی ۷۴۰ ش. ته‌جی بهر له میلاددا له بابل و آثورستاندا نفوذی په‌یا کردبو ، له پاش گوینانه‌وهی ۲۰۰۰۰۰ آرامی له لایهن سه‌ناخریه‌وه (۷۰۵—۶۸۰ پ . م) بو آثورستان ، ایتر ناضرده بو بو ته‌وه که جیگه‌ی زمانی آثوری بگریته‌وه ، وه کو گرتیه‌وه .
فی الحقیقه له به‌ره‌ودوایی حکومتی آثوری‌دا له آثورستاندا زمانی آثوری کوزاپه‌وه و زمانی آرامی بوو بو به زمانی قسه‌کردن و نووسین . له پاش له ناوچوونی آثوره‌کان له زمانی وارثه‌کیان ماده‌کانیشدا آرامی که به‌ره‌و روزهلان باوی زیادتی نه‌کرد ، له پاش ماده‌کان له دهوری ۷۴۰مه نشیه‌کانا بوو به زمانی رسمی ده‌ولت بو اداره و مواصلائی داخلی‌ای امپراطوریت ، به‌نایبه‌نی له ایالاتی روزاوادا .
۷۴۰مه‌چهنده له دهوری ما که دونیاییه‌کاندا ری‌ی داوه بو بلاو بووونه‌وهی ثقافتی یونانی ، به‌لام له به‌ره‌ودوایی دهوری پارتیه‌کاندا زمان و حروفی آرامی سلطه‌گی خوی سه‌نده‌وه و له دهوری ساسانیه‌کاندا گه‌یشته‌ته‌وجی نفوذی . به‌م چه‌شنه زمانیک که به تی‌کلاو کردنی زمانی پارسی و آرامی له ش‌کلکی غریبدا دروست کرابو و که به حروفی آرامی نه‌نووسرا کرا به زمانی دینی و ادبی‌ی ایران . نه‌م زمانه دروست کراوه عجابه‌به ایستا به‌زمانی

پهلهوي به ناوبانگه . ثم ووتاره مه يداني نهوهی نیه که صورتی
نشکلی زمانی پهلهوی نی دا شرح بکری و تاریخه که ی بگيررتهوه .
بهلام نهوهی لهم بابهتوه ایستا به که لکی ایسه بی نهوه به که
له کتیه کانی پهلهوی دا ووشه ی « پیتەر ، پیت » که ووشه ییکی
ایرانی به ومانای « باوک » ه هرگیز موجود نیه ؛ به مانای « باوک »
له بانی ی « پیتەر » ی ایرانی « آب » ی آرامی به کار هینراوه . وحتی
له بانی ی « ماته » ی ایرانش « أم » ی آرامی به کار هینراوه . که لی
جاریش « پتەر » که پارچه ی دوانی ووشه ی « پیتەر » ی ایرانی به
خراوته دوا ی « آب » ی آرامی بهوه و بهم چهنه ووشه ی
« آیتەر » وحتی « أمیتەر » ی غریب له مانای « باوک » و « دایک » دا
به کار هینراوه .

زمانی آرامی له عراقدا بشیری مسیحی ی که له سوریهوه
هاتبو و به عینی زمان بو ، نه بی گه لی آسان کردی . هه تا ایستا
مسیحیه کان و جووله که کانی شمالی عراق و شمالی غربی ایران به
ارامی قسه نهکن و نه نووسن ، بهلام آرامی ییکی نی که لاو به کوردی .

۵- وایزنام تفصیلاتی سهروهوه کافی به بو نهوه که اسبابی به کار
هینانی ووشه ی « آب » له ترکیبی « آب طاوس » دا له بانی ی
ووشه ایرانیه که ی مقابلی ، نی بگه بن . انجا ایستا نه توانین که ثم
ووشه ی « آب » ه که بو هه بیته نی دانیکی باوی ی (موده نی ی)
دنی به « آب طاوس » ، له بانی ی مقابله ایرانیه که ی به که لک

هینراوه، بگورینه‌وه به « پیتەر » و ئەمیش موافقی زمانی ایرانی
بجەبنه‌وه جیگه‌که‌ی خوی، لەم حالدا تەرکیبی « طاوس پیتەر » مان
دەس ئەکەوی که لە محرفیکی « دیاوس پیتەر » به‌ولاره
نابی شنیکی تری

لە امتحانی قابلیت گوررانی « دیاوس » به « طاوس » دا
ئەلین که ناتوانی انکار بکری که، لە مەبانی ئەو تپور و انقلابه
حەیرت به‌خشەدا که زمانه‌کانی ماد و پارسه‌کان تووشی بوون
وکه سه‌ره‌نا که‌ی له دەوری هه‌خه‌مه‌نشیه‌کانه‌وه دەرکوتوووه،
تلفظی اصلی « دیاوس » یش تووشی گوران بووه. وینه‌ی
قیاسیه‌که‌ی ئەهه‌یه:

آویستایی: ئەربه‌نه، په‌له‌وی: ایران، فارسی‌تازه: ایران.
فارسی‌ی کون: شیانی، په‌له‌وی: شائیه، فارسی‌ی تازه: شادی.
وا دیاره‌که « دیاوس » یش به‌گم پله بوونی به « داوس » و له
پاشا به « طاوس ». گوررانی تلفظی « داوس » به « طاوس » وانا،
گوررانی (د) به (ت) حاده‌ییکی آسانه، به تاییه‌ی لەم حالدا به‌م
گورانه‌وه‌که، که مانا اصلیه‌که‌ی که آسمان بووه له‌بیر چوووه‌ته‌وه،
ماناییکی بو په‌یا بووه که طیریکه له زمانه‌کانی ایرانی‌دا ره‌مزی عظمت
وغرور، و لقبی احتشام و شه‌شه‌یه حتی ممکنیشه ناوی ئەم طیره
ره‌نگاوره‌نگه بریسکه‌داره « طاوس » له « دیاوس » هوه هاتی که
له اصلا عینی مانای هه‌یه.

۶- له نهنجای بهشی دووهی نهم ووتاره دا نهلین :
« دي یوس » ی خوی آسمانی هندو - نهورویانی^(۱) که لای
هندو - ایرانیه کان ناوه گهی بووه به « دیاوس پیتهر » له ویده کاندای
(له دینی هندی دا) موجوده ، کهچی له وناثقی منابهی ایرانی دا
ناوی نیه . بهلام هرودوتس شاهی نهدا که له دهوری ههخهه نشیه ..
کانا عبادتی خوی آسمان به ناوی « دیاوس » هوه له ناو پارسه کاندای
جاری بووه .

اسپانی له بیرچوونهوهی ناوی « دیاوس » له ایراندا لغو کرانی
بو له لایهن زهردهشتهوه و ناویرانی پهیرهوه کانی « ده ئیشه کان
(دیوه کا) » بو به « شیطان په رست » . « دیاوس » که خوی ههره
که وره ی طبیعت په رسته کانت بو ، له پاش نهوه که داخلی زمهری
شیطاننه کان بو ، ایتر به ههره که وره ی شیطاننه کانی الهیاتی مه زده سنی
ناسرا ، له حالیکا که شیطان په رستی بیک هه تا دهوری اسلامي وختی
له دهوری اسلامیشدا ادامه ی موجودیت بکا ، نهی عبادتی خوا به
که وره کاشی ، که لازمی غیر مفارقی عقیده که یه ، هه تا ایستامانی .
له پاش نهم حکمه معقوله نهوه مان له سهر بو که تدقیقی خوا به که ی
شیطان په رسته کانی نه مرو بکه ین له نهنجای لی وورد بوونهوه دا
نهوه مان بو دهر که وت که « مهلهک طاوس » که معبودی
یهزیدیه کانه له گهل « مهلهک آب طاوس » دا عینی شخصیتی ، « مهلهک

---

(۱) که لاویژ ؛ سال (۱) ، ژماره (۱۱ ، ۱۲) ، ووتاری هه هه شته م

طاوس « ناویکی تازهی نهم شـ...خصیته به وصفی « مهلك » لقبی
دهوری اسلامی به . تهرکی « آب طاوس » تهرکی پیش اسلامیته
وله ژیر تأثیری زمانی آرامی دا دروست بووه و ممکنه له دهوری
ساسانیه کانداهمی پی کردبی . به گیرانهوی تهرکیه که بو شکلی
ایرانی ، « طاوس پیتهر » مان دوزیهوه که له ناسینی دا به محرفی
« داوس پیتهر » زردمان نه کرد . له پاش نهوش که به وینهی
قیاسی اثباتان کرد که « داوس » ممکنه له « دیاوس » بویتتهوه
ایتر گریکه مان به نهواوی بو کرایهوه ، و « دیاوس پیتهر » ی
خوای آسمانی به گوم زانراوی ماد و پارسه کآمان لای بهزیده کان
دوزیهوه .

لیره دا نهم ملاحظه بهش بکمن به سه باره به پی مصحفی رهش
به کمی حوت ملائکه مقربینه که که خواخلقی کردوه « مهلك
طاوس » ، و به کمی شش آله کهش که خواخلقی کردوه « آلهی
آسمان » . انجا به پی نهوه که نه مانه هردو کیان سه رچاوه یان عینی
اسطورهت ، شـخصیتی « مهلك طاوس » نهی له پیشا « خوای
آسمان » بووی .

توفیق وهی

قسی نەستە

- * ئەوەى بە بەلە ژن بەینی بە شینەیی بەشیان ئەبەتەووە •
کونگریف
- * کەرەست باش بو بیلین و کە دروش پیویست بو بیکەن •
فەرەدریککی گەرە
- * ژنی جوان بە زوری بەختیارە ئەگەرچي گەریش بیت •
جون لی
- * هیچ ژنیکی اسلام لە پیش ماره کردنا میردەگەى نایبیت
بەلام زور ژنی مسیحی لەباش ماره کردن میردەگەیان چاو
بی ناکەویت. **بنکەى ژین** لورد دیوار
- * چاکە لەگەل دوستدا بکە زباز خوشي ئەویدیت و لەگەل
دوژمنیا بکە ئەبەتە دوستت •
تولستوي
- * لە ھەر کویى بە بى ھەر فرمانبکەم دەست گەویت بە ھەمو
ھیزی خوم پیکی ئەھینم خو ئەگەر کاربشم دەست نەگەوت
خوم بو خومی ئەدوژمەووە •
دوکتور ھوگ
- * ئەو ژنانەى فرمانگەرن خوا ئەیان پاربزی لە خراپە ،
کە چی ھەر ئەوانەش پیویستیان بە پاراستنە کە ایش ناکەن •
لورد دیوار

• آزا له عمري خوبا جاريك نه مري كه چي ترس-نوڪ هزار
جار زيار نه مريت . شيكسپير

• كه م جار نه وي له ژبر كه وتن نه ترسيت سهر نه كه ويت .

• راسته به ختيازي له ايش كردنا به به لام نه و ايشه ي پياو
به آره زوي دل هه ليژاردي و به پيوستى سهرشاني خوي
داناي . ايرنست رينان

• نه وه بزانه كه هونهر له وه دا نيه غه له ت نه كه يت له وه دا به
له غه له ته كات وا دهرس وه رگريت كه جاريكي تر نه يان كه به ته وه
هوشيه

• نياز له دلداري به ختيار كردني خوشه و بسته كه ته نهك
به ختيار كردني خوت . www.zheen.org بنكه ي زين ريمون مولهر

• خوشترين سه عاني زباني انسان كامه به ؟ نه و سه عانه به كه

پياو له به ياني به كي باران و ساردي زستاندا له ناو جي به كي
گهرم و نه رما له به يني نوستويي و به خه به ريدا را ي نه بو ريت
دكتور جونسون

ژناني تركستان

چون په چهيان تور هه لدا

کومه ليک ژناني خوبنده وارانې تاشکند له اوپرايهك کوبونه وه
وزور به گهرمی داوايان کرد که قانونيك دابري به پنی نه وه
ژناني ازبکستان که پایتخه ته که می تاشکند په چه نه پوښن . دواي
نه وه که هه مو ژنه کان نه م قراره يان په سه ند کرد . گه وره که يان
خيرا به نه موس ت اشارتيکی کرد ودر حال هه رچی ژنيک له ويدا هه بو
په چه کانين له دهموچاويان دامالی و پارچه پارچه يان کرد ، به مه
پاشماوهی تقالیدی کون وبي فهری پيشينانينان خسته چاله وه و نه و
له که به که ناوچاوانی ژنی له دهمیکه وه پيس کردبو هه اگرت ، هه ر
په چه بو تور هه ل نه درا به به زم و پیکه نينه وه ... په چه له ازبکستان
وه نه بی نه و پارچه قوماشه ته نکه آوری شمه بی که ژناني تور کيا و مصر
نه پوښن و له ژيريه وه چاوه ره شه کانين دياربي به لکو پارچه قوماشيکی
سفت و نه ستوره له موي ولاغ له ته و قه سه ره وه تاسنگ نه شاريتنه وه
وژن له ناويا و له ناو نه و به با ره شه آودامانه دا نه لی ی خيوه
بی سه ر و بی پا .

له (New York Times) هه وه

گشتی له کوروستانا

چهرخیک له مه ویدش

بهرتی دوهم

(۳)

وا دهرته کهوی له (دیمدم) له کهل دو کتوردا باش نه جولانه وه
له یوه زو ته که ریته وه بو ها ولیر و چاوه روانی فهرمانی میر ته کا .
له ریگا شتیکی سه بر توشي ته بی : اهالی دی بهک مناله کانیاں ته هینن
بو لای داپیره بهک و ته مېش به سهر ته پېش و دراودا دوعا ته خوینی
و ته مانه ههل ته واسی به سهر و ملی مناله کاندا . ته م نوشتانه ، گویا ،
مناله کان ته پاریزی له وه زنی دیو و درنج .

به لای دو کتوره وه کورده کان ، وه کو هه مو خه لکی شاخی ،
زور ته فسانه - بهرستن ، «هه و شاخیک ، هه مو دو لیک خبو و جنوگی
خوی هه به . له لای ره واندزه وه ته شکه و تیک هه به که پره له مانه . له م
ته شکه و ته وه له سالی ۱۸۳۱ دا روه وشار ده نگي توپ هات ، و ههر
دوای ته مه ناعون دا کهوت . ته م ده نگي توپه دو مانگیکی خایاند .
دوای ته مه چه ته و چه په نا که کوتوپر نه مان . « ته م ته فسانه به

له لایهن گهلی پیاوی ناسراوهوه بهراست نماشای نه کرا..

له ههولیر ، دوکتور روس هلی بو ههل نه گهوی که به
ووردی سهرنج بدانه کورد و رهووش و خوی کورد. زور به توندی
له شهرانیتی و دری نهوان نه دوی. نهلی «خووی هه ره جیگری
کورد شه ره له پیشکوه بهم چه شنه پهروه رش نه کربن. وهختی هه ره
خوشی نهوان نهو ههنگامه به که له شهر و ههرا دا رای نه بو برن
منالی دوازه ویا پازنه سالیم دیوه که زور خراب برینار بون له شهرا
وه کو نه بیهم شه ره کانیا ن زور خوینینه. له پدشا به تفهنگ دهستی
بی نه کن، بهلام زو نه یگه به نه شه ره خه نجه ره. شه ری نه مان وه کو
ههرا و ده مه قالی عربه کان نیه، شه ری راسته قینه به و کوشتار و بریناری
زور تیا نه بی. قینیا ن له حکومتی به غدا و سه ره بازه کانیتی. نه لین
نه گه ر شاری به غدا به که لکیان بی تور که کان بهک روز ناتوانن
به رامبه ریان بوهستن بو ههولیر و پردی هه لیا ن مست کوت و گرتیا ن-
پردی یان به بهک سه عات داگیر کرد. بو تامینی و بسته مه نیا ن، جگه
له وولانه کی خوین، پشت به هیچ لابه کی تر نابهستن. هه رچیکیان
پیو بست بی له وولانه که یاندا دینه به ره هم. هه ر وه کو شاخه کانیا ن
په رزینیکی سه خته به رامبه ر به لیشاوی دژنی آوه کی، دول و بناری
وولانه که شیا ن کشت، دار، آو وله وهریا ن بو پیک دینی. »

ناوچه ی دهوری ههولیر له لایهن پاشه-اوه، له سه ره اصولی
فهلا-میری (Feudalism)، دابش کراوه به سه ره سه رکرده کاندان.

تیره‌ی (طی) عرب به‌رده‌ستی پاشان، و له‌و کاته‌دا که له (آ‌کری) بو له‌شکرپکی باشیان ناردبو بوی. پاشا، و ا دیار بو، خوشه و بست بو و یا له روی زهر و زه‌ندیوه لی نه‌زسان. دزی و جه‌رده‌بی هر ناویشی‌یه. به‌ش‌ه و ده‌رگا دا ناخری. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا سزای کوشتن زور ده‌گه‌نه. بو دزی ده‌سنتیک نه‌برری، بو هه‌له‌هاتن له له‌شکر پی‌به‌ک، و بو گونا‌هی تر چاویک و یا هه‌ردو چاو هه‌ل نه‌کولی. به‌لام هه‌ندی جار سزای له‌مه‌گراتر و سه‌پرتریش نه‌دری جاریک سه‌ر کوماری هوزیک (طی) - که له جه‌رده‌ییدا به‌ناوبانگن- له‌لایهن تیره‌ی (جر بوع) هوه له‌جیگای خوی هه‌ل نه‌کزی، له‌دجله نه‌په‌رینه‌وه و به‌نا نه‌هینینه‌هر رولانی میر. له‌وبدا مدتیگ به‌آسایش و به‌پی ده‌ستوری وولانه‌که دانه‌نیشی. آخری بی ایشی بیزاری نه‌کا، و روزی له‌روژان کاروانیک به‌لای هه‌وارگه‌که‌یدا تی‌نه‌په‌ری. اینر خوی پی ناگیری و کاروانه‌که روت نه‌کانه‌وه. سه‌بی ابواری، پیش نه‌وه‌ی ماله تالانیه‌که‌ی ناهت بکا، له‌پرینج، شمش سواری کورد په‌یدا نه‌بن، راست رو نه‌که‌نه ده‌واری سه‌ر کوماره‌که، و به‌بی پرس و قسه‌ه له‌به‌ر ده‌رگای ده‌واره‌که‌دا سه‌ری کارای سه‌ر کومار نه‌په‌رینن و به‌هیواشی نه‌گه‌رینه دواوه.

له‌هه‌ولیر أحمدبگی برای میر که حاکم نه‌بی زور به‌ناسکی دوکتوری قبول کردبو، و سلطان بگ ناویکی سه‌ر کرده‌ش، که له

باره گای لهشکره وه هاتبو ، زیارتي کردبو . به قسه یی ئەمان لهشکره که
نزیکه ی ١٥ - ٢٠ هزار کسه یی ئەبی ، و لهوساوه (آکری) گیراوه .
ئەمانه یی ایش له باره گای دانیشتون .

(آکری) جیگایه کی زور سهخته و بهسه ره ناشه شاخیکی
قونه ره به که ئەنیا ریگایه یی هه به . ئەم ریگایه یی ئەوه نده نهسکه که
به گران دوکس به نهشت به که ره پیا ئەروا . له بهر ئەمه خهلیکی
ئەوی وایان ئەزانی که هه یج هه یزیک نیه له سه ره زهوی بتوانی ئەوی
بگری . ئەشی (پاشا) ش برۆی نه بوی که وا زو بیگری .

روژی ٣٠ مایسی ١٨٣٣ پاشا کاغه ییکی ناردبو بو حاکی
هه ولیر که دوکتور روس له وی عه یینه وه هه تا ئەنیری به شوینیا و فه رمانی
پی دابون که مه و انداریکی باشی بکری . روژی ٦ حزیران خه بر
که یشتبو که کاروباری (آمیدی) هه مو نه و او بو ، پاشای کون ، سید ناو ،
دهر کرا ، موسی پاشا له جیگای ئەو دانرا ، سلیم پاشا کرا به حاکی
آکری ، و وولاته که هه مو سه ره قروی حکومتی ره واندز بو و بهم جو ره
آسایشی تیا دامه زرا . به لام له بابته چونی دوکتوره وه بولای پاشا
هه تا (٣) ی نموز هه یج خه بری نه بو . لهو روژه دا فه رمان هات که
دوکتور بچی بو باره گای . له سه ره ئەمه دوکتور روس به که لهک له (زی)
په ریووه و له پاش چوارده سه عات که یشتبوه (آکری) پاشا
به ناسکی دوکتوری قبول کردبو ، به لام له ژیره وه خه بری بو ناردبو
که ، هه رچه ند له بهر ئەوه ی کار به ده سنه ییکی شای انکاره حق وایه له به بری

له بهري ههلسی، بهلام چونکه له ناو وولایتیکی نازه داگیر کراودایه
بوي دهست نادا له بهر چاوي خه لک له بهري ههلسی نهک
به هاوتای په کیان بزاسن .

دوکتور، پاشاي به ایسک سوک و خوش-خو هاتوبه بهر چاو .
له نهمه نی چل و پینج ساله دا بو سپی ره نکه، کوچ و آوله چاوبی کوبر
کردبو . ریښي دوازه اینچ درېژ و بور کار بو . بهشی خواروي ریښی
دانه هینرابو و موه کافی به یه کا چوبو . خوی پوشته و بهرگه که ی ریښ
و پیک بو . که قسه ی بگردایه ده نگی نهرم دیار بو .

میر چهند جاري گفنوگوي دور و درېژي له گهل دوکتور
روس کردبو ، و له بابت شیوه ی تعلیم له انگلتر و دینی هندیکان
و چینیکانه وه پرسیاري لی کردبو . به لای ته وه وه وولانی چینیش
هی ایه به . جگه له ویش، و بستبوی بزانی مناسبانی ایه له گهل ایران
و روسیه دا چونه . له هه ایکی تر دا میر له بابت کاری ده رمان ، په نای
تاعون و رشانه وه وه گهل پرسیاري لی کردبو . دواي ته مانه بای
دابوه سهر موضوعی شهر و چهک و تفهنگیکی دولوله ی انگلزی
راوي پیدشان دابو . تفاق ناو خپوه ته که ی: ته و تفهنگه راوه،
تفهنگیکی تر ، شیریک ، دوربینیک ، چه تریک و تهخته به ندیک
ته بی .

به ته نشت خپوه ته که ی خوبه وه خپوه تیکی تري دو کوله گهی
گه وره هه بو که له ویدا پاش نیوه روان و به شهو دپوانی ته به ست .

قهت پيش بهر به بيان نه چونه ناو جيگاوه . نه نيا نهوسا نه چوه ناو-
جيگا و هه تا ساعات نو يا دهی پاش نيوهرو نه نوست . چاره كيك
پيش وهختی نويز موزيقه لی نه درا و له وهختی نويزدا توپيك
نه هاويزرا .

« فرامرز »

به غذا

آموزگاری بو خوشتمن

- (١) بهزستان ههفتهی جار يك و به هاوین لای كه مي ههفتهي
- دو جار خوت بشو . (٢) له پاش خوشتمن مه به له ههواي ساردت لی
- بدا . (٣) نه گهر ماندو يیت چاك نهوه به نه آوي گهرم خوت بشويت
- (٤) اگادار به نهو جلانهی دواي خوشتمن له بهري نه كه يت باش وشك
- كرا بنه وه (٥) نه گهر نه نهوي اعصابت گورج يپته وه به آوی
- سارد خوت بشو . (٦) كه به آوي سارد خوت نه شويت سهر
- له به يانی خوشتمن بشو و زوريشی پيوه مه به . (٧) راسته وخو دواي
- نان خواردن خوت مه شو چاتر نهوه به له پيشا خوت بشوي .
- (٨) له دواي خوشتمن زور باش خوت وشك كره وه .

(وهر گيراوه)

دو هیکلی زور کونی تر

له کوردستان خواروودا

١٩٢٨ C. J. EDMONDS له لاپه ن

له ژماره ی اغس—توزی ١٩٢٨ ی
(GEOGRAPHICAL JOURNAL) دا

نوسراوه .

ف . هوشیار ، کردویه به کوردی

له ژماره ی کونی دوهمی سالی ١٩٢٥ ی روژ نامه ی جغرافیدا—
(Geographical Journal) باس—پکی کونی دوو هیکلی
کونم کردبو که له ریزه شاخی قره داغدان که که وتوته کوردستانی
خوارووه .

١٩٢٥ زنجیره گوره به له سه روی روژ آواوه تا خواروی روژ
ههلات دریز بوتوه به لام که ته گاته رووربای سیروان له پرر وون
تهیت . ریزه شاخه که به رامبه ری که له به ری سه روی روژ
ههلاتوه به بهرانه . ته مه له پاش ته وهی که له دهر به ندی خاندا
سیروان ته به ری ته چه میتوه به ناو خه نی قره داغدا سه سه وه و خوار
وسه وه و ژور ته روا تاشه کلپکی چوار گوشه ی خرر دروست ته کا
ولیره دا له سیروانوه تا دهر به ندی که رگه مل پی ته لین (قواله) ، له م
دهر به ندوه تا گه روی هورین ناوی (خوشیکه) و له م گه روه وه تا

رووباري ههواسان (به موی) پی نه لین، که نه گوینده دهره موی خه ته راسته کی قره داغوه لهو زنجیره شاخه نه چمی که وولاته دار بهرووه کانی لای سه روی روز هه لات له زه به روونه به رده- لانیه کانی لای خواروی روز آوا لیک جیا نه کانه وه . نهو به شهی به مو که له ناو عراق دایه دوو هه یکلی زور کون و به اهمیتی تسیاه .

به که میان ، آریکه که له به رد هه لکه ندراره و نه مه زور به ناوبانگه . له سه ر شاخه که به به رزه وه لای گه روی رووباري شیخان له به بنی دیهانی بیوله و دهره نه دایه ریگاگی زور بهرز و سه خته سه رکوتی (۳۰) پی دواپی زور گرانه گورجیکی نه بزبوی نه ویت به لام به زگه خشکی به سه ر لیواره ته سکه که دا نه توانی پیاو بیگانی ، و لیره وه بو که اجه له مارتی ۱۹۲۶ دا ژچوین و مستر (نهی . جهی . چاپمن) ی هاوریم وینه به کی گرت به لام به هیواشی به کامیراگی منه وه دهستی به سه ر لیواره که دا دریز کرد بو نه وهی چاوی کامیرا که (۳) پی له شکله هه لکه ندراره که وه دوریت و هه ر له بهر نه مهش بو گوینه که وا باش دهر نه چو .

شکله هه لکه ندراره که پی ریشه، نه گه ر له دهسته چینی وینه که وه ته ماشا بکیت نه بینیت که که وانیکی به دهستی چه پیه وه گرتوه ، شیریک یاخه نه چهریکیش به دهستی راستیه وه و ته ورزینیکیش له بهر پشتینه که یابه نی . ۳۴ اینج و نیو به رزه یعنی نیوهی زه لامیکه، دوو شکلی

پچکولهی تریبی لی به که له وینه که دا دهر نه چوه .
به که میان له ژیری چی سهر بازه که دابه (١) ؛ دوه میشیان
له به رده میا وک پیاړته وه به چوکا هاتوه . له پشت شکلی دوه --
مه وه له وچه به کی نوسراو هیه که (١٧) انج و نیو به رزه
و (٢) انج و نیویش پانه و چوار خانهی هیه .
نهم شکلا نه به پیچه وان هیه کی زوری هه لکه ندر او ه کی

دهر به ندی گهورن - که دی مورگن De Morgan
« Mission Scientifique en Perse, Tome, 4, 1896 »
باسی کی تری کردوه ولای وابه که ره نگه کونترین اتریک
هه لکه ندر او بیت له آسیادا - ووشک و پی گیان .

دیشان له نیسانی ٩٢٧ دا وار بکهوت که له و دهور پشته بم
وشه ویک له هه وار گهی عمان به گئی رئیس تیره ی (شرف بیانی)
مامه وه که له (قهله ندره) له سه ژر ووباری هه واسان . انجا نه و
باسی به ردی کی هه لکه ندر او تری بو کردم که من له وه و پیش
نهم بیستبو ، نهمه له پشت دی به کی خوشیانه وه به که هورینه
و چاوه ندر آزی راوشکاریک پیشان نه دا .

ریگا که له ته په قهله ندره وه تا هورین زور هه ورازه ، وا
دیاره که ده ست کرده ، نهم لا و نه و لاشی بو کراوه ، هورین نریک
نه خاتوه . به به ردی کلاوه گهوره کاندایا دیاره که شاریکی
کونی وپراوه

---

(١) لیره دا نهم شکله ی که وا چه ک و سلاحي پی به به
شهر که ر یا سهر بازیکی دائه نی (ف)

له بهر نهوهی وختی کچی بو دي په که چول کرابو ، ايمش به پي له دهر به نده که وه هاتين به ريوه ، ميلیکيان بري وگه يينه شويندیک که به ردیکی به رزي لي بو و وهك شوينی قه لایه کی کوني روخاو و ابو که کورده کان پي ئه لین « ته لاره که ي يزدگردي سهر لوتکه که » .

ئهم هه يکه لانه وا دياره ايجگار کون بن و ههشت يا نو پارچه تاشی هه لکه ندراون دريژي يان وهك يه ك نيه له (۹) انجيه وه تا (۱۸) انجی تيايه ، له شكلی بز نه کيويدان و وا پيشان ئه دن که ميگه لي بو بن له و شاخه له وه رابن . له ش و قاجيان شتيکی ئه وتوی نه که راوه ته وه له هيلیکی (خطیکی) راست ، به لام پيچ و چه ماوه پي شاخه کانينان زور ئه وديکی جوانيان پي ئه دا و گابانان ئه هينته بهر . له وساته دا ته رزه يه کی به ته وژم داي کرد بروسکه وه وه ره تريشقه ش دهستي پي کرد ، به لام زور ژپيخوشحال بوم که وينه که کم وا باش دهرچو .

من قه رزاری دوکتور سپایزه ري زانسنکه ي پينسلفانيام

« Dr . Speiser of the univeristy of pensilvania »

چونکه که وينه که م نيشاندا وونی :

« شكلي بز نه کیوی زور جار له پيشه ی عیلامپه کاندا دهر -

که وتوه و ئهم شکلا نه ش زور له وانه ئه چن که له سهر کاشي و فه خفوري گلین له زه ماني پي هودا کراون و له سوزا (Susa) دا دوزرا ونه وه ، (سه بری مطالعانی خفريانی کوني روز هه لاتی نزیک بکه که هي - H - Frankfort . M . A - په) .

دوکتور سپایزر وای تیگه یاندم که ئەم دوو هەیکەلە
لە گەل اثرە کەمی دەربەندی گەووریش — که زور لە پیرهوه
دورنیه — ئەوه نەندە ابتدائی و ئەوه نەندە لە خصائصیاندا جیان که
ناتوانی بیژری هی آسوریەکان بن و دور نیە که کردەوهی
لولو (Lulu) کان بن (۲۵۰۰ — ۷۰۰ پیش میلاد) که خواری
روژ آوای سنوره کەیان هەر راست زنجیره شاخی قره داغ بوە
و که ولاتە کەیان کەم و زور ئە کەوینە ئەو ناوچە پیرهوه که
ایستا لوای سلبانی بە .

www.zheen.org

مدیری شرکتیک لە افریقای ناوہ راست که ئە گەریتەوه
بو ئەورویا ، نوکەریکی قول لە گەل خویا ئەهینی . بەیانی بەک
آغا کەمی لە شیرین خەوا لە هاواری نوکەرە کەمی خەبری
ئەبیتە وه ، که ئە چیتە ژورە کەمی هاواری بو ئەبا ئەلی : «زگم
آگری نی بەر بوە چاریکم بکەن» تومەس ئەمە یە کەم جارە که
لە بەر سەرما هالای دەمی خوی دیوہ وای زانیوہ آگری
نی بەر بوە . آغا کەمی دەست ئەکا بە پیکە نین و مسالە کەمی
نی ئە گە لینی .

ابراهام لنکولن

« هیچ پیاویکی چاکی تر وا گوره ، وهیچ
پیاویکی گوره‌ی تر وا چاک نه‌بوه »
نمودور روزښات

یه‌کی له و قاره‌مانانه‌ی له ټهمه‌ریکاډا چرای آزادی‌یاب
هه‌ل‌کړدوه و خه‌ل‌کي ټهمه‌ریکایان فیری شیرینی ښات چپستن
کړدوه ټهم پیاوه به جه‌وه‌ره‌یه که پویسته ناو ، قسه ، بیر
و کړدوه‌ی به‌رزی له تاریخي آزادی انسانیت‌دا به واته‌ی زیرین
بنوسریت . زورم جه‌ز ټه‌کړد و به پویستم ټه‌زانی که دور
و دریز له زیان و به سه‌ره‌انی ټهم پیاوه باشه بدویم به‌لام
داخي به‌جه‌رگم « گه‌لاویژ » ی ساوا هیشتا شوینی ټه‌وه‌ی نیه .
« لنکولن » وه‌نه‌بی له خیزانیکی سه‌رمایه‌دار بیت ، کوری
دو هه‌ژاري لی‌قه‌وماوه و خوشي تا بلیمیت کولولی و کوپره‌وه‌ری
دیوه .

له ۱۲ - ۲ - ۱۸۰۸ دا له دې‌ی (کمتکی) له ټهمه‌ریکای
یه‌ک‌گرتو هاتوته دنیاوه . باوه‌ژنی بنچینه‌ی قایمی تریه‌ی
دائه‌ریژیت و خوشی آزادي تی‌ټه‌گه‌یینی و به گیانیکی پا‌که‌وه
فیری ښایي ټه‌کات . که ټه‌بی به رئیس‌ی جمهوریت زور هه‌ول ټه‌دا
بو پیکه‌ینانی یه‌کیه‌تی سیاسی و اقتصادي له ناو‌لمتدا چونکه هه‌ر له

منالیهوه تی گه یینرابو که ژیان بی مساوات زور ناله بار و ناقولایه .
 که سوکاری (لنگولن) له بهر دهست کورتی دی په که بیان
 به جی نه هیلن ، زنجیه که بیان نه دمن به (۱۰) بر میل ویسکی ، به لام داخی
 به جهرگم هم سه رمایه که مه شیان له ریگه نه که ویته نه ره ووه (لنگولن)
 به و منالیهوه هم کوسته نای کاته گریان به دلیکی نه به زه ووه نه وورداسیکی
 لی نه گری به دهسته ووه و له و دارستانه بی پایانای نه مه ریگادا دهست
 نه کاته دار برین ، بهم جوړه مده تیک به دار فروشی خوی نه ژینی .
 لنگولن ، ههرگز ایش کردنی به لاهو شورینی نه بوه ، و نه نیا نه ووه
 به شورینی داناوه که پایاوی به نه سپی له له شی کومه لدا و به سه ریبه ووه
 به ووه ری .

به دم ایش کردنه ووه به ره به ره خوی فیری نه لفونی کردوه ،
 زوری خویندوتوه ولیکی داوه نه ووه که چون پیش نه کوه ویت .
 و که پیشیش که وتوه دلی آوی نه خواردوتوه تا مردن هر خویند .
 ویتن و خویندوتوه ووه و نه ووه بوبه کردوه چونکه نه ویت ویتوه .
 فیل له خوی بکات و ملت هکشی خوش ویتوه فیل له ویش
 نه کردوه .

کریکاری کردوه ، کاغذی پوسته یی دابش کردوه . له ۲۱
 سالیدا بوه به سه کرده یی واپوری له جیانی نه ووه یی خوی به زل بزانی
 زیانز خوی ماندو کردوه له خویندنا . به چوار سه ال له حقوق
 دهرچوه ، بوبه محامی ، محامیکی به رخ ، داسوزی خه لک و داسوزی
 راستی .

ره وشتی: لنکولن زور به وهفا بوه، که وهفا هوبني ره وشت
وخوه، له کاسبی دا شریکیکی به قهرزاري ته مری به ناوي وهفاوه (۱۵)
سال قهرزي ته وهفاوه. له محامي به تیشدا هرگیز فیلی له کس
نه کردوه ولای چوتی وناهی نه گدوه، جاری به کی (۶۰۰) دولاری
ته دانی که له دعوا به کاسه ری خات. که چي لنکولن پی ته لیت:
من ناپاک نیم ناهق ناکم به هق ته گهر له برسا مردوم.
برو له ری به کی مهردانهوه بڑی، به که مجار که ته به یوی قسه بو
ته وانه بکات که وا خه ربکی هه لبراردن پی یان ته لیت هه او ولانی-
به کاتم. وا ته زانم ته مناسن. ژبانی پارلمانی من هه ره وه کو دانسی
پیربژنیک کورت و خوش ته لیت، هه لم بژرن و هه لم نه بژرن لام
وهک به که. هه انجا سه سه به ته وه به که هه له بژیریت پاره ی نای
دهستی جلی پارلمانی بکری، و جیگهی نای لی بنوی داله ته باته
لای دو کانداریک ته نوي. به ره امبار بهم چا که به که ته بی به ره یی
جمهوریت برابه کی ژبرو ته گه بشتوی ته م دو کانداره ته کا به وه زبر.
له وهختی ریاستی جمهوری ته مدا شه ری ناوخوی ته مریکا
هه اگیرسا له سه ره وه قانونه ی که وا کرین و فروشتنی قوله ره شی یاساغ
ته کرد، دانیش-توانی ولایه ته کانی خوارو که له م تجاره ته زور یان
دهست ته کهوت، قول یان به ترخیکی که م ته کری و وه کو حه بران
ته یان چه وساندنه وه به خواردنیکی کوله مهرگی، ته م قانونه یان په سند
نه کرد که وا ته م ره نجبه ره خواربی یان یان له ژبر دهست دهر ته هیئت،

تریا بکن و نه‌مه‌یش خاصیه‌تیکي کوردستانه چونکه هه‌مو نه‌ته‌لاهیکي ایران و تورکی تازه‌یش بوداگیر کردنی نه‌م ولانه له‌مه زیاتر سهر نه‌که و توه نه‌که ههر نه‌مه به‌شکو تاریخی علاقه‌ی هیج سلطان و شاهیکي دوسه‌د سال له‌مه و پیشیش له‌گه‌ل کوردستانا له‌م یله‌یه تی‌نه‌په‌روه . پروفیسور زاگورین له‌و کتیبه‌یدا که ناومان برد نه‌لی (۱) « ممکن نیه‌ پیاو حس به‌و تعریفه‌ جوانه نه‌کات که (تیگلات — پلاسر) هه‌ی پاشایانی نه‌ه‌ری کردوه و نه‌م تعریفه‌یش تفاوتیکي زوری هه‌یه له‌گه‌ل باسه‌ کورته‌کانی تریا ، بو نه‌وه‌ی نیازی دوستانه‌یان به‌رامبه‌ر پاشایانی نه‌ه‌ری پیشان بدا . « دیسان که له‌ شاخه‌کانی پشت اربیل نه‌دوی نه‌لی « سه‌فهریک بولای خواری روزهلات یعنی بوتلو کرده‌کانی به‌ر شاخی زاگروس به‌ سهر که‌وتو و به‌کلاک ناو‌ته‌بات ، به‌لام تفصیلاتیکي نه‌وتوی له‌ سهر نادا و نه‌مه‌یش ، به‌پی‌ی نه‌و اهمیت زوری که هه‌میشه دراوه به‌ سهر — که‌وتن ، وا ده‌رته‌خات که له‌م هه‌له‌ته‌داسه . هر که‌وتو نه‌بوه « وه‌کو ده‌رته‌کوی پاشایانی آسور ته‌نیا به‌ هه‌له‌ت بردنه سهر کرده‌کانه‌وه خه‌ریک نه‌بون نه‌و وه‌خته زوری هه‌ندی له‌م پاشایانه به‌ شهر له‌گه‌ل کوردان سهرقیان کرده‌ده‌ری ته‌خات که نه‌م آسوریانه له‌ په‌لاماردان زیاتر پاسی خویان کرده .

شهمانه‌سر (Shalmaneser) که له‌ ده‌وری خویا (۸۲۴)

— ۸۶۰ پ . م .) ههر ولاتیکي گرتی باسی کرده ، به‌وه‌دا که به

هیچ جوریک ناوی نه‌ری نابا له‌م تاریخه‌دا ئه‌بی موفق نه‌بونی که بچینه‌گرده‌کانی زاگروسه‌وه .

داگیرکردن و یا له‌ناوبردنی عشیره‌تیکي به‌دهست یا‌کم دهست به‌سه‌رکه‌وتیکي ئه‌وه‌نده به‌رز و دلیرانه‌ئه‌درایه‌قه‌لم که له‌تاریخی پاشا‌دا ئه‌نوسرا .

سه‌ناحریب (Sennachrib) که فتوحاتی زوری هه‌به‌هه‌لمه‌تی برده‌سه‌ر عشیره‌نی کاششو (Kasshu) ناو له‌زاگروسدا و هینابه‌ژبر حوکمی خو‌په‌وه و له‌ (سه‌جل) ی ناوبراودا به‌تای‌به‌تی ده‌ری‌ئه‌خات که له‌وه‌پیش ئه‌م عشیره‌نه له‌لابهن که‌سه‌وه داگیر نه‌کراوه .

وه‌ختی که سلطنتی آسور پیروبی هیزبو، (مید) ه‌کلن له‌بزر‌بونه‌وه‌دا بون و عشیره‌نه‌کانیان به‌کیه‌نی—بیریان په‌یا‌کردبو تا به‌کومه‌ل چونه‌ژبر حوکمی به‌کم پاشای میده‌وه که له‌ (هه‌مه‌دان) دا‌خوی دا‌کو‌تا (هه‌مه‌دان له‌نه‌ورات دا‌به‌ئه‌کباتانا ناو‌ئه‌بری) . هه‌مه‌دا—نیش که‌وتبه‌وه سنوری روژ هه‌لانی ئه‌م دولته‌ه له‌لابه‌کی تریشه‌وه زنجیره‌ی شاخه‌به‌رزه‌کانی له‌آسوری ئه‌پاراستن . ئه‌م پاشای میده‌به‌کی بو له‌خانهدانی (دایو‌کو - Dayaukku) که آسوربه‌کان وه‌ختی خوی له‌نزیک وا شه‌ریان له‌گه‌لا کردبو (۱) . کوری ئه‌م پاشای میده‌ (فراقارتیش) و (اوفا‌کش‌اتار) ی کوری زیاتری وه‌ختیان سرفی ریکسختنی له‌شکر کرد، (اوفا‌کش‌انارا) شکلی

---

(۱) ولاتی آسور لاپه‌ره ۴۲۰

لهشکره گه‌ی گوری جاران که شهر کهره کان عبارت بون له چند
کومه لیک عشائری جیاجیا که هر بو خوی به سهر به خویی له روزی
شهره فرمانی خوی به جی نه هینا نه م کردنی به بهک له شکره
ریکوپیک. تالهم ری به وه روپشتن میده کان له هه مو شهریکدا سه-
که وتو بون و بو اثباتی نه مه پش له (تهورات) باشتر دلیل نادوزریته وه،
به لام له دوا پیدا چه میده کان و چه ایرانیه کان له پهل کتون. ایرانیه کان
داگیر کران میده کانیش که دبان بهم ره نگه له یارمه تی خزمه کانیان
به شهر او بون کشانه وه ناو هه رد کانیا ت ئیتر له و روزه وه به شی
دووه ی تاریخیان ده ست پی نه کات له ژیر ناوی (گوردین Gordyene)
و یا کورددا .

تهوانی « گهرانه وه ی ده هزار که سه که » یان خویند-
یلته وه نه زانن که (که سینوفون) له لاپن کاردوک Kardouk به -
کانه وه له آتی تورم دا چه ندی خساره لی درا که آتی توروسیش
نه سرو به حکاری ، یا کوردستانی ناوه راست نه ناسریت .

(IDIAL) وهك تهستیره وایه ناتوانین بیان گه یینی ، به لام

وهك كه هشتی به وان ته توانین ری خومانی پی بدوزریته وه .

بویکه نین

ریوار — به چند لیره وه تم بهی بو اوتیلی بریستول ؟
اوتوموبیلچی — به بهنجا فلس
ریوار — نهی جانتاکم ؟ اوتوموبیلچی — به خوارینی
ریوار — کهواته جانتاکم بو بهره خوشم به پی دیم .

کاره گهر — آغاژن پینجسه د دینارم له یانصلیا بوده رچو .
آغاژن — کهوابو به جیان نه هلیت .
کاره گهر — بی گومان ، نه گهر تو بی به کاره گهرم .

ژن — نه سرو بیست سالی ته واوه ژن و میردین ده برو
نهو مریشکه سه ربره نا بیکه نین به زیافهت .
میرد — من خوا نه مهی له چاره نویسیوم ، مریشکی به سزمان
گوناھی چیه ؟

نه خوشیکی کم دهست — دو کتور بک معدم زور ژان نه کا
له بهر نانی وشک خواردن چاریکم بکه .
دو کتور — آوی فروج بنجو .

ماموستا — نه گهر نه خوش بکهوم چیم بو نه گهرن .
قوتابه کان — نایهینه مکتب .

--۸۰--

کور — نه گار ایسته ماچت بکم چی نه گه ی؟
کچ — چه حدت هه به ... به خوا منیش به هه مو هیزو فوه نی
خوم ماچت نه گه موه .

خال — په روین ! نهو بو که شوشه بهم بو تو هیناوه .
خوشکهزا — یینه .

دایک — بلی « شکر ت نه کم » هه ی گه ا
خوشکهزا -- شکر ت نه کم هه ی گه ا

حاکم — تو گونا هباری ، پیویسته هه لواسری ی .
گونا هبار — پیویسته تو هه لواسری ی ، چونکه ایسته خه لک
هان نه ده ی بو هه لواسری من

ماموستا — بوچ تو سپی و برا کت ره شه ؟
قوتابی — چونکه من به روز و برا کم به شه و بوه
له دایک .

چېروکی نهم مانگ

رښويي توفرا

د نهم چېرو که نوس-يني نوسهري هره به
ناوبانگي روس (ماکسيم گورکي) به ۰۰

له ريکخستني چېروکي بوممهوه که به سرهانه کي له روژيکي
زستاندنا نهقهوما. وقله م لي فري دابو به ژوره که دا نههاتم
و نهچوم و بيرم نه کردهوه...
وخت شهوبو. له پنههستي يهوا آلوزيم کرد، ودهنگي
سهر سهر له شهقامه کهوه نههات، وکويي پر نه کردم. گومانم نهبو
که نهو دهنگه هي تهرزه به با نهی هيني و نهيدا به دارودبواری
ماله کهما.

له په نجهره که نزيك بوممهوه و چاوبکم به شهقامه که دا گيرا،
زور چول بو، ههرگفه گفي باي لي نههات، چراي سه...
سوچه کهم دی بهدهم باوه تيشکه کهي نههاتو نهچو نهوه ندهي
نه ما بو بخنکي.

مانه مينی کي کو تو پر داي گرتم، جله کاتم دا که ند و چرا کهم

کوژانهوه و پال که وتم له سدر جیگا کم ، هه ولی تهوم بو خوم لی بکهوی .

کهچی هوشم راست بوهوه و میشم کهوته چالاکي و کهوته پیر کردنهوه لهو چپرو کهی نوسیم له مانای و نرخی فنی و انسانی . لهو چپرو کهدا که نو سیدوم به سه رهانیکی تابلیت سادهم گیرا بوهوه ، به سه رهانی پیره میردیکی کویری هه ژار و ژنه کهی . به سه رهانی دو گیان له بهری کولول که ژبان روی لی وه رگیرا بون و خهک فهراموشیان کرد بون .

بهیانی روژی جهژنی (کرسمس) پیره سیرده کویره له دی چوه ده ری ، به هاورپی و چاوساغی ژنه مخلصه کهی ، دهشت و ده ربان گرتنه بهر لهم لا بو لهولا به سوال کردن نهرو بشتن به شکو چه نند پارچه نانی یا به کدو بزگور جله کون یا هه نندی پاره بان ده سته کهوی بگه رینهوه شادوشو کر له گهل دراوسی لادی به کانیساندا نه مانیش چهژنی خویان بکه ن ..

دلخوشي خویان وا ئه دایه وه که پیش نویژی شپوان به گیرانی پرو دلی خوش بگه رینهوه قوخه کهیان . کهچی له بهختی ئه وان خهک سه ری دنیا یان لاهاتبوه وه یهک وهک کوست که وتورو گرژ ومون ته ماشایان نه کردن هه مو دلته نگک و گیران قول به خویان نه سپاردن نه مانیش وایان به باش زانی که زو بهر لهوهی تاریکی

دايت و بيڪا ته توف ، ناهوميد و سه رگهردان خويان بگه بيننه وه
زنجه کي خويان .

ژنه دهستي ميرده کويره هزاره کي راکيشا و ملي ري يان
گرته وه .

به ربه ربه آسمان روي خوي گرز کرد و شهو داهات هور
کوته فرکان فرکان ، توفه کي تونگ کرد

هيشستا هر بو قوخه کي يان زوري مابو ۱۰۰ ته مانيش
بي وهستان هر ته يان کوتا ، کزه بای سارد به تهرزه وه ته يدا
به روياندا خويني له ره گا ته مه يان ، چوقه چوقی دانبان ته هات
وله شيان وهك پوش به دهم گيژهلو که کوه ته هات و ته چو .

ژنه ههزي له بهر برا ، وکه ههستي ته وهی کرد ري ههله کردوه
ههنگاوی کورت کرده وه و ره وني خاو کرده وه و له پر له قسه کردن
کوت کويره سه ري له م بي دهنگيهی سورما بويه پرسی :

— چه بو ته وه هر ته گه يشتين ا بي گومان به نويژی
شيوانا ناگه بن ؟

ژنه کي دلنباي کرده وه و دلخوشي دابه وه که وا به م
زوانه ته گه نه جي ، نهی ويست راست بينيته مستی که وا شهو
داهاتوه و گيژهلو که و باو تهرزه سه ري لي شيواندوه و ري ی زنجه .
کياني لي تیکچوه .

له پاش نهختی ههستي ناهوميدیکی بي پايانی کرد ايتر خوی
بي راگير نه کرا ووتی :

— ايم بيوره خوشه ويسته کم ۰۰۰ ريگه مان ههله کردوه

وناشتوانم ههنگاویکی تر بروم ۰۰ ئەمەوی بوەستم ۰۰۰ وچانیک
بدەم ۰۰۰

— آخر زور سارده ۰۰۰ — ئەمەوی پشویەك بدەم ۱

— ئەمرین لەسەرمانا و لەناو سەهولا ئەنیژرین ۱

ژنە لەبەر خویەوه وتی: — اینجا قەی چي ئەكات ۰۰؟

وئەبی ژیانیکي ئەمەندە جوان بژین که داخی بو بخوین ۰۰

کویره هەناسە یەکی ساردی دا بە با و ملی بو فەرمانی
ژنە کە ی درێژ کرد .

دانیشن لەسەر ئەرز و پشیمان نا بە یە کەوه ئەتوت پارچه

پەروي شری زان بە دەم باوه ۰

تەرزە کوتانی و کردنی بە ژیرهوه ، ئەوه ندهی پی نه چو

پیرپژنە کە وهك کەوان خوی هینایهوه یەك وبی دەنگ بو ۰

کویره بانگی کرد وتی: **بنکە ی ژین**

www.zhehen.org

— ۰۰ سته ۰۰ سته ۰۰ بپروین ۰۰

بەلام ژنە نوستبو و لەبەر خویەوه فسە ی وای ئە کرد کە

پیاو لی ی ئی نه ئە گەشت میرده کە ی وبستی راستی کانهوه بەلام

ئەوبش هیزی تیا نه ما بو هاواری کرد وتی: — سەر مات ئەبی ..

آگات له تەرزە یلت .. ۰۰ سته ۰۰

کە دی هبچ دەنگی نه ترسیکی زوری لی نیشت و پر به دەنگ

هاواری کرد ۱

— هە ی هاوار ۱ .. هە ی داد ۱ ..

بهلام هاواري پهووده ، ژنه ورنهي لي ووه نههات کوپره وهخته بو
بتوقی له ترسا ، ناهومیدی لرڅه لرڅی پی خستبو ، — پهلې لی نه کوتا .
له وخته دا گوڼې له دهنگي زهنگه که بو دهنگي نه دابه ووه له هه وادا
داچله کی و بانگی کرد .

— زهنگه که ی لی دا ا ههسته ۰۰ نوږه که مان نه چی .

بهلام ژنه گیاني ده رچوبو و که یشتوبه عالی که که کسی لی
نه که راوه تنوه .

کابرای کوپره گوري دابه خوی ههستی ، بهلام نه یتوانی ،
کهلی کردی و کوشاي بیسود بو سه هول له و زوردارتر بو که زانی
رزگار بونی نیه کاروباري به خوا سپارد و خوي دابه دهستی و که ونه
پارانه ووه نه یوت :

- خوابه نو که وزه کی خوت له گونا هسان خوش به
و به ههستی خوتمان پی به زیاد مهزانه اجه به ندهی مخلص و راستین
خوا ۰۰

کابرای کوپره به هه مو هیزی هیواپه ووه روی سکرده خوا
و تابلیت به کول و دل نه پاراپه ووه ۰۰ له نوږا بو هات به پیریا که
چاوي له پر چابوه تنوه و چاوي له عبادتخانه به کی گوره ی جوانه
و هانه ووه (مسیح) خوبه تی یهت به پیرپه ووه و نه لی :

- وهره ژوری ، وهره عبادتخانه کم بهسته با اینر بکه ویتنه

شادي و کامراني په ووه ا

خوبن له ره کي کوبره دا نهوژمی سه‌ند، هېزي دابه خوي و راست
بوهه انجا خوی خست به سه‌ر لاشیپاني ده‌رگای عباده‌نخانه کدا
و چاوبشی بري بوه چاوي مسیح که به زه‌رده‌خه‌نه‌کی پر به‌زه‌بی بوه
ته‌ماشای خوی وژنه هه‌ژاره‌کی ته‌کرد ا.

بهم جوړه سوال‌کړه کوبره که وژنه‌کي له روژبکی توفی
زستانا له زه‌وی به کدا رهق بونهوه ا

***

دوای نه‌وی به‌سه‌ره‌انی چپرو که‌کم له دلی خوما گیرابه‌وه
و نی‌ی ورد بومه‌وه و له خوم برسی که تو بلیت نه‌وکاره انسانی به
بکا له دلی خوبنده‌واره کاتم که‌وا خوم گه‌ره که ، وام بو ده‌رکوت
که چاک آمانجه‌کم پیکاره بومه‌وه گه‌لی بدخوش بوم و انجا که‌ونه
هه‌ولی نوستن . سه‌عانه پچو که‌کشم لی ته‌دا و له‌گه‌ل لیدانه‌کي
پارچه پارچه ژبانی نه‌بردم .

توفه‌کي تا نه‌هات تو‌نک تر نه‌بو ، شوشی په‌نجه‌ره‌کي
رائه‌وه‌شان ، ولق وپونی درخته‌کاني ده‌ره‌و ته‌یان دا به‌یه‌کا ،
نر که و ناله و ده‌نگه ده‌نگي ژوره‌کي پر کرد ترسیگی ته‌واوی
ته‌خسته دله‌وه .

له‌پر له‌زبک په‌نجه‌ره‌کوه په‌له هه‌وربکی چلکنم به‌رچاو‌کوت
و واهات به‌خیال‌مدا که له‌ودیو په‌له هه‌وره‌کوه چاو و له‌شي

گیان له بهر نه یښم نه جولینه ووه و چاوبان نی بر بوم گهلی تارما یم (۱)
به رچا و کوت هی پیره میرد و ژن و منال، هر سه رسام بوم، هه ولم دا
که هم ده موچاوانه بناسمه ووه، به تایبته نی هی پیره میرد بکی کویر که وا
دهستی گرتبو به پشتینی پیری ژنیکه ووه ..

تا توانیم چاوم کرده ووه وله تارمایی به جل شره چاو به ټولا چوه کان
ورد بومه ووه و تیم خورین: - کین ایه؟ وام زانی که خه ریم
نی بگم

انجا تارمایی به کی رهنگ زه ردی دهنگ نوساو نی و تم:

- آ، ایسته ناسیتینه ووه . ایجه قارمانی چپرو که کانتین ا
ایجه هوزی داماولی فوم او و کولولانین، ایجه نهو که سانه بن که به سهر
هانه کانتانت بو خه لک گیراوه ته ووه و به وضعی دهر د و آزارمان
دلخوشت کردون، نه ماشمان که و پیر که ره ووه .. وا به به رده متا
نه روین بهک له دواي بهک .. نه مه مناله هه ژاره که و برا که به نی،
که دات نان له بن په نچه ره ی کوشکیک دا بمرت .. نه مهش دایکه
کولوله به د به خته که به که نه گینی نهو جه ژنانه به ی بو مناله کانی په یا
کردبو بیان دانی گیانی دهر چو .. نه مهش پیاوه که به که ..
ایتر هه ردو دهستم گرت به چاومه ووه و په نجهم آخینه گوم ووه

---

(۱) «تارمایی» هه رچه نده پر به پرمانای Phantom = شبح نادا
لام وایه زور لی نزیکه .

روم لی وهر گیران ، بهلام نگای و بلم هیشتا هر تارمائی سـ والکهره
کوبره کهی نه دی که پی له به فر چه قی بو و پیری ژنه کهی پهل
رائه کیشا ، هه مو له شم هاته له رزین و گورم دایه خوم جیگا کهم
به جی بهیلم ، بهلام گیره لو که کهی نه ختی خاو کرده وه و تارمائی به کان
گردبونه وه و له به رده ما ریزبون و بلم هاته پيشه وه قیزاتم و تم ۱۰۰
— خوا . نه مه هه مو بو ؟ نه مه مانای چي ؟ ۰۰

تارمائی به کي چاو بریسکاو و رو روشن وه راي دامه وه ونی:
— چه شه يتانیک تم چيرو کانهت پی نه نوسیت و وینهی ژ یانی
تم هه ژارانته پی نه گریت ؟ ژیان خوي پر ایش و آزار بو توش
به وینه گرتنی کولولی به کانی و رازاندنه وهی آزاردارتری نه کهیت ؟
بو ده ماخ نه سو تینیت که تم وینهی کوبره وه ری و هه ژاریانه زیاتر
کار له دل بکن ؟ نیازت له مه چیه ؟ نه نه وي نه تو زه زات و دان
به خودا گرتن و مل بو بار که چ کرده ی له دلی خه لکا ماوه نه ویش
نه هیلیت ، یا گهره کته له هیوای کامه رانی و به ختیار ی بهش براویان
بکهیت ، یا هه رفینت لی یانه و نه ته وی آره زوی ژیانینسان ژهراوی
بکهیت ؟ وه رام بده ره وه ، بزاتم نیازت له م فته و له م چيرو که رهش -
بیئانه چیه ؟

سهرم له کاری خوم سرما وه کو شتی هر و اتاس نه ی
برده مه وه انجا تاویک بیرم له قسه ی تارمائی به که کرده وه و گورم
دایه خوم و وتم ۱

تارمايي به ڪي له قاره مانه ڪولوله خه مباره ڪانم ، بروام پي بکه ،
که به گانه نيازم له وينه گرتي ڪوبره وهری به دبه ختان ته وه بوه که به زه پي
و رحم له دلي تهو خه لکه دا بيزوینم که خوت باش ته زاني چنه ند
دل ره فن هيشتا به نه واوي بي ده نك نه بوبوم ديم تارمايي به کان هاتن به
به ڪا وکه رتنه جوله جول ههروه ڪو بيان هوی بال بگرن گویم لی بو
گيژه لوکه که نهی گرمان و نهی نالن و نهی اوران و واهاات
به خه يالما که قاقای پيکه نينيکي به سام له گيژه لوکه و له تارمايي به -
کانه وه يهت ، آره قیقي سارده ناوچه وانما هاته خواره وه و قيزانم :

- نه مه چيه ؟

دهنگی وهرامی دامه وه : - نه وه تارمايي به کان پي نه که نن ا

- به کی پي نه که نن ؟ - به تو ا - بوچی ؟

دهنگه که ونی : چونکه تويين تابلیت پياوبکي ساده

و به سه زمانيت ا..

چون تو نه وه وي بهو چيرو که خه يالمانی نه يان نوسيت
به زه پي له دلي خه لکا بيزوینيت ، کهوا ، هه مو روزی ڪاره سانی
گريبنه ر به بهر چاويانه وه روته دا و نيشانه ي راسته قينه ی سه ر که رداني
و هه ژاري و دامای نه يين و نه يه ين ته وه نده ي تويي دلي ره قيان
نهرم نه بوه و به زه پي خه و تويان نه جولاهه ته وه ؟...

تهوان که ڪولولي راست و رهوان و زيندو ڪاريان تي نه ڪات
توبليت خه يال ته يياتيان بگوريت ؟ .. بلی ..

هيچم پي نه ما ، نه مزاني ته بي چي بليم ، ته متواني به تارماني به که
بليم که ره ننگه هيزي (فن) له هيزي (واقع) زياتر کار بکاته
خه لک . به لام من خوشم باش بروام بهم قسه به نيه ؟ بوچ ته توانم
به دل بليم من به (فن) ه کم دلی انسانم چاک کردوه ؟

بروای ته واوم به هيچ نيه . شله ژاو و واقورماو بوم بويه
هيچم نهوت هه ر راست بومه وه له سه ر جيگا کم هه ستام ورام
کرده جي بي نوسينه کم و کاغذه کانم هه لگرت که وا چيروکي
سوالکوره کوبره کم تيانوسه ييو و شروورم کرد و په نجه ره کم
کرده وه و دام به با نهوسا تارماني به کان ره وينه وه و ون بون ، منيش
گيژ و ور و بو خه و کاس چومه وه تاو جيگا کم ، و تابه يانی راست
نه بومه وه نهوساش سه رم وه خته بو بکته خواره وه له ئيشا ، و دم
بری بو له به ژاره و خه م ! بنکه ی ژين

www.zbeen.org

پوستی که لاویر

گول

ته ی گول چند گهش و ره نگیں و جوانی
پر شه نگی خوشی ره ونقی ژبانی
زه رد و سه ور و شهین له هه مو ره نگی
بون خوش و ناسک چه ند شو خوشه نگی

نه‌شهي گوزاري ، جواني گولشني
فريش-تهي باغي ، چراي چيم-هني
سهره‌ست و آزاد ، مه‌ست و چالاكي
له كه‌دهر دوري ، بويه بي باكي
هاوري هاوده‌مي ده‌ستي دلداري
لابري خه‌مي دلي هزاري
خندان و تازه شيرين رخساري
عنه‌واني جواني ، بوكي به‌اري
پايز له لاي تو وه‌كو بهاره
چه باكته جهان گشتي غباره
چه باكته بلبل آواته‌وه
به نغمه‌كه خواني‌ين روز نه‌كاته‌وه
كه تاريكي روي له ده‌شت و كيوان
به‌رگي روناكي له بهر كرد جهان
له سروهي شمال چاوت هه‌لدني
به صد عشوه و ناز بلبل نه‌دويني
شمال به بونه‌ي له‌رزهي چلانه
په‌رچه‌مي خاوت نه‌كا به شانه
بلبل دپته روت به نغمه‌ خواني
تو عاشقي آواز ، نه‌وعاشقي جواني

پولی چاومهستان دهستی جوانان
دینه ناوگولزار به فیازی سهیران
وهك تو دل گهش و جوان ورهنگین
خندان و ناسك رخسار شیرین
منیش سهردهمی وهكو تو وابوم
دل پر له خوشی و شادی وهیوابوم
که روی وهرگیرا لیم چهرخی بدکار
ژیانی پر کرد له دهرد و آزار
به جاري فهوتا امانجی ژینم
رو زهرد و سس بو گولی رهنگینم
توش خهرو مه به ، تا کوسبهینی
بزانه گردون ژیت به سهر دینی

محمد ارجمند نازهنین

www.zheen.org

له ههولیرهوه

(۱)

ده موچیارى بو میدتیک

« مجید دارا کردویه به کوردی »

بهکی له کومه له گهوره خیر خواکانی ئەمەریکا ئەم دەمو
چیارپی بهی داناوه که به برهوی کردنی به پیویست ئەزانی بو

(۱) موچیارى - Muchyary به کوردی شاره زور به (آموزگاری)

ئه لین که (نصیحه ته)

به‌رزی و به‌ختیاری میله‌تیک .

(۱) - له بیرتان نه‌چیت که خوا خوای ئەم نەرزەشە و هەمو بە‌نیادە‌ی سەر نەرزى چون بەك خوش ئەویت ولای ئەو هیچ جیا‌وازی‌بەك نیه له میانى قولە رەش-یک ، چینی‌بەك ، هیندی‌بەك روسیکومە کسیکی بە‌کدا و ئەمانە هەمویان لای خوا وه کوبه‌کن .

(۲) - گەرەبى و به‌رزی میله‌تیک به‌ زوری ژمارە‌ی خوین و بی شوماری پارە‌ی بانقە‌کانی مە‌پیون ، برواننە ئەوه که سەدی چە‌ندی منالی ئە‌مریت و چە‌ند باخ و جیگای یاری و قوتابخانە‌ی منال پیگە . یاندنی تیا‌به و تا‌چه پله‌بەك پیاو کوشتن و دزی و خراپە کردن کم بوته‌وه تیا‌یا .

(۳) - له بیرتان نه‌چیت که میله‌تیک ئەو وه‌خته به‌ به‌رز و پیش‌که‌وتو ئە‌ناسری که قەدر و خۆزمنە‌ی زنی تیا له‌م پله‌ زە‌می ایستادا نه‌مینی .

(۴) - گونا‌هی خوتان له بیر نه‌چیت‌ه‌وه و ئەوه‌ش بزانی که به‌ندیخانە بو توله له (مجرم) سەندن وازاردانی نیه و پیویستە محکمه و به‌ندیخانە خەستە‌خانه‌بن بو تباری ئەو میسک نه‌خوشانە‌ی ناومان ناون (مجرم) .

(۵) - بیرتان نه‌چیت که نیاز له‌ ما‌کینه‌ کاری و صنعت شت دورست کردن و قانزاج دەست خستن نیه ، له پیش ئە‌مانە‌دا نیاز ژبانە‌وه و به‌رز کردنه‌وه‌ی ئەو کسانە‌به که ئیشه‌که ئە‌کن .

- (۶) - پیوسته له دیموقراتي سیاسیه وه پیرنه وه بو دیموقراتي
صناعي واقصادي و له بیرتان نه چیت که به کی هرچه نده زانا
ونی که ییشتو بیت نابی بی خواهشی تهوی ترینه سهر کرده ی چونکه
همو که سیک بیجگه له وه که چاوی له زیاد بونی نه و پاره به به که
بو خو به خپو کردن دهستی نه که ویت چاوی له وه شه که ره تیه کی
بی له دانانی تهوری وشوین و احوالاندا که ایشیان تیا نه کات .
- (۷) - نه ماوه ی شهر و شور ه لگیرسان بدن و نه به هیزی
خوتان بنازن و هره شه له میله نی پچوک بکن .
- (۸) - پیوسته فه دری خه لک به پیی تهو ره وشت و خو
ونی کوشین و شرفه بگرن که هه به نی و به سوک ته ماشای نه کن چونکه
له ره نگ و ره گزی ایوه نی که ی ژین
- (۹) - اروپا گانده ی خراب مه کن له علیهی میله تانی
دراوسیتان و قسه یان به ده وه هه له به سن .
- (۱۰) - له بیرتان نه چیت که باو با پیرتان کیوی و دهنده بون
و به هول و ته فهای زور پیای چاک وا بهرز کراونه و نیسته ش
که ایوه دهوله مه ند و خوینده وار و هیزدارن پیوسته له بانی خرابه
و شهر بو آسیا و ته فیه ریه قاناردن ره وشتی باش و عیلم و ته دهنی
راستیان بو بنیرن .

سیاسهت چی یه؟

« لورد به افور »

غزه ته چی بهك له (لورد به افور) نه پرسی : سیاسهت چیه ؟
نه ویش له وه راما تم سهر گوره شته یه ی بو نه گیر بته وه : « جاریك به کی
له پاشا دسه لاتداره خاوهن تهخت و تاجه کانی هیندستان خهویك
ته بینیت ، له خهویا هرچی دانی هه به نه که ویته دهمیه وه ، گورج
را نه پهری له خه و نه نیریت به دوی خه و - لیکده ره وه به کی
به ناوبانگدا ، پاش نه وه ی پاشا خه وه که ی بو نه گیر بته وه کبرا روی
نی نه کا و نه لی : - قوربان «دان له خه و» مناله و مانای تم خه وه شتان
ته وه به که هه مو منال و گه وره و بچو کی خبزانه که تان له پیش
خوتاندا نه من « پاشا نه مه ی زور پی ناخوش نه بیت ، زور له کبرا
توره نه بیت و نه فهرموی که پاش تیه لدانیکی زور شار به ده ری
بکن و نه نیریت به دوی خه و لیکده ره وه به کی زردا . که بهت زور
باش گوی له خه وه که ی پاشا نه گرت انجا به زه رده خه نه به که وه بی ی
ته لیت : « شام ا خهویکی خوش خوش ، خوا به خیری بنوسیت
دان له خه و ، قوربان ، مناله ، و تم خه وه خوشهش مانای ته وه به که
خوا عوسبکی خوش و در بژی پی به خشیون تا دوا ی هه مو خبزانه -
که تان نه که ون . « پاشا تم فسه به ی گه لی پی خوش نه بی
و خه لاتیکی زوری کبرا نه کات . »

« وهر گیراوه »

آبونهی گهلاویژ

به هوي گران بونی که ره سهوه چارمان نهما آبونهی سالانهی
گهلاویژی نازدارمان له مسالهوه کرد به ۷۵۰ فلس و نرخی ژماره -
به کی به ۶۰ فلس بیجگه له فوتابی و مهلا و فقی که وهک پیشو نه بیت.
دلنیاين که خوبنده واران خوسه و بست نهم نهخته زیادي به بیان له بهر
چاوانی و لهو یاریده بهی که هه تا ایستا بو پیشکوتن و بهرزبونهوهی
گهلاویژ داویانه دوا ناکون و نهوهی بهخشینی ۶۰۰ فلس له ریی
ژیانهوهی زبان ؛ ادب و ثقافتی کومه لیا به زور نازانی بی گومان
۷۵۰ فلس به زور نازانی . و دوباره تکا نه که بن نهوانه ی آبونهی
پاریان به سهروهه ماوه له گهل هی نه مسالا بی وهستان بینیرن
بو جنابی علی کمال بك له بغداد و جنابی بابا علی بك له سلیمانیه گینا
له ژماره ی هاتودا به که به که ناویان نه نویسن وایتر
گهلاویژیان بو نانیرین .

بنکهی ژین

www.zheen.org

صالون حلاقتا الشرق

باييز — نهوه بوچ وا بهشو كاوي؟

نهريمان — بهخوا چه ند روز بکه نه مهوي سهرم بتشم هر چه ند
نه گهريم سهرتاشيكي باش نادوزمه وه .

باييز — هر له بهر نه مه به وا بهشو كاوي ۲۰۰ خوت بگه به نه ره
سهرتاش خانه ي وه ستا عمر ياسين له حيدر خانه ،
هه تا بلي كوريكي باش ، دهس سوک ، روخوش
و خزمتگوزاره وصالونه کشي زور پاك و خاوبنه .

خاوهن امتياز و مدبري مسئول : ابراهيم احمد محامي به
چاخانه ي نجاح — بهغدا

گهلاوڙ

گوڙاري ٿڌه ڏهن و ثقافتي ماڻگي ڪوردي به

ڌماره ۵ و ۶ سال - ۲ مائيس و حزينان ۱۹۴۱

له ڌماره به ڌا:

- ڪوردي به ناوبانگ
ڪومهلي (۱.۰.م.ر.و)
ڌو پارسه ننگه ڪهي شهر
ڦانڌي شير و نهو نه خوشيانه
ڪه ايوه به پيدا ڌهن
به سه راهائي روزنامه ي « به لچيڪي آزاد »
فلسفه ي آبيني اسلام
ڌيواني گهلاوڙ
گهلي باني ايران
چيروڪي ڌماره « ڪوشڪي چول »
نه خوشي آوله
وگهلي باسي خوشي تر نه خورندهوه
- محمد امين زڪي بك
گهلاوڙ
.....
ڌو ڪنور ابراهيم - ملي
.....
حامد فرج
شيخ محمد افندي خال
.....
ا.ع.
ن.ا.
نه. هومري

بنکهی ژین

www.zheen.org

گهلا و میر

امین

گوڤاریکی ئه ده بنی و ئه قافی مانگی کوردی به

مایس و جزیران ۱۹۴۱

سال ۲

ژماره ۶۵

کوردی به ناو بانگ

اسماعیل پاشا :

بنکهی ژین

به قهلهی معالی مجد أمین زکی بگ

آخر أمیری بادینانه . له وقی تعرضی (محمدپاشا) ی سوراندا
حاکمی (عقره) بو ، و امارتی بادینان به دهس سعید پاشاوه بو (رهنگه
برای اسماعیل پاشای) . له دواي ئه مه که عقره ی له دهس چو
و تا دوری نشستی محمد پاشا هبچی بو نه کرا . له دواي رسول
پاشای حاکمی (عمادیه) ئه م قهلایهی گرت و بو به أمیری بادینان
و به سه ره خوبی اداره ی گرته دهست . متصرفی موصل (اینجه
بیراقدار محمدپاشا) له ۱۲۵۱ هجرییدا لشکری کرده سه ری (عمادیه) ی
گرت . اسماعیل پاشا خوی کیشایه قهلا ی (نیروا) و له دواي

گهراڻه وه ي متصرفي موصل و رابوردني مدتیک ، به يارمه يه ني اشراقي
عماديه تکرار ولاته که ي هينايه وه ژير دهس خوي (۱۲۵۸ هـ) .
تکرار لشکري موصل هاته سر به لام هيچي بي نه کرا ويديک
موصليشي نهديد کرد. له دواي تسليم بوني محمد پاشاي گوره ، لشکري
صدر ي اعظم مصطفي رشيد پاشا هاته سر ي و له دواي محاصره بيکي
کورت تسليم بو ونير رايه بغداد و له حبسخانه دا وفاتي کرد .

اسماعيل تيمور پاشا :

کوري مشهور محمد تيمور پاشاي کورده که له طرف
خديوي مصر محمد علي پاشا وه کرا به حاڪمي حجاز . اسماعيل پاشا ،
له زماني خديوي عباس پاشاي اول و سعيد و اسماعيل پاشا دا که لي
مقاماتي گوره ي اشغال کرد و آخر وظيفه ي رئيسي ديواني خديوي
بو باوکي شاعره ي مشهوره بپاشه تيمور خاناه و له سالي ۱۸۸۲ دا
له مصر وفاتي کرد .
www.zheen.org

اسماعيل حقي بك باباه :

کوري مصطفي ذهني پاشا . له دوري مشروطيتي عثمانيدا
(۱۳۲۴ روي) له ارکاني گوره ي جمعيتي اتحاد و ترقی و خطيب
و حقوقيه کي مشهور بو . و بينيک بو به وزير ي معارف و له دواي
دو سال (۱۳۲۹ روي) له استامول وفاتي کرد و له مزگوتي بايزيددا
نيورا . زور عالم و فاضل و محرريکي مشهور و مقتدر بو . له که ل
علي رشاد بك دوازيان نوسيوه : (بشارتک حيات سياسي) ،

— ۳ —

(و در نفوس مسئله‌سی) . بیجکه له مانه دو آری تریشی ههیه : (حقوق اساسیه) و (عراق مکتوبلری) .

ملك اشرف :

بهم ناوهوه دو امیر هاتوه :

(۱) کوری ملک عادل کوری ملک محمدی ایوبی و امیری (حصن کیف) بو . له (ماردین) چوه لای (تیمورلنک) وله طرف نهم پادشاههوه تصدیق امارتی کرا و بهشکلکی تابعی مدتی امارتی کردوه .

(۲) ملک اشرف حاکی بتلیس بو . له پیش امارتیدا له اردوی ایوبیدا قوماندان بو و لهپاش تشکیل امارتی بتلیس بینیک بهسربه . خوبی ژیا و که جلال الدین خوارزمشاه هات طرفداري ی کرد بهلام له دوااییدا له ترسی موغول له ولاتهکھی خوی دهری کردن .

اسماعیل الکردی :

له علمای بهناوی عصری ده به مینی هجری ی شامه له علمی معقولاتدا صاحبی یدی طولابو له ۹۵۶ دا له شام وفاتی کردوه .

ملك المعز اسماعیل :

کوری (طفتکین) ی برای سلطان صلاح الدینه و له دوا ی وفاتی باوکی (۱۶ شوال ۵۹۳) بو به امیری (بن) و له دوا ی پینج سال امارت له رجبی سالی ۵۹۸ دا کوژرا .

افراسیاب بك :

ناوي دو حاكي لوري گه وره به :

۱) اتابك افراسیاب كوري يوسف شاهه . زور توند تهيات و ظالم بو . روي له حكومتي ايلخاني وه ركړا و حتی جاريكيش لشكري موفولي شكاز ؛ له دواييدا (كيغا توخان) لشكريكي تري نارده سري و اتابك افراسیابی له قهلاي (جاننجشت) دا محاصره كرد و قتل عاميكي زوربان له لورستاندا كرد . اتابك افراسیاب تسليم بو بهلام ديسانه وه عفو كړا و حاكيي لورستاني درايه . بهلام له ظلم و خراپه وازي ته هينا و نهايت له طرف (غازان خان) ه وه له ۶۹۶ هجريدا كوژرا .

۲) افراسیابی دوه مه كه عنواني (مظفرالدين) و ناوي (احمد) و براي يوسف شاهي دوه م بو . مدني حكومتي له ۶۹۶ هجريه وه تا ۷۵۶ دوايي كرده .
www.zheen.org

الغ بك :

برای حسين بگي خضر بگي حاكي (درياس) بو . له دواي تضييقي اميره پاشا ، چوته ارضروم لاي فرهاد پاشای سردار و بهلام ليره هيچيان بو نه كړا و چونه لاي شاهي ايران ، و ناحيه ي (ده خواره كان) ي (مراغه) يان درايه .

اولغ بك

له امرای عشائري برادوسته . له دواي شش سال ويستی

حقی شهدای «دوم دوم» بسینی . شهویک له گهل چل کسیکدا
خوی هاویشته ناو «قهلای دوم دوم» و محافظی قزلباشی له ناو برد
و بو مدافعه خوی حاضر کرد . بهلام له وقتی دابهش کردنی باروت
به سر مدافعیندا باروته که آگری گرت و دمو چاوی سوتا و رفیقه کانی
به ناعلاجی هه لپان گرت و قهلاکیان به جی هیشت و رویفتن .

القاس بك :

کوری شهباز بگی امیری عشایری (ماهیدشت) بو .
له ترسی « منصور بگی » مای بوه تبعه ی عثمانی . صاحبی شرفنامه
تهلی هم امیره زور جسور و دهوله مه ند بو معاصری شرفخانی
بتلیسی به .

امام قلی بك : بنکهی زین

کوری قلیج بگی امیری عشایری بازوکی و له امرای مشهوری
شاه عباسی به کهمه .

امام قلی سلطان :

له امرای شاه عباسی اول و حاکی اسفراین خوراسان بو .

امام الله خان :

کوری خسرو خانی گهوره ی حاکی اردهلانه و وهک باوکی
هنوانی « گهوره » ی بو . له ۱۲۱۴ ی هجریدا بو به حاکی اردهلان

مؤرخي « تاريخي ايران » سير جون مالکولم ، مستشرق « ريچ » ميواني بون و زور مدحي حسني اداره و شخصيتي نه کن . زور بو بلاوکردنهوي علم و معارف سسي و اراداني ولاته کي تأمين کرده و له زه مانيا شاري « سنه » روز رونقي بوه . مالکولم ، ريچ ، چهریکون درحق به عمراني سنه و باخصوص « تالار » که سراي امان الله خان بو زور مدح و ثنا نه کن . له ۱۲۴۰ ي هجريدا وفاتي کرده .

امان الله خان :

آخر والي خانداني بني اردلان له ۱۲۶۵ ي هجريده ۱۲۸۴ حکومتی کرده . « چهریکوف » نهلي حکومتی طهران له اعتباری ۱۸۵۱ ي ميلاديه وه مداخله ي ايشو و کاری اردلاني کرد . له ۱۲۸۴ دا شازاده فرهاد ميرزاي کرد به والي کوردستان و حکومتی بني اردلان دوايي هات .

امير ماه برادوست :

فهرماني مدافه ي مشهوری قهلاي (دوم دوم) ، و له امرای عشائري (برادوست) ، له شهر يکدا يارمه تي هر بگي حا کمي سوراني دا و ده سيکي بررا . له دواي نه مه به امير خاني يکده من شوره تي سه نند . له دواي نه وه که شاه عباسي اول آذر بايجاني سه نده وه امير خان چوه لاي و شاه زور حرمتی گرت و ده سيکي آلتوني مزبن به جواهر بو دورست کرد و له جيگهي ده سه براوه کهي دا را وله گهل عنوانی (خان) ي

نواحی (نهرگه‌ور) و (مهرگه‌ور) و (اورجی) و (شنو) ی دایه
و فرمانی رئیس عشائری (برادوست) ی بنوسی .
له پاش پنینک به مساعده ی شاه ، قه‌لای (دوم دوم) (نزیك
ورجی) ی دورست کرد امرای شیعه به سبب اختلافی مذهبه‌وه
حه‌زبان لی نه‌ته کرد و بوختانیان بو هه‌ل نه‌به‌ست (پیر بوداق) بگی
حاکمی آذربایجان شای ته‌فره‌دا و ویستی مانعی دورست کردنی
قه‌لاکه‌ی بی به‌لام امیر خان گوی ی نه‌دایه و ته‌واوی کرد له پاش‌دا
شاه ویستی بو شکاندنی نفوذی عشائری برادوست ده هزار جه‌رده‌یه‌کی
جلالی ، که له خاکی عثمانیه‌وه قراربان کرد بوه ایران ، له ناو برادوست‌دا
اسکان بگا . امیر خان راضی نه‌بو و له سرته‌وه اشکری ابرانی هاته
سر و له قه‌لای (دوم دوم) دا محاصره ی کرد (۲۶ شعبان ۱۰۱۷) .
مناقبی جلادت و آزایی مدافعین له طرف اسکنه‌رمقشی به‌وه
باش تصویر کراوه و به‌راسنی نمونه‌ی جلادت و مغاخری کورده (۱)
ته‌م قه‌لایه نزیك سالیک مقاومتی کرد و له دواییشدا مدافعین ، مردانه
ده‌سته و به‌خه تا آخر نفسیان له‌گه‌ل قزلباشدا شریان کرد و که‌سیان
تسلیم نه‌بو .

امیر زمان بك :

کوری بهلول بگی امیری (میافارقین) و له خاندانی سلجانی به .

(۱) بو تفصیلات تماشا ی خلاصه‌یه‌کی تاریخی کورد و کوردستان بکه .

له دواى باوكى به فھرمانى عثمانى بو به امير بهلام اداره به كى باشى
نه بو ونهايت له طرف حكومت هوه امر دراه به محمد پاشاى والى ديار بكر
واعدام كرا .

امير زمان مكرى :

برائى شيخ حيدر و مامى قبادبگى رئيسى عشائرى مكرى به .
اميرى (كرم رود) بو . له زمانى شاه عباسى به كم و له قتل عامى
مكرى (۱۰۱۹ هـ) دا له ناو چو .

امير قلى سلطان :

له امرائى عشيرنى (گهروس) كورده و له لائى شاه عباسى
به كم موقعيكى گهوره ي بو و رسمآ اميرى گهروس بو . له ۱۰۲۸ ي
هجريدا ضيافتيكى بو امرائى گهروس كرد بو و له وقتهدا له طرف
اخاييكى رقيب هوه به حيله كوژرا (تاريخى عالم آرا)

اميره بك

بهم ناو و عنوان هوه سه اميرى كورد بوه :

(۱) كورى حاجى عمر بگى صارم بكه و له طرف سلطان
سلجاني قانونى به وه كراوه به اميرى (مكرى) و مى ساليك نهم
امارت هوى زور باش اداره كرد .

(۲) له دورى مرادى رابعدا اميرى سوران بو و له سفرى

صدر اعظم خسرو پاشا بو ایران له گه لیا بو (۱۰۳۹).
۳) کوری میرخان و امیری محمودی بو. سلطان سلیمان، له سرالتجای
به حکومتی ایران عاجز بو و له دواي فتحی (تهوریز)، هرچنده
دخالی کرد بهلام دیسان له کوژران نجاتی نه بو.

امیره پاشا :

کوری شیخ حیدر و له اسرای (مکری) به؛ له زیر
حمایه ی (شاه طهاسب) مدتیك ولاتی مکری ی به سهر به خبری
اداره کرد، تازمانی سلطان محمد خدا بنده له حمایه ی ایراندا بو
له سالی ۹۹۱ ی هجریدا له گهله بمضی کوردیتز تابعیتی عثمانی
قبول کرد و سلطان مرادی ثالث روز حرمتی گرت، علاوه ی
ملکی اجدادی، به شیکی ولاتی شاره زور و سنجاغی (موصل) یسی
درایه، ههولیر و (سرافه) ش درایه کوره کافی.
له گهله بگاربگی (وان) محمد پاشا تعرضی کرده بگتاش قولی
بگی سرداری ایران و شکاندي حکومتی عثمانی له حسن اداره
و جساتی امیره بك ممنون بو و به واسطه ی سردار فرهاد پاشا
سنجاغی (سرافه) شی درایه و ناحیه ی (دریاس) یش درایه حسین
بگی آموزای. له پاشادا امیره پاشا، حسین بگی محاصره کرد
و (دریاس) ی لی سه ند.

له دواي نه مه که (تهوریز) که و ته دهس حکومت جعفر پاشا کر
به محافظی و له گهله امیره پاشادا زوبینی تیک چو له مر شکانی جعفر
پاشا ولاتی شاره زور و موصل و ههولیر له امیره پاشا سینرایه وه.

نهایت (مراغه) شی له کدیس چو و ههر ماکی باو یاپیری به ده سه وه ما .
شیخ حیدری کوریشی حاکی قه لای (صار و کورکان) ی ملحق
مراغه بو میری میرانی تازه ی ته ور بز خضر پاشا ویستی هم قه لایه بدا
به عشرتی محمودی ، شیخ حیدر اطاعتی نه کرد و له طرف لشکری
عثمانی به وه محاصره کرا به لام له نتیجه دا قوماندانی لشکری تورک
عوض بگی گوشت . امیره پاشا نهایت توسطی کرد و بینی خضر
پاشا و شیخ حیدری باش کرده وه . داریاس ، میان دواب ، اجاری ،
لیلان ، تارا کا و وصار و کورکان به ده س خویو کوره گه به وه مایه وه
و مدت بکی زور اداره یان دوا می کرده .

امین فیضی بك :

- خه لکی سلیمانی به وه اردوی عثمانی دا میر آلا ی طوبچی بو .
- زور ادیب و فاضل و با خصوص له علومی ریاضیه دا زور شاره زا بو .
- له دوا ی مشروطیت تقاعد کرا و چند سالیک افلیح بو وه خسته .
- خانه کانی استامولدا کتوت و نهایت له ۱۹۲۸ دا وفاتی کرد

له باخی گوپیت

کومہلی (۱۰۰ م . ۰ ر . ۰ و)

« به کی له کومہله مہره به دهسته نہینی به کانی دنیا
کومہلی (۱۰۰ م . ۰ ر . ۰ و) ی ما کدونیا پی به که چند
سہد سالہ له بالقانا کنہ نکات . »

ما کدونیا ی ایرو کراوہ به سه کوتہوہ ، به شی گہورہ ی
والہ ژیر دەسی یونان داودووم به شی گہورہ ی به دەست یوگوسلا-
ئہوہ به ، کوتی ۸۹۸ پچوکی کہ نیکہ ی ۸۱۱ ی ۸۹۸ مو ما کدونیا به
کہ گہورہ یی ۳۵۵ ر ۱۲ میل مرلعه ، له ژیرا دەستی (بولغار) دایہ .
بہم جورہ ئەم ولاتہ کہ پیفجسہد سال بہ دەست ایمپراتوریہ تی
عثمانی بہ وہ بو دواي شکانی کتوبری ۱۹۱۳ ی تورک دەولتہ به ک
کہ وتوہ کانی بالقان له ناو خویانا به شیان کرد و به یمانی (قارسایل) یش
ہەر بہم جورہ ہیشتیہوہ .

انجا کومہلی (امر و) گہرہ کیہ ئەم سه کوتہ له چنگ ئەم
دەولتانه دە رہینی و به ک دەولتہ تی سەر بہ خویان لی دورست بکات
و (سہلانیک) ی گوی (دەریای ایوہ) ش بکاتہ پایتہختی . دیارہ
کہ هیچ به کی لەم دولتانه دەست له بستی ئەرزی ما کدونیا یان

هه لئا گرن بو به کتري يا بو کومه له (امرو) بي خون رشتن .
و «امرو» ش به ته ماي تهوه نيه که به شورشيکی اقليتگير يا به دهسه -
لات زيادي خوی ما کدونيايان لی بسيفيتهوه ته به ووی به ترساندن
وری لی برينهوه ، به پياوی گه وره کوشتيان ، به مؤامره کردن .
به کورتی ، به و هیوا به به که ، آگر به ریته باقاف دواي تهوه
ما کدونياي سهر به خو بيته دی .

هوی راسته و خوی شهری ۱۹۱۴ کرده و هی شیتانهی به کيك
بو . وله ۱۹۳۴ دا به کی له م (امرو) بی یانه به هیواي هه لگير ساندنی
هه رایه ک له ته وریادا ، ته ووه بو ، له مارسیلیا « ته لیکساندهر » ی ماکی
یوگوسلاف و « لویی بارتو » ی فهره نسه ی گوشت . سهرده ی ،
له ده وری تورکا ، هه را هه لگير سینه کانی ما کدونیا به هیواي تهوه
بون که به شورشيکی ملی به رپا کردن سهر به خوینی بسینن به لام
هه مو ته م چه شنه ته قه لایانه یان بیسو دینو

له گهل ته ووه شا که له و ساوه وضع زور گورراوه ، ما کدونیا
پارچه پارچه بوه ، زوری دانیشتوانی ره ویان پی کراوه و مال وزه و یه .
کانیان دراوه به یونانیانه ی له « ته نه دول » هوه هینراونهوه یا به
یوگوسلاقیه کان له یوگوسلافا که چي که « تیودور ته لیکساندروف »
قاره مانی داستانی و سهر کرده ی نه به ردی « امرو » له دواي شهر
که و ته زیانده و هی ته م بزوتنه ووه به هه را نه سهر ته وری به ی جارانی
رویشته ، که و ته « کومینه » به ستن و چه ته یی و ری گرتن و ورده
شهر اه گهل عه سه کور و ژه ندرمه ی حکومه ته کانا به و نیازه ی له
ته وروپای که مته ر خه ی بگه ینی که ته و ما کدونیا به ی چه ند سه د

سال مردانه بو سه ربه خوږي خوی به گڼز تور کاچو هرگز به آغا مسیحي به تازه کانیان رازی نین و به گورر و هیزبکی له جاراب زیاره وه عزمیان به ستوه که بی نرسی کوشتن و پهروای مال و برانی رووه آمانح و نیازی خوبان که سه ر به خوږي به برون .

بهلام وه کو روزگار بو (نه لکساندروف) ی ده رخت و هختي هم چه شنه هه رایه به سه رچوبو ، و روزي چه نه بی ته او بو بو .
چه نه کانی (امر و) به رگهی توپ و توفه نك و نه یاره ی زوری ده ولنه کانیان نه گرت بویه پیوست بو به بی ی زه مان ری وشوینی کار و چه کی کوشتاریان بگورن نا بتوان له گهل دوزمه کانیان ده رچن .
بولغاری له شهرا شکاو به آسان ماوه ی هه ول و ته قه لای (نه لکساندروف) ی دا چونکه زور بولغاری ما کدونیایی به خو نه ناسن .

بنکه ی ژین

www.zheem.org

نه لکساندروف ، خوی له ژبانی نایه تیدا تابلیت پیاویکی داوین پاک و دلره ق و به زه بروزه نك بو به عزمیکی نه به زه وه که وته که شانته وه ی بزبسکی شورش گه ری که خوله میشی ترس دای بو شیو .

له به رته وه ی بولغار داله ی قومیته چی به کانی (امر و) ی دابو یوگوسلاف و یونان به آگری بن کا وه وینی هه بو نه وه هه را و هوربایانه یان داته نا که (امر و) یی به کان له ولاته کانیان دا به ریایان نه کرد تا وای لی هات هه رره شه یان لی کرد که نه گه رییتو

نهم (کومیتہ چي) يانه دهر نه کات له ولاته کهي نهمان بولغارستان
دا گير نه کن . که کار که بشته نهم راده به بولغار له نرسي گياني
خوي که و ته فولاچوتي خستني (امرو) ، و خو له بوگوسلاف نربک
خستنه وه له سهر حسابي نهمان .

نهمه وای له ته ليکزاندرروف کرد که باش گوي بگري له و
که سانه ي تا نوسا بهوده هه وليان نه دا له گه لي که (امرو) له گه ل
« کوماننبرن » به ک که ویت ، چونکه که (امرو) نه تواني له ما کدونيا .
داني و ناچار بیت يارمه ني له دوله تيکي بيگانه داوا بکات بورو نه کانه
(به کيه ني سوڤيت) و پروليتاري ي (کريکاري) هه مودنيا ؟

بهم نيازه ته ليکزاندرروف چوه (ڤيانه) و له وي چاوي به کار
به ده ستاني (کوماننبرن) که و ته که ليان ريکوت که کومه لي
(امرو) يان تيکل بيت . که گه رابه وه له ڤيانه ز ايمان ميخائيلوف (ي
سکرتيري که نوسا به حال عومري (۲۷) سال بو هزاران قورني
به سهر بازد نه دراوي خسته ريگه ي نهم شه پولي روه و (چاپ)
روينه ي (امرو) نه ي هيشت نهم په پمانه ناز به سهر بگريت
زور (ته ليکزاندرروف) وای ليکرا که له فسه ي خوي په ش-چان
بيته وه و گوي نه دا ته امزاکه ي (ڤيانه) ي به لام وا دياره (ته ليکزاندرروف
بهم پاشگه ز بونه وه به نهمري کوشتي خوي دا چونکه نه وه نده ي پي
نه چو له آب ي ۱۹۲۴ دا له ما کدونياي بولغاردا کوژرا له پاش
نهمه زور کس له لايهن (ميخائيلوف) موه کوژرا که گوبا

دهـنيان بوه له كوشتني (ټه ايگزاندروف) دا . له گهل ټهـشا هـيشـتا
به تهـواوي دهـرنه كهـوتوه كه بهـراستي كي كوشتويه (ميخائيلوف)
ټهـي هـيني به سـهر كوـميونـستهـكانا و ټهـمـانـيش ټهـاين ميخائيلوف خوي
هاني چهـند كهـسيكي داوه بيـكوژن و كه كوشتويـانه بو ټهـوهـي راـستي
لي ټهـاين هـهرچونـيك بيت (ميخائيلوف) به جيگهي شاد بو ودهـري
خست كه بهـو لهـشه بچو كهـپوهه ، له چالاكي و دلرهـقي و پيلان گيري دا
سـهر كـردهـبهـكي وا به كه هـيشـتا (امـرو) به خويـهـوه نهـدپوه . له گهل
ټهـوهـدا كه پياوېكي بهـدم و قسه نهـستهـقه ټهـوي به قسه بوي لاس
نهـدري به كوـتهـك ټهـي هـينـيته ژر بار . (امـرو) ي كرد به كومه ايكي
به سـامي پياو كوزي ترس خـهـرهـومي اوـهـك دزه كاني ټهـمـهـريـكا
(گانگـنر) .

زور له ټهـندامه كوـنهـكـاني (امـرو) كه له زهـمـاني توركا
مهـردانهـرو به رو شهـريان ټهـهـكـرد ټهـمـري و پيلانهـيان به شـاني
كـومه له كـيان رهـوا نهـدي بوه دو بهـره كـيتيـان و بهـر بـونه
به كـتري تا واي لي هـات بولغاريشـيان و هـرس كـرد كه له ترسي
هـهـرهـشهـي بوگوسلاف روي لي گـرژ كـرد بون . له شـكري بولغار
حـكـومهـتـيكي دوژمن به (امـرو) و دوستي بوگوسلاف ي هـينا به سـهر
هـوكـم و بهـر بـونه (امـرو) بي يهـكان به هـهـفته به كـمتر تهـفـروتـونـايان
كـردن توفهـنگ و شهـسـتـير و جيهـخانهـيان هـمـولي سهـنـهـوه و زـاـريانـلي
بريـدانه به نـدبـخانهـوه يا نهـيـان كـردن .

ټهـمه هـمـوي (٧) سالي له مهـو و بهـر بو و ټهـمهـهـوت سـاله (امـرو) مردوه

ياوه کو ما کدونیانی به کان خویان نه لین له دل و گیانا خوی شار دوتوه و
به پیی ده نگو باسی شهری با افان دیسانه وه (امرو) که و توتوه کار و
به شی زوریان یارمه نی نه مان نه دن که به قسه (گورینگ) له
وه رای ته اگرافیکدا که بو یه کی له سر کرده کانی نوسیموه
به لینی دورست کردنی حکومتیکی سه ربه خوی داوونی انجا
توبایت نه م خه وه بیته دی!

له انگلیزی به وه وه رگیراوه

دو پارسه نکه کی شهر

۱- ده ولته پینکرتونه کانی نه سرریا

www.zheen.org

U. S. A.

» زور کهس له و باره ره دان که نه گهر
روس بیویستایه نه یتوانی هیچ نه بی نه م شهره
دواخت و نه مریکا نه گهر آره زوی بگردایه
زو نه ی بریه وه .»

که وره بی (د. ی. نه مریکا) ۵۲۹ ر ۷۴۳ ر ۳ میل مریم
وژماره ی داینه توانی (۱۳۰) ملون کسه سه . له یه کبه تی ۴۸
ده ولته تی له نار خویاندا له زوری ایداره یاندا سه ربه خو ،

پیدا بوه یا پته خته که ی شاری (واشینگتون) هه ریه که له
۴۸ دهولته هیاتیکی تشریحی دو کومهلی و حکمداریکی هه لیزر راوی
هه به . هر ۴۸ دهولته که ش به به گره (گونگریس) یان هه به که
عباره ته له کومهلی خوارو که ۴۲۵ نه ندای راسته و خو له لایهن
خه لکی هه مو نه هر یکاوه بو (۲) سال هه لیزر راون ، و له کومهلی
ژورو (سه نات) که ۹۶ نه ندان و خه لکی هر به که له ۴۸
دهولته که دو انیان هه لیزاردون ، رئیس جمهوري نه هر یکا هر
خوی رئیس و ه زار نه خوی نه ندانمه کان قایینه هه هر به رام بهر
به خوی مستوان له ایشو کاردا ، خوشی هر به چوار سال جار یک
له لایهن هه مو خه لکی نه هر یکاوه به نظامی دو — پله (وه کو هو ، عرق)
هه لته بزر ریت . له هه لسور اندنی کاروباردا رئیس جمهوري نه هر یکا
به نه یی ده ستور ، ده سه لاتیکی تابلیت زوری هه به به موافقتی کومهلی
ژورو نه توانی به یان به ستیت له گه ل دهولته ان ، نه نیا بو شهر کردن
په بوسته کونگریس هه موی — هر دو کومه له که ی — قهراری
له هر بدات .

به نه یی ده ستوری نه هر یکا محکه ده سه لاتیکی زوری هه به ،
به نایه نه یی (محکه ی هیزی ژورو) نه توانی قانون له کار بخت نه گهر
بیینی پیچه وانه ی ده ستور شتیکی تیا به .

له دهولته به گرتوه کان نه هر یکا دا نه نیا دو پارنی زور
به هیز هن که نه وانیش پارنی دعو کرانی و پارنی ریپه پلیکن (جمهوري)ن

که وا نریکهی (۸۰) ساله حکومتیان له ناو خویاندا دهستاوده ست
پی کردوه ، کریکار هیشتا له نه مه ریکا دا هوشیان نه هاتوته و بهر
خوبان بویه پارتهکی به هیزبان نیمه .

له نظامی پارتهگیری نه مه ریکا دا سه پر نه و به که له گهل
گورینی رئیسې جمهور نریکه ی (۱۹۰۰) ی مأموره کانیش نه گوررین .

* * *

نه مه ریکا له وهختی آشتی دا له شکرکی (۱۸۰) هزار گسی
هیه . له سه ره تاي نه م شهره دا که هینرایه (۲۸۰) هزار ، له شهري
پیشودا ، له ۱۹۱۷ دا ، ناوي ۲۴ ملیون گس نومرا بو و عسکری
وله مه (۴) ملیونی هینرایه ژبر سلاح .

له ده ربادا نه مه ریکا دووم هینزی دنیا به له سه ره تاي نه م
شهره دا (۱۵) کشتی شهر و (۱۷) کروا زوری قورس و (۱۶) ی
سوک و (۵) کشتی نه یاره هه لنگر و (۲۰۶) کشتی شکین و (۸۹)
کشتی ژبر آوی هه بو و له و ساوه شه و روز کارخانه کانی خه ریکی
بزیات نانی کشتی تازه ن بو خوي و بو یارمه تی انگلیز .

له ۱۹۳۹ دا نه مه ریکا نه نیا (۹۰۰) نه باره ی هه بو به لام
له سه ره تاي شهرا داینا که بیگه یینیتنه (۶۰۰۰) مه کینه .

له سیاستی دهره وهی دا نه مه ریکا په ره وي (نظریه ی موزو)
و (قانونی پی نهره فی) نه کا که به پی ی به که میان نانی هینج دوله تیکی

ټورويپاني ماوهي بديريت دهست بخاته ايشي ټهمهريکوه و بهني دووه ميان ټهمهريکا ټهيت خوي دوره و پهرېز بگريت بهرام بهر به و هرا و هور يايانه ي له دنيا دا رو ټه دن .

له ش-هري پيشودا ټهمهريکا (بي ټه رهي) خسته لاه بهلام ټهنجامي شهر و بهماني ټه رسايل خه لکي ټهمهريکاي ټهمه نده توره کرد که شه پولکي بي ټه رهي زور به هيز سياسي دابه پيش خوي و ټهمهريکاي زور له عالم دور خسته وه .

بهلام له و روز هوه شهر دهستي پي کرده تايت هاو پيري و هاو آمانجي له لابه کوه له انگليز و له لابه کي تروه له ش-هري نزیک ټه خانه وه .

له روز آواي دوردا ټهمهريکا رقه بيري به کي کونيان هه به له گهل ژاپون بويه مومنه و موزي پارموني حکومتی چين ټه دا بو ټه وه ي ژاپوني بي بي هيز کات .

ټه وي وا له ټه لمانيا ټه کات که حسابيکي زور بو ټه و پارمونه به بکا که ټهمهريکا هي انگليزي ټه دات ټه وه به که ټهمهريکا به کيکه له ولانه هره هره ده و له هه نده سنه تکاره کاني دنيا : نيکرا هه رچي که ره هه و خوارده موني هه به له پيوست زياد له ټهمهريکا دا دهست ټه کوي، له هه مو ولاتيکي تري دنيا لوکي زور تره و له دهغل و دانا له دنيا دا ټه نيا له روس گه نمي که تره . به ټه نيا ټه وتي له هه مو ولانه کاني تري دنيا زور تره له سالي ۱۹۳۹ دا (۱۷۰) مليون

به پی دهنوری ۱۹۳۶ هه مو سوئینیک (لجنه یهك) نه ندای راسته و خو له لابن خه اكه وه بو هه لئه بژیریت له باتی پارله مانی شوینانی تر له به كه ته تی سوئیت دا (كاونسی هه ره به زری به كه ته تی) هه به كه له دو كومه ل پهیدا نه بی به كه میان (كاونسی به كه ته تی) كه هه به (۳۰۰) هزار كه می نه ندایمیكي بو هه لئه بژیرن و دو وه میان (كاونسی كه له كان) هه كه هه ره به كه له جهوره به ته كانی لای زورو (۲۵) نه ندای و بختاریهت و گه له پچو كه كانی تریشی ژماره به کی دانراو نه ندای بو هه لئه بژیرن . (كاونسی هه ره به زری) ۱۱ نه ندای و كهوره بهك دائه نی به ناوی (presidency) به وه كه نه سرو كهوره ی نه م ۱۱ كه سه (هاوری كالمینه) كه وه كو رئیس جهوری ولاتان وابه . كاونسی هه ره به زری (قومیساری خه لك) بش هه لئه - بژیریت كه له جی وزیرن و به راه به به كاونسی هه ره به زری مستولان كهوره ی نه م قومیسارانی خه لكه استه (هاوری ستالین) هه كه وه كو رئیس و هزاری ولاتان وابه

له ولانی سوئیت دا (پارنی كومیوئیست) به گانه پارتیكي ایزندراوی سیامی به (جی پ. پ. بو) پولیسی سیاسی به كه ته تیه كه ن وبارمه تی حكومهت و پارنی نه دهن له ایداره دا .

* * *

سیاسه تی ده ره وه ی سوئیت تا ئیسته (۴) دهوری كوریوه

۱ - دهوری كوشه گیری و دوره و به ریزی ته واو ۱۹۱۷ تا ۱۹۲۲

۲ - دوستانه تی له گه ل نه مان له (په پمانی راپالو) وه ۱۹۲۲ - ۱۹۲۳

لهم دوره داسوڤيټ زور له وه نه تر سا که به هاندانی انگلېز فوره نسه په لاماری بدا ۳- ده وری دوستایه تی له گهل دپو کراتي به کان له ۱۹۳۴ هونما ۱۹۳۹ لهم دوره دا سیاسه نی (آتی کومانتیرن) ی هتلر سوڤیټی له نه وروپا نژیک خسته وه . هاته (کومه لی گهلان) هوه په پمانی له گهل فرنسا وچیکو سلوفاکیا به ست ۴- دوستایه تی له گهل نازی ؟ له سه ره نادا په پمانیکي به گوبه کانه چونی به ست له گهل هتلر له ۲۳ آب ۱۹۳۹ دا له پاشا پولونیای له گهل به ش کرد وگه لی په پمانی بازرگانی (تجاری) واقتصادی بوئلمانیا زور باشی له گهل به ست . وادیاره سوڤیټ له و بیره دان که لهم شهري خه لک زورترین خیر و فخر ده ست خوبان خهن .

له ۱۹۴۱ دا به کیه تی سوڤیټ په پمانیکي بی تهره فی له گهل واپون به ست . له گهل نه مه شدا سوڤیټ له بازاره تی دانی حکومتی چین دوا- نه که و توه .

www.zheen.org

* * *

ولاتی سوڤیټ دووم ولاتی نهوت زوره له دنیا دا سالی نژیکه ی (۳۰) ملیون ته نی لی هه لږه به نچی و سالی نژیکه ی (۱۸) ملیون ته ن پولا وله (۳۰) تون زیاد آسن له کانه کانی دهر دینریت هر وه ها کانی زیری ده و له مه ندیشی هه به له سالی ۱۹۳۹ دا بایی نژیکه ی (۵۰) ملیون لیره ی انگلېزی زیری وه . او کرا نیا هه ماری هره گوره ی ده گل و دانی نه وروپا به سالی له (۱۲۵) ملیون تون بتر خه له و خهرمانی نه یټ . له به ش کردنی پولانده دا دیسان

پیری نهوتی چاک بهر سوویت ککوت که سالی نزیکه‌ی (۴۰۰)
هزار تون نهوتی لی هه‌لته بهنجری

* * *

لهشکری سوری رنجبه‌ر (عامل) وسه‌پانی سوویت به ژماره
هیزی چاکداری هه‌ره مه‌زنی سه‌ر روی زه‌میننه له وه‌ختی آشتی‌دا
نزیکه‌ی ۲۵۰۰،۰۰۰ سه‌سکری هه‌یه وله‌وه‌ختی شه‌را نه‌توانی
(۱۱) ملیون کاس بهینیه ژیر سلاح

هیزی سوویت کراوه به دو بهشی به‌ته‌واوی له به‌کتری
جوی‌وه به‌کیکیان له‌شکری نه‌ورویا ونه‌وینریان له‌شکری روژاوا
دوره . تا ۱۹۳۳ له‌شکری سوژ له ژیر سه‌ره‌رشتی الیکاری سه‌سکری
نه‌ماندبو .

به‌کیه‌تی سوویت هه‌رچه‌نده له‌م چه‌ند سالی دوا‌یی به‌دا بایه‌خیک
زوری داوه به‌هیزی ده‌ریایی به‌لام به‌قه‌سی زور له‌شاره -
زایانی بی‌تهره‌ف له‌اسطو‌لیکی ژیرا‌وی گه‌وره و چه‌ند مونتوری
تورپیدویه‌ک به‌ولاره هیزی ده‌ریایی سوویت کون ونیوداشته .
(۴) که‌شتی شه‌ر و (۷) کرو‌زور و (۳) ش به‌ده‌سته‌وه‌یه . (۳) ته‌باره
هه‌له‌گر و (۲۵) که‌شتی شکی‌نی هه‌یه و (۵) یش له‌ته‌واو
بونایه (۱۳۴) که‌شتی ژیرا‌وی هه‌یه و (۳۰) یش له‌سه‌ر وه‌سته‌ایه
و (۱۳۰) مونتوری تورپیدوی هه‌یه .

هیزی آسمانی به‌کیه‌تی سوویت به‌ته‌واوی نه‌زانراوه چه‌نده وچونه به‌لام
به‌راو‌ژ امر و (۶۰۰۰) مه‌کینه‌ی ریزی به‌که‌می نه‌بیت که‌له‌مه

(۱۵۰۰) ی له روزاوادابه وتزبکي ۲ | ۳ ی هیزی اسمانی سوئیت
بومیا هاویژه .
(وەرگیراوه)

فائده‌ی شیر و ژو نه خوشتیا نه

که له خواړدنی شیري مېواندوه
توشی انسانه ژبن و به تاییلی نه خوشی سبیل

که لایویژ له ده میکه وه آوانه خواز بو که له ده مو
ژماره به کیا چن لاپه ره به ک تهرخان بکا بو نه و
موضوعاته که لاقه‌ی به صحفه وه به . نهوا ایسته نه م
آواته‌ی هاته دي . دو کتور ابراهیم حلی سه رده ق
شکان و که لایویژي نه بجا ره ی به موضوعیکی صحی
مهم رازانه وه که راسته و خو علاقهي به ژیا نی
که وره و بچو کانه وه به ، و خوندنه وه و په ره وي
کردنی نه وه نده پیویسته که له نویسنه نابیه .
هیوادارین له ده ولا که نه بجه خونده وار و تیکه پشتوه
کاتمان جار جار به م موضوعه جوان و به که لکانه
لاپه رده‌ی که لایویژ برازیلنه وه که لایویژ

وهختی باسی شیري حیوانات بکه بن ، نه‌ی له پیشه وه شیري
مانگامان به بیرا نی . چونکه ، له نه خوشی خستنه وه دا ، هی

مانگا له هی مهر و بزنی به اهمیتتر و نهلکتره بو انسان. به پی
هو تدقیقانه علمیان که تا ایسته کراوه زور زور کم نه خوشی
سمیل له مهرا بینراوه ، وختی ته لین له بزنا هم نه خوشیه نابی .

له ناو هممو خوارده مه نی به کانا شیر له هممویان زیار سو کتره
بو هضم و هممو هو شتانه ی تیا به که پیویسته بو راگرتن
و گوره بونی اندام و لهش . هو شتانه : پروتین ، چهوری (fat) ،
شکر ، موادی معدنی ، آو و ویتامینه .

انسان ؛ هر چند به عمر بچوک ویا گوره بی ، هز له
شیر هکا .

هممو کهس شیر چه به کالی چه هو شتانه ی که لی دروست
ته کری بو تأمینی غذای ته بخوا ، به لام منال له هممویان
زیار ژیان و گوره بونی به سر شیر به نکه . دوکتوره کانی
اوروپا و به تاییه تی المانیا خواردنی شیریان له سر و هممو چه شنه
خواردنیکی تره وه داناره . موجهی روزانه ی شیریان بو منال
به پیی خواره وه یه :

- بهک سه ساله — ۶۰۰ گرام
- دو سه ساله — ۲۵۰
- ۲ تا ۴ ساله — ۲۵۰
- ۶ تا ۹ ساله — ۲۰۰

بو هر منالیک که له مکتبدا به بو ناشتای به یانی - ۲۵۰ گرام .
شیر ، وهک له سره وه اسمان کرد ، پروتین ، چهوری و

کالوری (۱) تیا هیه بویه بو گه وره بونی پیویستی به خوارده مه نی تر نیه .

له بابت شیرمه و تاری ماموستایه کی امریکای ژوروتان
بو نه گیمه وه که نه له « له ناو قوتایه کاغا له ۱۰۰ دا ۳۰ یان زور
له ش ساغ ، وریا و گوی رایهر بون ، هر چیم فیری قوتایه
کام نه کرد ، نه مان بهر له همویان نیی نه گه یشتن . مهراقم کرد
یه که یه که همو چه شنه برسیاریکم له چونیتی ژیان و رابوردن
و خواردنیان کرد ، له پاشدا بوم ساغ بوه وه که نه و قوتایه وریایانه
هیچ روژی نه بوه ناشتای به یانیاں بی شیر بی . »

بیجگه له مه هر وه ک کاسکی بو منالان هیه ، بو پیاوی
نه خوشیش چا کترین خوارده مه نی و بوساغیش له و خواردنا نه به که
چاری لی نه برشری . کس نیه جهز له کهره ، ماست ، دو ،
سه رتویژ (قه باغ) ، به نیر ، به ستنی (دیوندرمه) و فرنی نه کا ، به لام
آیا به بیری همو که سیکیشدا دی که چه ره نگه نه خوشیه کیش له
خواردنی نه شته خوشانه وه توشی انسان نه بی ؟

نه گهر چاو به و ستانستیکه عامیانه دا بخشینین که له اوروپادا
کراوه ، نه بینین له ۱۰۰ دا ۲۵ ی له دایکبوانی سالیک که له ناو
نه چن له بانی شیر دایکیان به هی حیوان په روه رده کراون .
هیشتا له شاره کانی کوردستانا وضعیتتی اجتماعی ژنان وه ایه
که له ۱۰۰ دا ۹۹ یان مجبورن هر خویان منالیان به خبو بکنن ،

(۱) کالوری نه و مقداره گه رمایی به یه که گه رمایی کیلو -
گرامیک . او درجه (پله) په ک سهر نه غا .

وئەو ايشانە كە لە بەخوکردنی منالەكانيان جوى يان بكانهوه وهك
لە اوروپا وامريكادا هەبە جارى دوره لى يان . بەلام ولاتى ابعش
ئەوا خەرىكە هيواش هيواش هەنگار ئەنى بو ژيانى مدنياه ،
وتا بەرەو بەرزى بچين لە مدنيتا ، وضيعتى اجتماعى واقتصاد -
يشان ئەگوررى ئەو ومخته ژنە شارپهكانان لەبەر ايش وكارى
دااره ومكتب وسەردانى دوست و آشنايان وچونە سەيران و يا
لەبەر ئەوهى شەونخونى بە ديار منالياهوه نەكيشن نەك لەش و
بدنيان تيك بچى ويا بەهوى نەخوشيهك كە توشي دايكەكانيان بوە
و ناهيلرى شير بدن بە منالابان ، واز لە بەخوکردنى منال
ئەهينين و ئەيان دەن بە دايەن ويا بەر نەك وکاره كرا بە جى يان
ئەهين كە ئەمانە بە شيرى حيوان بە خيويان بگەن ، انجا لە بەر ئەمە
زورپى ويسته ئەو شيرەى بەكار ئەهينرى لە حيوانى بى نەخوش
وەر بگيرى .

بنكهى ژين

مەتەر و خراپترى ئەو نەخوشياهە كە لە شيرەوه توشى انسان
ئەبن : سيل و بلوق وسوتانهوى ناودەى انسان - Stomatitis -
Epidemica كە لە ميكروبى نەخوشى (نەبەق) ى حيوانات
(Foot & Mouth Disease) هوه پەيدا ئەبى ونەخوشى برينى
پيس لە انسانا كە لە ميكروبى (Anthrax) ى حيوانهوه و
نەخوشى هارى و اولەى مانگا وسوتانهوى قورگ و گەرو كە لە
ميكروبى ريجكە بەست (Streptococci) ى گوانى حيوان
ونەخوشى سوتانهوى ورك و ريخوله كە لە ميكروبى (Coli) ى
گوانى مانگەى نەخوشدا هەبە و نەخوشى گرانهنى سوك

(Para Typhoid) که له شیری مانگای هم چه شنه نمخو -
شیهوه و نهخوشی نای مالطه (Undulant Fever) په پدا تهن.
هم چه شنه نهخوشیانه ، له بهر دور و دریزی یان ناتوانین
لبره دا به که به که باسیان بکین له بهر توه تهنیا له نهخوشی سیل
تهدوین چونکه بر انسان له همویان تهلکه تر و خراپتره.

نهخوشی سیل تهره له ناو مانگای ناوشاره کانا زور بلاوتونه.
تیکرا له همو ولانته کانی تهوروپادا له ۱۰۰ دا ۲۴ ی مانگا کانیان
هم نهخوشی یان هبه چونکه شیریان زور لی تودوشن و خواردهمه -
نیشیان زور تهنه و همیشه له چه پوردا به سترانهوه که تهمانه زیانر
ماوهی نهخوشی له بهک و مرگرن تادا لهوانه ی که بهرلا وله او و
هوا و له وری طبیعتدا تهرن . به خپو کردنی حیوانات به دابه سته یی
(Artificial) له ولانی اهدا به کجار که مه ، بوبه له دیهاته کانی
کوردستانا له ۱۰۰ دا به کی مانگا کانیان که متر هم نهخوشیه یان
هبه . بهلام له شاره کانی عراقا هشینا ستا ستیکی - کی نهواو و فنی بو
مقداری نسبتی هم نهخوشیه نه کراوه ، وله عراقدا ه - نا وضعیتی
اقتصادی له برهوا بی بهو پی به شیر هینانه بهرهم و شت لی دروست
کردنیشی رو له زیادی تهنی . وهک ایسته له بغدادا تازه چهن
فاریقه بهک دازاوه بو کهره و قهماغ دروست کردن و بو تهمه هندی
منرصه ی حیواناتیان کردونهوه که لبره دا مانگا کن وهک هینه کانی
اوروپا . به کومهل له چه پوردا تهنه ستهوه و به دست خواردهمه تهنی -

يان تهخه نه بهر دم ، انجا ههنا بيت له عراقيشدا نسبتي نهخوشي
له ناو حيوانانا پهره تهسيني ههروها له انسانيشدا و مردنیش
بهم دمرده له ناو خهلقا زور نهني.
(ماوبهني)

به سه راهانی روزنامهی « بلجیکی آزاد »

له کوئاری « علی کیفک » هوه

له آگستوسی ۱۹۱۴ دا که عسکری المان هیرشی هینا بروکسلی
پابتهختی بلجیکی گرت . ههرچی روزنامه بکي بلجیکی هه بو له نرسی
تهوهی تووشی رهزالت وشهرف شکان نهني له خوبانهوه دهر نه تهچون
ونهیان تهویست بکونه ژر چاودیری ئه بچکار گرانی المانهوه . حاکی
عسکری المان به کیکي له خاوهن روزنامه کان به پاره لاسدا ، ههرچی
اخبار بکي هه بو وهرگیرراو ، ولایه نگیری المان بو ، ناوی ته م روژ-
نامه به « بروکساو » بو بهلام ته گهر « فکتور گوردین » ناو
نه بو به ، المانه کان له م پیلانه یاندا سهرده کھوتن .

فکتور گوردین - روزنامه نویسی (۷۴) ساله بو ، ۳۰ سال بو

له روزنامهی (البریوت) دا ده بنوسی ، له ووزنامه کهیدا زور خوشحالی
نیشان تهدا بو بی نهره فی بلجیک و به دریزانی وهخت له بهر بهر کان
شهری ته نویسی . بهلام بلجیک به بی تهوهی آگادار بکری تالان

کرا ، ولشکری المان لیشاوی هینابه ناووه ، ثم تجربہ گرانہ دلگیرہ فکتور گوردینی پیری والی کرد کہ ہمیشہ چہونی نشان بدہا لہ روزنامہ کہ بدہا بو تہوی بلچیک نہ فہونی .

فکتور گوردین خوی بہ سوچدار زانی بہرامبر بہہ او ولاتیہ کانی کہ وا کہوتنہ ژیر چہ پوی المانہوہ ، لہ بہر تہوہ بہ جاریک لہ رأی جارانی وەر گہرا فراری دا کہ لہ ژبرہوہ روزنامہ کہی لہ بہر بہرہ کانی روزنامہی « بروکسلو » بنوسی و ہمو باسہ کانی بہ درو بخاتہوہ ، گشت نہ ہیزہ کانی دہر بخا . انجا بو ثم فرمانہ گہورہ بہ ہاوری بہ کی بہ ہیزی دوزبہوہ کہ بہ خزمابہنی دہ بگہ ہشتی و ناوی « اوجین فان دوربن » بو و عمری ۳۸ سال بو .

ثم کارہی گوردین لہ خوہ بورد نیکی (مجازفہ یکی) شیتانہ بو، لہ اکتوبری ۱۹۱۴ دا « فون بیستیک » ناو حاکی عسکری المان بروکسلی کرد بہ جی اوردو گاہ کی گہورہ ، امری کرد ہرچی دانیشتوانی بروکسل ہبہ تہی تذکرہ یکی ہاتوچو کہ وینہی خوی بیوہ بی ہہا گرن ، بہ لام ٹوانہی کہ عمریان لہ (۱۸) ہوہ تا (۴۰) ہویستہ لہ اوقاتی معیندا بچن بو ناوچہی اوردوگا ولہوی خوبان نشان بدہن و بگہرینہوہ . پولیسی سوارہی المان بہ ناو شاردا دہ گہرا ، جاسوس و پولیسی نہ ہینی ہمیشہ لہ چاو دیری دانیشتوہ بہ گومانہ کاندہ بون ہیزی عسکری پہ بتا پہ بتا خہ لقیان دہ گرت و لہ پاش محاکمہ یکی کورت اعدامیان تہ کردن ، حوادتی ممنوع و ہک :

فتوغراف رسم گرتن . بلاو کوردهوی هه ندی نوسراو ، به دهست رسم کردنی نهو شتانهی که چاودبری عسکری منعی کردبو ، و نئی گورانی وطنی، به جلی وطنیهوه دهزکوتن ، هه انگریزی به بداغی سویندخواران... هه مو روزیک روی دهدا ، انجا لهم وه خه دا بو که گوردین و فان دورین روزمه گیان به نههینی ده ردههینا به یارمه نی خاوهن چاپیک که له دهووری شار چپخانه کهی دا نا بو روزنامه گیان له چاپ دهدا ، به دزیوه بلاویان ده کردهوه ، گوردین بلاو کوردهوی نیوهی ژماره بیک که هه زار ده بو خستیه نهستوی خوی لژیو چاگه ته کهید به خه لندا بلاوی ده کردهوه .

له کانونی دوهمی ۱۹۱۵ دا کچی ریکوپیکی جوانی چوه به ردهمی نوبتچی حاکم « فون بیدینگ » و ظرفیکی جوانی بوت خوشی دایه دهست و پیی وت نکات لی ده کدم تهه نوسراوه بده به حاکم نوبتچی کهش کاغذه کهی بو برد . که فون بیدینگ کردیه وه ۱ روزنا - مه بیککی « بلچیکی آزاد » ی تیدا بو ... له و حه له وه دائرهی استخباراتی المان زور به شدت دهستی کرد به پیشکنین به شوین تهه روزنامه بدهدا ، تهه نا ناو بردنی تهه روزنامه به به تجاوز ده ژمهیرا بو - هر حاکی المان ، تا بهاتایه تهه روزنامه به برهوی دهسه ند و شتی زیاتر ده نوسی ، گالتهی زوری به المان ده کرد و ده بگوت : تهه روزنامه به نوسراویکی وطنیه بو پرویاغنده به ریکوپیکی ده ردهچی ، به بی نهوهی گوی بدربته نظام و سهر دابنه وینی بو چاودبری و پیشکنین . . . گوردین نوسی که وا آمانچی تهه روزنامه به نهوه به

که عزمی بلچیکه کان زیاد بکا تائو سماته دیت که وا نازانوی
که به - نهو ساتهی که وا وطن رزگار ده کری وئو روزنامه
نامینن که وا المانه کان دروی تیدا ده نوسن و له ژیر چاودیری
خوبانایه .

مانگیکی پی نه چو دانیشنوانی بروکسل حالی خوبان
پی گیشتن ، وکس نهما که ژماره یکی لهم روزنامه به نه خو بندیته وه
له پاش شش هفته ژماره ی له چاپدراو که بشته پینج هزار وه هفتهی
دوجار دهرده چو گه لی پهل لی بو بو وه زوریان به کترین نه ده
ناسی ، تنها گوردین و فان دورین به کترین ده ناسی ، حتی نهو
که سه که اداره ی روزنامه که ی ده کرد نوسره کانی نه بان ده ناسی
و ههروها خه بهر وه رگرتن و که لویلی روزنامه که نه ده زانرا له
کوبوه به .. بهم چه شنه به ریکو پیکی نهو ههفته به یک دهرده چو ،
که لیک ژماره به هوی پوسته وه ده بیررا بو فون یسینک ، به هوی
نهم روزنامه به وه دانیشنوانی بلچیک باوهریان به پرو پاغنده و قسه ی
المات نه ده کرد .

المانه کان زور به وردی ده ستیان کرد به پشکنینی گهره که -
کان ، هه ندیکیان مکتبه کان ده گهران ، هه ندیکیان مکتبه کان
و چاپخانه کانیان ده پشکنی ، فان دورین زانی که چاپخانه که ی ده
دوزریته وه ، چو له پشت خانوه که بانوه له که لاه به کدا ژوربکی
دروست کرد به پال خانوه که می خویه وه به گهچ سوانغی دا وله پاشا

چلکني کرد به چشنيکي وه ما که له خانوه گي خوي جيا ندهه کرابه وه
دهرگای ژوره گي خسته بنه چپه وه وه گه لا و چپه که دای
پوشی ، بهم نهرجه نزيکی ساليک چاپه گي له و ژوره دا دانا ، به
مناسبتی نهم چاپخانه نازه به وه فان دورين ژماره بکي ممتازی دهرهينا
ولی نومی « دیاری بو فون بیسینک حاکمی ره فیتان وله سهر
لا پهره ی به که میا رسمی فون بیسینگی کرد وای نیشان دا که
ژماره بکي « بلچکي آزاد » ی به دهسته وه به ده بخوبنیته وه وله ژیریا
نومی « حاکمی عسکري خوشه و بستان ، نه وه نده اخباری دروی دی
له و روزنامه های که له ژیر چاودیری خویاندا بو ، نه وایسته ناچار
بو به شوین اخباری راستدا بگه ری له روزنامه ی « بلچکي
آزاد » دا .

که حاکم نهمه ی دی وه خنبو شیت بی له داخانا و سوبندی
خوارد که ده بی نهم روزنامه ملعونه بدوزیته وه ، خاوه ن و نوسه ر و
له چاپدهری هه و اعدام بکا . له وه ولا زیاتر اهمیت دا به پشکنین ،
زور دانیشتوانی بی گوناھی گرت ، نتیجه گه وره ی دابه شکرانی
روزنامه گه یان دوزیوه ، وبستیان ناوی هاوریکنی لی بین هیچ گه می
نهوت ، اعدامیان کرد بی نه وه ی ناوی هاوری به کی لی وه ربگرن .
فان دورين انجا تشکیلاتی دابه شکردنی گوری ، هندی جار له مغازه
کاندا ، له چاپخانه چوله کاندا نه یان دا به خه لک ، له به ک شویندا
دو جار به گه سیکیان نده دا ه چاکنین شوین آسانسوره کلن بو

که وا فان دورین به شیککی زور له روزنامه گهی له یی به هوی
هاور بیکوه دابهش ده کرد . روزنامه ی بلچیکی آزاد له نهایتی سالی
۱۹۱۵ دا به هه مو شارانی بلچیکدا بلاو ده کرابه وه ، وله بهر
مراقبه ی زور جاری وا هه بو ۳۰۰ میل ریگه به دو روز ده بررا بو
بلاو کردنه وه . پولیسی نه هینی هه ستیان پی کردن ، جه مسهری ریگهی
به تیی شار و دیهانه کانیان گرت ، هه ر که سیکیان بدیابه ده یان
پشکنی ، وهه ر گه سی رای بکردابه نه یان دابه بهر گوله ، تا به اتابه
بلچیکیه کان شه دگیرتر ده بون زیاتر فداکاران ده کرد بو بلاو کردنه وه .
کچان بو شوبنی دوور ده یان برد و ده یان شارده وه له ژیر فستانه
کانیاننا ، به یکک له فداکاران له هه ر گوشتی روتنه وه ده سته یک روز -
نامه ی ده به سبت به خوبه وه به خه لکدا ده گه ررا ده ی به شیوه ،
هه ندی جار ده یان خسته ناو قوتوی ژمانیوه وله سه ره گهی ده نوسرا
« زوو گر ده گری » . پولیسی نه هینی توانی هه ندی له دابه -
شکه ران بگری به لام فداکارانه ناوی که سیان نه ده گوت و اعدام
ده کران .

له پاشا له ۱۳ نیسانی ۱۹۱۶ دا فان دورین تازه له نانی
قلوه تیی بوبه وه ، کچه گهی چاوی گوت به پولیسی نه هینی المان
ده وروپشتی خانوه که یان داون ، فان دورین گورج چاگه نه گهی له
بهر کرد چوه باخچه که یانه وه و له بوبه به دیواردا خوی فری دابه
کولانه وه رایکرد ، پولیس دای به سه ر ماله که یاندا دورین یان نه دی ،

ژنه گه یان گرت بردیان بو تحقیقات ، گه لیک گه سی نربان گرت
تهنہا « فون گوردین » ی خاوهن نه گهرا ، له دواییدا چاپخانه
گهشیان دوزیوه ، ژنی فان دورین ۳ مانگ له جیانی مبرده گه ی
له حه پسخانه دا مابه وه ، ۴۳ گهس به ۱۲ سال حکم دران که
بردیان بر زندانه کانی المانیا .

تا دو سال فان دورین خوی له مالی هاوری به کیا شارده وه ،
روژنامه به گه لیکه گه ی په کی گهوت ، به لام له پاش ۱۳ روز گرتنی
چاپه که ، ژماره یکی تازه له « بلچیکی آزاد » به پوسته دا هات بو
فون یسنک ، سه ر له نوی له گه ل متهمه کانا دهسکرا به وه به تحقیقات
به لام بی سود بو و نه و فسه و تانوانه ی که له م روژنامه به دا هه بو
گه لیک له جارن توتر بو ، به م چه شنه المانه کان چاپخانه گه یان
دوزیوه و گه لیک اندامیان لی گرتن به لام نه یان توانی روژنامه که
دابخهن نه مهش به سایه ی فداکاری نوسه ره کانیوه بو که عقلی المانه
کانیان متحیر کرد بو . گوردین چاپخانه یکی تری دوزیوه ژماره ی
۷۲ و ۷۳ ی پیکه وه دهرهینا ، به لام زور سه ری سورما که دی
ژماره ۷۴ له لایه کی تره وه دهرچو له پیش نه وه دا که نه م دهری بهینی
وبهینی نه وه ی بزانی کی دهری هینا وه .

ایتر گوردین له بهر مراقبه ی زوری پولیس وازی له دهر
هینانی روژنامه که هینا و سپاردی به تاقی کی تر . نه و گه سه که
منافسه ی دهرهینانی له گه لدا ده کرد « لی روکس » ناو خاوهن
کتیبه خانه یک بو که له دواییدا پولیس هاتن بیگرن رایکرد و ولانی

به جی هیئت . له پاشا سرکرده یی دهرهینانی روژنامه که بو
قه شه یکی که پنج که ناوی « فان دنهوت » بو مابهوه . ثم که نجه
وربایه تا حهرب دواپی هات دو سالی نه و او سرکره یی کرد .

له کانونی دوه می ۱۹۱۸ دا پولیسی المان که لیک دابه شکر
ونوسه ربان گرت و چاپخانه که شیان گرت . المانه کان نه مه بان
به سرکه و تنیکی که وره زانی چونکه دواپی بان به روژنامه ییکی
وا مهم هینا که به دربیژی شهری که وره زورداری و جهوری المانی
دهرده خست . المانیا و بنه ییکی فان دنهونی بلاو کرده وه به خشیشیکی
زوری دانا بو هر کسی که بیگری . انجا چاره نه ما بو فان
دنهوت یا دبوایه رایبکر دابه بو دهری ولات و یا خوی بشار دابه وه
به لام ثم هیچیانی نه کرد ، هینای خوی گوری ، ریشیکی دربیژی
هیسته وه ، ناوی خوی نا مابه و سنا (کوردنادی) محای ، ده قریبکی
نفومی دروی دهرهینا و نا دواپی شهرر به م چله شنه مابه وه ،
به لام زور برسینی و نه بونی کیشتا ، داله ییکی وای نه بو که تیادا
بجه سینته وه .

له وه ختیکا که فون ییسینک به مناسبتی نه هیشتنی روژنامه یی
بلجییکی ازاده وه حفله ییکی ربیک خستبو که زور تاغرافی له ملک و
حکومتی المانه وه بو هات و له کانی خواردنه وه دا که جنرال فالکنهوسن
وهاوریکانی هه لسا بونه سهرپی ، پیک به دهسته وه ، عسکریک کوردی
به ژوردا وزه رفییکی که وره یی بی بو که له سهری نوسرابو

(مستعجل) قوماندان کرديوه ، ژماره ۱۴۳ ی بلجیکی آزادي تیداو ، رهنگی ههلبزرکا ، روژنامهگهی له دهستیاهه-گلوفت ، ژوري جی هیشت ، بانگکراوان که سهبریان کرد نوسرابو :

« ئەمە ۳ ساله المان دەبەوي ئەم روژنامه بهمان نههیلی بهلام له گهل ئەمه شدا ایمه ههر له سهری رویشتین وتا تنوکی خوینان تیا بمینی ههر له سهری دهروین ... بهخوا تا المانیک بمینی له سهر زهوي مقدسماندا قلم دانانین ، چهك فري نادهین تا حق و عدالت بخریته ژیریوه ایمه له شوینی خومان دهچهقین ، خراپی زورداران دهر دهخهین ، تا خهاکي ههوالی راستمان لی بشاریتهوه وتا ههتاوي راستمان بهدیواری چهسخانه لی منع بکن ایمه به دوچاوي تیزهوه یوان دهوستین تا دوا روژ ... »

المانه کان زیانز لهوه رفیقان بووهوه که ئەم نوسراوی دواي به وهك نوسراوهکانی پیشوه وبه امضای لایهیی تهوانهوه به . ئەم روژنامه به له ناو اهالیدا وهك الکتریک تیشکی بلابووهوه زور بههوي سهند ، ههرچیکی تیا بنوسرا به راست دهزانرا ، سهر چاوهي فداکار و هیوایان بو .

وتا دوا ژماره ، له سهر لاپهروهوه ده نوسرا : بلجیکه آزاکان آگادارین ، وربان ، لهسهه خونین ، بهك گرن ، سهرکهوتن هه ایوه به ته گهر بچهقن و آرام گرن .
شهر دواي هات ، ملك البرت له ۱۹۱۸ دا که هاتهوه

به ! له شکره شکاوه که به وه ، هه و شتیکی له کیس چوبو شهرف نه بی ، به ناو جاده دا سه یری دانیش توانی ده کرد ، نه مبه ر و نه و به ری جاده کانی برو کسل نه ترا بو به لام حه یف زور کهس له فدا کارانی (بلچیکی آزاد) نه ما بون ، هه روه ها پالهوانی نوسه ری پیشوی روزنامه یی (بلچیکی آزاد) (فکتور گوردین) یش به کی بو له و نه ماوانه ، مردبو له پیش نه وه دا روژی آزادی بلچیک بیینی . له پاش شهرر روزنامه یی بلچیکی آزاد زورتر باوی سه ند ۲۰۰ هزار ژماره یی لی دهرده چو و ژماره (۱۳۵) ژماره یی به که می روژی آزادی بو . حامد فرج

له بابیت ...

— دی لاروشفو کواد —

- * نه گهر خونواندن نه مان همنیته قسه زور کهم دوین .
- * نه وه نده یی مظاهری دروزنه یی راستی خراپه یی بوه راستی خوی نه وه نده چا که یی به دنیا نه گه یاندوه .
- * له که ریباویکا نه وه نده که ره سه نیه پیاو یکی چاکی لی دروست کری .
- * لام وابه له کردنی فرمائی هه ره بهرز وجوانمان تهریق نه بوینه وه نه گهر خه لک هه مو نه و دافمانه یان بدیابه که بونه هوی بون و پیکه یینانیان .
- * کفتی لهش پیاو له آزاری میشک سه رفراز نه کا انجا به ختیا ری هزار له مه وه یه .

له اوبياڼي بيگانه وه

خيام به كوردی

سلام

۷۳

ره نديكم يني له سره سره زمين   بې زار له دنيا بې زار تر له دين
 حق و حقيقت ، شريعت ، يقين   له لاي و لك پوښ بو ايوه شو او بږين

۷۴

ره هيله نه كا هوري بهاران   بو سبزه زاري روخساري باوان
 سيرا نكاي منه امر و نهو سبزه   بو سبزه ي ايه كي دپته سه بران

۷۵

كه ردون تاسيكي دمه ونخوتنه كه   دانا له ژير يا زار و زه بونه
 سه بري دوستي پياله وشيشه كه   خون له بهيندا بادهي گوليگونه

۷۶

قهوي مشغولي درو و ده له سه   قهوي هه رجوري و بهه شتيان به سه
 نه م پرده لاجي آشكرا نه بي   درون زور درون نهو جوړه كه سه

۷۷

دله له دنيا چا كه ي چيت نه وي
 چون آسوده كي بهر تو نه كه وي
 داواي دهرمان دهردت زياد نه كا
 دهرمانو، دهرده به دهرده بسره وي

گایهك له آسمان ناوي پەروینه گایهك كوله كهی ژیری زه مینه
به چاوي خرد سه رنجه بدن مابهینی دوگا کهرگال بیینه

له هوشیاریا شادیم محـاله وهك له مه سنیما عتلم بطلاله
حالیكه بهینی مهستی وهوشیاری به ندهی نهو که سه م نهو حاله ی حاله

نەزائەت ؟

ئەم شعرانە ی خوارەوه هەر یه که یان هی کام شاعرن ؟
ئەگەر نەزانی ئەماشای لاپەرە ی هەرە دوانی بکه

(۱) جوشیک بدن وه کو ههنگ ته کپه بکن به بیدهنگ
ئەسبایی شهر بهیا کهن توپ و توفهنگ و هاوان

یا هیچ نهی به اوین تابم به دهولهتی بن
بیگانه چاکه دوژمن نهك دوژمنی له خوتان

(۲) بهوم زانی له باغا چقلی گول ههلهقیه داوینی
که لیره دل له سینهمدا برینی نهشتهری دیشی

(۳) پیری نهامی باغی جوانیمی کرد به پوش
تازه (م) درهختی طولی امل دهرده کا چرو

- (۴) بازاری ده‌هره قېمه‌نی اشیا به جیگه به
میشیک گه‌نی به روی ننگاری له خال نه‌چی
- (۵) گریانی من و خنده‌بی تو ایسته نه‌شوبین
به و مه‌وصی بارانه که وا خونچه ده‌پشکوت
- (۶) له پی دلدایه‌یک دی نه‌زونه
زړه‌ی زنجیره‌کی جارانه نه‌مشه و
که‌بابی دل له نه‌شکی دیده سویره
له کس من به‌زی مه‌ی خوارانه نه‌مشه و
- (۷) گول به‌دم بادی صباوه پیکه‌نی بلبل‌فری
به‌غنی عاشق لازمه دورنی له یاری نی وه‌فا
- (۸) من ره‌نگی سورم بویه خوش زه‌وی
مژده‌ی شهبازی لی ده‌ست نه‌که‌وی

فلسفی آیینی اسلام

به قه‌لمی جنابی شیخ محمد افندی خال
که‌لاوېژ - ناقانه نه‌ستیره‌کی آسمانی به‌ختیاری کانی که نو
بدره وشیته‌وه به دم شنه‌ی بای به‌ری به‌یانی شادمانیه‌وه وه وورشه
ویرشه و بریسکت‌نی اینر هلمو هالار و گره و کاپه و قرچه و گره‌ی
هاوین نامینی هوا فینکو جهان خوش نه‌نی دارو دره‌ختی به‌ردار هه‌مو
خویان نه‌رازینه‌وه و میوه‌ی ره‌نگاوره‌نگ دا نه‌هیلن له هه‌مو
لاپه‌کوه به دم به‌ردومه‌وه هر به‌که له لاپه‌کوه بانگ نه‌کا که

وهرن له من بخون . جاله بهر نه به همو هاوینی هاوار و نزامانه که زو
بومان هل بیت و دهر و به کمان لی بکه به ته وه
گوفاره ناقانه خوشه و بسته که مان زور ده میکه آره زو نه که م
همو جاری چن لاپه رره به کت نه رخا بکه م بو تفسیری قرآنه
نازداره که مان که زور زور لی بی آ گمان وه نه وی بیرمان نه که
و پته وه نه وه له که ل نه مه شدا که هر ترانه سه رچاوه ی ره و وشته و خوی
شیرین و سه ر مه شتی ره فتارو گوفتارو کرداری ره نگین . هر
که لی به پی ی نه و برا همیشه به سه ر چله پوهی ژبان وه وه ک بلیلی
هزار داستان نه خونی وله که ل که لانی خوا پیداو همو سالی
روه و کویستانی ژبان نه روا و سه ر نه که وی
هر نه م قرآنه بو که ابو بکر و عمر و معاویه و عمروی کوری
عاص و صلاح الدینی ابوبی و هزاران بیای سیاسی وای پی که بیان
که امر و له م قرنی بیستهمی مدینه ته دا عالم سه ریان بو دانه نه وین
و به داد و عدالتیان سویند نه خون و هر به هوی نه م قرانه وه بو
که له ماوه ی هه شتا سالا به یداغی اسلام هه لکرا له روزه هلا تو روز آوا
و پابته ختی فیصر و کسری گبرا .
جا بو نه وه ی که مسلمانان کانی هاو زبانم آگادار بکه مه وه به
معنا و فلسفه ی قرانه که مان خوا بهز بکا له مه ولا همو جاری تفسیری
آینیکت به دیاری بو نه نیرم تو خوا نه که ره نوش به بی هه له چاپی
نه که یو هاو زبانه کانیشم زور به وردی نه بخوننه وه

(ولكن البر من آمن بالله واليوم الآخر والملائكة والكتاب
والنبيين وآتى المال على حبه ذوى القربى واليتامى والمساكين وابن
السبيل والسائلين وفي الرقاب واقام الصلوة وآتى الزكوة والموفون
بهدم اذا عاهدوا والصابرين فى البأساء والضراء وحين البأس
اولئك الذين صدقوا واولئك هم المتقون)

تفسیر

(ولكن البر من آمن بالله واليوم الآخر والملائكة والكتاب
والنبيين) به لکوچاک کسبیکه که باوهری هه بی به خواو روژی دواپیو
فرشته « ملائکه » ونامهی آسمانیو پیغه مبه ران

باوهر به خواى پیش باوهری بهوانی تر خست چونکه
بنجینهی هه مو چاکو سه رچاوهی هه مو خوبه کی شیرینه .
جگه له وه انسان که باوهری به خول بو ایتر باوهر بهوانیه که
زور آسانه

کسی به راستی باوهری به خوابی خوی نه پاریزی له هه مو
جوره خرابه به کو بی نیاز نه بی له هه مو کس ایتر هیچ حلی
بهنده گی و بهرستشی کس ناکا . کسی به راستی خواى خوی
بنامی و باوهری پی بکا له هیچ کار و بار بکا وه له هیچ سه غله نیو
نهنگانه به کا دل گیر و نا هومید نانی وه هه رگز به نی هیوای ناچری
باوهر به خواو روژی دواپی چرای ناودل ودهرونه انسان به و
رونای به ری چوت و راست له بهک جیا نه کانه وه وپی باکو

آزايي له ناو دل و دهرونيا ټرووي و ريشه داڼه کوني . کسي باوهری
بي به خواو روژی زيندوبونهوه له هيچ ناترسي چونکه نهزانی که مردن
به يک هه ناسه پاش ناگوي و هر چه ايكيش مرد له جيگابه کوه
ټه چي بر جيگابه کی خوشتر .

باوهر به روژی زيندوبونهوه آدهي زاد هيوادار ټه کا به ژبنیکی
تر که گهلی له ژينه بهر زتر و خوشتره ټه و حله هر وهک خه ربکی
به رهه م هيناني جهسته و لاشه ی ټه بي به خواردنو خوراکو پو شینی
شتي چک خه ربکی په روه رشي گيانو آرايشی ره و شتو خووشی ټه بي .
باوهر به خواو روژی دواني زور پي وبسته يو راوه ستانی
کومه لي آدهی زاد و راگرتي خوشه و يستيو بلاو کرونه وهی داد
« عدالت » . هيچ گهلی به بي ايمانو باوهر به خواو روژی دواني
پاهدار نايو نا ټه بي

فرشته عالمکي ون و په نهانی به وهک گيان وايه هر وهک ايسرو
به علمی (جلب ارواح) آشکرا بو که گيان له پاش جيا بونه وهی
له جهسته ټه ميني و که چي ناش بينری با فرشته ش شتيکی واني واته
« يعني » بين و نه بينرین .

کسي باوهری به فرشته و په ری ټه بي باوهری به سروش
« وحی » و پيغه ميه ريتي و نامه ی آسمانیش ناني ټه و حله باوهری
به روژی زيندوبونه وهش ناني که سيکيش که باوهری به زيندو
بونه و نه بو هه مو هوشو گوشيکی وه هه مو ژبريو ببر « عقل و فکر » بي

و هه مو هه زو ده سه لاتیکی خوی بهخت نه کا له ری ی عیشونوشو
رابواردنو کیف وآره زوی دنیا پیدا که هه ر نه شه سه رچاوه ی
هه مو خراپه و ده ست در یو یه ک بو سه رومال و ناموسی مه ردوم .
به لام که سی که باوه ری به زیندو بونه وه و پرسینه وه «محاسبه» ی
نه و روزه بو ایتر له و گیر «خط» هی که بوی کیشراوه ده رناچی
نه وانهی که به دهن «ظاهر» مسلماننواشی خراپ نه که ن ایمانو
باوه ره که یان نانه واوه کوتاهی «فصور» یک نه که رپی له خویانه وه به
له آبنیه که یانه وه نیه .

باوه ره به نامه ی آسمانیو پیغه مبه ران نه مه به که به فرموده
وفه و مایشی نه وان کار «عمل» بگری وله ری ی راستی نه وان لانه دری .
له پاش باسی نه م بنچینه و بناغهی ایمانو باوه ره انجاسی به ر
«نر» . که ی نه کا له کرده وه ی چاک وه له پیش هه مویانا ده سی
کرد به باسی گوره ترینیان له ده ست گرتی که سو کارو خزمو
خویشو هژارو دهسته پارچه و لی قه و ماو فرموی (و آتی المال
علی حبه ذوی القربی) مه ردوی چاکی به راستی نه و که سه به که له
پاش باوه ره به خواو روژی دواییو فرشته و نامه ی آسمانیو پیغه -
مبه ران ده ستی خزمو خویشی خوی بگری وله و پاره و دارایی به
که به ده ستیه وه به و زوری خوش نه وی به شیان بدا تا له که م
ده ستیو نه دارایی رزگار بین وه به هوی نه بونیه وه دزو حیز نه بن
(و الیتامی) و به شی هه تیوان بدا تا له به ر نه بونی خویریو سه رسه ریو

به دخو نه بن . پي و بسته له سه ر مسلمانان وهك منالی خويان ته ماشاي
هه تيو بکه نو به خويان که نو سه ر به رشتيو چاود بر يو له له پي يان بکه ن
وه پي يان بخوين تا بو باشه روژ بين به قولیکی به هيز بو کومه له که يان
(والساکين) و بهشی نهو هزارانه بدا که هر چهن هولو رهنج
ته دن شتيکي و ايان ده ست نا که وي که خويان مالو منالان پي ي
بژين و زور به تهنگيو که مو کوري را نه بو برن وله بهر آبروی خويان
تهنگيشيان لی دی داوی شت له مهردودم بکه ن (وابن السبيل) و
بهشی نهو ريوارانه بدا که له ريگا پاره يان لی نه بر يو ناگه نه وه جي ي
خويان و به غريبو پي نه وانی هر وا نه مينه وه (۱) (والسائلين)
و بهشی نهو داوا که رانه بدا که له بهر کويری با پيری با گوجی
بانه خوشی بهك ناتوانن ايشی بکه ن و نه بو نيو کم ده ستيان نه گانه
ته ندازه بهك که ناچار نه بن به داوا کردنو ده ست پان کردنه وه .

بهلام نه وانه ی که له شيان ساغو نه توانن به کار بکه وه خهريك
بن دوروست نيه هيچيان به درتقی نا نه هولو ته وه زهل نه بن و ده ست
له سوال هه ل بگرن . زور تريني سوال که راني نه سرو له وانه ن که
باخه ايان پره له پر باسکه لهری درواو (وفي الرقاب) و بهشی
له دارايی خوی بهخت بکاله ری آزادي بهنده گانا بهم رهنگه

---

(۱) نه گونجی مه بهس له مه نهو منلاننش بی که باوکو

دايکيان له بهر ده ست کورني باشتيکي تر له سه ر ريگا فری يان ته دن

بیان کریو آزادبان بکا یا پارہیان بداتی بو تہم۔ ای خوبی پی
بکر تہوہ لہ خاوتہ نہ کہ بیان .

لہ لایہک کرینہوہی بہک بہک لہ بہندہ گان تہوہندہ خیر بی تہبی
کرینہوہی کومہلی چ۔۔۔ تہمہ کہ خوا بہشیکی لہ دارانی
مسلمانان داناوہ بو آزادی بہندہ گان پیدشان تہدا کہ آینی اسلام
تا چہ اندازہ بہک آرزوی آزادیو سہر بہستی مہردوم تہ کا و دیلیو
بہندہ گیو خوار دہستی پی ناخوشہ مہ گہر لہ کانی جہنگ کردنا تہبی
لہ گہل دوژمنانی آیین کہ لہر حہلانہ شا قزانجی ہہ، وان لہوہ دابہ
تہوی بگیری بکری بہ بہندہ (واقام الصلوۃ) و نوژی ری کویکی
بہ راستی بکا تہو نوژہ کہ مہردوم تہ گیری تہوہ لہ خرابہ و رای۔
تہ کیشی بو چاکہ .

بہکی شہوروز پینج جار لہ زستی خوا دہست لہ کاروباری
خوی ہل بگری و بی دہست نوژیکی پا کوتہ مہز بشوا و لہ شویذیکی
خاوبن بہرہ و قبلہ بوہستی و پشت ہل کالہ ہہ مو شنیکو بہ دل رو
بکاتہ خوی خویو بی (اللہ اکبر) یعنی خوا لہ ہہ مو کہس گہورہ ترہ
و بہو گوفتارہ جوانانہی کہ لہ نوژا ہہ بہ دہست بکا بہ سو پاسو
ستایشو بہ گہورہ را گرتنی خواوژی بچیتہ سجدہ و ناوچہ وانی
پاکی - کہ خوشہ و بست زینی اندامیتی - بوی بنیتہ سہر زہوی
کہ تہو پیر « مہابۃ » ی تہظیمی خوی بہ - دیارہ لہم نوژا تہوہ
گہورہ بی خوا بہ رنگیکی وا جیکر تہبی لہ دل و دہرونی تہو نوژ

کوره دا که بیگیر بته وه له هه مو گرفتار و کردار و بیریکی خراب وه رایکیشی بو سهر هه مو ایشو کاریکی باش (و آتی الزکوة) وزکائی دارایی خوی بدا .

زکاة ایجگار که لکی زوره . به که میان ئەمه به که هه ژاری بی نه وای بی ده تی پی نه بو ژیته وه وه له دزیو جزبو جهرده بو ری گری نه پچر بته وه وه گالی که سیش رزگاری نه بی له چنگ ئەمانه و ئەحه سینه وه دوه میان بهم زکاة دانو دهست گرتنه سهرو مالی دهوله مهنده کان نه که ویته آسایشه وه چونکه نه گهر به در یژانی سال هه ژاره کان له نه بو نیو نه دارایی و دهست کورتیو بی نه واییدا بن وه دهوله مهنده کانیش له خوشیو رابواردنی خویا نا بن نه گونجی که لاته کان شورش « ثوره » به ریا وه دهست در یژی بکن بوسهر و مالی دهوله - مهنده کان هر وهك پارمه ها ئەمه رویداوه له اوروپا و امریکا له ناوه بدی کر بکاری کارخانه « فابریقه » کانو دهوله - مهنده کانا .

سیه میان خوشه ویستی په بدا نه بی له ناو دهوله مهنده و هه ژاره کانا که هر خوشه ویستی ناو ئەمانه شه نه بی به مایه ی به کیه تیو بهك که و تنو برابه تیو دهست گرتنو سهر که و تتی کومهل به سهر چله یویه ی ژیان .

نه گهر ئەم پارمه تیو دهست گرتنو زکاة هی که له آینی اسلاما هه به له اوروپا و امریکا بپوا به ئەمه ی که نه سهو هه به له

ناوہندی اشتراکیو دولہ مہندہ اقتصادیکہ کانا روی نہ تہدا کہو اہو
ہر بہ زکاۃ دان دہرمائی تہو دہردہ تہ کن کہ تہ سرو روز آوایی
بہ کان لہ چارہ یا سہراسیمہ ماون .

بہ لام داخی بہ جہرگم دہمیکہ دولہ مہندہ کان لہ کہ لکی
زکاتیش بی آگا ماونہوہ و تہم فہرمانہ گہورہ بہ بہ جہی ناہینن و
چاودیری ہہواران ناکن بو بہ نہ داراییو بی نہ راپی بہ شبکی زوری
مسلمانانی داگیر کردوہ .

تا ایستا باسی کردہ وہی باشی کرد لہ یارمہ تیو دہست گرتی
ہہواران انجا باسی رہ ووشتو خوی جوانمان بو تہ کا تہ فہرمویت
(والموفون بمہدم اذا ماہدوا) چاک کہ سیکہ کہ وفا بہ عہدو
بہمانی خوی بکا ہر دہمی کہ عہدیکی کرد لہ گہل خوادا
یا لہ گہل بہندہ گانی خوادا .

وفا بہ عہدو بہمان گہورہ ترین تہت وجوان ترین خوبہ کہ
کہ خوا دا بناوہ بو نظامی آوہ دانو گوزہ رانو راواردنی کومہل .
شکاندنی عہد لہو گوناہانہ بہ کہ نظامی کومہل تہروخینی و آوہ دانی
ناہیلی . ہر گہلی وفا بہ عہد نہ کرد و امانتو راستی لہ
تاوا نہما اہتر اعتماد و باورہ لہ ناویانا نامینی و کہ سیان باورہ بہ
کہ سیان ناکن تہو حہ لہ ایشو کاریان رائہ ویستی و زوبہزو لہ ناوہ چن
لہ بہر تہمہ تہ سرو گہلانی خوا پیداو سہر و مالی خویان داہنن
بہ لام بہ لینی کہ بیدہن یا عہدی کہ بکن نای شکینن مہ گہر شتی
کہ دخلی بہ سہر سیاستوہ ہہ بی .

ہد کردن گہلی جوہی جہیہ بہ گہمیان سپاردہ و امانتہ :

یہ کی کہ بہ امانت شتیکی لا داترا ہەر وهك عهدی له گه لا کرابی وایه که نه بی زور چاک آگاداری نه وشته بکا وله کاتی خوابا بیداته وه به خاوه نی . که و ابو نه بی وفا به م عهدی خریه بکا و نه یشکینی وه خیانت له امانته که نه کا .

دوه میان پیشه و وظیفه ی حکومتی به : یہ کی که وظیفه یہ کی درایی و قبولی کرد هەر وهك عهدی کرد بی له گه ل حکومتو کومه له کایا وایه که نه وظیفه یہ زور چاک به جی بینی وه به هه مو هیز و دهسه لاتیکیه وه خدمتیاں بکا و خیانتیاں لی نه کا .

یہ میان گرفتوگوی ناو کومه له : یہ کی که له کورو مجلسیکا قسه یہ کی نه بی کرد هەر وهك عهدی کردی له گه ل دانیشته وه کانا که نه وقسه یہ نه به نه دهره وه وایه چونکه نه گهر لی یان دنیا نه بوايه و بی یانا رانه په رموايه نه وقسه یہی له لا نه نه کردن هەر گه به امینی زانیون وقسه که ی له لا کردون نابی نه یان نه وه قسه یہ به نه دهره وه و بو یہ کی تری بگیری نه وه .
www.zheem.org

چواره میان راویژ و مشورته : یہ کی که هات پرسیده و راویژیکی پی کردی وه به دل سوزی زانیت هەر وهك په یانی له گه لا به ستبیت وایه که هەر چی باش بی پی بلیت که و ابو نابی هیچی لی بشاریته وه وری لی ون بکه به لکو نه بی هەر چی بو خوتی به باش بزانی به و که سه شی بلیت (والصابرین فی البأساء) وه خوی رابگری له به رباری هه ژار بو که ساسیو بی ده ستبو نه بونی روزگسار (والضرراء) وه له بهر باری نه خوشیو مردو مردنوزر روزیان لی که وتا (وحب البأس) وه له کاتی جهنگ

کردن له گهل دوژمنانی آیینو نیشتماندا .

خو راگرتن له هه مو ناخوشیو تهنگانه یه کا زور باشه نهخوازه له م سه کاته دا که باسی فهرمو هه رکه سی بتوانی خوی رابگری له م تهنگانانهدا ایتر له هه مو ناخوشبو تهنگانه یه کی ترا زور به آسانی خوی بو رائه گیری . مسلمانانی پیشو له سایه ی ئه م آموژگار بو آیاتی قرآنیه وه که وره ترین امتیکی جهنگ آوه ری حربی بون له جهاننا به لام داخه کم له بهر دور که وتنه وه یان له معنای قرآن اسرو بون به جزئی جزان (اولئك الذين صدقوا) ئه و که سانه ی که باوه ریان هه یه به خوا و روژی زندو بو نه وه ، فرشته و ، نامه ی آسمانیو ، پیغمبه به ران وه مالی خوشه ویستی خویان بهخت ئه که ب له ری که سوکاری هه ژارو ، هه تپوی بی باو کو ، هه ژاری بی نه وا ، دپیواری لی قه و ماوی بی پاره و سوال که ری دهسته پاچه و ی آزادی بهنده گانا . ونویژی ری که و پیک ئه که ن و زکاتی داران ئه ده نو عهد و په پمانی خویان به جسی دینن وه خویان را ئه گرن له بهر باری هه ژاریو پلاری روزگارو جهنگ کردن له گهل دوژمنانان ئه مانه راست اکهن که ئه لین مسلمانین نه که ئه وانه ی که وانین . یعنی مسلمانانی به راستی ئه بی ام ره ووشته جوانانه ی هه مو تیابی ئه که رتاقه یه کیکی له مانه تیا نه بو مسلمانانی به راستی نه واونیه (واولئک هم المتقون) وه هه ر ئه مانن که له سایه ی ئه م ره ووشته وخوانه وه به راستی خویان ئه پاریزن له هه مو گوفتار و کردار و بیریکی خراب .

دیوانی که لاو پټر

بره - روپوشی

گویم له نالینې کچې بو دویڼې نهی لاوانه وه
وا به تأثیر و به سوز نه بوت دلی نه توانه وه
دهنگ و رهنگی وا نه بیسراوه و نه بیسراوه له کهس
کونه قهماغه ی برینی ناو دلی نه کولانه وه
نه بوت نه م روپوشه تنیا روی نه پوشیون و به سا
رو به روی خومان حقوقی ناینه ناو نسیانوه
قت نه بو روژی به سهز به شتی ثقی داوا بکین
بو به شی خومان بچینه ساحه و مه پدانه وه
اول و آخر خه تاي نه م رو ره شه ی روپوشه بو
بو به مانمان نه چینه کومه لی پیاوانه وه
دایگرن توخوا فری دهن بیخه نه ته نوره وه
حیغه روژی رو نه نینه ناو شهوی ده بجوره وه

• • •

ظلمی نه م مله ونه بو حکمی مساواتی نه هیشت
جذبی ایه ی خسته حالیکې له پیاو پارانه وه

بو بهشی ابعه کهن بو وا له دنیا و آخرت ؟
لیره رهش له ولا سپی پیری به بالاماله وه
دایگرن بیگرنه ناو خوتان و دهورهی لی بدهن
به لکو بی بینم به چاوی خوم به روح کیشانه وه
حهز ته کههی پرسه له پیران وله پیشینانی خوت
کی به چاهی دیوه به روی خانونی کوردستانه وه
کهی به چه بوته سبب بو هفتی جنسی لطیف ؟
کافری دل تیره ده خلی کوا به سهرا ایمانه وه
دایگرن توخوا فری دهن بیخه نه ته نوره وه
حه یفه روزی پاک ته نینه ناو شهوی ده بچوره وه

کومه لی بگرن له ده وری اوداعی لی بکن
ناوی با بیباته ناو لاناوی ته م ژینانه وه
بیخه نه تابوته وه بینین به شانی عزمه وه
بیبه نه ته و ده شته بینیزون به دم سه برانه وه
مجلسیکی ماته می بودابنین و یهک به یهک
وه رنه تعزی کههی به دنگوشی به روی خندانه وه
ته م سکالایه به فکرو شعری (نوری) تی مه گهن
ته و کچه ده نگ خوشه یه ته بلی به دم گریانه وه
دایگرن توخوا فری دهن بیخه نه ته نوره وه
حه یفه روزی رو ته نینه ناو شهوی ده بچوره وه
۱-۴-۹۴۱ سلجانی
(م . نوری)

کورانی بو (سټی)

له بیرت نه رحم !

له گوژارا له سرچاوهی بهارا
له چیمه نندا له بن سایه ی چنارا
له گولشه نندا له گهل ناله ی هوزارا
« فهراموشم نه کدی من گیره وهی نوم »

له سر جیگا له گهل سوزه ی به یانا
له وهختی کردنه وهی زاری گولانا
له گهل آوازی دلگیری نه یانا
« فهراموشم نه کدی من گیره وهی نوم »

به ایواره ، له ناو به زمی نیگارن
له مهستیدا له گهل باده گوساران
به شهو ، سانی پهریشانی هوزاران
« فهراموشم نه کدی من گیره وهی نوم »

له بهر پرشنگی زبونی « کچی شهو »
له گهل نالینی قورمری و قاسپه ی کو
له وهختیکدا که چاوانت چوه خه
« فهراموشم نه کدی من گیره وهی نوم »

له پایزدا له گهل مسهرگی گولانا
له مونی روی گهش و پهستی دلانا
له با رهشدا له تهك له رزهی چلانا
« فهراموشم نه کهی من گیره وهی نوم ،

له خوشیدا له گهل خهندهی دهمانا
له بهزم ورهزم و کهینی گوی چهمانا
له شادیدا له خهوتویی زهمانا
« فهراموشم نه کهی من گیره وهی نوم ،

له گریانا له گهل فرمیسکی چاوا
له هاوارا له تهك ده نگی سواوا
له شیوه ندا له گهل جهرگی براوا
« فهراموشم نه کهی من گیره وهی نوم ،

له لاویدا له سهه تافی جوانی
که گه ردون زانه ، گیانه ، خوت شوانی ..
که وهختی لی ئهدهی لافی جوانی
(فهراموشم نه کهی من گیره وهی نوم)

(له یادکاری لاوانه وه) ۹۳۳/۳/۱۰ (ر...)

دیچه نیکی به هار

ئهملا بهك به له ، نهولا بهك به له ، هه وری رهنگاوره نك
له زاوه راستا به دم افهوه روژی شوخوشه نك

سهوزه گيا پاراو ۽ گول و گولاله مهستی رهنگو بو .
درهخت نازه شين ، سراق رازاوهي گول ، گهلا ، چرو .
سهرتاواي چيمهن ، دهرتهدا چين چين مرواري اونگ
چشني تاراي بوك نه دره وشيتهره ، لي نهنگي پرشنك
نهسيبي بون شوش ، كزه باي فينك ، وهك نهواي الهام
سهماي جواني بهري طبيعت دينيته نهنجام ا

قاسيه قاسي گهو ، نغمه ي چوله كه و بلالي دهنگ خوش .
بيالهي نشه خن به گياني بهردش نهكا نوش ا
وهك بگري به كول دنياي سهر گهري قاقاي پيكه نين
له ههوه عاسي فرميسكي گاني گهري ههلقواين ..

* بنگهي زين *

مهلي سهر بنچك پهلوپور رهنگين ، خومن ههلو نيم ،
لبم مهفرن جوت جوت ، مهترسن آخر ، پيتان بليم چيم
منيش وهك ابوه ، لهم دنيا گهوره گهردبكم بچوك ،
حنق ناشتوانم بفرم ، بخوينم : به بل به ده نوك ...
بهلام وهك ابوه لهدلا نهگرريت مهيلي سهر بهستي .
نهمهش آيينم وهك آينتانه . ههرده بهرستي ا ..

(گوران)

ساقینامه

ساقی فدایم

دل پهسته هسته ساقی فدایم
شیرانی له نجه و بهژن و بالانم
شیرایی با بی بو دله‌ی مایم
ره و نه‌قی شوقی با به حیایم

***

شیرایی وایی عوسری روحی بی
سه‌قا به‌خش دل، نه‌شهی روحی بی
کون و مصفا لایبوری خیفایم
به‌زم و رابته‌ی یارانگی وه‌فایم
شیراییکی وای به‌ته‌نیا جای
ته‌کامل بکا‌خای نه‌ظای
قه‌دهم په‌یایه‌ی پرکه‌ی ایواولیو
بینه و مه‌قرسه‌ی له‌تانه و جنیو

***

ساقی فرسه‌ته

ده‌خیل مه‌ورسه‌ته ساقی فرسه‌ته

— ۵۸ —

وهخني خواردنهوه و كهيف و عوشره ته

گوینده ساتوش روژي هيمه ته

دل زور گبرودهی ده نك و نهغه ته

توخوا (لاوی) دل بوی لهت له ته

***

به نالي نهی ونهغهي نه رخنون

به نه شهی مهی وشه رابی گولگون

با له دل ده ركه بن جهخاري گهردون

آسوده ساتی دل بی مه منون

***

ساقی اوبالی منت به نه ستو

دنیا به وه سیهت نه کام له لای تو

که مردم ته نیا هر به مهی بشو

بوم نه کن شین و گریان و رو رو

***

له جی یاسین و تلقین و شینم

بین کورری بگرن له ژور سه رینم

به به زم و ره زم و به آوازی خوش

ایسک و یروسکم ۱۰۴۵ وی بیته جوش

ف . بیکه س

کورہ یا کچ ؟

له گوڤاری « المللال » ۰۰۰

له سهره نای په دابونی مدنیتته وه انسان ههول ته دا که بزانی منال له زگی دایکيا کچه یا کور ، ههروه ها زانا و دوکتوره کاب پیر له وه ده که نه وه که چوڼ انسان بتوانی به هه وه سی خوی کوری بی یا کچ « ایپو قراط » ده لیت ته گهر باوک له دایک به هیزر و لهش ساغتر بی ته وا مناله کی کور ده بی انجا ته گهر به یک بیهوی کوری بی پیویسته ژنیکی لاواز به بی ، و ته گهر بیهوی کچی بی ژنیکی قهلهوی تیکسمر او به بی .

که لیک خه رافات له م باه نه وه له ناو افوامدا هه به :-
له « تیروول » پیاو خوینی که رویشک له لهشی خوبه وه هه ل ده سوی بر نه وهی کوری بی و ته گهر بیهوی کچی بی بهرونی قازی می لهشی دهه نوی .

له « صربستان » سکرر قاپیک له دراوسیه که ی ده دزی یا آوی پی ده خوانه وه و یا خوی پی ده شوا بر نه وه ژنی خاوم قابه که دوا منالی چی بوبی نه میلهش نه وهی بی .

بهلام له دوا ییدا زانا کان زور به بیان لی کردونه وه ، ماموستایکی المانی که ناوی « اوتتر برجر » ه له وتار بیکیدا که له

۱۹۳۰ دا بلاوی کردوتوه دملیت :- له پاش تاقی ~~کردنه~~ وه به کی زور ا ژنیکی سپکر نه گهر به آوی قلیه (فلووی) خوی بشوا کورری دهی ، نه م دو کتوره توانی له ۷۴ حالدا اثباتی نه م قسه بهی بکا ، به لام عالمه کان باوه رریکی نه اوایان به مه نه کرد و نه گه بشتنه انجامیکی نه او .

نجر بهی هره مهم لهم بابه نه وه له لایهن دو برای دو کتوره وه (هارولد گوردن و کراون تایلر) ناو له خسه سته خانی (سانت جورج) له لندهن کراوه . نه و اعلانی ~~که~~ نه م دو برابه کردیان له نه یولی ۱۹۳۴ دا که واری به کیان دوزپوه نه وه که . هوی نه وه وه ژنی سپکر به آرمزوی . خوی نه توانی ههست به نیری یا می نی منالاکه ی زگی بکات ، کاریکی زوری کرده سهر دکتوره کان .

نه م دو دکتوره له وتاره گه یاندا که وا له گوفاری به زیشکی ذی لانست) ی انگلیزیدا بلاویان کردوتوه نه لین :
زا تراوه که تووی اینسان دو به شه به کیکیان نیشانه ی نیری ، نه و نیریان هی میینه به و به نجر بهی علی زور که له نه لمانیادا کراوه دهر خراوه که به شی نیرینه ی توو به موادی (فلووی) و به شی میینه ی به موادی ترشی به هبز نه پی . نه مه نه و بنچینه به به که ا به نه مانه وی نثار به گمانی له سهر بنیات بنین و نجر به کلمانی له سهر بکه ین له گهل نه وه بشدا که له هزاران حالدا سهر که وتوین و له

۲۸۰: ی تجربہ کاغذان بہ دل برہ دہسان ناتوانین بہ تاکید بلین گہشتوبنہتہ انجامیکی نہواو .

لہ بہ کی لہم دو دکتورہ نہپرسی : آیا دکتور نہتوانی بہ
ژنی زگہر ہلی زگہ کی کورہ یا کیچ ؟ « دکتور نہلی : ناہیشتاوہختی
نہم وہرامہ نہہاتوبہ بہلام بروام وابہ کہ لہ وہرام دانہوہیدا نہوہندہ
دو انہ کہون . ایہہ نہو نصیحتہی ہی دایک ویاوکان کردوہ
نہ گہرہباش بہبرہویان کردیت بی گومان گہ بیونہ نتیجہ بہ کی باش اہتر
نازانین خہوی انسان لہم بابہتوہ بہ نہواوی دیتہ دی یانہ ؟!

کرواٹ

www.teen.org

کرواٹہ کان قہومیکن لہ سلائی خوارو لہ روزاواہی-ژوروی
یوگرسلاؤدا دانیشتون ژمارہیان (۴) ملیون نہبی زمانیان وک ہی
سربہ کانہ بہلام نہمان نہلفبای رومانی بہ کاردین و لہ مذہبیشدا لہ
وان جوین چونکہ سرب اورتودوکس و کرواٹہ کان کاٹوایکن .
کرواٹیا چہندسہد سال لہژر دہستی آوستریایی وہونگاریہ کانا
بوہ ہدروا لہ ناو خویاندا جورہ ابدارہ بہ کی تاپہنی بان داونہتی
بہ ہوی زور مانہوہبانہوہ لہ ژر دہستی آوسترپادا ، لہ گہلی روہوہ
نہمان لہ سربہ کان پیشکہ وتوتون .

له سالی ۱۹۱۸ دا خزانه دوهولنه یوگوسلافي تازه دروست کراوه وه . خویان له پدشه وه هم نیکه لی به بان پی خوش بو بهلام که دی بان سربه کان خه ریکن قوتیان دهن کوردبانه ههرا ، اوردوی صرب کرواتیای داگیر کرد و ژاندرمه و ماموری خویان تیا دانا کرواته کان بهمه چاوزسین نه بون له ژبر سهر کرده نی (رادش Raditch) دا که وخته داوا کردنی ایداره به کی نایبه نی له سنوری یوگوسلافا دا له ۱۹۲۸ دا له پارلمانی یوگوسلافا (رادش) بان کوشت و ابر کرواتیا وه کو وحده به کی اداری ناوی نه ما پارچه پارچه کرا هندی شوبنی خرابه سهر شوبنی یوگوسلافا کان دکتور ماچیک که جی نشینی رادش بو پارته کی دورست کرد ورینگه ی پدشروه وه که ی خوی بهرنه دا تا حکومه نی یوگوسلافي ناچار کرد له سهره نای هم شهردا ایداره به کی نایبه نی بدا به کرواتیا و شاری (زاگروب) بان کرده پایتهخت و دکتور ماچیک کرا به و کبی رئیس و وزارت همه زوری له ترسی نه وه بو که ری له نه مان بهرنه وه تانه توانی نا رهزانی نه مان بکا به به هانه و بوله ناوردنی یوگوسلاف به کاری بهینی تا یوگوسلاف بی نهرهف بو کرواتیه کان بی ده ننگ بون بهلام که چوه شهروه دیسان نه مان توانی به کاریان بهینی بو زور له پهلو یو خستی یوگوسلاف . هر زو حکومه تیکه بو دروست کردن وله ۱۹ مایس دا ایتالیاش پی له دوهولنه کرواتیای (۷) ملیون که سی نا وه کی له پرانسه کان ایتالیا بو به مه ایکی کرواتیا پایتهخته که شی شاری (زاگروب) و رئیس و مزاری (مسیو بافیلیچ) .

ټولنيزه پوهنه

فهرقيکي گوره هغه له بهني ټولنيزه که به کورنۍ له دايک دهن وه ټولنيزه له ژيانيانا کورنۍ دهن چونکه به کميان هېچ له خوي به کم و کورنۍ نازانۍ به لام دوه ميان به شوکاوه هغه هميشه خلاق له خوي به زياتر ټولنيزه چونکه حاسه به کي له وان کم تره . يادۍ بېستي دهنگۍ خوش و ناخوش ده کا که له پيش کورنۍ بوندا بېستوبه . هغه و کورنۍ که چاوي به جولاندهنوي لوي که سيک ده کورنۍ به لوي بزاني چي ده لیت .

که ليک مه کنه بو دهرسخانه له ولاناندا بو کورنۍ کراوه ته وه بو ټولنيزه فېر بکړن ليو که جولاندهنۍ چه مانابهک ته دات بڼي بتوان له جياتي حاسه يېستن چاوه به کار بهين « ادوارد نيشي » هره گوره مدرسه کورنۍ له امريکا دا کرده ته وه . هم پياوه به منالي گوي کورنۍ بو ، زوري ههول دا که گوي چاک بکانه وه به لام بې سود بو . له ۱۸۹۱ دا که ۱۴ سال بو وېستي خوي بکوژي به لام وازۍ له خو کوستن هينا . که ليک تي کوشا بو کم کردنه وه و پارمه تي گوي گرانان . له ياش ټولنيزه خوي تفصیلي جامه ي نه او کرد چو بو نيويورک له وي فېرې خویندنۍ ليو جولاندهنۍ بو له پاشا مه کته يکي دانا بو فېر بکړدنۍ منلاني

ڪهر و گوی گرانان له سهر ريگه به کی ڪورت و آسان زوري
پي نه چو به هزاران قوتايان هاتنه ٿو مه ڪته به وه . نيتشي مناله
دهوله ٿو ڪانه کاني وائي ڪرد که مصرفي مناله فقيره کان بدن له وساوه
تا ايسٽا که بيسٽو پينج ساله ٿم مه ڪته به ڪراوه ته وه به هزاران
منالائي له نه بوني حاسه و بيسٽن رزگار ڪردوه وه گه ايڪ ٿقي لي
بوه ته وه له ناو شاراني امريڪا ڏانهن ههروهه ها ڪومه ليڪ له نيويورڪ
به ناوي د ڪومه لي گوي گرانان « هوه پيڪ هات که هه وه
اندامه کاني (جگه له نه هيني پينه کان) ڪهر و گوی گران بون
لهو ڪومه لدا دهنگي به رز ناپيهي وه يا ڪه سيڪ ناپيني ڪه
بوريه به کي ده ٽڪ گه وره ڪردن به ڪار بهيني . ڪه سيڪ ناپيني
که داوا له قسه ڪه ره ڪهي بڪات بون تڪرار ڪردنه وهي قسه ڪهي
چونکه هه ريه ڪيڪ له وانه زور باش ٿه جولاندنه وهي ليوني ٿه گات
هه ڪه ليو جولايه وه ده زانئڪ ڇه نطميڪ ديته دهري .

ٿم ڪومه له هاوار ده به نه بهر امريڪايه کان که پاريزگاري
حاسه ي بيسٽي منالائي مه ڪته ب ڪريت چونکه له امريڪا ڏانهن
سه مليون قوتايي هه ٿه گهر ده رمان و علاجيان نه ڪريت به ره وه
ڪهر بون ده چن . له پشه وه ادارهي مه ڪته به کان گوی يان
نه دايا ٿمه انجا ٿم ڪومه له اثباني ڪرد که هه قوتايه کی گوي
گران دو سه سال له هه اورري بڪاتي دوا ده ڪه ويت چونکه
به قهر گوي ڏاريڪ گوي له شهر جو مناقشه ي ممله ڪانه

ناپيت كه بهم هوپهوه ادارهي مه كتهب بر هر فوتاييهك نزيكي
٣٠ ليره مصرف زيارت كهات لهر نهوه نه گهر ادارهي
مه كتهبه كان چهند هزار ليره يهك بو نداوي فوتاييه گوي گرانه-
كان صرف بكن به هزاران ليره يان بو نه گهر يتهوه
انجا ادارهي مه كتهب افتاع بو . اه ١٩٣٢ دا دهستي كرد به
تافي كردنهوهي هيزي گوي گرئن له مليونيك فوتايي كچ و كوردا
دهر كهوت كه ههشتا هزار فوتايي گوي يان زور گرانه له مه
ده هزار يان زردن بو نداوي وه نو هزار يان خستنه مه كتهبي
كه رانهوه بو فير بوني خويندن و خويندنهوهي ليو جولان .

ريگهي ليو جولاندنهوهش نهوه به: - معلم بي نهوهي دهنگي
دهر بهيني بو كله بهك ليو ده جوليني وه چهند جاريك تکراري
ده كاتهوه وه فوتاييه كانش سهر يي ده مي ده كهف تا دپته
بهريان انجا معلم دهست نه كا به تافي كردنهوهي فوتاييه كان له
سهر كلتيك كه له هينه كان خوي بچيت وهك : دار ، داو ، باو
بان ، سال ، شال ، لال .. وه اه پاش نهوه يهك دو جار معلم دهنگي
دهر بهيني ، بو يان نه خويندنهوه انجا نه وانيش به دهنگي بهرز
نه ي لينه ره . معلم له سهره تادا كلاني وه ها دپني كه زور سه ره
كاني ليو جولاندنهوهي تيدا ييت .

تهنها هم ريگه به بهس نيه بو فير كردني منالي كه رر چونكه
٥٥ : كلمات ليو ي بو ناجولينه وه هر له ناو دهوهوه و يا له

ته نيشتی دمه وه دپته دهري بهلام ته گهر قوتاپيه کان زور قسه -
فيربون که ليو جولانده وه وي زوري تيدا بيت ده توانن اه سر
سياتی ته م قسانه ته وانتریش فير بين .

ته م مه کنه بانه ته نها بو فير کردني کهر و گوی گرانان
نيه به شکو ایشيشيان بو ته دوزنه وه يني ایشی وه ها که گوي گران
مانع نه بيت . ده که وتوه که ته م چه شنه که سانه باشترن له خه اقی
گوي دار لهو ايشانه دا که وا بير کردنه وه و بي ده نگي ده و بت
وهک : فرماني نوسين و ثماردن و چاپ کردن .

زور کهس له ايشه کاني اندا سر نه ده که وتن ته گهر
نه ختی گويان قورس نه بوايه . ده لين ته و که سانه که چاکه له گهل
که درر وه يا گوي گرانان ده که ت وه يا ده يان خسه نه سر
ايش زور که اکیان لی وه رده گرن چونکه ته م گوي گرانانه زور به
راستي وه راستگوي ايشيان بو ده که ت . گوي گران چهز له
دريژ کردنه وه وي قسه ناکات ، وهخت به فيرو نادات ، به دريوانی
وهخت بي ده ننگ وه همیشه سهري به سهري ایشي خويدا شور کردنه وه .
گوي گران مجبوره به چاوه کاني وظیفه سي گوي وه چاوي
بيبي که ته مه واي لی ده کات زور له شت ورد بيته وه وه
اهمیت بداته فرماني .

اه (الهلال) وه

که نهوت و خه لوز برابره وه !

لهم سردهمی ما کینه بهدا نهوت و خه لوز ترخیسکی تابلیت
زوریان هه به بو پیشکوتن بو به کز بونی خیرای ریوو و نهونی ژبرزه مین
ترسیکی گه وره به له ری ی شارستانیته دا له بهر نه مه زانابان
هه له ایسته وه خه ریکی چار بو دوزینه وه بن .

وه کو دانراوه ، به راویژ ، سونه مه نی نهونی دنیا به شی تا
۵۰ سالی تر تهکا ، هه ره وه هه خه لوزیش انجا به شی
سه دسالی تر بکات به نیازی دوزینه وه ی سونه مه نیکی تر که له برتی
نهوت و ریژو به کار به نیتریت گه لی نه چرو به ی گه وره گه وره کراوه
و نزیکی (۲۰۰) مایون پاوه ن دانراوه له نه مه ریکا که لهم ری بهدا
سه رف بکریت .

میستر هانی فورد که خاوه نی فابریقه کانی اوتوموبیلی (فورد) ی
به ناوبانگه به کیکه له یار به ده ره هه ره به کار بو به پر وشه کانی نه م
هه وه ، له شاری (دیترویت) لابرانوری (جی تاقی کردنه وه به کی)
گه وره ی لای به کی له فابریقه ی اوتوموبیله کانی وه هه کردنه وه بو
نه م نیازه .

به شیکی زوری نه م هه وه بو نه وه نه دریت که شنیه کی

وا بدوزرتیه-هوه جی ی نهوت (Petrol) بگربت و له م ری بهدا
ههنگاوی گهوره گهوره هاویژراوه . نهوکیما گهوانهی له گهل
نهم نیشه خه ربکن بیان ده رکونوه که نووی لوبیا (Soya Beam)
نهی بی به سه رچاوه به کی زور بابه خدار بو سونه مه نی دواروژ چونکه
نه توار ی ماده به کی شلی وای لی ده ربه پیریت که بو ما کینه
هه سوراندن جی ی په نرول بگربت .

میستهر چارلس که خاوه نی کارخانه ی اونمو بیلی (جه نه رال
مونورس) ه نه ویش لابر اتوری به کی داناوه بو نهم چه شنه تا قی کردنه وانه
به لام نهم که لی پرسی نیازی چیت هه به ؟ نه لی : نه مه وی بزانه
چون گیا سهوز نه بی ه-ه نه وه نده و بهس . ه رنگه زور کس
نهم وه رانه زور له باسی به دوی سونه مه نیکی ترا گه ران به دور
بزانه که چی وانی ه ، چونکه نه گه ر نوانرا نه مه بدوزرتیه وه هکه
گیا بوچ و چون سهوز نه بیت نه وسا وه رای نه و پر سیاره چند سه د
سالی به نه در بته وه که زانایان سه ریان لی سورما بو که وا نباتات
چون هه تاو نه بیت و چون له خویا نه ی هیلپته وه (عه ماری
نه کات)

و نه وسا گهوره ترین سه رچاوه نه دوزرتیه وه که نه ویش (خوره)

(له انگلیزیه وه)

گهلی بانی ایران

(هنری فیلد)

ره‌نگه به نه‌واوی اثبات بونی که ایران ولایتیکه انسان له زور کونه‌وه تیاژباوه و له‌ویوه کوچی کردوه؛ له ناوه‌راستو به‌ری ده‌وری به‌ردا زوربه‌نی دره‌ختو حیوانانی ایران بونه مابه‌ی ژینی انسان (نه‌لسورس ها‌ننگتون) هلی له ناوه‌راستی ده‌وری سه‌هولدا خواروی ایران نه‌وه‌نده تهررو گهرمو به به‌رکت بوه که انسان زور به آسوده‌ی تیا هلی کردوه، تیا زور بوه ولی به‌وه بلا بوته‌وه ... (فاقیلوف) خواروی روزآوای آسیای به‌ی لهو پینچ ناوچانه داناوه که زور به‌ناوبانگن به‌کشتو کال له روی زه‌منیدا .

نی‌بینی هه‌ننگتون و فاقیلوف راستی نظریه‌کی من‌پیشان هدا ، که له پاش گه‌لی پیوانو و وردبونه‌وه له کاله سه‌رو لونی چهند که‌سانی له عراقو ایراندا بوم دروست بوه :

له پاش پینچ سال گهرانو نی‌بینی و پیوانی سه‌ری چهند کومه‌لی له ایرانی ایستاکه نظریه‌کم ده‌رحقی به گه‌لی سپی بو پیدابوه ، که به‌شیکي شو گه‌له ناو نه‌بم به گه‌لی بانی ایران. نه‌مانه سه‌ریان درېژواکه ، لوتیان چه‌ماوه و زور اهمیتبان هه‌به . نه‌گهر بی له‌وه بنین که لوت چه‌ماوبه‌نی زوری هه‌به به‌سه‌ر لوت راستیدا

که وانه نیکه‌لی گه‌لی ایران دسلله بو توره که ولانی ایران
سه‌رچاوه‌ی کوچی گه‌لی لوت چه‌ماوه و سه‌ردیزولکه‌به ... زور
احتماله گه‌لی هره کونی ایران که هیشتا ربوشوینیان نه‌دوزراوته‌وه
له‌مانه بوین .

ایران که وتونه ناوه‌راستی (چین ، ژاپون ، جاوه ، خواروی
نه‌فریقا و انگلترا) و له ایراندا آثاری هره کونتری انسان
دوزراوته‌وه ؛ بیجگه له گوی دهریای خوارو و ژوروی ،
ایران بانیکه که هرچوارده‌وری به چپای بلندبلند گیراوه ، له
نیوه که منر آوه‌ریژی نه‌چبته دهره‌وه ، ماوه‌گی هه‌مو له ناو
بانه که‌دا گوم دروست نه‌کات و سه‌ زوری نه‌بیت به زونگاو
و دهشتی سویره کات چولی نه‌م بانه له سه‌د میله‌وه هه‌تا دو سه‌د
میل پانی وه‌ه‌تا هه‌شت سه‌د میل دریزه ، ناویان دهشتی کافیر
ولوته .

هه‌تا ایستا هیچ دهرحق آوه‌هوای ایران له دوری
پیش تاریخدا نه‌زانراوه . به‌لام بومان دهرکه‌وتزه که له دوری
تاریخدا زورگورراوه . بهشی زوری به‌ته‌واوی وشک بوه ، وایستا
چولیکی بیبانه .

نه‌گهر ته‌ماشای خه‌ر بته‌به‌کی آوه‌هوای زه‌مین بکین نه‌بینین
له ربع الخالی نفودوه هه‌تا وه‌کافیر ولوت چوله ؛ ساری
بلوچستان ، قره‌قوم ، قیزل قوم ، قلامفان ، غوبی یعنی له

ناوهراستی آسیاوه هه ناگویی ده‌ریای ناوهراست که نو هزار میله له شەش هزار ساله‌وه دهستی کردوه به وشک بونه‌وه، که وهستی خوی هموی دارستان بوه .

دارستانی ایران بیجگه له وشک بونه‌وش زوری له شه‌رو شوردا له ناوچوه . آثاری انسانی کون له ایراندا زورکمه ، نه‌گهرچی چەند بناغه و به‌ردی تاشر او دوزراوه‌ته‌وه که له ده‌وری به‌ردا به‌کار هینراوه . مستر براون که ج‌بولوجستی شرکاتی نه‌ونی انگلیزییه له روژه‌ه‌لاتی شیراز بیست میل له گویی نیرزه‌وه دور، له به‌رزی هه‌شت هزار پی که ایستا ده‌شته تا کو ته‌را دره‌خت و ناو به‌ناو کاریزی گه‌وره گه‌وره‌ی تیدایه هیندی به‌ردی لی دوزیوه‌ته‌وه نه‌م ناوچیه ریگهی تیدایه بو چونه ده‌روه بیجگه له ریگای شیراز .

له اغستوس ۱۹۳۸ دا چوینه‌زگویی ده‌ریاچه‌ی (ماهارلو) که ایستا هموی خوییه دریزی هه‌شت میل و بانی سه میله ، براون لیره‌دا چەند به‌ردیکی دوزیه‌وه ، و نه‌لی نه‌م گومه هزار سال له مه‌ویش له‌پر اوه‌که‌ی دا‌کو‌توه . هه‌ر له‌م نزیکانه دو شه‌شکه‌وئمان دوزیه‌وه به‌کی چوار مه‌ترونیو به‌رزن . دیواره‌کانی له‌به‌ر دو‌ک‌ل ره‌ش‌بون . نه‌گهرچی زور ایسقانی تازه‌ی تیدایو بلام چەند به‌ردیکی زور کونمان دوزیه‌وه ، هه‌مویان له‌و به‌ردانه نه‌چن که دکتور (دورولی گارود) له شه‌شکه‌وتیک له کوردستانی خوارودا دوزیوه‌ته‌وه . له‌مه‌وه ومان بو ده‌ره‌که‌وی که کوچ به‌ره‌وخوار و له سنوری روژ‌آوای ایرانه‌وه بوه ، له‌پاشانا به‌ره‌و

ثور بوئو گورجه کانی - لیمانی ، رهواندوز ، امادیه ، هقره و زاخو بوه لهم جیگایانه هموی لهسالی (۱۹۳۴) دا چهکی دهوری بهردم تیا دوزیونهوه

لهپاش کوششی جیولوجی و آرکیولوجی (متحنی دهشتی ژوروی عربستان) و کوکردنهوهی چند معلوماتیک نهمم اقتراح کردوه وایستا به نهوای اثبات کراوه :

شهمش هموت هزارسال لهمهوپیش هوای ژوروی عربستان نهوواگورراوه بوته سببی وشک بوئوهوهی زی بهکان له تهوژی بارانی بهارا نهبی آویان تیا نهماوه له بهرتهوه نشتمانی نهم ناوه بهناچاری له دوایی دهوری بهردا کوچیان کردوه چونه گوی روباره کانی میسوپوتامیا و نیل . له سههههتای دهوری تاریخیهوه له ایرند نشتمانی انادول ، قفقاس ، تورکستان ، روژآوای هندستان تیکهلی یان دهست پی کردوه . دکتور و لتون گورگانت (ی جامعهی شیکاگو هبندی پارچهی کاسه سههههری له روژآوای ایراندا دوزیوهتهوه ، می (۲۵۰۰ - ۳۰۰۰) سال پیش میلادن . به کیکیان تپهی گهلی دهریای ناوه راسته نهو بتریان تپهی نوردیکه چهن جوریکی تریش دوزراونهوه که تپهی (آلپ ، آسیا و آلپ ، آوسترالیا و نیگرو) ن

لهپاش نهندازهی کلههی سهه هزار کسمی له عراقدا بهناوای مهیری متحنی نهراوی علم اجناس له روژآوای نزدیکدا امتیازم له حکومتی ایران وهرگرت ههه له (۲۹۹) کس انذارهی (۱۱) کس و نهماشای سههههری (۲۹) کسم کرد ، لهجوله کوی اصفهان ،

لادی به کانی به زدی کشت و کناروی ، خیله کانی چپای پشت
کیوی لورستان ، چند کس له مغان .

له سالی (۱۹۳۶-۱۹۳۷) دا له گهل دکتور (ای ، نهی
هوونوت) له هاروارد سناتستیکم ته واو کرد . وتشکلانی گهلی
دهریای سپی ناوه راستان بو دهر گوت ، نه گهرچی کلهلی ریکو
خنجیله و ناقولا و نه کامیشی تیدابه وهک کلهلی قوقز ولوت
راست و بچوک ، یان راست و کون گه وره ، یان نیی سیدونوردیک
که سهر دریز و ده موچاوپان ولوت چ-ه ماهه ، مل چوار گوشه ، که
ته مانه هیندبکیان له نشتمانی خوارو و ژوروی آروپا نه کن .

تهوانه ی له گهلی سپی دهریای ناوه راست نازمبرین (مغول
نیگرو - قولرهش - نهره نی ، نوردی و آلپین) نه گهرچی کاسای
سهر اعتبار نه کری بو جیا کردنه و نه یی گه لان ، به لام شکلی
لوت ، له خواروی روزاوی آسیادا زورتر بروای پی نه کريت .
راستی لوت ، یاتوزی چ-ه ماهه یی له گهل دریزی سهر دو گهلی
دهریای سپی له وانی زجوی نه کانه وه ، به که میان نشتمانی بانی ایران
دوه میان نیشتمانی ژوروی عربستانی ایستاوچولی سوریا به ، نه گهرچی
نا ایستا جیگه یان نه دوزراوه تهره به لام لقیکی گه وره ی جنسی
سپین ، بالایان ناوینجی ، له شیان باریک و سوک ، پدستیان گه-نم
ره نگ مویان ره شو چین چین ، ریشیان که می پر ، نوکی له شیان به
قوت ، سهریان دریز ناوچ-هوانیان بهرزولیز ، برویان ته ستور ،

لوتیان گه وره و بهرز و چه ناگه یان پتهوه .

هیندی علما لهو باوه رهدان که چه ماوه بی لوت باوی هیه به
سه ر راستیا هروه پانکه له بی سه ر به سه ر در یژولکه پیدا . له بهر
تهوه به در یژایی چند سه د نهنه وه بهک ته م جورانه تیکه لاوبون
و چند جور یکی تیکه لاویان لی که وتونه وه ، به لام باوترین (؟) خاصیتیان
تیدا ماوه تهوه ، ته گهر ته م بروا به راست بیت بومان اثبات تگری
که بانی ایران سه ر چاوه ی که لی لوت چه ماوه و سه ر در یژولکه به ،
که له ایران تهوه بلاوه بان کردوه .

گه لی ایرانی کون که هیشتا آ ناربان نه دوزراو ته وه ره گزی
گه لی هینته کان ، جوله که ی خواروی روزاوی آسیا ، دانیش توانی
ایسته ی عراق ، انادول ، قفقاس (نهمینه کان) ترکستانی روس ،
یامبر و آلتای) . .

دوکتور کارل سیلنزر ته لی : جوله که نه نها گه ای-ک نین ،
جوله که ی ته مریکا له جوی ته شکیزی بونه ته وه له وه ختیکا جوله -
که ی اسپانیا ، برتقال ، خواروی روزاوی آسیا له جوله که
شوانه کانی ده ربای سپی ناوه راستن چونکی هه م کورته بالا ته سمر ،
چاورهش ، موردهش و چین چین ، سه ر در یژوا-که ناوچه وان
خرو بهرز ، ده م و چاویان هیله که بی و پچوک ، لوتیان در یژوا-که و
نه نک ، که چی لونی گه لی بانی ایران استور ترو سه ربان یانتر و
که منتر راسته .

نه گهرچې معلومات زور كومه بهلام تشكلاني نه ندای گهلاني
خواروی روزآوای آسیا و افریقا و اروپا دهر گونوه . چونكي
بیشکهي مدنیت له ناوه ندي مصر و دولی نه نديساره به شيكي گهورهي
تشكلاني نه ندای گهلای اوروپا له گهلای نه ناوه و به كه نه مانهش
همويان نه نه وي گهلای بازي ايران .
(له گوډاري آسیاوه)
ا.ع .

بویکه نهی

باوك - كورم پچو بو عطه دايكتم بو بگه يينه روه مالي.
انجايست فلست نه ده می
كور - نهی نه گهر نه ها تبه و نهی ?
باوك - صد فلست نه ده می www.zh

خزمكار - آغام پی و توم نه چه وه مالي تا پاره كهم
نه ده بی
قه رزار - چا و چه فیلیکی خستوه، كار بو دهر كردنت ا
تازه دراوسی - به راست ایوه خول پیسی ناومال له كوی
نه ریژن ?
كونه دراوسی - به خوا نازانم با میرده كم بیته وه لی نه پرسم
دایك - كورم پچو دهمو چاوت بهو هموی توزه

کور - نهی تو بو ده موچاوت ناشوی روت به دهره وه
نيه له بهر توزی سپی ؟

نه خوش - سهرم دیشی مه به لن کهس بیته لام
میوان - به خوا راست نه کا بچن دهرگا که داخن

منالیک - که باو کم مرد هزار دیناری بو به جی هیستم
نهویتر - انجا نه وه چیه ؟ به خوا من که باو کم مرد هه وه
دنیای بو به جی هیستم

آغازن - ماسیه کهت شته وه له پیش برژانفیا ؟
چیشته کور - شته وه ی بو چیه .. نه وه نه ی هه یه له ناو آوایه

سه رتاش - کوری سه رتا شینه که تمان بدهری ..
سه رتاشراو - بائه و لو که به که له سه رما چاندوته پی بگا ،
نه ی فروشم و بوت نه نیم www.zheen.org

آغا - پیم نه وتی له سمات چواری به یانیدا خه به رم که ره وه ؟
نو کهر - نه م و برا
آغا - بوچ ؟
نو کهر - چونکه نوستبوی

منال - با به ا توخوا من کوری تونیم ؟
باوک - با کورم .

منال - - نه ی دایکم بوچ پیم نه لی کوری سه ک .

پيشينه و توبانه

کالا له قهد بالا .

نان نهو نانه يه نه سرو له خوانه .

صهد بار گوشت لهر ربي هر له سهر نانه .

برا له پشت برا بي قضا له لاي خوا بي .

مالي سپي بو روژي رهش .

مربشك خوي خول نه کا به سهر خويا که من ناتواني خولي پيا کا .

چه پله به ده ستیک لی نادری .

بنگه ی زین

لادی ی - نه م پارچه قوماشه م بو بنگه به که وا www.zheem.org

جلدرو - نه م پارچه قوماشه بو که وای تو ا که زیکی لی نه بری

لادی یی - نه بیاته لای جلدرو به کی تر نه میان پی نه لی

که زونیویکی لی نه بری نه ویش نه لی : من هر

خومم بو ج جلدرو که ی دراوسیت نه لی که زیکی و تو

نه لی که زونیویکی لی نه بری ؟

جلدرو - نه ختیک بیر نه کانه و نه لی : وا بزائم کوره که ی

نه و نه هینه که ی من منالتره .

ایتالی ناسیت

بار پباو خوی مهلی بژریت به گرانای نازانیت .
که مالی دراوسی گت اگری نی به ربو آو بومالی خوتان به ره
هر به ژنت وت جوانیت گه ربوه
نه بنکی کیسه ونه هی میشکت دهرمه خه
ژن و شوشه هرگز نا خه له سین
ومک خوت بخو و ومک خه لک له بهرکه
که گشتی نو قوم بو هه موکس نه زانی چون رزگار نه کرا .
داری گه وره سیبه ری له بهر زور تره
جونې گوی سهد زمان وشک نه کا .
زور بیر بکه زوره ، کم قسه بکه ، و گمتریش بنوسه
آوی لهو دوره وه آگر نا کوژ بنیته وه له م بنده سته وه
جاریکی تر چاریکی تر
نه وی خوی به مهر پدشان بدا گورک نه یخوا
نه وی له گهل گورک بژی فیری اوراندن نه بیت
نه وی له دلدار بدا به ختیاره نه بی قهت قومار نه کا
کس له آغا گمتر خزمه تکار نا ناسیت .
ساخی به لاتی نیوه نه خوشی به
مهلی چوار تا نه ی خه بته خه رار

چپروکی نهم مانگ

کوشکی ڄول

« چپروکی نهم مانگه مان کورت ڪراوهی
داستانیکي دورودرېژ و خوشی نوسه ری به ناوبانگی
فهره نسه (بهزاگ) . که به کیسه که له داستان
نوسه کافي سادی ۱۹ یم ۰ »

ٺهو ژوره تایه تیه که له کوشکه که دا بومادام دي میره به
دازابو له قافي خواره وه بو که نهمه زیه کی له سر بو مادام دي میره به
کردبوي به جیگای جله کافي www.zheen.org
سه مانگ له مه و پیش مادام دي میره به توشی نه خوشیه که
بو بو نه ٺهو به ته نیا میر ده که به جی ی بیلی بویه له ژوریکي باله
خانه که ٺه نوست . واریکه وت شه ویک پینچه وانه ی جاراف
دره ننگ بیته وه له ونادیه (یانه) ی که ٺهو بو خویندنه وه ی
روژنامه و باسکردنی سیاست . ٺنه ویزانی هه ره ختی خوی
هاتوته وه و نوستوشه به لام ٺهو به ده ننگ و باسی شهر و
بیلاردو کردن گهری کردبو هه تا چل فرنگی دورانده ڪه
پاره یه کی زره بو ٺه وانه ی له لادیدا ٺه ژین .

له مه و پيش مسبو دي ميريه به قسه ي کاره که ره که يان
دلنيا نه بو که لي پرسيايه خام نوستوه ؟ نه و يش نه يوت به لي .
ملي ري ي ژور که ي خوي نه گرت به دايه کی پاکه وه . که
نه وي راهان و باور بو . به لام نه شه و ويستی بچيته لاي
ژنه که ي باسي به ده به ختی خوي بو بگيرينه وه به شکو نه ختي
داخی دوراننه که ي له بير خوي به رينه وه .

ايراره له سهر نان خواردن دي بوي خوي رازانبوه وه
و آرايشی خوي دابو له ريگا که له يانه نه گه رايه وه له دلی خوا
نه يوت ژنه که ي ايستا نه خوشيه که ي چا که سهره راي نه وه ش
تابيت جوانتر نه ييت . که هه ر نه شه نه مه ي هاتوه به بير اوه کو
هه مو ميرديکی تر که زور دره نك آ گاداري هه موشي کی ژنه که يان
نه بن . نه وه تاله جياتی نه وه (روزالی) بانگ کات ، که وا له وسا
ته دا سه ري چيست که ر ون عاره بانچه ين که يانی نه کرد که خه ريکي
ياری به کاغذ کردن بون (کارني ياري) رو نه کاته ژوري ژنه که ي
له بهر رونايي چرا بهك که وا له سهر ني پليکانه کان دايئا . زور به
آساني تر به ي پي نه ناسرا که وا دهنگی نه دا يه وه نه را -
ره وه که دا .

کايی درگای ژوري ژنه که ي بادا ، وای هاته گوی وه .
کو ده رگاي گه نجينه که دابخری به لام که هاته ژوري ژنه که ي
به ته نيسا له بهر کوره که دا راوه ستابو له ساده يي خوي وای
هات به بير که ره نگه روزالی له گه نجينه که ي .
به لام گومان له گوی يا وه کو زهنگ دهنگی نه دايه وه

ترمی دل پیس رای پهران: که روا نیه ژنه کی له چاویا چه پسان
و بی آرامیه کی وای دی که سه ری لی ده رنه نه چو .

ژنه کی ونی : هـا زور دره ننگ هـا توبته وه ا بهلام نهو
دهنگی جاران پر له زلالی و ناسکی نه هانه گوی ی که می گوررابو
مسیو دی میربه وه رای نه دایه وه چونکه روزالی کردی به
ژورا که به هـه مسیو دی میربه وه کو بروسکی بهر گوتی وای لی
هات . انجا دهستی کرد به هاتوچو کردن به ژوره کدا ژنه کی
به ترسیکه وه ونی چینه ؟ بوچی وا دلته نگی ؟ هیچ باسیکی
ناخوشت بیستوه ؟

پیاوه ورنه ی له ده مه وه انجان هات . ژنه به کاره گره کی
وت « نبرو خوم پرچم چاک نه کم » چونکه کونه سه رشک به
نماشا کردنی روی میرده کی ، وه نویستی کسی تر آگای
لی یان نه بی .

که روزالی روی ، یان به جوریکی تر وای نی گه یانن که
روپه ، چونکه له راره وه کدا خوی گرتبو .

مسیو دی میربه له ژنه کی نزیك به وه بهرامبه ری دانیش
به ساردیه کوه پیی وت - خام به کی لهو گه نجینه - به دایه ؟ -
خام زور له سه رخو تماشابه کی میرده کی کردو ونی (نا .
آغام) هم (نا) . دلی زیارتیک دا وروای پی نه کرد هـه رچه نده
هیچ وه ختیکیش بهم پاککی و : لنیایی بهی ابستا ژنه کی خوی

پیشان نه دابو . ههستا که گه نجینه که بکانهوه ژنه دهستی گرت
 وراي وهستان و به دلته نگیه کهوه تماشای کرد . به ده نگیی
 پر خهفته وه وئی : — نهوه بزانه که نه گهر نهست تیا نه دی اینر
 به کجاری ایه لیک جیا برینه ته وه — راوه ستانه کهی گوره بی و
 به رزبه کی وای تیا بو پیاویان وای له کرد به ناچاری بروای پی بکا .
 له گهل نه وه شا نه م وه ستانه قرار یکی زور به سام و سه پری خسته دلی
 مسیو دی میر به وه که وئی : — نا ، ناچم ، و به هر دو باره که یا
 ایه جاریکی تر به کنری نابینه وه . گویت لی بی من نه زانم که تو
 چه ند پاکی و نه شزام ژبانته وه کو ژبانی فرشته بک وابه و به بیرتا
 ناهت که گونا هیکي وای بکهی که خونی تیا له ناو بچیت — که ژنه
 گدی له مه بو به میرده که یا روانی میرده له سر قسه کهی روی و
 وئی (بگره : نه مه صلیبه که نه سویندم بو بخو به خوا که کسی
 لی زه نه وسایه بروات پی نه کم و واز له م ده رگا کرد نه وه به دینم -
 ژنه صلیبه کهی گرت به دهسته وه و وئی — سویندم خوارد —
 میرده کهی وئی ده نک هه لبره و جاریکی تر بی (سویند نه خوم به
 خوا که کس لهو گه نجینه به نه) ژنه بی نه وه که ده می تیکل
 و پیکل بی نه م قسه بهی و نه وه . پیاوه به سارده به کهوه
 وئی (باش) له پاش نه ختی بی ده نک بون تماشای صلیبه
 کهی نه کرد که له ابنوس دورست و به زیونه خشی .
 جوانی تیا کرابو و وئی : — نه مه تحفه بهیکی زور جوان

ونایابه نهم ته زانی که شتی وات هه به - ژنه وه راحی دابه وه :-
له (دی فیه) م کری که ته و بش له قه شه به کی اسپانی کریو که
پار له گه ل دیله اسپانیه کان به شارددا رابوردن - له ژبر لیوه وه
مسیو دی میره وتی : آه .. وصلیه که ی کرده وه به قولابه گه یا
انجا گرج زه نگه که ی لی دا روزالی هاته ژوری (دی م - بره)
چو به لابه وه و بردبه لای تهو په نجه - ره به وه که به سه ر باخه که دا
ته یروانی و به گوی یا چرپاند :- من ته زانم که (ژورانفلو) ته به وی
تهینی به لام له بهر لاتی ناتوانی ، پیشم وتوه که ته بی بی به سه ر
کاری به ناکان تهوسا ته بیت به ژنی که واته ههسته بچوره لای
پی بی که ماله و کهل و په لی به تایی به که ی بهینی . آگات لی بی
که سی که له ماله که یا خبر نه که ته ره . له مه ته وه نه هی ده ست ته که وی
هه مو آواتیکتان بته دی ، ده ی ته به تایی به لیره بی ده ننگ برو
دهری ته گینا . . (ناوچه وانی گرز کرد و بی ده ننگ بو .)

(روزالی) چوه دهری دوباره بانگی کرده وه پی یوت
- بگره ته مهش پسوله ی روبن - انجا وه کو هور گرمانی هه مو
راره وه که ده نگی دابه وه : - ژان ۱ - ژان هه رچهنده ره بانچی
بو به لام هیچ شتیکی لی نه ته شاردده وه ، که گوی ی له ده نگی
آغای بو کاغزه کانی فری دا وخیرا هه - ات به ده نگی وه . آغای
پی یوت : هه مو برون بنون - انجا وتی وه ره پیشه وه به چرپه
پی یوت :- که هه مو میان نوسنن ، که نوسنن چاک نی ته گهی ؟

وهره پيم بلی هم نه سرانهی دا بی نه وهی چار له ژنه کهي
بئرو کيني انجا له سهرخو هات به لایه وه وله بهر دهی کووره که دا
دانېشت باسی دورانى بيلاردوي بو نه کرد. که روزالی گه رايه وه
دی آغاي وخام نه وه نده رېکن موبان به به بنا ناچی . له م دوايي
به دا که (مسيو دی مېرېه) نه به وی ژوره کاني ديوخان گچ کاري بکا
گه چيش ناني له دي به که دا گه چيکی زور نه هيني به وه يو ابه ي نه وه ي
له خوی زياد بو گورج کرياري بو په پيدا نه بي وه هر هم گه چه
يو که نه و قراره ي خسته وه ميشکوه که وا ايستا خه ربکي جی به
جی کردنيه ني . روزالی به چرپه ونی - آغا (ژورانفلو) هات -
آغش به ده نگیکی بهرز ونی - باينته ژوره وه - (مادام دي مېرېه)
که چاوی به به ناکه کهوت ره نگی هه ابزرکا مېرده ونی - ژورانفلو
برو خشتان هه به بهينه دهر گاي هم گه نجينه به ي پی بگره ونه و
گه چه ش که لی نه مينينه وه ديواره گي پی سواغ بده . انجا ژورانفلو
و روزالی له خوي نزیک خسته وه وه به نه سپانی پی ونن - گوي بگره
ژورانفلو ۱ که لی بو بته وه شهو لېره نه نوي سبه نی به يانی پاسپورت
به ده سته وه نه بی بروي بو ولاتیک که دوايي ناوه که بتان پی نه لېم
وه شهش هه زار فرنکيشت نه ده می بو روينت ده سال له و ولاته
نه مينينه وه وه نه گهر پلشت ناخوش بو نه تواني بچيته شاربکی تر
هه له و ولاته دا به ري ي پارسيشا برو له وي چاوه ربت نه کم وه
چه بکی شهش هه زار فرنکيت بو احزا نه کم که له پاش نه وه ی

ګڼه بانو ته چې و هدرسيکيان له کونې شوشه شکاوه کاهه روي کارا
به کي اسمري نوره شيان دي چاوي وهک چرا نه برسکايه وه وله پيش
نه وه دا که ميرده آور بداته وه ژنه سهرې بو کارا راوه شان
وه کو پي بلی — راوسته ناهوميد مه به — له بهره به يانا ديواره که
تهواو بو وه به ناکه له ژبر چار ديري (ژاني) عه ره بهانه چي
دامايه وه . مسيودي مير بهش له ژوري ژنه که ي نوست بوسه به يني
به ياني که له خو هه ستا وه کو به کيکي بي خهم وخه يال وني :
— اوه ! شهبان به له عنهت بي نه ي بجم بو مالي کونجا بو دهر
هيناني پاسپورت شبقه که ي کرده سهرې و سه هه نگاهو بو لای
دهرگا که وه روي و گه رايه وه صليبه که ي له گهل خوی برد
ژنه که ، له خوشيانا هاته له رزين له دلی خوبا وني (ارخه ي نه چي
بولاي ديفقيه زوري پي نه چي) . هه ره که ميرده که ي چوه دهره وه
(مادام دی مير به) زه نگه که ي بو روزالی لي دا و به ده نگی کي
به سامه وه قيژاني به سهر يا :

پاچه که ا پاچه که ا زو که ني کوشين دويني باش آ گام له
(ژورافلوي) بو چون ديواره که ي دورست کرد . وه ختي کي
تهواو مان هه به که که له بهريك بکه ينه ديواره که و له پاشا
بيگرينه وه .

له چاو تروکانديکا روزالی پاچي بو آغازني هيغا و نه ویش
به هيزيکي نه بهزه وه بهر بوه ديواره که بيروخپني و هه ره به راستيش

چهند بهردیکی لی دهرهینا خهریک بو پاچ داوه شینینه وه دی
(مسیو دی میریه) له پشتیه وه راوستاوه که چاوی پی کوت
له هوش خوی چو . (مسیو دی میریه) به ساردیه کوه وتی :
(خانم بهرنه سهر جیگهی خوی) پیاوه نه زانی که نه گهر پستی
پی هـ لـ کا چی نه قهومی بویه نه م داوهی بو نه کهی نایه وه
له باتی نه وهی خوی بچی بولای کر بجا بو پاسپورته که کاغذیکی
بونوسی . وناردی به دوا (دینفیه) ی زهره نگریشدا . که نه وهات
دهر گای ژوره که کرابه وه آغا لی ی پرسی (فینیه) توهیچ صلیبت
کریوه لهو اسپانیانهی که به شاردانی پهرین ؟ — نا آغا —
مسیو دی میریه وه کو بلنک روانیه نه کهی وتی — باشه
سو پاست نه که م . انجا روی کرده خدمتکاره دلسوزه کهی وتی :
ژان پی یان بلی له نه مرووه نان بو من بیننه ایره خانم نه خوشه
تاچاک نه بیننه وه به جی ی نایه م
www.zheen.org
به م جوړه آغای دلرهق به دیار جوزفینی ژنیه وه بیست
روژ دانیشت له روزانی نه وه لا ههرچه ند دهنگی له گه نجینه
هه لچنراوه که وه به اتایه وه جوزفین خهریکی نه وه بوايه بکه ویته
یارانه وه بو کابرای ناوگه نجینه که مسیو دی میریه بی نه وهی
بیهلی ژنه کهی دم هل بهینینه وه پی نه وت : — به صلیب
سویندت بو خوار دوم که که سی لی نیه «
دواي نه م کاره ساته بپرای بپرای کوشکه کهی مسیو دی میریه
به چولی مایه وه .

(ن . ا .)

ره و شتمان

گهلی جار که باو که کان له جی بهك کوته بنهوه گله بیکی زور له ره و شتی منداله کانیاں نه کن و زور جار نه این لاوانی ایستاره و شتیان باش نیه و به که کی هیچ کاریک نابهن... نهام باسه له هه مو باسیکی تر به باهخ تره له بهر نهوه پیوسته زور باش بیری لی بکه بنهوه و زور باش لی یی ورد ببینهوه و زانین بوچی گلهی له لاوه کانیاں نه کهف و راست ده کن یاناً ؟ اگه راسته چی بکه بن بو نهوهی گلهی باو که کاغان نه به نه سهر ، به لام ایبه نه توانین پیان بلیین « گونا گوناھی ایوبه چونکه ره و شتمان ره و شتی ایوبه ، نه گه ایبه ره و شتمان خرابه له بهر نهوه نه ره و شتی ایوبه خرابه » .

دایکه کاغان به جل شتن و چبشت لی نان و ایشی مالهوه خه ربکن باو که کاغان به روژ به ایشی خویانهوه ، به شه و بش یا له دیواخانه کان باسی خه اق نه کهف و جینو بهم و به و زدهن و یا له چاپه خانه کان ده مینهوه هه تا وه ختی نوسنن و یا به خوار دنهوه و قاره وه هه تا بهره بهیان ، منداله کانیشیان سهر به ست بو خویان به روژ له یاری کردن و به شه و بش به دیار پیر ژنیکه وه دا ده نیشن گوی له داستانی خپو و دیو ده گرن هه تا و منهوز ده بیان با ته وه وله گوی آ گردانه که خه ویان لی ده که ویت ... که کی باو که له لیدان و توره بون زیاتر دو قسه یی

خوشيان له گهل كوره كانيان كړدوه ؟ كهى له وهختي بي ايشيدا
كوره كانيان بانگ ده كهن وزيان ده گه يدين خرابه كامه به و چا كه
كامه به ؟ چه باو كيك كه كوره كهى پرسي شنيكي بي ده كات
وهراميكى وای نه دانه وه تى بگات ؟ چه باو كيك كه دو ميوانى
ديت به كوره كانى ناليت بچنه دهري بوخوتان يارى بكن بي نه وهى
ده ننگه ده ننگ بكن ؟ معنای نه مه نه وه به چى ده كهن بيكهن
به لام واز له ايمه يدين .

هه ندى جار كه منداليك ايشيكي خراب ده كات له جياتى
نه وهى باو كه كهى تى بگه ييني هم ايشه ي خرابه پيوسته له مه ولا
نه يكانه وه و له جياتى نه وهى راستيكي تى بگه ييني بوچى
نه ايشه خرابه ، يالى نه دات يالى توره ده بي وه با جنپوى
بي نه دات ودهرى نه كا . **بنكه ي زين**
مندال به جنپو و ايدان و توره بون گوش ناگريت ، پيوسته
به روپه كى خوشه وه ، به قسه ي جوان و به همني چا كه و خرابه ي تى
بگه ييريت ، ده بي كه پيت وت درو مه كه ، فل مه كه نه و ايشه
باشه بيكه ، نه و پتر خرابه مه بيكه ، نازك به ، دلى كهس زوپره كه
ده بي كه هم قسانه تى گه ياند خوت له بهر چاوى نه و پچه وانهى
قسه كانى خوت نه كه يت نه گينا برواى پيت ناميني و گويت
لى ناگريت .

خوش ويستن و اطاعت ورهوشنى باش به جنپو و توره بون

وآزاردان فیری مندال ناکریت ، مندال چی بیینی وچی گوی
لیبی بهو پی به رهوشت وهرده گریت ، له بهرتهوهی له مالهوه له
جنبو غیبت وفسهی ناشیرین زیاتر هیچی تر نابیت ، له
کولانیسدا له شهره جنبو زیاتر هیچی تر نیه ده بینین منداله کائمان
بهو پی به گهوره دهن وره وشتی دایک وباوکیان وهرده گرت ،
له دواپیدا گهوره دهن هیچیان له بارا نابی ، کهسیان خوش
ناوبت ، دهمیان پسه ، هر خهریکی شهره جنیون ، ناتوانن
بهک بگرن وخرمه تیکی نیشتمان وکومه لایه تی بکن له گهل نهوه شدا
دایک وباوکیان خوشی ناویت .

چی بچینن نهوه نه درونهوه .

چی بدرونهوه نهوه ده خون .

نه گهر منداله کائمان و نه کو زهوی نی کیلان به جی هیدشت
چون درکک وپوشی تیدا ده رویت نه وانیش رهوشت وخیوان
خراب ده بی . له بهرتهوه دایک وباوکیان هیچ حق گله بیان لیان نیه
هه تا رهوشتی خیوان باش نه کن ، هه تا تی نه گهن چاکه چیه وخرابه
چیه ، هه تا فیر نه بن مندال چون گوش ده گریت و هه تا تی نه گهن
مندال به مندالی چون فیربو وله سر چه رهوشتی گوش کرا
به گه وره پیش هر له بهر نهوه رهوشت وخره ده مینیتهوه .
نه . هومه ری

VARIOLA - آوله

به کیکه له و نه خوشیانه ی له ولانی ایه دا زور کمی پی
دمریت ، نه خوشبه کی زور ناودار و به سامه ، هه مو گه سیک لی
ده ترسی ، هه مو کمی پیویسته خوی لی بیاربری ، به کیکه له
نه خوشیانه ی به آسانی بلاو ده بیته وه ، له هه مو تهمه نیه کدا توشی
انسان ده پی ، نیرینه و میینه وهك بهك توشیان ده پی ، به هوی
افرازان نه خوشه وه بلاو ده بیته وه به تابه تی به هوی کریشی نه
نه خوشانه وه که خه ربکی چاک پیته ون .
ثم نه خوشیه له هه ندی جیگادا درمه (Endemic) و
زور جار له هه ندی حالی موافقا به آسانی بلاو ده بیته وه بو
ولانه کانی نژیکی .
www.zheen.org
میکروبیکی نه وه نده پچوک ده پی به هوی آوله که هه تا ایستا
به باشی نه دوزراوه ته وه و نه بیترراوه به لام هه ندی میکروبی تر له
بلقی آوله دا ده بیتریت نه وانه ره ننگه هاو ده سته ی میکروبه راسته -
قینه کان بن .

نیشانه ی آوله : - سه تیپ لهم نه خوشیه ناسراوه .

۱ - آوله ی بلاو Discrete

۲ - آوله ی سفت Confluent

۳ - آوله ی خون پز Haemorrhagic

۱- آولهی بلاو : مدهنی ههل هینانی (حضانه) نژیکی دوانزه
روژه ، له پاشا سه رما ، سه ریشه به کی فورس ، رشانه وه ، نبض
زور خیرا ، گهرمی له شی ده گانه ۱۰۳- ۱۰۴ پلهی گهرمی ،
ره نگی پله به کی سوری گهروری له جیه گه به کی له شدا ده رکه ویت
به لام سور بونه وهی راسته قینه له سه به م روزا ده رده گوی وه کو
زیپکه ی سوری ورد له ناوچه واندا و له سه ر بازو ، له پاشا بلاو
ده پلته وه به سه ر هه مو له شدا به لام له سه ر پشت و سنک که مفر .
له گهل ده رکه ویتی هم زیپکه وردانه دا گهرمی له ش کم ده کانه وه
ونه خوشه که هه ست به چاکی ده کا .

له شه شم روزا هم زیپکه سوره وردانه ده بن به بلق Vesicle ،
له هه شه م روزدا هم بلقانه که میان تی ده تزی ، له گهل کیم تی نزاندا
گهرمی له ش دوباره به روزا نه پلته وه و نژیکی شهو و روژیکی به
به رزی ده مینیتته وه ، که ناری بلقه کان سور ده پلته وه و ده آوسیت ،
ناوراستی بلقه کان چالیکی پچوکی نیا په پیدا ده بی . له نژیکی دوانزه
مین روزا بلقه کان وشک ده پلته وه ، کریش فریدان له نژیکی ۱۵
مین روزا ده ست پی ده کا و چالی به ک له جیه گهی په پیدا ده بی .

۲- آولهی سفت : هم چه شنه وه کو پیشو وابه به لام
نیشانه کانی به تین ترن ، سور بونه وه زوتر ده رده گوی و سفت
تریشه ، بلقه کان به ک ده گرن و دومه لی ورد وریان لی په پیدا ده بی ،

له گڼل ٿو ته وڌا گهري لهش ده گانه ۱۰۳-۱۰۵ فھر نهايت رھنگه
نه خوشه ڪه لهم حاله ڏا بھزر کيني و زور بي ھيز و لاوازي بي وله هه شتم
روڙه وه نا ده بهم روڙ بهريت .

۳ - آولھي خون پڙ : ٿم چه شنه بيان زور ڪوشنده به ،
وه ڪو ٿهواني تر دهرده ڪه ويت بهلام نيشانه ڪاني زور تيوترن ، له
دوم يا سه بهم روڙا به تايه تي له په ناران يا له بهر ميزالاندا په له به ڪي
سوري گوره دهرده ڪه وي له گهلي چهند زيپڪه به ڪي سوري
پرخوبن ، ٿم زيپڪانه به ره ده سين و نه شنه ده ڪان به هه مو له شدا
بلاو ده بنه وه ، ره ان گهلي لهم چه شنه ڏا خون له چاو ودهم ولونه وه
بيڙي ، نيشانه ڪاني زور تيڙ و به به زن ، رهنگه له چوارم روڙه وه
تاشه هم روڙ بهريت ، هه اندي جاريش له پيش ٿه وه ڏا سور به نه وه
وقتي دهر ڪه وني بي نه خوشه ڪه ده شربت .

دهرمان ڪرڏني : له پيش هه وه شتيڪندا نه خوشه ڪه پيوسته
جيا بڪرته ره و دور بخريته ره ، هه رچي شتي ٿه وه نه خوشه بهري
ڪونه و به ڪاري هيناوه زور چڪ بشورريت و پاڪ بڪرته وه
(تعمير بهريت) .

چاوري به ڪي زور باش ، خوار دنيا ڪي زور سوڪ ، ڪه گهري لهش
بهرز به وه هه وه ربي ڪي تهري سارد به له شيا به نيرت Sponging ،
نه خوشه ڪه زوري تينو دهن له بهر ٿه وه هه تا ممڪنه آوي ساردي
بدرني ، يا آوي جو له گڼل نه ختي شيره ي ليو .

روی نهخوشه که پیوسته به سه پرپوشیکی پاک که له تواوه به کی کاربایک ههله کیشراپیت داپوشری (نهه داپوشینه ره ننگه کریش فریدان ورو ناشیرین کردن گم بکاتوه) که بلاقه کان وشک بونهوه دهی به فاسهلین تهر بکرین . چاره له ههوه جی بهک زیاتر دهی آموزگاری بکریت ، ههچ نهی روزی چوار پلنج جار بشورریت . به سه پرپوشیکی سور داپوشین ره ننگه که لکی بی بهلام له لابه کی ترهوه هیزی نهخوشه که گم ده کاتوه .

پارزگاری : بو نهوهی خومان و مندالان له نهخوشیه به سامه رزگار کین و بو نهوهی نهه نهخوشیه له ولاته که مان بیرین پیوسته کاربکی وابکین ههچ که می نوشی نهه بهلابه نهی و ههه له سهه تاهه بهه بهستی بکین که ایترخومان و منداله کمان نه کوژیت (نهک نهیا بو آوله به لکو بو نهخوشیه کانی تریش پیوسته خومان پیاریزین چونکه جا کترین دهه مان بو ههوه نهخوشیهک خوپاراستنه ، که خومان پاراست ایتر بوده مان دانامینین) ، به تایه نی بو آوله له خوپاراستن زیاتر ههچی زمان به دهستهوه نیه ، خوپاراستنیش زور آسانه ، بهوهی خوت بکوژیت ، که مندالت بو له پاش شهش ههفته بیکوژیت ، ههوه پلنج سالی جار بکی تر بیکوژیت ههوه بهم چه شهه خوت و مندالت لهه بهلابه رزگار دههین .

جاران کیمی نهخوشیکی آولویان وهه دهه گرت و مندالانیهان نی ده کونا ، نههه اصولیکی زور کون و به نههله که به ، بهلام ایستا

به اصولی تازه و بی‌نهایتی که نزله همو کاتیکدا له پاش نهوهری
خوت کوتا بو نهوهری بزانی گرتوبه‌نی یا نا سه‌یری جی کوتانه که
بکه ، له پاش روزیک نهختی سور ده‌بلته‌وه ، له‌دوای ۳ روز
جیگه‌کھی بهرز و سور ده‌بلته‌وه ، له یلنجهم روزا بلقی‌ده‌کا ، له
ده‌بم روزا بلقی که کیمی‌نی ده‌زی و کهناره‌کھی سور وره‌ق ده‌بی
له دوازدهم روزا بلقی که وشک ده‌بی و کزانه‌وه‌ی نامینی ، له ۲۳ بهم
روژا قه‌تماغه‌کھی فری نه‌دا و جیگه‌کھی چاک ده‌بی .

که‌انگی کوتن : (۱) کوتان له سالی ۱۸۸۰ وه اوله‌ی زور کم
کردوته‌وه .

(۲) که اوله توشی به‌کیکی کوتراو بو زور به سوکی

توشی ده‌بی .

(۳) نه‌وانه‌ی کوتراون و توشی اوله‌ی ده‌بن که متریان

لی ده‌سرت وه‌ک له‌وانه‌ی نه‌کوتراون و توشی

(نه . هومهری)

اوله‌ی ده‌بن .

تظا له که‌لاویژه‌وه !

له سهر موافقتی مدیریت مسؤولی که‌لاویژ چهند مانگی له
مه‌ویش چاوبری کردن و مسؤولیتی حسابی نه‌م گو‌فاره نازداره‌م
گرتنه سهر شانی خوم . سهر وه‌ک خوینده‌وارانی خوشه‌ویست
نه‌زنان نه‌م گو‌فاره له به‌کم ژماره‌به‌وه تا ایسته له زور لاوه فورتی

گهوره گهوره‌ی هاتوته ری له گول نه مه شدا کاربکی وا کراوه
نه بونی و نانه راوی پیوه دیاری نه دا و خوا یار بی نابه این نه
نه ستیره گه شه آوا ونه م چا رونا که بیته کزی ویا کوژانه وه ،
ونه وهی له دهستان بی نه بیکه این بو گهوره کردن و پیشخستی نا
نه گانه ریزی گوژاره هره به ناوبانگه کافی ایستا . بهلام بو
گه بشتن بهم آمانجه به رزه نه نیا هه ولی چمن که سیک بهش نا کا به لکو
هر به که له اعه پیویسته چمن له ته وانایا بی هه ول و ته قه للا بدا و
قولی همت هه ل بکا و بیته کابه وه بو یارم هتی .. تا ایستا چمن
جاریک تکمان له خوینده وارانی خوشه و بست کرده که آبونه کانمان
بو نیرن تا گوژاره گهی بی به رین به ریوه لهم وه خته دا که
گه رسه کافی روژ به روژ رو له گران بونه بهلام داخه کم چمن
که سیک هانت به ده نک نه م نکابه وه ونه وانای تر خستیانه پشت
گوی . نهوا ایسته ناچار بو رین که سهر له اوی تکایان لی بکه بته وه
که آبونه کانمان به کسر به ناوی منه وه بنیرن باش داشکانتی کرکی
پوسته لی نه گینا ناویان له ایسته دا نه کوژینه وه و گه لاریات
بو نانیرن . و اگاداری له ژماره ی اینده دا ناوی نه و گه سانه
نه نویسن که آبونه یان داوه و گله بی گه لاریات به سهر خویانه وه
نه هیستوه .. و بهم هوبه وه خوینده وارانی گه لاریات آگادار نه کم
که له هه مو وه ختیکا هه ربه کی له وان آره زوی کرد آماده این بو
پیشان دانی حساباتی گه لاریات و بهر آورد کردن و واردات و مصرفانی
ایتر خوتان و همتان .
علی کمال

بنکهی ژین

www.zheen.org

صالون حلاقتا الشرق

بایز — نه ره بوچ وا په شوکاري ؟
نهرمان — به خوا چه ند روژیکه نه مه وي سهرم بشاشم هر چه ند
نه گهریم سهرتاشیکي باش نادوزمه وه
بایز — هر له بهر نه مه وه وا په شوکاري ..؟ خوت بگه به نه ره
سهرتاش خانهي وه سنا عمر یاسین له حیدر خانه ،
هه تا بلی کوریکي باش ، دهس سوک ، روخوش
وخزمتگرزاره وصالونه کشي زور پاک و خاوتنه .

چاپخانه ی نجاج — به غدا

گه لاويز

گوفاريکي نه ده بي و نه قاي مانگي کوردي به

ژماره ۸ و ۷ سال ۲ - نوموز و آب ۱۹۸۱

محمد امير زكي	کوردي به ناوبانک ... ..
دوکتور ايراهيم حلي	پاشماردي شير وفاندهي ... ..
گه لاويز	مارشال فور شيلوف ... ..
«	ديواني گه لاويز ... ..
«	رايندرانت تاگور ... ..
ف . محمد	بلبل و گول ... ..
گه لاويز	نور باوره رانهي له شهران ... ..
شيخ محمدي خال	تفسيري قرآن
عبدالقادر فزاز	گه شتي له آسمانا
	وگالي باسي خوشي تر نه خوینده وه ..

بنکهی ژین

www.zheen.org

(قومیسونی دارالخیر عالی) و مدیری عمومی ، وله (مجلس کیری معارف) دا هشت سالیک اعضایی کرد . له دواییدا بوبه قاضی دیاربکر و له دواى ثمم وظینه به دیسانه وه جلب کرابه استامول و کرا به رئیسی (اموری شرعیه دفتری خاقانی) و بعضی وظیفه ی تدریسی کرد . له ۱۳۲۳ دا بوبه اعضای (دار الحکمة الاسلامیه) ، و سالی دواى بوبه (شیخ الاسلام) و ثمم وظیفه گه وره به ی له وزاره تی توفیق پاشا و رضا پاشا و صالح پاشا دا روز باش اداره کرد . له دواى مانه وه ی ولاتی موصل بو حکومتی عراق له ۱۹۲۳ ی میلادیدا هاته وه بغداد . له مجلسی تاسیسیدا بوبه اعضا وله وزارت ی پاشا وزیر اوقاف بو . له دواى اجتماعی مجلسی ملی عراق کرا به ضوی مجلسی اعیان و تا وفاتی [۲ کانون ثانی ۱۹۳۲] له وظینه به دا بو . در حق به فلسفه و تاریخی ادیان هندلی آثار ی هه به . بو ضیاعی عراق اثریکی منظومی مؤثری نویسه . تاریخشناسی کی ممتاز و شاعریکی لیب بو . له زمانی کوردی ، عربی ، فارسی و تورکیدا بهره یکی بلندی بو . حافظه ی زور به قوت بو زور شعری بهم چوار زمانه ی له بهر کرد بو . زور عاشقی اشعاری (ملاقادی کوبی) بو . ذاتا ثمم شاعره ، له استامول اغلب له مالی صاحبی ترجمه دا بو .

مرحوم ، وندی نویسی ترجمه ی حالیکی مفصلتری پی دا بوم .

دواییدا (واهسوذان) به یارمه‌تی دلمی به کاب ته‌نگی بی
هه‌چنی و هه‌مو ولاته‌کی داگیر کرد. ابراهیم سالار ناچار چوه لای
(رکن الدوله) ی بویبی که زاوای بو و به یارمه‌تی لشکری
رکن الدوله دیسانه‌وه ادزباجانی سه‌نده‌وه ، وره‌نکه تا ۳۸۰ ی
هجری به ده‌سئیه‌وه مابی نهایت لهو تاریخدا به نه‌خوشی معده
وفاتی کردوه . امیریکی زور آزا ورشید بو .

امیر ابراهیم خان :

امیری بتلیس بو وله زمانی آق قویونلی (حسنه دریز) دا
امارته‌کی لی زهوت کرا وله زمانی (سلطان یعقوب) ی کوری
حسنه دریزدا کوژرا .

ابوالهیجا :

بنکه‌ی زین

www.zheep.org

به‌م عنوانه‌وه سه‌گوره‌ی کورد ۴۵ به :

۱- (امیر عبدالله) ی رئیسی (هازینی) به . له ۴۲۹ ی
هجریدا که لافاوی (غ-هز) گه‌یش-ته دوری (ته‌وریز)
و (سراغه) له‌گه‌ل حاکمی ته‌وزیر اتقاقی کرد و شریکی به شدنی
له‌گه‌ل غه‌زه‌کانا کرد

۲- ابوالهیجار سول : کوری (عبدالله موشکی)
وام-یری عشیرتی (هه‌زبه‌نی) و حاکمی (هه‌ولیر) و (آشیب)
و ملحقاتی بو له‌سالی ۴۹۶ ی هجریدا ، که (جاولی سقا) ی

قوماندانی سلجوقی هاته سهر موصل ، ابو الهیجا له گهل
(جکر مش) ی حاکم موصلدا ریگه یان پی گرت وله فہراع چہمی
(خازر) شہریان له گهل کرد

له ۵۰۳ دا کہ سلطان مودود هاته سهر (جاولی) ، ابو الهیجا
به خوینو لشکر به وه یاریه ی دا وسالی دوایش له گهل سلطان محمدی
کوری ملکشاہدا بہرام بہر بہ اہلی صلیب اشتراکی سفری سوریه ی
کرد له زمانی عماد الدینی زنگیدا چوہ موصل و تا وفاتی لهوی
ماہ وه . (انسیکلوپہ دپا) .

۳- ابو الهیجا امیر حسام الدین حمین : رہنگہ کوری ابو
الہیجا رسول بی . له هہمو غزوات و محارباتی سلطان صلاح
الدین دا حاضر بو و قوماندانی کی مشہور بو منصبی سپہسالاری بو
له مدافعہ ی (عکا) دا خدمتی زور قین له دوا ی وفاتی سلطان
صلاح الدین له معیتی ملک افضلی کوریدا حاکمی فلسطین بو کہ ملک
عزیز و ملک عادل (شام) یان له ملک افضل زہوت کرد ،
ابو الهیجاشیان عزل کرد و امیر حسام الدین سوریه ی بہجی
ہیشت و له ۵۹۵ ی ہجریدا هاته موصل . له پاشدا خلیفہ ی بغداد
دعوتی کرد و اوردوبہ کی دایہ و نارغیہ سهر (ہمدان) . لهوی چہند
کسیکی له امرای خائن حبس کرد و ئہ مہش خلافتی رضای مقامی
خلافت بو و امری درایہ کہ بہریان دا . ابو الهیجا لہمہ عاجز بو
و استعفا ی کرد و گہرا بہ وه وطنی شوی له ریگہ له (داوقا) دا

وفاتی کرد (الکامل . انسیکلوپدیا)

۴- ابو بکر بن محمد الایوبی :

کوره‌زای سلطان صلاح‌الدین . له‌سالی ۵۹۷ داله مصر هاتوته دنیاوه . تحصیل و نشانی له حلبدایه . له تحصیل علمدا زور صاحب مراق بو . حتی له زمانی مستنصر بالله‌دا هاته بغداد و له علمای دارالسلامیش استفاده‌ی کرد امیریکی ادیب و عالم بو . له ذی الحجی ۶۵۷ دا وفاتی کرد . له حلبدا مدفونه

سیف‌الدین ابو بکر محمد :

کوری صلاح‌الدین کوری ملک داودی صاحبی (کرگ) له ادبای به ناوی عصری خوبی له (۷۲۷ هـ) دا وفاتی کردوه شاعریکی لیب بو (خطط الشام)

ابو بکر بن ملاجی : www.zheen.org

کوری عبد‌المعروفه و باوکی به (ملاجی) شوره‌تی سه‌ندبو له فحولی علمای عصری یازمه‌ینی شامه له ۱۰۲۷ دا وفاتی کردوه (خطط)

ابو بکری گورانی :

له علمای هیره مشهوری دوری خوبی بو کوری هدایة الله افندیه . تألیفاتی زوره له به رثه‌وه به (مصنف) شوره‌تی سه‌ندبو له ژیر عنوانی (سراج‌الطریق) دا اریکی سه جلدی و شرحی

(مطلوب) ی نویسوه . له ۱۰۱۴ ی هجریدا وفاتی کردوه
(دائرة المعارف)

ابو بکر آمدی :

به کوچوک احمد زاده مشهوره . وه کو (تفسیر فالحه) ،
(حاشیه علی تفسیر البیضاوی) ، (شرح بخاری) وبعضی آثارى
تریشی هه به . له ۱۱۹۰ هـ دا له دیار بکر وفاتی کرد

ابو بکری گورانی :

کوری مصطفی گورانی کوری ابو بکر وتولدی له حلبه له
(۱۲۲۷ هـ) دا بو به قاضی حلب وله ۱۲۳۸ دا بو به نقیب الاشرافی
حلب وله ۱۲۴۱ دا وفاتی کردی شایعینکی مناسب بو و زور
قصائدی هه به .
www.zheen.org

ابن دینار .

به کیکه له حکیمه مشهوره کانی اسلام وره ننگه خه لکی (میا فارقین) بی
له زمانی ناصرالدوله احمدی مروانی دا له میا فارقین بو .
(اقربادین) ناو کتیبیکی دائر به طب نویسوه . وموجدی
(شرابی دیناری) به که له بین حکمای نهو دوره دا زور
شوره تی سه ندبو .

ابو سعید :

کوری ملک پیر احمدی حکمداری لوری گه وره بو . له زهمانی
باوکیا به بارمته له طرف باو سیهوه له شیراز له لای حکومتی
مظفری ما واه دواى وفاتی باوکی له ۸۱۱ ی هجریدا بو به امیری
لوری گه وره وله ۸۲۰ ی هجریدا وفاتی کرد .

ابو سعید افندی :

ناوی احمد و کوری شیخ محی الدین مصطفی (عمادیه) بی به (۱)
له سالی ۸۹۶ ی هجری [۱۴۹۰ - ۱۹۰۴ م] دا له گوندیکی (۲)
نزیك استامول هاتوته دیناره واه دواى تهواو هکردنی تحصیل
دواى درسی فاضلی مشهور (مؤید زاده) ی کرده وله آخریدا
بوه بهزاواشی ، له مدرسی بوه بهره بهره پیش کهوت بوبه
قاضی عسکری روم ایلی وله دواى ههشت سال له ۹۵۲ دا بوبه
شیخ الاسلام واه زمانی یاوز سلطان سلیم وقانونی سلطان
سلیمان و سلیم دوه مندا به بی فاصله سی سال لهم مقامه دا خدمتی
کرده واه ۹۸۲ (۱۵۷۴) دا واه عمریکی ۸۷ سالیدا وفاتی کرده

---

[۱] انسیکلوپه دیا تهلی (عمادیه بی نیه) (امد دیار بکر) ی به

[۲] لهم گونده له طرف سلطان بابزیده وه وقفی شیخ محی الدین

کرا بو

پاشماوهی وتاری (فائدهی شیر)

به فلهی دوکتور ابراهیم حلمی

به ناوبانگ ترینی پروفسوره کانی درسی شیر له یونیفرسیتی (جامه) به کی المانیادا که کلیمه (Kilimmer) ی ناره زور ورد تدقیقانی بکتربولوجی له سهر جوی بیوی له اندامی نهو نه خوشانهی که به سیل مردون کرده تا بزانی له سهدا چه ندی نهو نه نداهه سیلاویبهی لاشه مردوانه میکروبه که ی تبیی حیوان وچه ندی تبیی انسان بوه (۱) به پی ی نهو ستاستیکه که

---

(۱) نهو میکروبه که نه خوشی سیل نه خاتوه (Tuberculosis) ی پی نه لین نهو میکروبه له لایهن بکتربولوجستی به ناوبانگی المانی روبرت کوخ (Robert Koch ۱۸۴۳—۱۹۱۰ هوه دوزراوه ته وه . هه تا ایستاباش تدقیق وتاقی کراوه ته وه که سه چه شن میکروبی سیل هه به : هی انسان ، هی حیوان و هی مهل (طیور) .

تیپه کانی میکروبی سیل به م شتانهی خواره وه دا له به ک جوی نه کرینه وه : له دریژی و پانی بیچمیانانوله دره نگ وزوبی پره سه ندیان له سهر نهو خواره مه نیانه که بویان دانراوه وله نه خوشی خستنه وه له ناو نهو حیوانانه دا که نه خوشی یارن له سهر تاقی نه کرینه وه .

تیپی میکروبی نگا قابلیت تکیف Adaptation ی هه به له انسانا ، هه روها هی انسانیش له مانگا دا به لام علمیا دهر که وتوه که تیپی میکروبی سیلی مهل هه تا ایسته هه له ناو بالینه دا نه خوشی نه خاتوه

کلهر کردوبه ، له ۱۰۰ دا ۴۹ ی سیلی فورقورا گهی انسان وله
۱۰۰ دا ۳۰ سیلی ریخوله وله ۱۰۰ دا ۲۳ ی سیلی ناونسنگ
وآلوه کان (Lymphatic glands) وناوزک وجگهر وسیل وله ۱۰۰ دا
۴۴ ی سیلی پیدت وایسقان و ۱۰۰ دا ۲۷ ی سیلی میشک وله
۱۰۰ دا ۹ ی سیلی سی انسان له تیپی میکروبی سیلی حیوان (له شیری
مانگاوه) توشیان بوه . به مه دا دهر ته کوی که نه شیره ی نه بخونه به ،
ته گهر له مانگایه کی سیلایه وه وهر گبرایی ، به دهستی خومان
وبه پاره ی خومان خومان بو نه خوشی مردن ته بن .

نه خوشی سیل که له حیواناته وه به انسان ته گ یاله شیری
روت وپالو خوارده نیا که لی دروست ته کری له ری معده
وربخوله وله مانه وه ته چینه ه نلی انسجه ((Tissues)) وه
وتوش ته بی انجا لیره وه دوباره به گلی اندامی له شا داپش ته بی
ته مانگایانه که له گوانیانا نه خوشی سیل ه بی ته که ترینی
کانگای نه خوشین بو انسان چونکه زور گوانی مانگای وا
ه به که هیچ شوین ونیشانه ی نه خوشی دیار نیه ، نه نوی ته بدوشی
وخاوه نه که ی هست به بونی نه خوشی نا کا . ته گهر ته م
چه شنه مانگایانه له ژیر کو ترو لکی باشی حکومتدا نه بن نه شیره که
له گوانه سیلایانه وه وهر ته گیری به ملیون میکروبی تیا به وزور کسی

به سزمان بی نهوه بزانی نه بخواه وه توشی نه خوشی نه بی وه هر چه ند
مانگایهك له گوانیا نه خوشی سیل نه بی ، نه گره له اندامیکی تریا
هه بی پیویسته وان بی نه گهین که انسان له خوار دنه وهی شیره که به وه
نه خوشی سیلی توش نابی ، چونکه هر کوی بهك له اندامه کانی له شی
مانگا که توشی بونی پیویسته انسان خوی له خوار دنه وهی شیری
پار بزی چونکه نهو میکرو به هر وهك نهو اندامه سیلابیهی حیوانه
له کهك نه خا ، هر وها زهریش نه رژینته هه مو له شیه وه . چه
رهنگ وچه به هی خوار دمه نهی شیرو گوشتی نهو حیوانه تیک نه دا
له بهر نه مه پیویسته نهوانهی که شیریان بی نه کوری بزانی مانگا که بیان
ساغه وه بیج نه بی شهادت نامه ور اپوری ساغی بان له لایه ن متخصصی بیطریه وه
به ده سنه وه بی که له شهن مانگ زبانی نه رویش تیت به سهر تاقی
کردنه وهی حیوانه کانیان به مادهی تیوبرکلین (۱)

له ولاتانی روز هه لاتدا وه نه بی نه نیا هه هر میکرو بی سیل هه بی
له شیری حیواندا به لکو گه لی میکرو بی تریشی تیکل نه بی له پلسی

---

(۱) نه م مادهیهه میکرو بی سیل دوروست نه کری . نه گهر حیوانه که
سیلدار بی به شرنقه له پیستا ویا به حب بخریسته قنچکی چاویه وه
جیکا کهی ده آوسی و گه نگه تابه کی لی دی ، نه گهر ساغ بی هیج
اعراضیک رونادا .

له شی خوبان وخواوه نه کانیاں وټه وانهی ټه بیان دوشن

بکتر بولوجستیکی تورک بوی گیرامه وه که:

« روزیک ۵۰ نمونهی شیر بیان بو هینام بو فحصی بکتر بولوجی که له ۵۰ مانگا وه رگیرا بو . بیجگه له میکروبی سیل ، له ۳۹ یانا گهلی میکروبی نه خوشی تر وهک « سترپتوکوکس ، کولی ، پاراتیفو و بروسیلای » تیما بو ولاتی تورکیاش پینچ شمش شاری لی بکه ټه دهره وه ، ټهوی تری که ټه مینیته وه به ټه واوی رابوردنی اجتماعی (Social) وزانینیان له صحت وپاراستن وا گاداری بړاک وټه مېزی خوبان و حیوانیان وهک ولاتی ایله به . بوبه له ۵۰ نمونه دا ۳۹ یان چهند میکروبیکی جوی جوی تیا دیوه .

پیوسته ټه و مانگایانه که شیر ټه دهن خوارده مېنی و له وهری چاکیان هې بی وزور باش ټه ماشای پاک وټه مېزی وجیگا وگوران و سورانیاں بکری .

متخصصی شیر پروفیسور کلر چله له ناو المانیا دا وجه له ولاتانی بیگانه دا ۱۰ هـ هزار نمونهی شیري کو کرد بوه وه که له مانه هـ نديکیشیان پاستوریزا (۱) (Pasteurization) کرابو هیشتا

---

(۱) ټه عملیاته به ناوی عالمی به ناو بانگی فرنسه و باوکه گه وهی

بکتریولوجسته کانی دنیا لويس پاستور (Louis Pasteur ۱۸۲۲ -

۱۸۹۵) هوه ناو نراوه ، که عبارت له گهرم کردنی ټه و شیره که به کار ټه هینری

تانیوسمات له ژیر ۶۵ پلهی سانتیکرادا وسارد کردنه وهی درحال

له ۱۰۰ دا ۱۱ یان میکروبی سبلی تیا بوه ، له بهر نه وه له همو شیر
و شیر فروشیک دلنیا نه بین باشه . بو نه وهی که ژیا نی خو مان
له تهلکه پیار بزیڼ پیو بسته همو وهختی نه و شیر ویا نه و شنانه
که لی دروست نه کړن هېچ نه بی پاستوریزا کرابن .
له امریکای ژورودا نه و شیر هی به کار نه هینری رسمآ نه بی باش
پاستوریزا ویا کو لیترا بی و بو پیک هینانی عملیاتی تعقیبی شیر له ژیر
کو نترولی جدی حکومتدا مزرعه و فابریقه هی شیرمکان ایش نه کهن .
و نه هی حیوانه کانیان همو وهختی له ژیر کو نترولی دو کتوری بیطری
با بکتیریولوجستدانی له سایه هی نه م ترتیباته به هیزانه وه نه و شیر هی

بنکھی ژین
دوای نیو سماته که . به لام نه م چه شنه تعقیم کردنه ته نیا له فابریقه کان
یاله هه ندی مالی دهوله مه ندا نه توانزی بکری که آلات و ترتیباتیکی
صحی باشیان هیه . له لای ایغه بو تعقیم کردن نه بی نه م اصوله ی
خواره وه به کار بهینری : شیر که بخړینه سهر اگرتا ده ست نه کا به
کولان وهه لچون ، ههر که هه لچو در حال دا بگیری وههر نه و دقیقه یه
سارد بکریته وه به دانانی نه و قاپه که کولینرا وه له ناو قاپیکی ترا که آوی
ساردی تیا هه بی بو نه وهی زوشیره که سارد بیته وه و فیتامین (ج)
یش که زور ته و انای مانه وهی نیه له گهر میدا به م چه شنه تعقیمه
نافه وتی و به م عملیاته نه گهر میکروبی سیل له شیر که دا بی نه مری .

که ایسته له امریکادا به کارنه هیئری به ته واری پاکو بی میکرو به .
به لام تا بیست سال له مه و پیش له بهر نه مهی که هیشتا شیر و حیوانه
کاف به چه شیککی فنی نه خرابونه ژیر کوئرولی حکومتاره ،
هه و سالیگ له شاری نیویورکدا له شیری میکرو باوبه وه زور
له خهلاک و به تایه تی له منالان نه مردن

ایسته له امریکا وله زور جیگای اورپا له سایه ی نه و
کوئروله فنیاره که حکومت و بلده کاف نه یکن حیوانک
نه گهر له آنی معاینه دا زانرا نه خوشه ، حکومت له خاوه کدی
به زخیکی هه رزان نه بکری وله لایه ن دائری تایه تیه وه نه م
حیوانه نه کوژری و گوشه کدی دوی تعقیبی له ژیر هه ملی
په تیموراو (تضیقی بخار) دا به کم دهستان به هه رزان نه فروشری ،
ویا مانگیای نه خوش له هه مو حیوانه کانی تر دور نه خریته وه
و شیره کدی به جوی تعقیب نه کری و به خهلاک نه فروشری . شاید
مانگا که آوس بی ، دواي دانانی زگه کدی در حال گویره -
که کدی لی جوی نه کده وه بی نه رده ی بهیان توخنی دایکی بکه وی
و به شیری پاک و پاستوریزا کراو به خیوی نه کن . نه م اصوله
به کم جار له لایه ن بانگ (Bang) خه لکی کوپنها گن له
دانمارک له سالی ۱۸۹۷ دا به کار هیئراوه . له اورپادا نه م

اصوله له سهر انسانيش به کار نه‌هينري : مثال هر که بو له دايکه سيلداره که ي جوی نه که نه‌وه وني نه‌وه ي کم وزور توختی دايکي بکه‌وی به شیری به کيکي تر به‌خيوی نه‌کن . بهم چه‌شنه لهو دهرده خراپه ي رزگار نه‌کن .

له هه‌وو ولاته پيشکه رتوه کانا بلده کان تشکيلانی که وره‌يان هه‌يه بو کوئترولی شیر وحيوان . بيچگه له‌مه ژناني خونده‌وارانيان ، بو نه‌وه ي خه‌لاک خويان لهو نه‌خوشيانه بپاريزن که له شيره‌وه دانه‌کوي ، هه‌وو وه‌ختي کونفرانسي آموزگاري بو دايکه کان نه‌دهن وتييان نه‌گه‌ين که له خواردنی شیری تعميم نه‌کراوه‌وه خويان ونداليان توشي نه‌خوشي خراب نه‌بن . ودوکتورانی نه‌و ولاتانه زور به وردنی معاینه ي نه‌وکسانه نه‌کن که مانگا نه‌دوشن و نه‌وانه ي که به خه‌لکي نه‌فروشن وپيوسته نه‌م چه‌شنه که‌سانه راپوری دوکتوريان به ده‌سنه‌وه بي وه‌وو سه مانگیك تازه بکريته‌وه نه‌ک نه‌خرشی سيل ، فرنگی Syphilis و آفويديان گرتی .

بکترپولوجستی به ژوبانکی المان پروفیسور (که‌هيمرات اوسترتاگ) Gehimrat-Ostertag که گه‌لی‌ساله له‌م علمانه‌دا تدقیقات نه‌کاله نصیحتیکدا بو له ناو بردنی (مکافحه) ی نه‌خوشي سيل نه‌لی :

ٲهو ولاتانه كه دوچاري نه خوشي سيل بون ، هه تا ٲ اهميت
نه دن به ٲاكي شبر وساغي ٲهو حيوانه كه شيريان لي ٲه دوشن،
هه ره وليكي تر بدن بو له ناو بردني ٲهم ده رده ٲه كاري گه ره
ونه هيشتي له ولاتيا بي سود وٲي كه لكه .

هيوام هه به به باسه كه مه در حق به شبر وبه نيگه يشتمان لهو
ٲه كه به كه له خواردنه وه ي شيري حيوانيكي سيلاو به وه دٲه
ريمان خوبنده واران ي ٲهم كو فاره وبه تا به تي دا يكه كان بو ٲه وه ي
جهرگ سوتاو نه بن يا مناله كانيان به له ر ولاواز وسيس وره ننگ
زمردي په روه رده نه كرين و نه بن به باريكي گران به سه ر
كه س و كار و ملتيا نه وه و بو ٲه وه ي لاواني به هيز وبه تين و ميشك
ساغ بو وطن ٲي بگه يينن ، ني ويسته له سه ر هه مو ان زور به
ٲه ننگ ٲاكو ته مي زي شيره وه بن وه مو خومان له ٲه كه ي ٲهو
نه خوشيانه ٲپاريز بن كه له شيريكي مي كرو باو به وه دا ٲه كه وي .

له باخنی گوپیت

مارشال فورشیلوف کی به ؟

مارشال کلیمتی فورشیلوف کوری کابرایه کی شوانه له مقاطعه می (به کاتیر نوسلاف) له روسیای خوارو له دایک بوه. نه میس له سه ر پیشه می باوکی روی. له ۱۲ سالیدا مانگی شه شلینی نه وای په یا نه کرد. فورشیلوف زور دور بو له ووه که فیری خویندن بی به لام وا چوبوه دلی ماموستای دی به کی به ووه که هرچونی بو باوکی لاس دا که بیخاته بهر خویندن ژبانی مکتبی فورشیلوف ته نیا سه سال دریزه می کیشا و هرچی خویندن رسمی فورشیلوف به به هر نه م سه ساله به. به قسه می ماموستا که منالیک تا بلی زیره ک و نی که پشتوبو، هر له پاش سالیک خویندن وای لی هات که یارمه نی ماموستای بدا و دهرس به قوتایه دوا که ونوه کان ره وان بکا. هر لهم وه خته دا فورشیلوف خه ربکی فیر بونی نه م چه شنه خویندنه وانه بو که له قوتابخانه دا یاساخ بون. وه ک برمی به لاماری ادیبانی (کلاسیکی) رومی نه دا و نه می خویندوه و له پاش

نهختی خوي گه يانده تاریخ و سـیاست (پولیتیک) له ۱۰ سالیډا
دېسانه وه دهستی کرده وه به کریکاری له پېشه وه وهك پوسته چي له
کارخانه به کدا له پاشدا وهك شاگرد .

له کومه لدا هاورې به کي روخوش ، له به زمي دي که دا له همومان
دهنگ خوشتر ، له کوري سه ما و هه لپه رکي دا له همومان چست
وچالا کتر و له میداني ایشدا له گشتیان فرمان که ترتر بو نه گهر
بیویستایه به آسانی نه تواني خوي بکا به خه افه به لام چونکه زور
خون گهرم و بزبو بو نه بزاني نه و ایشه ي بي هه لئاسوریت .
وا چاوه ري نه کرا که ژباني فور شیلوفیش وه کو هزارانی تر
هه ر له ري نه رمانه وه بروا ، بژي ، رابوریت و بمریت بی نه وه ی
کس گوی ی بداني به لام روژیک له روژان شتیکی لی قه وما که هه ر
چه نده له خوبا شتیکی نه و توش نه بو به لام به جاریک لاپه ری ژباني
هه لگیرابه وه .

روژیک له گهل چهن هاورې به کدا نه چیتسه ده ری بو گهران
وسه بران ، له ري مامورې پولیسي دي به کیان پي نه گا . بو نه گه تی
پیریان نابی شه یقه ی بو دا گرت (سه لامي بو بکن) ، کارای
پولیسیش که وهك هه مو ماموره بچو که کانی ده وري (چار) نه یویست
هیز وده سه لانی بی پایانی خوی پېشانی خه لک بدا و پي یان بسه لمپني
نه مه ي زور بی گران نه بی

و له فينا ته چي داستا نيكيان بو ريك ته خا، و هه لاتيكيان بو
هه له ته به ستي كه گويا فور شيلوف و ته وان ته يانه وي هه را به ك
هه لگير سينن . له سه ره ته هه فور شيلوف له سه ر ايش ده ره ته هه كري
و واش بدناو ته بي كه كه سي ترش فرماني نه داني . به م جوړه
نيشنان جي ته هيلي و ته كه ويته گهران به روسيادا . به لام له هيچ
شوينيك ايشيكي به ده راي ناده نى . زور جار داله ته با ته بهر شورش
به رپا كهر و له قانون را كهره كان كه جيگاي بكه نه وه و له هه وه بهر
به ره له ژبر فور ساني ژبانيكي پر له ناخوشي و برسيتي و نا هه في
و نا قولاني دا خوي ته هه او يته ناو كومه له كه يانه وه و ته بي به به كي له
ته ندانه هه ره چالاك و (مار كسي) به هه ره سه ر چله كانيان و له ۲۲
سالايدا ته بيته ته نداني (پارتي بولشه ويك) له گهل (ما كسيم گوركي)
نوسه ري به ناوبانگي روس و گهل له گهل شورشگيره كان ته كه ويته
مخا بهر وه . پارتي ناو براو ته ي زيري بو شاري (لوگانسك) ي
نيش-تاني و له وي له دواي گهل هه ول و ته قه لا ته بي به كريكار
له كارخانه يه كدا . له ۱۹۰۵ دا ته زيري بو ته و كومه له نه ينيه
كه پارتي بولشه ويك له لندن ته به ستي و له وي (لينين) ته ناسي
و له وساوه ته بي به به كي له دواكه و ته وه هه ره سه ر چله كانى . كه له
لندن ته كه ربه ته وه ته گيري و نه في ته كرى بو (سببريا) و ۳ سال
ته به ينيته وه له نه في و له وي توشى ژنيك ته بي له بير و باوه ري خويا

تہ گہر چي لہ يڪ (طبقہ) ش نابن ، حہز لہ يڪ تہ گن ومارہي
تہ کا . تہم کچہ (داڻيدوڻا) ي ناوہ قوتابي طيبہ تہ بي کہ تہ ویش
لہ سر بير و باوہري تہ في تہ کري :

لہ سالي ۱۹۱۰ دا کہ لہ تہ في تہ گہر تہ وہ ، فور شيلوف ، تہ تواني
لہ (پتريسبورگ) وہ ک کريکاريکي آليکار ايش بدوزيتہ وہ بہ (۱۵)
ليہ ، ۱۸ ر وها ژنہ گشي ايش تہ دوزيتہ وہ بوخوي .

بہ بنيک لہ روسيہ شدا (شورش) لہ بير زور گس تہ چيتہ وہ لہم
بينہ دا فور شيلوف وژنہ کي ژيانکي سادہ ي بي دہنگي خوش
تہ ژين تا تہ نانت شري (۱۹۱۴) ش کار ناکانہ جوري ژيان
و رابواردنيان .

کہ سالي ۱۹۱۷ دايت و فور شيلوف کوي لہ بہ کم
گرمہ ي شورش تہ بي تہ بينہ وہ بہ کريکارہ لہ دہست زولم
و جهوري چار لہ گيان وہ رسہ کي جار ان . کہ لہ کانوني بہ کهي
۱۹۱۷ دا پارتی بولشہ ويک دہ سہلات (سلطہ) تہ گريتہ دہست ،
بہ کم گس تہ ييت لہ لشکري شور شدا و (۸) سال دوای
تہمہ ، لہ ۶ ي کانوني بہ کهي ۱۹۲۵ دا لہ جي ي (ايون
نروتسکي) تہ بيتہ (کوميساري خہک بو پاراستن) - وزبري دفاعہ
نو سال دوای تہمہ کہ روتبہ و نيشان هينرا بہ وہ (لشکري
سور) فور شيلوف کرا بہ بہ کم مارشالي ولاني سوفيات .

وهك همو جه نهراله کانی تری (شورش) ژبانی عهسکهری
فورشیلوف دهسپتی ته کا، تفه نلک به دهسپیکه وه و به یاغیکی سور
به دهسته کی تریه وه . به گهم ایشی عسکری فورشیلوف لهو
روژه دا بو که نیرا بو (لوگانسک - فورشیلوفگرادی ایسته)
که عهسکهر گردکاته وه و ۶۴۰ کریکاری وهك خوی آزا و به جهرگی
هه لیزارد . سه سال له شهری ناو خودا شهری کرد و له (خارکوف)
له گهل المان و له (چاریسان) له گهل (دینیکان) و له (لوو)
له گهل پوانده بیه کان هاوری به کی دیرین و گیانی ستالین و مارشال
(بودینی) به . فورشیلوف له وه ختیگدا که (رئیس ارکانی حربی
لهشکری سور) بو له اکاده می عهسکهری لینینگرادا خوبندنی
عهسکهری ته و او کرد .

فورشیلوف عومری ۵۹ ساله له گهل ته وه شا گنج و گورج
و گول دیاره . بالایی له بهرزیدا ناوچی به . له شیکی بتاوی
داربژراوی هه به بهلام قهلو نیه له همو ته ندانه کانی تری پارتی
که متر قسه ته کا و خطبه ته دا .

له گوٹاری (P.T.O.) وه

د ۱۹۱۷ د واپو . .

بي گومان ايسته خراپتړه

له كدوه روژيكي تشريني په كمي ۱۹۱۷ دا نيمه فوټما .
به هوي هاتوچوي نهو عهسكدرانهوه كه له وچان نه گهرانهوه
يا نهچون بو وچان و له بهر زوري نو به چي ي (هونگاري) استاسيونوني
شاري (بيلسن) كولي فله بالغ بو . له سر شوسه ي استاسيونونه كه
پهك دو جوتباري ورك زل به نه سپايي گفتمو گويان نه كرد له بابته
كرين و فروشتن وي دهر ايمه تيره . زليم لاوله ولاشه وه چهن
كه سيك راهه ستابون ، به بري هه روي ايمه گت نه كرد برسيتيه كي به
سامي آشكرات نه دي . . برسيتي نان ، برسيتي پاره ، برسيتي
هه موشتي ، برسيتي ا

لهويدا نوفاچكام بهر چاو كدوت . . نوفاچكا ژنيكي آزاي
به جهرگي چالاك بو له ده ووري ۳۰ ساليده ، توره كه پهك په تاته ي به
كوله وه بو كه له (كلانوف) كربيوي ، له ژير كوله كه يا چه مابوه وه .
به چي نهم په تاته يه ي كربي ؟ له هه مو بادگاري هه رزه كاري ي
ته نيا دو كرامس جواني بو كيئي ي مابو ، نه وه ي دابو بهم كوله

په تاته په بو مناله کانی که چی هیشتا ژنه په تاته فروشه کوش په شیان
بو له وه که نهو هه مو په تاته به یی داوه به دو کراس ، وله نوفاچکای
پرسی که نه گهر خشل یا پیانوی هه بی بوی به ری له گه لی
بگوریته وه به په تاته نه وه یی لا چاتره .

نوفاچکا پبکانی ونی : خشل ، پیانو . نه بی من نه مانم
له کوی بی ، میرده کم نه مه دوسه له لریزی شه رایه ودومالی
بو به چی هیشتوم به خویان کم ، کوره کم ۸ سالان و کچه که شم
۵ سالانه ، به دریزایی شهو (کوینه یی) نه دروم و به یان نه بی هم بو
قاریقه و له وی نه بی یون ، نه گهر به دایان نه بو نه یله نه وه به سه رما
و نه گهر به دایشیان بو ته نیا چوار (هه لیر) ونیوم نه ده نی . ایسته که
نه م په تاته به م دست کهوت باکی هیجیم نه ، باکراسه کانم بروا ،
به من نه مناله کانم تیر نه خون .. نه گهر خوا نه وه م له گه ل نه کا
(جوزیف) به سه لامه نی نه گهریته وه له م شه ره کراسی تازه م بو
نه کا نه مانه ش کون بو یون (موده) باویان نه ما بو .

نه بو نوفاچکا له پیلن شه مه نده فیره ککی بگوری بو نه وه ی
بچی بو (پراگ) . ژن زور له پیلن نه ترسان ، له خوی نه ،
له نوبه چی هونگار به کانی که لی رایه وه ستان تازور جارکوله
په تاته خوشه ویسته کانیان فری نه دا بو نه وه ی خویان رزگار
که ن له دستیان ناوچکا نه لهرزی وهر له بهر خویه وه نه یوت

« هر له پيلسن ئى پەرمابە .. نازانم بوج ئەمرو وا ئە ترسم لەم
جى بە ۱ »

بە ئەسپانى ، چەمايەووە لە ژىر كوله كيا و لە شەمە نەندە فەرە كە
دا بە زى . ترسە گەى بە درو دەرنە چو ، لە سەر شوسەى استاسيون .
نە گە پوايس وە ستابون ، خەلىكيان ئە پشكنى و ناو شتە كانيان
ئە گەران يا بە جووربى تر پيلين ، خەلىكيان روت ئە كردهووە .
مەسینه شير ئە كرايە سە تليكى گە و رەووە ، پە تاتە لە و لاوہ هەل درابووە
لە سەر ئەرزە كە و بە كيكيش بە و ناو دا ئە گەرا هەمانە آردى كو
ئە كردهووە . هر ئەو نەندەى پى نە چو استاسيونە كە دەنگى ئە دا بەووە
لە زالو هاورو دادى ئو خەلىكە بى دەسە لائو بى چارانەى بە
اشكرا تالان ئە كران .

بنكەى ژين

شەمە نەندە فەرە كە لەو دەابو كە استاسيونە كە بە جى بىلى كەوا ئەو
هەمو خەلىكەى تيا مل كەچ لە بەر دەمى عەسكەرە كانا بە ديار
كەلوپە لە لى سە نراوہ كانيانەووە وە ستابون ، تە نيا نوفاچكا بە دزىووە
تە ماشابە كى (ترابن) مە كەى ئە كرد كە ئە چو بو (پراگ) ولە پر
راى كرد پەلامارى دەرگەى وا گونىكى دا وخوي پيا هەلواسى ،
لەو دا بو بوى دەرچى ، عەسكەرىكى هونگارى چاوى پى كوت
و پەلامارى دا لە پشەووە كولوانە گەى گرت و راى كيشا ، نوفاچكا
دەرگەى ترابنە گەى ترنگ تونك گرتەو بەلام فورس كوولە كەى

و هبزي را کيشانی نوبه چپه که هبزي لی بری ، له کاتیکا که شه مه نده -
فهره که تینی دابوه خوي خيرا نهروبشت ، نوقاچکا به پشتا کهوته
سه ر شوسه که وسه ری کهوت به زهویه ره فه کهی استاسیونه کهدا
وخوپن به لاشه ویلکه یا هانه خواره وه لهو حاله دا بیری له مناله کانی
نه کرده وه ، به عاسته م نوزه ی لی نه هات نه ی وت « خوابه هه تیویان
نه که ی ، من روم ، باو کیان بو بگیره ره وه له شهر » هه سه که ره
هونگار به که هیشتا هه ر به روگرژی به که وه به ژور سه هه ر به وه
وه ستابو و نه بوت: چي فه و ماوه ! ژني مرده ! دنیا پره له ژن ...
چن که سه یکی تر له ده وری لاشه که کو بونه وه له ناویانا دو
هه سه که ری چه کوسلوفا کی هه بو یه کیکیان که چاوی به کوشتی نه و
ژنه بی ده سه لاتو به سه زمانو نی تاوانه کهوت هوشی له که له نا نه ما
هه ر سونگی به کی ده ر کیشا وه هلی کوتا به سه هه سه که ره هونگار به که
و دو سه سه سونگی یی که کرد به سنگیا و خوي له ناو چرو تار یکی
استاسیونه که دا ون کرد . ترابنی (پراك) يش به فی که فیک
استاسیونه که ی به جی هیشتا ۰۰

همو ره که زه کافي دنيا وهک به که

به شي زوري نهو زانايانهی له علمي انساندا باهر به قهيات
نه کری نهين له روی زميندا هيچ ره که زک نيه که به پاکيو
به تيه ني مایته وه و ره که زيکي تری تیکل نه و بي و نه کهر بهاتايه
بقوازابه زنجيره بهک خهک به خون پاکي بهلرته وه بي نهوي
هيچ خويني بيگانهی تیکل بهي هيچ گمان نيه که نه ره که زه نه ته
له باشی و به بزبدا نه نه که بشته ره که زيکي تیکل لاو .

بهک ته نيا نه مه ، زانايان له گانديان که له هيچ سه رده مي کی
رابورد و شداره که زيکي خون پاک بونی چونکه له و روزه وه انسان
له سه ر زمين پهيدا بوه تا ابرو خهريکی شه ر وشور و به که و به کا
چونن و هر به که تري نه خه نه ژبر دست و ژن له بهک نه مين
ويکه وه نه ژرن و به دژبراني سال زيتر تیکل به بهک نه ين
به جکه له مهش له چوار سه د سال له به ره وه که نه ورو پايد به کان
که وتونه پهل هاويشتن له همو قوژبنديکی نه رکا و نه فهريقا آسيا
و آوستراليا و شوينه کافي تری دنيا دا که تازه دوزيو يانه ته وه تیکلی
خهک له گهل بهک تا هاتوه رو له زيادي بوه .

هيچ گمان له وه دا نه ماوه که هه و المان بهک ره که ز

(Race) ن و به هیچ جور بک یا به هیچ ممیزاتیکی دیاری قطعی کومهلی خه لک له کومه ایکی تر جوی ناکرینه وه . نه رای به بی زوری زانایانه و پروفیسور (هوکسلی و هرون) ناوان که و زانای به ناوانگی انگلزن له کتیبه تازه کیاندا که ناری (۱۹۰۶ - نه وروپای) په تم رایه په - هند نه کن و نه این :

له میانی دو کومه له خه لکدا چه جیاوازی و سنوریکی ره گه زی و انیه که له به کتری بگرینه وه ، راسته نمونه ی ره گه زی (سپ) له گه ل نمونه ی ره گه ز (چین) و نمونه ی ره گه زی (قو) دا جیان به لام له گه ل نه وه شا له به بی تیکرا ره گه زی سپی و زهره ره شا زور رابطه ی به هیچ مه به که به به کیه به به ستون به جوریکی وا که لبک جیا نه کرینه وه و نه (ره و) به شهر کردوبه له شوینیکه وه بو شوینیکی تر و نه و تیکه ای له روی ژن له به ک ه نانه وه رو ، داوه له ناو خه لکدا نه وه ننده کاری کردوته شهر تم ره گه زانه زور درویه نه گه ز بوتری تم کومه له خه لک له ره گه زیکی له کومه له ی تر جوین که وای لی هات نه وانه ی نه این هه زی کومه له خه لک له وانی تر به رزتر و به ته وانا تر ویا هه ندیکیان له وانی که نه وی تر و بی هزترن گه لی له و شه نامه ری به لایان داوه که علمی انسان بوی کردوینه وه و که به وپی به ه چ کومه له انسانک نه که هه مو فهدیکی به صفاتی به رز و باش له کومه ایکی تر جوی بگریته وه یا هه مو فهدیکی هه ر خاوه نی صفاتی نرم و خراب بی هه مو کومه لبک ، وه ک به ک ، تیکه ان له خه لکی چاک و خراب .

ره گهزي سڀي، وه ڪو ٺهين، - دهسته يا تيره ي گهورهن :

۱- تيره ي نورديڪ ڪه ٺهانه خه لڪي لاپ ٿوروي
ٺهورويان نمونه يان بالا بهرزو بههيزو چاوشين و قز زهر دو
خاو و دٿيره .

۲- تيره ي دهرياي ذوه راست نمونه يان لاواز و بي هيزو ڪورت
وسهر دربر ڪوله و چاوو قز ره شه .

۳- تيره آلپه ڪان ڪه نمونه يان بالا ناونجي ٽيڪس- مرار و قز
دربر و سهر پانڪه لو چاو ره شو - ۹وز يا خوله ميشي به .
ڪه چي ٺه ڪهر بيتو سه يري خه لڪي ٺهو شوپانه ي خويان
بڪه بن ٺه بيتين ٺهو وه صفانه ي ڪردان زوريان بي جين چون ڪه
زور فهردي ٺهم سه تيره به ته واوي له به ڪ ٺه چن يا زور جار
نورديڪه ي وه ڪ آبي (سهر پانڪه له) ويا آلپه به ڪي وه ڪ نورديڪي
(سوروسڀي) و (ڪله گهت) ويا وه ڪ تيره ي ده ياي ذوه راست
لاواز و سهر دربر ڪوله مان حاو پي ٺه ڪوي .

هه مو دانيشه تواني ايسته ي ٺهوروپا له م سه تيره به بهيدا بون ڪه
وا به قسه ي ههندي نشي پروپاگانده ڪري سياست تيايانا هه به
ڪه راسنه و خو به پاڪتري له رچ له ڪي (آري به تي) هاتونه خواره وه
وهيچ خوينيڪي تري ٽيڪل نه بوه ڪه چي نه ختي ورد بونه وه له
تاريخ تيان ٺه ڪه يني ڪه خه لڪي ٺه روپا به جگه له ٽڪه لي ناو خويان
خويني زور له و ره گهز نه شيان ٽيڪل بوه ڪه له روڙه لات ولاي
خواره وه هاتون .

پروفيسور هو ڪسلي ٺه لي : راسته ملتي هه به ناوي ٺه لمانه

و زمانیکش هه به ئەلمانی به هەر وهه ثقافتیکی نایبه نی ئەمانیش ۰ به
بهلام ئەم گهله زمان و ثقافت جوی به وهه بی بهك (لهش كری)
خوین پاك و خاوبن بی و نهك هه ره له تیهكلی ئەو سه تیره بهی
پیشو بهیدا بوبی بهلكو چن دلوپكیش خوینی (قارهج)
(مهغول) و (جولهكه) یان تیایه خوشیان بیت و ترشیان بی.

ماموستا (بوجین بنیار) له زانایانی ئەكادهمی جهنڤ ئەلی :

« ئەو قسه بهی كه له بابته ره گهزه كانی دنیا و پاكی بهرزی
هه ندیكیان و زمی و خرابی تیهكلی هه ندهكی تریانوه ئەكی هه ره وه كو
له سه هه چ نهجه بهكی علمی دانه تراوه چه انجامیکیشی نابی له ه
بهو لاره كه ناكوكی و شهروشور بچاته بهینی ازانهوه .

زانین و تاربخ زور باش بیان ئەهه بهینی خوین تیهكلی كومه لی
خهك زور نی گیشتن وزیره كی ئەگه شیمه بهوه كه ئەمانهش بهگانه
دو صفه بن انسان پی یانهوه بنازی .
پروفیسور (فلیر) ئەلی : انكازه ، نهك زور ، ههزی ، بگره
سهدی سادی له ره وه به كه له بهك ره گهزی پاكی بهی جیهاواز
بهیدا نه به به بهجه رانه له تیهكلی گهلی تیره ی جوی هاتوته
ناوان

هه ره وها (هولاند) یش له تیهكلی گهلی ره گه زو تیره
بهیدا بون ودهر گای ولاته كه شیان خستوته سه ره پشبت بو
هه رچی لی قه و ماو ودهر به دهری ئە وروپا هه به وله بهر ئەهه به
هولاند له هه مو میله تیهكلی تری ئە وروپا نه خوینده وار
وپیاو كوز و خوكوژیان كه مته و به ره وشت و خوی بهرز وزیره كی

وریکوپیکی پیشره وی هه مو میله ته کانی دنیان .
نهك هه ایسته به لیکو له زه مانی پیشوشدا مه ده نیه ت هه ره تهو
کومه لانه بنیاتیان ناوه که نهوهی چه ت ره گز و تیره ی جوی
جوی بون وهك رومیانی و بونانی و تاته نانه ت چینه کانیس .
دایلی هه ره گه وره ی نه م رایه تهو مه ده نیه ته به رزه به که له
(میزوبونامیا - عراق) دا دامه زرینراوه له لایهن (سومه ره به کانه وه)
له بابل که نه مانه نه وه ی سه تیره ی جیاوازن به کیکیان له لای
ژورو و نهوی تریان له لای روزه لات و سه به میان له سور به وه
هاتون و له بابلدا تیمکل بون و نهو مدینه ته به رزه یان داناوه که
نهك هه ره به کیکه له مه ده نیه ته کانی کون بگره به رز تر نیانه .
(دکتور واشنگتون بیت)

بنکه ی زین
www.zheen.org

دیوانی گہ لاو پتر

ورہ بیناھیا چاقان!

(ملای جزیری)

(۱)

صبح الخیر خانی من شہی شہر بن زبانی من
توی روح وروانی من بہت قوربان تہ جانی من
تعال اللہ چہ زانی تو چہوی شیرین صفائی تو
نہ وہک قندونبانی تو بنکھی زین یتین روح الحیانی تو
حیات وراحتا جانم صباح الخیر یا خانم

ورہ بیناھیا چاقان

بہ بیسم بڑن وبالابی

(۲)

صبح الخیر مستا من لطیفنا جام بدستا من
خما رومی پرستا من تویی مقصود وقتستا من
ژہ مقصودان تویی بس من بہ بن بر چرخ اطلس من
ژغیری تہ نہ قبت کس من بہرشتہ زین مقوس من

دیندا زاف چوگانم صبح الخیر یاخانم
وره بینا هیا چاقان
به یلیم بژن وبالایی
(۳)

ژوی زلفی ژوی بندی رها بیم لی ژپیوندی
سیه چشمی سبی زندگی ته مهم شهبتی فندی
شبی شمع و شمالم از ژر حباته لالم از
ضمیمم وک هلالم از صفت گوین دکالم از
قه بلبلا به افغانم صبح الخیر یاخانم
وره بینا هیا چاقان
به یلیم بژن وبالایی
(۴)

قه بلبلا شف وروژي له مروی طرح و بشکوژي
انی ماهی شفق روژي ته مهم شهبتی دوژي
کو دورم از ژوی حوری تی جارك له مرسوری
ژوادی اینا طوری تجلی کرد نیف نوری
ژوی حتی دل و جانم صبح الخیر یاخانم
وره بینا هیا چاقان
به یلیم بژن وبالایی

(۵)

رحسنا وي تجلا بي   بدا بيضا و بالاي
چه وصفان بيم خبرنايي   ولي دل جزبه دايي
نه هسيارم ژوي برقي   ژرير تاجي له سرفرقي
سپيده راحتا شرقي   لي نا ابخمي فرقي
رضرب عشق تا لائم   صباح الخير يا خانم
وره بينا هيا چاقان
به بينم بژن وبالاي

(۶)

ظريفي ، نازكي ، شنكي   صفت حوري پري رنگي
به روژيرا توهفد تينكي   ژورشتو زين سپه بنكي
كهاندن لي ته وك جاران   خدنگين قوس نوباران
ژرنكي شير ومو كاران   رشاندن سينه وك باران
ژوي ضربې پريخانم   صباح الخير يا خانم
وره بينا هيا چاقان
به بينم بژن وبالاي

(۷)

فكه جارك خط وخالان   لسروان مسند وبالان
بخوني لي مه عبدالاب   به بيتن عيد ومسر سالان
اجازت دي مه دستوري   پري رنگي صفت حوري

ژنیفا ظلمت ونوری بنوشین می دفر حوری
ژدل تالانی خالانم صباح الخیر یا خانم
وره بیناهیا چاقان
به بینم بژن وبالایی

(۸)

ژشکاسا کو قرقف تی میاتورین مشرف تی
نشانک دلبری کفتی له یومن هر سحرخفتی
ژوی جای دپوشم از سحرلونی لهوشم از
ژعای لی دپو از به جان هرتی دکوشم از
کو غالب مست وسکرانم صباح الخیر یا خانم
وره بیناهیا چاقان
به بینم بژن وبالایی

(۹)

وره پیش بر ملایی خو شهید ومبتلای خو
به شفقت که اقایبی خو ملاته صرت به دائی خو
مسیحایی له بیماران کس گزتی دور شماران
شهیدین شیر وموکاران کری آمانج نوباران
له دیدارا ته حیرانم صباح الخیر یا خانم
وره بیناهیا چاقان
به بینم بژن وبالایی

یادی دونه

ښه و تن مه فتونى توم وشيوه تم بير كه و ته وه
وهختى به ندى و ښه سارهت پي به ته وق و كوته وه
من له ذكر و فكري تو غافل نه بوم واتى نه گهيت
حه پسى و تي هه لمان و زيلهت توى له بير دوته وه
به و خوايهى بى شهريك و تاك و ته نياوبى كه سه
عه شقى تو جوړى له دلما آگرى كړدوته وه
آگرى كى وا هه زار سال ښاوى برژينينه سهر
قهت گروكلپه و بليسهى تا ښه به د نه كوژينه وه
باسى محزونى وه څارنى خوت نه كهى تو خوا و ته تن
چونكه به و باسه برين وزامه كم ښه كولينه وه
ما ته مينى تا به كهى دهى پسى كه نه و سهر هه لبره
موفته خيره به شوهره تات و اعالهى گر توتو وه
نه گبه تى لاچو سه عادهت بوته پشتيرانى تو
آه و كه بى بهخت و فريشتهت به رزه ښه دره و شينته وه
گر چى به ينيكه زه ليل و ديلى دهستى زالمى
نوبه تى شادينه ښه بجا ناچه زت ليك بيتو وه
لافى ميليهت به دم له م عه سره دا كه لكى نيه
روژى هه وله هه ربه هيمهت گوى هونور ښه بريته به
پي قسوره ، چه ند چه سورره ، سه د شو كور هه ولاده كت
واله رى ي تودا له خويوا ، سه يرى چون ښه تليته وه ا

به سیه تانهم لی مهده ههر روله که ی جاراتم
هینده راوهسته هه تا کو ده ستو پیم نه کرینه وه
شهرته شهرتی پیاوه تی بی گهر خوا دهستم بدا
دوژمنت په ت کهم وه کوسه گک بیخه مه ژیر پیته وه
سایانی ف . پی کهس

جلوه ی تانو

— بو فرشته ی سه ما —

له جهرگی په رده ره تک تک دلونی عود نه رڼا ،

به نوکی تاثیر ی

طرب نه هاته خورو ، طالبی سرورین نه پزا !

به آهی دلگیری

که مان — شهبق وز فیری فرشته یی الحان —

نه کهوته ناو دلی مردوبش هه ناسه یی هیجان !

نوا ی موسیقی

که مخرجی سحر ی :

نه لیکه پی نه که نی ، یا کونیکه حزن نه گری

به جوشي تشویقی

متاعی گوزه ران

هيواش هيواش ته تكيته دهروني نسيانك
که مهدي لذته ، مفتاحه بو طلسمي ژيان ،
ژياني انسانك ! ...

* * *

له پر که بالی ره شي هه ابري قه لی پهرده :
په ری جوانی ، فریشته ی سه مای نادیده .

له عرشي شانودا

به عشوه په یا بو :

نیگه ی مهست : وه کو شعله ی هدایق سودا ..

تبسمی متوالی : شقای هبوای بن مهردو ..

أشاره نی : هه مو نطقي فصیح و ألحانی —

وه کو کتبی مقدس یلندو روحان ! ...

به صنعتیک نه لقی یوزی وهك ستونی سپی ،

وپی یچوکی مهارت له عه رزی ضربه نه دا ،

به دل بوايه ضعیف بو متاتی دنیا :

- له ژبریا نه تپی ! ...

چه جوان دو بالی بلورین وه کو لتي مرمر
نه رم نه رم نه لهری ،
شه پوی لی نه وه ری :
شه پوی صنعت والهام ، شه پوی جلوه وفر ! ..

که چاوی عاصمانی

له بحري بی بن ودوری خیالی به رز نه بری ،
نه که و ته لهرزی لطافت ، لهرانه وهی جوانی
لش ، له کوله وه تاسنگی نه رمو مه مکي خري !

کولم : که میوه به که آل ومنزری سهر لتي لهش ،
ونه رمی سیننه : که لانه ی خه ویکه بزدا نی ،
خه وی عشق .. گری عشقی هه همیشه گری به وگوش ،
وه گوی ممک که تهماس وگوشینی وهک دوگمه ی —
نه لکنربک ، آ نی
نه خاته سهر ره گی لهش کاره بابه کی ئوخه ی ! ...

ده میک نه بو به شنه ی با به ره و نی نه رم و نیان ،
ده میک نه بو به په ربکی ضعیفی آوریشمین ،
به که رده لولی حزین
نه که و ته به رجریان بی قرارو سهر گه ردان !.

سه ما ، سه ما ی صنعت ،
حیاتی جوانی ، جمالی بزونی و ، گیانی —
وجودی عشوه و ناز
له خواوه به هره به که پر به پیسته بو آفرهت ،
نهویش وه کو اعجاز
ضیای سرور نهوژینینه ژینی انسانی ۱۰۰۰

* * *

فدات نهیم ژنی جوان ، نهی جمالی صنعتکار ،
بهلی ۱ ده لیلی سمادت نهوخته به پیش انظار

بهلام هه مو تاوی

دام نهکات ۰۰ له پرنکا ، وه کو مه لی آوات ،
که نوفریت ، هیهات ،

نهویش له په رده نه پچری ۰۰ نیشانه بهک ، ناوی —

له تویمینی : په نایه به خاطر هی مایوس ،
ولی له نهو ، له سمادت : صفر ، صفر ۰۰ افسوس ۱۰۰۰

(گوران)

میرزام گول عومهر ۱

میرزام گل هر ۰۰۰ ۰۰۰ مبارکت بی میری گل هر
گل هر اوتاق جای کیانانان جای زوق وزینت خانی خانانان
بهشت باقی روی صرزمینه خاص ترجه صحرای چین وماچینه
مسکن وماوای مدر. ما سانه پر له ره وبله ی پولی خاصانه
پازگوز گهی کوچی خیلانه زمستان ماوای گهشت وگیلانه
بهار واده وقت روی سر بساطه هاوین نامش عیش ونیشاطه
سیری سراوان صحرای شاره زور — نگای خال خاصان جین قرص نور
نگای مهربان دیده قطرانی شکار باران هه ورا مان لانی
هوای چرخ ظلم شاخه ی خواجالی خاص ترن له گنج خزینه ی شاهی
مبارکت بی عجب جای گشته ، تخت تکیه دار روضه ی بهشته
حیفم پوره ی توخال بیسانی
هره گهی (حاجیش) باوا وه فانی

هر بری سبستی

« نه م پارچه جوانه له کتیبی (ناپلیون) ی
نوسه ری گه وره و آزادی پوره ری
نه مان (ایمل لودفیک) وه رگراوه «
لاروزیک تشرینی به که می ۱۸۰۹ دا ، دوا ی نه وه ی

ناپليون لهشکری نه مسه نه شکنيت له کوشکي (شونډروون) ي
مهزن له گوی زهي دانوب کومه ايکي گوره نه به ستيت . . او
وهخته دا کوربکي هرزه کار در به خه لکه که ته دات که خوی
بگه يښته کوشکه که . نهی گرت که نهی پشکنن کيرد بکي
درپر ووبنه ی کچيکي لا نه دوزنه وه . له ژوروی نو به چي به کاذا
زور پرسياری لی نه گن وه راي هيچيان نادانه وه و نه لیت
که و راستی نه نیا لای امپراتور نه لیت .

هرزو نه و مناله ۱۸ ساله ژور زرده ايسک سو که سه به سته ،
آز او به نه ده به نه به نه به رده می ناپليون ناوی (فاره دریک ستاپس)
کوری کا براهی کی فشه به . ناپليون به فاره نسزی پرسياری لی نه کات
(راپ) نه رجومان نه لیت :

« به لی ، ویستم تو بکوژم . »
« نهی ، کا برا ، تو یاشیت ییت یا نه خوش ؟ »
« من نه نه خوشم نه شیت ، خاوه نی هه مو نه قل و توانای خوم . »
« گواته بو نه ته ویت من بکوژیت ؟ »
« چونکه تو ولاته کم ویران نه که یت . »
ولاتی تو ؟ »

به لی ولانی منه ، هه روه ها ولانی هه مو نه له نیکی باشی تریشه .
« کي هانی دایت ؟ . »

« کس ! هر دلم پی و تم که به کوشتنی تو خزمه نیکی چا کي

ئەلمانیا و ئەوروپا ئەگم .

« ھېچ ئەو پېش منت دېو ؟ »

« آ ، لە ئېرفورت ، ئەوسا باوەرم واپرکە ایتەر شەرفناکەیت

بویە لە ھەموو کەس زیاترم خوش ئەو پستیت . »

ایمپراتور ئەنیریت بە شوین دوکتورە گەیا ، بەو ھیوا بەی ئەم
منالە ھەرزەکارە بە شیت دەرکات ، بەلام دکتور دواي سەر کردنیکی
زور ھېچ گومانێ لەو دا نەھێشت کە (ستاپس) خاوەنی ئەقلى
نەواوە

ستاپس ئەلیت « خوشم وام وت »

ایمپراتور زورێ بێ ناخوش ئەلیت دواي بەینی بەژیانی لاویکی
وا سەر بەست و آزاوی بێ ئەلیت « تو خراب تەفرە دراوت ، نازانیت
بەم کردەووە بەت کەس و کارت نۆشی چەسە بە بەک ئەکەیت ؟ بەلی
داخم ناچیت ، منیش ژیانەت بێ ئەبەخشمەووە . »

ھەرگز لەو بەر نەبۆە نابلیون بەم شیوہ بە قسە لەگەل بەکی
بکات چە ئەوہی ئەو کەسەش قەسەدی سەری کردی . لەگەل
ئەوہشا بەرا بەر بەم قسانەیی نابلیون کورە وە کو بت بێ دەنک
ئەوہستی نا ایمپراتور ھېچ قسەیی نامبێ ئەبەوی بێنھینیتە قسە ئەلی ؟
باش . . . ؟ ؟

« نا . من نامەوی تولیم پوربت ، و من ھېچ پەشمان نەبومەووە

وته نيا هر داخي تهو شم تاچيٺ كه له فرمانه كه ما سهر
نه كه وتوم»

ايمپراتور توره ته بيت :

«مه لمون .. وادياره تو جریمه ت بهلاوه هيچه ،»

ستايس زور له سهر خو و به ته دمه وه ته ليت :

«كوشني نو جریمه نيه ، خزمه تيكي هه مرانه ته كريت .»

«تهي ته م وينه به هي كي به ؟»

«هي تهو كچه به كه خوشم تهو بت .»

«انها تهو بش هم كرده وه بت راز به ؟»

«زور داخ ته خوا گوا جي به چم نه كرد ، چونكه تهو بش

هينده ي من قيني ليه»

بنكه ي زين

ايمپراطور له بهر خوبه وه ته ليت : «چه كچيكي جوانه .. ناني

تهم مناه هه رزه كاره به ستم كات نه ا ؛ لي ته بورم ده ستي لي هه ل-

ته گرم ، چه باكه قيني ليم بيت يانه بيت ؟»

هيشتا هه وينه كه ي به ده سته وه ته بيت روته كانه (ستايس) وپي

ته ليت :

«ته گه ر ليت خوش بم لام وابه دلي ته م كچه جوانه خوش بكمه ؟»

ستايس چاوه شپنه گاني ته دره وشينه وه و ته ليت

«ره نكه . چونكه تهو ساپي گومان پيم ته كريت بت كوژم .»

ايمپراتور لي وهرس نه بيت و پستي تي نه کا و نه روا چه پسه که
جي نه هيليت بو يا ساوله کاني .

سبه ني به ياني ناپليون له بهر خوباوه نه لیت و نه پرسیت :
« شتيکی زور سه يره ، کوربيکي واجوانکه ، نه لمان ، پروتستان ،
باش پی که يينراو بير له جهر به به کي و ابکاته وه نه بوه شتي وا نه بوه ا
آخو چی به سه ر هات . . »

له وه راما پی نه لين که (ستاپس) له وه خته دا که له بهر به يانا
نايانه وه به نيشان له گهل ده زری توفه نگ دا نه راني :

« هرگيز سه ر به ستي ا نه زي زور دار ا »

له سه ر نه سري ناپليون کبرده دريژه گی بو نه هينه وه پارس .

بنکه ی ژين

www.zheen.org

له ادبیاتی بیگانده

راباندرانات تاگور

« له مانگی آب دا که راباندرانات تاگور
شاعری هیندستان و عالم مرد گه لایوژ
له ژبر چا پاتو بوبه نمان توانی بامی بکه بن »
راباندرانات تاگور له ۱۸۶۰ دا له (کله کته) هاتوته دنیاوه .
له بنه مالیکی به ناوبانگی بنکال که گه لی پیسوی گه وره گه وره ی
تیا هه لکه ونوه . تاگور هه ر له ۱۸۸۰ سالیه وه ناوبانگی بلا و بروه به ناو-
خه لکا که نهوسا هه ر چیروکی غنیل موسیقی نه نومی له پاشا گه ونه
داستان نوسین . شعره کانی به جوریک به هیندستانا بلا و بروه خه لک
کردیانه پیشروه یی شهران سه ر کرده یی هه ده بیانی تازه یی هیند
تاته نانهت هه ده بیانی ده وری نه ویشیان ناونا هه ده بیانی سه رده یی
« راباندراناتی »

تاگور وه که له شعرا ده سلیمی در برژی هه بر له موسیقی پیش-دا
زور له پیش بر گه لی آهنگی خوشی به سوزی زوای داناو که به رزی
گیانی و ناسکی پی زانی پییشان هه دن . ا

تاگور له نده بیانی انگلیزي دا شاره زانی په کي ته واوي هه به بر
خوي ديواني « قورباني شعر » ی خوي له بونگالی په وه کورد به
انگيزي و شاعري به ناوبانگي (ايرلانده) ، (به نسی) پيشکه شيکي
جواني بر نوسي که لهويدا ته لیت « تافه شعريکي تاگور هه وه خهم
و خه فنه دنيا له بير پياو ته باته وه . »

تاگور به کيک بر له شاعره متصوفه کان شعره کاني ره وان
و خوش، هوش و پي زانينمکي تابلیت به کوژم و آزار و ئيشيکي
تابلیت مه ن پيشان ته دات که له قولترن شويني گياندا خه مي
نوستو هه لته سيني و له ساده ترين شيوه ي ژبانا جوان ترين نپيني
ونهان ترين جواني ته دوزينه وه و پيشان ته دات به واته ی ساده و سوک
(اسلويکي متين) و شيوه به کي ته رو و پاراو نه ی هونينه وه که
پياو سه ری سور نه ميني له ساده ني ، له فهر و قولي مانای .

له گهل ته وه شا که تاگور شاعريکي صوفي بوه و هه رگز به دوي
کردگار عه و دال بوه وه وه کو هندو سکيکي په تي بروای به نيکلی
کردگار بوه له گهل عالمدا .

به م خيالاته خه لک و ده ور و پшти خوي فه راموش نه کردوه
و له شعره کاني دا باسي جواني طبيعت ته کات له به هارا که روشنای
و سهوزی رازانويه تيه وه و گولی رنگاوره نک دای پوشيوه . آوازی
مهلی سه ر ل و ديار گول شادي کردوه ، کوله که زيرينه هيناويه ته

پیکه نین ، جوانی گول مهستی کرده ، بهشاد بهوه وهك خوشترین
موسیقی گویی له خوردهی روبر و تافه تانی آوی سهر قهلبهز گرتوه
و هه مو نهمازی وهك وینه گریکی ماهر له چوارچیوهی ش—مرا
جی کردوتهوه .

تاگور له فهاسهفه و شعر و داستان و چیروك و کاتله و کب
له هه مو نه مزمینانهی نویسه و له هه موشیانداندا که یاندوبه تیه
تهوپه ری چاکی . داستانی هه ره به ناوبانگی (گورا) و (مال و عالم) .
تاگور له ۱۹۱۳ دا جائزهی (نوبل) ی وه رگرت :
له خوارهوه دو نمونهی شعری نه نویسن .

۱ — شازاده لاره که

دایکه ا شازاده لاره که به بهر زهر گاکه مانا نی ته پهریت
ایترچون من نه توانم نه م به یانبه ایش بکه م ؟
فیرم که چون قزم بهونه وه ، پیم بلی چه کراسیک له بهر که م ؟
ها بو واسه بر ایم ورد نه بیته وه دایکه ؟
خوم زور چاک نه بزنام که شازاده ، تاته نانهت ، چاوی به پهنجه ره ی
ژوره که شانا گبریت وزور چاک نه زانم که به چاونتروکاندنی
نی ته پهری وون نه بیت وایترنای بینمه وه له گول نه وه شا چونکه
ش—ازاده جوانه که به بهر ده رگا که مانا نی ته پهریت ، نه بی بوئم
هه له جوان ترین جلم له بهر که م .

دایکه ! شازاده جوانه که به بهر دهرگا که ماندا تی پیری ،
روژی دمه و به بیان له سر کژاوه کمی نه دره و شایه وه . به چه کم
بو له سر روم لایرد و گردانه یاقونه که کم بو له مل دامالی و فریم دایه بهر
پی ۰۰۰ بو واسه برته ماشام نه کیت دایه ؟

خوم زور چاک نه زانم که ده نکی گردانه کمی بو نه چنیمه وه
وزور باش آگام لی بو که ره وره وهی کژاوه کمی بی به زه بی گردانه .
کمی هاری ، وه نه ختی خولی سور به ولاره هیچی نه هپشت
به سه ره رزه وه ۰۰۰ هه روه ها نه شزانم که کس به دیاره کمی

نه زانی و نه شیان زانی که پیشکه شی بکم کرده !
به لام چونکه شازاده لاره که به بهر دهرگا که مانا تی پیری
که وهه ری دلم فری دایه بهر پی ۰۰۰

بنگهی ژین
www.zheer.org

خزمه تکار — به زه بی به کت بهم خزمه تکاره ی خوتایینه وه شازن !
شازن — نازه ، هه ستاین ، ده ستو پیوه نده کاتم هه مو
بلاوه یان لی کرد ، نو بو وا دره نك هاتیت ؟

خزمه تکار — نیسته وه ختی منه که وه ختی کس نه ماوه ، پیم
لی چه فرمانیکت هیشته وهه بودوا خزمه تکاره ؟

شازن — به ته مای چیت له دوا ی رابوردو ؟

خزمه تکار — بکه به باخه وانی باخچه ی گوله کانت

شاژن — چه ند شیتی تو؟ نه وه چی نه لیت ا
خزمه تکار له مه به وه لا چه فرمانیکی تر نا کم، شپرو تیر
فری نه ده مه خوله وه ، مه منیره بو باره گای
چه پاشایه کی دور ، داوای داگیر کردنی ولانی
تازه شم لی مه که بکه به باخهوانی باخچه ی
گوله کانت و بی بره وه

شاژن — انجا نه وسا چیم بو نه کیت؟
خزمه تکار — نه وسا ابشر نه که ویته وه ختی بی ایشی تو ،
چیمه نه که بی نه که بینم که هه میشه سه وز
ویارا و بیت له ربی ها تو چوی به یانیا نتدا
که گولان آواته خوازی نه وهن به پی
پیروزی بیان شیلیت .

دیلا نیت بو هه ائه خه م له اقی (سپینرنا) که دا
له و ده مه دا که مانک زوله کله ده رته که ویت
به وه هیوایه ی له درزی که لای درخته کانه وه
داوینی که وا کت ماچ کات چرا کی له
ژور سه رته وه نه سو تیت هه میشه پری نه کم
له زه یتي بون خوش ، نه خته کت به
سه نده ل و زه عه ران نه رازینه وه .

شاژن — نه ی چیت نه ویت له بریتی نه مه؟

خزومه تکار — هه رتهوه ندهم بهسه که ده سنم له و ده ستانبات
بککیت که نهرم وشل وناسکه ،
تهوه ندهم بهسه بازي گوات له قول بکه م ،
وپیت به شيلهی گولی آلی (الاسو کا) له خه نه
بگرم و به ماچیک هه رگه رد بکیان لی نیشتی
بی سرم .

شائین — که واته برو پارانهوه که نم گرته دل و کردمیت
به باخه وانی باخجهی گوله کاتم .

سلام

(۸۰)

هه و پباله که واده پول ته هینی سه رخوش مه سنیش بی نایان شکینی
تهم سه رودست و په نجه شیرینه خوا بو ته یکاو هه لبه وه رینی

(۸۱)

شیرین بی تالی عومره بره روا په یانه پیری چه شام چه به غدا
له دای منو تو مانگ گه لی نه روا له دورا بو هه وهل له هه وهل بر دووا

(۸۲)

له ريكخستن دا زاني كردگار ، بو طبائمي دانا ناهاه وار ا
گه ريكو پيکه شكافي له چي ؟ وه گه رناريکه کي به گوناهاکار

(۸۳)

سري بزدي گران نه نويني نه موي مه ته له کي هه لى ديني
له پشت په رده وه گو فتو گو له که بن نه و په رده لاجي هيچ که س ناميني

(۸۴)

داژهي گه ردون به حري بي به شراب بنوځه ، چه رخ دوژمنه
دهور نه دا اجل ده ورت دینه سهر شرابي مهرک چاره ي چيشتنه

(۸۵)

بو گه ردوخولي نه م ناسه شينه با بو تیکچوني نه م سارزه مينه
محکي عقل و تهرازوي قیاس سهر نه کا و فله به ، فهرمو با يينه

بنگهي زين (۸۶)

ناکهي بومز که وت يا بو که نشت چون تا کهي له دوزه خ بو به شت ده رچون
برو بيينه سهر له و حه ي قضا چي بو له ازهل نو سراً ، بهر له بون

(۸۷)

لاده له و فکره له لات محاله به ده شيشه و شرابو پياله
کچي رزه يگره و گوي مگره له وهی نه لی : کچ حرام دايک حلاله

دلداري پيريك

« فرانك رالف ، خاوه‌نی ئەم قسیدە بە ادیبێکی
هاوچه‌رخنی به‌ناوبانگی هونگاریا به ... »

ایتر هیوای هیچم نی‌یه‌ماوه !

هوشم هاتوته‌وه به‌رخوم ، فیربوم چون خوم به‌هه‌انگرتنی
باري گرانی روزگار رابه‌ینم
من به‌سالاجوم و ئەوهیشتا کچوله‌یه‌ !
من پیریکی ره‌نک زه‌ردی ده‌موچاوچرچ ولوچ نی‌که‌وتوی
بی‌هیزوبی گورو په‌ك که‌وته‌م ئه‌وش ؟ ئه‌وش سه‌رچاوه‌به‌کی زنده‌-
گانی به‌قولپ ئەدات هه‌موشتی ئەداته‌ پیش خوی هیچ نی‌ه‌له‌ری یا
به‌ستی !

ئه‌وشه‌ یواییکی شادی به ، کلپه‌به‌کی اره‌زو ، شورشیکی
خوبی اگراوی گپژه‌ لوکه‌به‌کی دلداري شیتی سه‌رک‌شه‌ !
له‌گه‌ل ئەه‌مه‌شدا خوشی وبستم . چه‌ند روزیک نه‌أ چه‌ند
هه‌فته‌به‌ك نه‌أ چه‌ند مانگیك خوشی وبستم
دوینی خوشی وبستم که‌چی ئەسرو له‌برروی لی‌وه‌رگیرام !

دهسه لانی تهوهم نیه تولهی لی بسینم ا
ناتوانم په نجه به کی تیوه دهم
چونکه چا که به کی وای له گهل کردوم که شایانی نه بم ا
عوسری دریش کردومه وه ، له دوا هه واری ژینا قولترین
وتیرو برترین خوشی پی که یاندوم بویه پیویسته له سهرم بی پهرستم نه که
له عننی لی بکم ا

پیویسته قانم بم مل که چ کم و بی ده نگ بم
به لام چون بی ده نگ بم که هه میشه واله به رچاوم ، شیوهی
بم دور ناکه ویته وه پرشنگی چاوی به شه واره ی خستوم ، وئو له شه
ناسکه بریسکاوی به شی نه چه میته وه له باوشیکی ترا ؟

وه خته غیره تم خنکینی هه ی ژین
آخ بویه کی آزاری به دایه وه که نه وئیسته آزاری من نه دا ا
آخ بویه کی دهردی بگردایه به ده متا آفرهت ، اگر یکی له دلنا
هه ابگیرسانا به وه که نه م آگره ی دلم
ههرچی بکه ی له چنگی روزگار دهرناچیت ا
له ژیان به هیز تر ناییت ا
له زمان خه دارتر ناییت ا

له پاش چه ند سالیك .. پاش چه ند سالیکی زور که پیری
به ته وسه وه خوی ته که بینیته فزه جوانه که ت . . ره نگه هوش

و پي زانينت راست بدينهوه . ره ننگه دات بکوهينهوه خوربه خورپ
وره ننگه حهزبش له خهک بکيت ۰۰

به لي انهشي حهزله به کي بکيت ، له لاوبک له تافي جواني
و به هاري عوسرا نهوبش نهختي پيت رابويرت و گالته به دات
بکات انجا به هرزه کاري به گرروهيزي خهنبهريکي وه کو نهوت
لي دا که خوت امر و دات له سهر سنگي من ا

نهوسا چوم به فرميسک نهکوبت له چاره کانتا نه بريسکيتهوه
نهوسا خوم به بهختيار نهزانم ۰۰

بهلام من ۰۰ من له گهل نهوه شا دست له نو هه لانا گرم .

چا کم له بهرچاو نه پيت ، رابوردوم له بير ناچيتهوه ..
نهوسا دعه لا تهوه ، دانه نيشم له گه اتا و دهسته لهرزوکه
کانت نهخه مه ناو ده ستمه وه و يرو پرچاوت ني نه برم انجا پيکوه
تير و پر نه گرین وشيني هرزه کاري و گه وره بي ژيان و غه داري زه مان
نه که بن ا

بلبل و گول

— چپرو کیکی رمزی نوسه ری
به ناو بانگی انگلیز اوسکار وایلد

قوتاییه لاره که به ده نگیکی بهرز ته بوت : ته گهر گولیکی
سوری بوبه رم ، خوشه و بسته کهم ، له گهلا هه ائه پهری بهلام ،
داخه کهم ، له باخه کهما گولی سور نه ا
بلبلیک له ناو هیلا نه کهی خوبیا ، که به سه ر دار به رویه
که وه بو ، ته م آواتهی گوی لی بو وله به نی لقی داره که وه روانیه
کوره که وزور سه رسام بو ، کوره که هه مدیسان هاواری کرده وه
چی بکم گولیکی سور له هه مو باخه که مدانیه ا وایوت و هه ر دو
چاوه جوانه کانی پر بو له فرمیدسک. آه جوشی وشادمانی به شتی چه
بچو که وه به نگه ، زورم له نویسی پی او ه ژبر وعالله کان خوبندوت ه وه
گه لی نهی نه لسه فیه ته زانم له گه ل ته وه شدا بو گولیکی سور ژیانم
تاله .

بلبله که ونی ته مه ا ته مه ته و عاشقه راسته قینه به یه که من هه موشه و
به سه رهانی دلداریم بو ته ستیره کان ته گیرایه وه وائسته ته ی یلیم ا

قزی ره شه وهك خونچه ي گوله رهش لیوي آله وهك شه وگرله ي
بوي عه و داله بهلام خه م و خه فته رومه نی زهرد هه لیکه راندوه .
کوره که له بهر خوبه وه ونی ا سبه ي شه و شازاده زه ماوه -
ندیکی هه لپیهرکی نه گیریت خوشه و بسته که شم به یکی نه ویت
له گه لی دانس (سه ما) بکات انجا نه گهر گولیکی سوري بو بهرم هه تا دوای
له گهل منا دانس نه کات ، نه گهر گولیکی سوري بو بهرم باوه شی
پیا نه که م و نه ویش سهر نه خانه سه سهر شام وده سته نه نیته ناو
ده سته وه بهلام چونکی گولی سورم نیه نه بی به ته نیا دانیشم و به
لما بروا ولا نه کاته وه لبم منیش به دل شکاوي به جی بئیم .
بلبله که ونی : نه مه عاشقیکی زورته واوه ، چه گورانی به کی پی
لبم نه ترسم نه وه ي من دلم نی ي خوشه دلی نه ري پی بگیریته به راستی
دلداري شتیکی سه بره . . . له پیروزه به نرخ تره . . . له گه وه هر نایاب
تره . . . به سرواري ویا قوت نا کرري له بازاردا نافر وشریت لای
هیچ بازار گانیک دست ناکه ویت .
کوره که ونی : موسیقار له (گدالری) دانه نیشیت خوشه -
بسته کم له سهر آوازی پیانو و گمان دانس نه کات نه مه نده
به سوکی و گورج و گولی دبتو نه چیت قاچه کانی زه وی هیچ آزار نادات
پیاوما قولان ده وره ی لی نه دن بهلام من چونکه گولی سورم نیه نه بی
هه رتاک و ته نیام نه هی ویت وله په ورو که ویت .

مارمیلکه بهك پرسی : بوچی ئەم كۆره ئە گری ؟ بهپولهشونی !
بهراست بوچ ؟ گوله بهیونیش له دراو سیکهی خوی پرسی به راست
ئەم كۆره بو ئە گری بلبله كه وهرا می دایه وه : ئەوه بو گولیکی سور
ئە گری ! هه مو بهیهك دەم فیژاندیان : بو گولیکی سور ؟
زور سهیره !

مارمیلکه چونکه فسه رهق و خویه سندیو زور پی کەنی . بهلام
بلبله كه له آزار و خه می فوتایه که ی ئەزانی و بهنی دەنگ له ناو دار
روه که دا بیری له ناخوشتی و که چبازی دلداری ئە کرده وه . ئەهجا
به خه مگینی باله پچو که کانی کرده وه وه کو سیه ریک به سه ر دره خنه کاندای
رو بشت نا که بشته ناوه راستی باخه که که له ویدا دار گولیکی جوان
هه بو که دار گوله که ی دی تو زیك به ده وریا هه لفری انجاله ساری
نیشته وه و بانگی کردی : گولیکی سورم بهری خوشترین و شیرینترین
گورانیمت بو ئە لیم .

دار گوله که سه ری راوه شان وونی : گوله کاتم سپین سپی تر
له که فی ده ریا سپی تر له به فری جیا . بچوره لای برا که م له لای
(کونه سه عانه که) وه به رنگه ئەو به نیازی خوات بگه یینی .
بلبله که فری ناگه بشته دار گولی دووهم وونی :

گولیکی سورم بهری خوشترین و شیرینترین گورانیهك که ئە بزاتم
بونی ئە لیم . دار گوله که سه ری راوه شان وونی : گوله کاتم زهردن

زهردتر له پرچی پوری، ناودم ریا که له سهر ته ختی کاره با دانه نیشیت،
زهردتر له نیرگی زهره (Daffodil) له پیش نهوه دایچین
بچوره لای براکم که لبن په بچهره ی ژورې قوتابیه که دایه ، به شکو
نهو گولی سوري هېنی بتدانی . بلبله که فری تا که بشته بهر په بچهره ی
ژورې قوتابیه نه له وې هاواری کرده گوله که: گولیکې سورم بدره ی
منیش خوشترین گورانیه که مت بو نه لیم . دارگول ودرامی دایه ره
ونی. گوله کانم سورن ، سورتر له قاچی که و سورتر له شیلانی نارده ریا
به لام زستان ره که کانمی سر کرده ، سه هول گولیکه کانمی نه زانده
ره شه با لقه کانمی شکانده بویه هه مو سالی نه مسال من بی کول نه یم
بلبله که هاواری کرد : من هه ربه ک گولی سورم نه ویت . پیم
بلی چون نه توانم .

گولیکې سور په یا که م ؟ دارگوله که ونی . نه نیا یه ک زیگا هه به
به لام نهوه نده سهخت و به آزاره زات نا که م پیتی بلیم ، بلبله که ونی:
پیم بلی قه ی نا کامن نازسم .

دارگوله که ونی : نه کهر گولیکې سهرت نه وې نه بی دروستی
که بت به گورانیه ک له مانکه شه ودا و به خوینی دلی خوت آوی بده بت ،
نه بی گورانیم بو بلیتو سنگت بچه فینی به در کیکه وه و دایه در یژانی شو
گورایت بو وتم زیاتر در که که م بچه فیته دلته وه و خوینی دلت بپته ناو
ره که کانده وه و پې به خوینم .

بلبله که ونی : مردن زرخیکي گرانه بو گولیکي سور . ژيان لای
همو که س آرزو چه ند سر شه که له دارستانه سهوزه که دا دانه نیشیت
روز له که ژاوهي زبرین ومانگ له که ژاوهي زبرین دا دین و نه چن
ته ماشاکاي نهو دار به روانه چه جوان و شیرینه که مه له بیوان جوانه
کان خویان له ناو لقر پوپیا نه شار نه وه نه و کزوي شه ماله چه خاوبن
وخوشه که به سهر شاخو کیوا هل نه کات . . . به لام سهر راي نه مهش
هر دلداري شیرین تره له ژيان . نه بی دلی بالنده به ک چون له گهل
پیداویکدا بخربنه نه رازوبه که وه هر وای وت و باله
کانی کرده وه بو فرین و به به بی داره کاندای له شه قه یی بال
همیشتا هر قوتایه لاو که چون به جی یی همیشتبو هر وه ها
که وتبو له سهر سهوزه گیا که همیشتا هر فرمیسک وشک نه بو وه
له چاوه جوانه کانیا . www.zheen.org
بلبله که پی یوت : مزده بیت ا مزده بیت ا گوله سوره کت
دهست نه که ویت من بوتی دورست نه کم به گورانی له بهر
مانگه شه و به خوینی دلم آوی نه دم منیش هر نه وهم له تو نه ویت
که بیی به دلداریکي راست چون کی دلداري له فه یله سوف ژیرتر
وره نگی له گری آگر سورتر ولپوی له هه نگیوین شیرین تره .
قوتایه که سهری هه لبری وگویی له بلبله که راگرت که چی هیچی
لی تی نه که یشت چرنکه نه وه هر نه وه نده ی نه زانی که شتی ناو کت ب بخویندیه وه
به لام دار به روه که که له همو قه یی بلبله که گه یشتبو زور خه مباربو

چونکه ببله بچوکه کی زور خوش شهویدست که واده میک بو
هیلا نهی به مهر اقه کانیوه کردبو ، پی یوت : ده-ا دوا گورانیم
بو بی زورم پی ناخوشه که دوا ی توبه ته تا نه مینه وه ا ببله که
دوا گورانی بو دار بهر ووت که له گورانی بره وه قوتایه که دفتری
نوته که ی له گیر فانی دهره نا و نه مه ی نوسی . نه م ببله زور فنان
وموسی قارو ده ننگ خوشه به لام وه کو نه لین فنان خو په رسته
بو په وامن له موه مو خه و خه نه دام که چی نه پر به دم گورانی
خوی نه لی ، هه-ا-ا چوه ژوره که ی خوی به وه وله سر جیگه که ی خوی
لی را کیه دوا ی توزی بیر کردنه وه له به خنی خوی لی هوت .
که مانگ هه هات ببله که فری به لای دار گوله که سنگی
به رامبه در که که را گرت به دریزی شه و خویندی و سنگی به
در که که وه بو مانگ له آسمان له نگره ی گرت تیشکی ساردی
زیرینی به بی ده ننگ گوی ی نه گرت . به دریزی شه و تا ببله که
نه ی خویند در که که زیاتر نه چه قینه سنگیه وه و خوینی گیانی
نه رزا به سر در که که دا له پیدشدا گورانی سره تای دلداری
کور و کچی کی خویند . له سر لقه پو پی دار گوله که خو نیچه په ک
په بدا بو و بهر بهر بهر بهر ی گوله که له زیاد بون بو ، له پیده وه
ره نگی زرد بو وه کو زه رده ی به یان ، زهرد بو وه کو ره نگی گوله
زهرد له آوینه ی زیوین دا به لام دار گول هاواری کرده ببله که ونی :
سنگت بچه قینه در که که ، قلم تر سنگنی فی بچه قینه ببله بچکوله ا
نه گینا ره ژئ بیته ره بهر له ره ی گوله که دروست بکه بن . له بهر

نامه به همو هبزی خوی بلبله که سنگی نه نابه در که کهوه و که
 نه چه قیه سنگی ده سنگی بهره بهره تا نه هات نرم نه بوه وه نه و ده مه
 گورانی دا-تانی دلداری ژن و پیاویکی نهوت لفر پوپنی دار گوله که
 سور هه لکه رابو وه کو ده مو چاوی زاوا به که که لبوی بوک ماچ
 کات ، بهلام ، هیشتا در که که نه که هیشته بوه دلی بویه دلی گوله کش
 هیشتا هه ر سپی بو چونکه هه ر خوینی دلی بلبله نه توانی دلی
 گویک سورکا .

دار گوله که هاواری کرده بلبله که قائم تر سنکت بچه قبناره
 در که که قائم ا نه گینا روز نه بیته وه و گوله که در و-ین
 نا که ین ا له بهر مه بلبله که قائم سنگی نه نابه در که که ره و که
 در که که که هیشته دلی نه و حا نه زویه کی تالی و آزار که هیشته
 بلبله که ته زوه که تا نه هات تالی تر و آزار دار تر نه بو ، ده سنگی
 بهره بهره نرم بوه وه انجا گورانی دلداری به کی وت که به مردن
 دوابی دیت وله گورا نامریت

گوله جوانه که سور بو واسور بو وه کو هه وری بر خوری
 دم کهل ، واسور بو وه کو دلی گوله که یاقوت بیت ده سنگی
 بلبله که گرر بو .. باله کانی نوسا به له شپه وه پرده به که هات
 به سه ر چاویا . وایزانی فورگی گپرواه انجا دوا گورانی و ت مانگه
 زبویزه جوانه که بیری چوبه وه که آوا بی هه روا به آسمانه وه
 له نگه ری گر تبو . گوله سور هه کش گوینی له گورانی که بو
 بهره کانی کرده وه که کزه ی سار دی بای به یانی له دا به دهشت

وده را دهنگ بلا بووه ..

دار گوله که هاواری کرد پروانه پروانه گوله که ... او بو
به لام بلبله که هیچ دهنگی لپوه نه هات چونکی له ناو گپا که دا
به مردویی که وتبو و درې له سنگیا نو قوم بو بو .

نیوه رو قوتایه که پنجه ره ی کرده وه و روانیه ده ره وه ،
هاواری کرد :

چهنهخته هیوا به کسی سه بره ا نهوه گولیکي سه وره ،
هرگز له عومری خو ما گولی وام نه دیوه گولی بهم جوانیه بی گومان
به لاتینی ناویکی زور دور و در بزی ه به چه میوه و گوله کی
کرده وه

شبهه کی کرده سهری و روی بو مالی ماموستا گوله
کی به دهسته وه بو .
www.zheen.org

کچی پروفیسور له برده رې خویان دانیشبو کلافیه
آور بشمی ه لته کرد وسه که پچکوله کی له بر ده میا ه ترو شکا بو
کوره پیوت ! نو وت دانسم له گل نه کیت نه گهر گولی سورت
بو به نیم ، نهه گولی هره سوری سهرزه وبه ها نه مشه و ایده له سهر
سنگت له راستی دلت انجا که به به که وه دانسان کرد بوت
نه گیریته وه که من چه ندیم نو خوش نهوت . کچه روی گرز
کرد وونی :

نه ترسم نه م گو له له جله کانم نه یه ت له گهل نه وه شا بر ازا که ی
وه زیر هه ندی گه وه هرې گرانی بو نار دوم خو نه وه هه مو که سیش
نه بزانی که گه وه هر له گول باش تره .

قوتاییه که ونی : باشه که واته تو به قسه ی من دلخوش و مه منون
نا ییت نه مه ی وت و به توره بی به که وه گوله که ی فری دایه سهر جاده که
وه هر گورج عربانه به ک به سهر یا رو بشت و به ره وره وه قورسه کانی
نه و پهره جوانانه ی پلپشانه وه .

کچه ونی : من پیت بلیم که تو زور کوربکی قسه ره قی ،
ناز انم خوت به چي نه زانیت ؟ نو ته نیا قوتاییه کی ا هه لسا و کورسی
به که ی جی هبشت و چوه زوره وه .

قوتاییه که له بهر خوینده ونی : ژین
دلدارې شنیکی خرایه ، به قسه د نیوه ی علمی منطق باش نه
و به که لیکي هیچ نایه ت هه رته وه فیری انسان نه کات که بیر له شنی
خراب بکاته وه و نه بی پروا به هه ندي شنی وا بکات که راست نیه .
واباشه بگره ربه وه بو خوینده ونه ی فله سه فه و میتا فیزیکي خوم .
گه رابه وه زوره که ی خوی و کتیبیکي گه وره ی تو زاوی ده ره مینا
وده ستی کرده خوینده ونه ی .

ف . محمد

سلجانی :

پروباوهرانی له شیران

د له ۱۹۴۰ دا که روس و نمان دوست بون
هاوری مولوتوف وني : شری نهرو شهری
پروباوهره . خهک سهریان سورما که واروس
خوي له شهره دانیه که رئیس و هزاره ته که
به شهری پروباوهری دا نهی..

بلام وادهر گوت که کومپونیزم و نازی
هرگیز ناب به دوست و دیمو کراسی و کومیو-
نیزم به را به به دوزمنانه نازی نه توان
به اسانی قینی خوبان فراموش گف . له
چند لاپه ره به خواروه دا به کورنی باسی
نه و پرو باوهرانه نه که کن که وان له شهره .

۱ — دیمو کراسی

له که لاری ژماره (۶ و ۵) ی به کم سال دا و تاریکی دورو -
در زمان کردو به کوردی له هر باسی دیمو کراسی بویه به پیوستی
نازاین دپسانه وه باسیکی وای بکه بنه وه لیره دا نه نیا له جیساوازی
به نی دیمو کراسی و دیکتاتوری نه دین :

له سیستمی (نظامی) دیموکراسیدا باور وایه که کومل بو تهوه
دورست بوه که به کلهکی فورد بیت بهلام له دیکتاتوریدا باور
وایه که فورد نه بیت خزمهتی کومل بکات .

دیکتاتوری نه لیت سه ربهستی به بیان کردنی رأی لهوه به و لاوه
که ری ای شوکار له حکومت بیه سنیته وه و وهختی هموان به فیرو
بدات چه که لیکیکی تری نیه ، دیموکراسی به رامبر به مه نه لیت :
ماوه نه دان به رنی که خوی بنوینیت ، کومل له گهلی بی ری به نرخ
و به ری نهر به و شاره زایی بی بهش نه کات .

دیکتاتوری نه لیت نه بی ههول و تهقلای فورد به پی
دهست کوتی کومل تحدید بکریت ، دیموکراسی نه لیت : نه تحدید
نه بی له نزمترین پله یا بیت بو تهوهی آره زوی داهینان (ابتکار)
و ههول و تهقلای فورد نه ناسیت .

دیکتاتوری نه لیت نه گهر سه ربهستی بدریت به خهک که
معارضهی حکومت بکن به مه په کی حکومت نه خربت له کردنی
گهلی فرماندا .

دیموکراسی نه لیت ده سا نه مه ته نیاری به بو تهوهی نه هیلری
حکومت ایشی خراب بکات .

دیکتاتوری نه لیت نه و حکومتی فوردی به تهواوی خوی
خستونه ژر نه سری (سه ر کرده) به کوه زوتر کاروبار رانه پهرین

وباشتر فرمان پيك نههينن ديموكراسي نهليت ناله نه نجاما نهو حكومه تانه
ابشي باشتر و به دهوامتر وماذراتر نه كن كه وا فهدرد تيايانا سه ربسته
به چه جور پيك خوي آره زوي نهكات توانايي وميشكي خوي
به كار بهيني چونكه به نتيجه هه مو هم فهدردانه خزمه تي نهو كومه له
نه گن .

ديكتاتورى نهليت له روزى نهنگاندا به ه بترين ميه لته
نه و به كه له هه مويان زوتر بهيره وى نه مر نه گن ، ديموكراسي
نهليت نا ميله تي هه ره به بهيز نه و به كه هه ر به كى شتي واى زوتر
پيت كه نه هينيت پياوخوي بو بدا به كوژ .

به كورنى ديموكراسي وه كو ابراهام لينكون نهليت :
«حكومه تي خه لكه ، خه لكه هه لي نه - ورينيت ، وبوخه لك

هه لكه سوريت www.zheen.org

۲ - كوميونيزم

كوميونيزمى صناغى تازه ، له ناوه ندى سه دهى پيشودا له
لايه ن فله سوني به ناوبانگي نهلمان (كارل ماركس) هه و به بناغهى
داريژراوه (۱۸۱۸) وه خنى خوي (روسو) ونبوى هه رچى (ملك)
هه به دزيه ني به . كارل ماركس هم فسه به ي ته واو كرد ووني هه رچى
(سه روهت) هه به كريكار (ره نجه ر) نه پي ني ته به ره هم كه چى له م به ري

رنجهي هر ٿوڻو ٺاهي پي ٺهريت ڪه ماهره و مهرى پي رابو پريت
و ٺهوي تري ، پي ه - هول و تهو-لا ، ٺهچي-ه
گيرفاني سهرمابه دارهوه لهبر ٺهوه سهروه هه ميسه لاي چهند
كه سيڪ ڪو ٺهه ٺهوه و بهشي زوري خهلاڪ به شيان هر هزاري
و ڪورموڊري به و هر وه هاش ٺهه ٺهينهوه تا سهرمابه داري ماني له سه
روي ٺهرزدا و چونه ڪه سهرمابه داران ٺهه ٺهه لاه ڪل به ڪدا بهر بهر ڪاني
بڪڙا (Competition) هول ٺهون ٺهيت مه سههه في دورست ڪردن
(Cost of production) ڪه ٺهه ٺهوه و بهم جو ره تا ٺهوانن
له ڪري ره نجبر دائه شڪين سهرمابه داران ٺهه قانزاج بڪن
له بهر ٺهوه هه ميسه هر ٺهوشنه دورست ٺهه ڪن ڪه دهست ڪوني
زيادي تيا به ، نهڪ ٺهوشنه ڪه خهلاڪ زور تر پيوستيانه ولههوه
شت ڪمي رو ٺههات . **بنڪه ٺهين**
ڪه ماني له ڪل به ڪه بهر بهر ڪاني ڪهري سهرمابه داران
هه يشه له رقه باري ڪه سههه (خاو) پهيا ڪردان ولههوه
شهرو شور هه لئه گير سيت .

هلام هر ڪه ڪريڪا وره نجبه رمان نايه شويي سهرمابه دار
و ڪردمانه خاوهن مال به ڪي لهم خراپانه له ناواندا نام-يني به
قههه روسو .

ڪه عامي دهست ڪوت هه ل گبرا له ناوا ٺهوه سا له باقي ٺهوهه
شتومهڪ بهو قانزاج دورست بڪريت بو ڪهلاڪ و به ڪارهينان و به پي

بیویست دورست نه کريت . له بهر نه مه ته ييت هر چي هوی
دورست کردن (Means of Production)
و دابهش کردن و گور بند هوه هه به بخربته زيرده ستی
ره نخبه هوه (worker)

به لام بزاین کريکار کی به له ده ولانی (State) کارل
مارکسدا ؟ هه موکس : له بهر نه مه هر چي هوی سه روه ت
(wealth) به بدا کردن هه به وسه روه ت خوشی نه بی بي
به هی هه موان . به قسه ی کارل مارکس ده ولت نه ور بزه خه لکه
(Class) دایان ناوه که بوری نه م کومه له نه خون بویه نیازی
هه ره گوره ی حکومت نه وه به که نه هیلیت نه و نظامی که هه به
بگور ریت انجا کريکار نه گه ر اوایه خوین رزگار بکن نه بی به ک
که ون وشورش بگبرن و به زور حکومت له ده ست نه ور بزه
بسینن که وا نیسته حا که ، دیسان به پی قسه ی کارل مارکس
کريکار له دوا ی نه وه ی هاتنه سه ر حوکم دیکتاتور به تیکی
پرولیتار به (دیکتاتور ی کريکار) دورست بکن بو نه وه ی نه هیلن
لایه نگرانی نظامی کون سه ر به رز که نه وه نه م دیکتاتور به تیبه
ده وام نه کات تا کومبلی بی ریز (Classless) په بدا نه ییت وانجا
به ره به ره نه و حکومتش سیس نه ییت .
کومیونیزمی کارل مارکس دارای ده وله تیکی کريکار نه کات له هه مو

سنوری حکومتانی ایسته نی په رگات چونکه مارکس بروای وایه که ته نیا ولایتیکي کومیونیست ناتوانی له گډل بهر بهر کانی ورقه بهرې دنیا به کی سرمایه دارا ده بهریت . له گډل نه و شا نه لیت : بونی ده ولایتیکي نمونه کومیونیست کریکارانی تری دنیا هان نه دات که ههستن و هه را بکن وزو خویان له کوتهی نظامی سرمایه داری رزگار بکن .

لیره دا له پیش نه و دا هم باسه بیرته وه به بیوستی نه زانین باسی جیاوازی به نی سوشیا لیزم و کومیونیزم بکن چونکه زور که س نای زان ، بی نه و ی زوری لی بکولینه وه به کورنی سوشیا لیزم نه به و ی له ری ی په رله مانه وه بگانه حوکم و نه و سا به شینه یی نه و نیازانه پیک به نی که کومیونیزم گوره کیه ، هه رچی وه کومیونیزمه بروای وایه ته نیا به هیزو به شورش به رپا کردن کریکار نه توانی هه قی خوی بسینی و حکومت بگریته ژبر ده ست .

۳ - ناشنال سوشیا لیزم

جولانه وه به کی قهوی ته لمایه سه ر کرده کھی (نه دواف هتلر) . نه و پارنی به ی که نه مرو هم سه ر کرده به نی له سالی ۱۹۱۹ دا له مونیخ له باقاریا کریکاریکی ته لمای که ناوی (دریکه لهر) بنچینه کھی داناره تا هتلر به حه و ته م نه ندام پارنی به که وه کو

کومه لیکی بچوکی نان خواردن له ژبرخانی خانیکدا کو نه بونه وه له مونیخ ، هتلر به پروپاگانده ی خوي کومه له کي زباد کړدو (دریکسله ر) ی دهر په راند له سالی ۱۹۲۰ دا پروگرام یکی (۲۵) ماده یی دهر کړد که نه مانه هه نډیکیانن : (۱) به کڅستی ۰.۰۵ و نه لمان (۲) لابردي په یانی فارسایل (۳) نهرز و مستعمرات په پیدا کردن (۴) ته نیا نه و که سانه نه ندای میله تن که خوینیان نه لمانه ، جوله که لمه به دهره (۵) عسکری اجباري گرتن (۶) چاویري کړدني ۰.۰۵ و شیکي له چاپ دراو (۷) په پیدا کړدني هیزیکي هره به دده سه لاني ناوړند له نه لمانیا دا . به کورني نه م (۲۵) ماده به تیکه ایکی سه یری سهره تا و یری ناشالی (قهومي) و سوشیالیزی (اشتراکي) بو به لام هر له ۱۹۳۳ وه که هتلر و پارتی به کي هاتونه ته سهر حوکم له نه لمانیا دا هیچ ایصلاحیکی وانه کراوه پی ی بوتر (سوشیالیزم) له گهل نه وه شدا نظامی اقتصادی و نه بی له نه لمانیا دا به سه رما به داری نه و او مایته وه چونکه هه نندی هوی سیاسی وه کو پیویستی کم کړدنه هوی ژماره ی کربکاری بی ایش و خیرا دورست کړدني چهك و جبه خانه و آماده کړدني کارخانه و کارگا کان بو شهر حکومه یی ناچار کړدوه که ده ست بخاته هه مو جوړه فرمانیکی فهرده وه .

پارتي ناتسی (کورت کراوه ی ناشنال سوشیالیزم) به گانه پارتي

ره صهي به له ئەلمانیا دا و له سه سه ره تاي سه سه کرده په رستي دامه زراوه ، هتلهر که سه سه کرده به ده سه لاتیکی بی سنور و پایانی هه به خوي سه سه کرده کانی له خوی پچو کتر دا نه نیت نه ندای پارتي هه قی قسه یان نه له بابهت هه سورانی پارتي به وه ، نزبکه ی (۳) ملیون نه ندای پارتي هه ن له ئەلمانیا دا .

ناشنال سوشیا لیزم له بانی (سه سه ریکار) ی کومپونیزم ، (ره گه ز - Race) ی کرده به کوته کی دهستی ، له وه ختیکیدا که کومپونیزم نه نیا له روی وضعی اقتصادی به وه نه بی له هیج رو به کی تری وه کو ره زور ونک و باوه ره وه خه لاک به جیا نانی (ناس) به نی به شهری دابهش کرده به چه ند ره گه زیکی به ک له به ک به رزتر و خوین پاکتر که له ئەلمانیه وه دهستی بی نه کا و به ره و خوار دیت و نه لی ره گه زنی ئەلمان و خوینی ئەلمان له هه مو ره گه زو خوینیکی تر پاکتره و پیوستی هه ره گه وری ئەلمانی راست پاريز گاری هه م خوینه و نیازی هه ره گه وری دوشنی ئەلمانیه پیس کردنی به تیکال کردنی له گه ل خوینی جوله که و قه ره ج و بیگانه ی تر (که به زوری سامین) .

۴ - فاشیزم

له نظامی فاشیزم دا قوم کوته کی دهسته له بری قی کریکاری

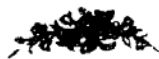
کومپونیزم وره گزی ناشنال - وشیا ایزم ، له بهر نه وه له حکومتی کی فاشستی دا نهی ناکات نه گهر له ره گه زیک زیانر هه بیت ، و خون تیکل بون نه وه نده گوی نادری ، هر چه نده که له وساو ایتالیا و ئلمانیا بونه دوست و ده ستیان کردونه ملی بهک ایتالیا گلی قانونی وای داناوه که جوله کدی پی له کاروبار دور خاتوه بهلام نه مانه ی ته نیا له بهر دلی ئلمان کردوه نه گینا له نظامی فاشیزمدا ناوی « ره گز » هر نه - ونه بوه .

فاشیزمیش وه کو « نازی به تی » دیسان نظامی کی دیکتاتور ی به « سر کرده - Duce » هر خوی حسیبه . هه مو ته قهلاو هه لسانو دانیش - تن و کاروباری خهلاک به پیی ده ست کهوتی هه موان (گه ل) دانه نریت و تحدید نه کریت که نه مهش زور جار هر آره زوی سهر کرده نه گریته وه . شه رتی را گرتن و دهر کردنی کریکار و چه ندی و چونی دانی کری حکومت خوی دای نه نی .

له نظامی فاشیزمدا ، چونکه نظامی کی دیکتاتور ی به ، پارله - مانیک هه لبریراو نیه وه کو ولاته دیو کرانی به کان .

لیره دا پیویسته باس له نوقته به کی به اهمیت بکهین نه ویش نه مه به : هر چه نده فاشیزم و نازی به تی و کومپونیزم هرسیکیان دیکتاتورین ایرو بهلام له فاشیزم و نازی دا دیکتاتور ی نیساز و آمانج و له کومپونیزم دا هو (واسطه به) یعنی کومپونیزم دیکتاتور به

نهکي به نظاميکي گواستنهوهي موقت دا نه نيت وههر نه ونده
هوسري نه بيت تالابه زنگراي نظامي کون له ناونه برين بهلام هرچي
وه کو فاشيستي به ديکتاتوربه نهکهي برده وام ونه بهد به بهراوردېکي
دهستوري تازهي به کي نه تي سوفيات له گهل دهستوري کونياندا بکهن
نه پيدين نه وهنگاوانه ي روهو سه ربهستي هاوبشتوبه ني زور
چاک نه مه ده رنه خات .

تفسيری قرآنه

(ولمن مثل الذي عليهن بالمعروف) .
(وللرجال عليهن درجة والله عزير حكيم) .

به قهلهي شيخ محمدي خال
له پيش آيني اسلامو هاتنه خواره وهي نه م آيته دا ژناني هه ژار
گهلي گهلي تالاو و زوخاويان چه شتووه و سزاو ده ربه
دهري يان ديوه هه روه كك توي ياري له هه مو لايه كه وه به شق تي يان
هه لداوون و ده ردي سه ري يان داون چونكه به لايانه وه وا بووه
كه ژن سه رچاوهي هه مو جه نگو آشويكه .
هسي نه كه رته ماشاي تاريخ بكا نه زاني كه ژناني فوربه سه ر لاي

ٲوروياني به كان تا په نجا سال له مه وپيش تا چه نه اندازه به ك رسوا
وېني غود بون وه هميشه له ژبر باري پياوا نقيان هاتووه ، وه هرگز
له گال گوي در ژا جيا نه كراونه ته وه . لاي فارسه كانيش هميشه
له ژبر چنگي خونيني پياوا بون وه هر چيكي آرمزو كر دې پي ي
كردون . له ناو عربه كانيشا دياره كه تا چه نه اندازه به ك رسوا
زه بون بون وه باره ها وه ك گوي در ژ فروتويان يا له گال كه
واسترا كور بويانته وه ، خوا بېكار زنده به چال كر دني كچي
جوانو جهلي خويان ، يا فريدانه خواره وه يان له شويني زور به رز
بو مل شكانديان ، يا خنكانيان له آوا ، يا سه ربرينيان به راستي
همو دليكي رفق نهرم وه همو چاوبكي ووشكك به فرميسكك ته رنه كا ،
جگه له وه كه ژن له كه له پور « مبراث » ي باو كو كه سو كاري بي بهش
وه نا هو ميد بووه .

www.zheen.org

١٣٦٠ سال له مه وپيش كه پيته مبر هاتو آيني اسلامي هينا وه چاوي
كهوت به ژناني هه ژاري به سه زمان زور به زه پي پي يانا هاتووه به ره به ره
دهستي كرد به رزگار كردنيان له ديلي وه پيوه ندي به نده كي « عبوديت » ي
له بي دا كندن وه هينانيه ريزه ي پياوانه وه به ره ننگي وا كه له
زه ماني ييفه مبره ژنو پياو پيكه وه له ژوري من . و تا جمه
وجاهتيان كرده وه گوي يان له وعظ كرتووه وه به تيكله به ده وري
كه به دا هاتونو طوافيان كرده وه ، ابستاش كه رنو پياو پيكه وه له

کهبه دا طواف ته کن و له کیوی عرفات تیکدل ته بن هر ده ستوری
زهمانی پیغه مېره که واماوه تهوه تا ته سرو .

وه ژنو پیاو به کیان گرتوه له خوا په رستبو پیوستانی
آیدنا وه خویندو فیربونی هه مو شتیکی واکه پیو پستی به هر دو جهان
بی دابنا له سر ژنو پیاو پیکه وه وه فهرموی (طلب العلم فریضة
علی کل مسلم و مسلمة) یعنی خویندن پیو بسته له سر هه مو پیاو
وژنیکه مسلمان ، هر وه که له یورو میرانا به شیکه باشی
بو دانان وه له ریک خستی عائله و خزانان ژنی کرد به سهرداری
مال و منال وه فهرموی (کل نفس من بنی آدم سید فالجل سید
اهله والمرأة سیده بیتها) یعنی هه مو آده می زادی جوړه گوره پی
به کی هه به بهم ره نیکه پیاو گوره پی عائله و خزانان ژنیش
گوره می مال و منالیني . ته پین پیغه مېره درودی خوی له
سهر پی بهم فهرماپه جوانه چون ژنی کرد به هاوشانی پیاو به گوره
به کی فهران ره و له مالا .

له پاش ته مانه هه موی انجا به پینج کلیمه ی واکه تا
را بیکشی وه تا معنای لی بده پته وه معنا هل گری وه تا روزگار له پیش
که و تنابی ته ویش معنای بگوری هات باسی ته ندازه ی حقوقی ژنی
کرد به سهر پیاو وه فهرموی (ولهن مثل الذی علیهن بالمروف)

خواره وه ژنه گم چون خوی جوان نه کا بو من منیش بهو ره ننگ
خوم جوان نه گم بو نهو ، چونکه ههروهك ژن نه گهر پيسو پوخل بی
پیاو بهزی لی نه کاته وه پیاویش نه گهر پيسو پوخل بی ژن بهزی لی
نه کاته وه . ته ماشا کن تا چه نه اندازه بهكه معنایان لهم آیته دوزبوه نه وه
وه حقوقي ژنیان چاودیری کردوه .

له مانه له هه موی جوانتر نه مه به که ثم حقوقي ژنو پیاوه ی
به ستوته وه به عرفو عادتته وه چونکه آشکرایه که ههر شوینه باویکی
هه به وه ههر روژه ده ستوریک دادیت وه ههر گه له ی جوړه
ده وشته خو به کی هه به ، که و ابو به در یژانی سال تا جهان و بران
نه بی هه مو ژنیک به پی نه و جیگا و ریگا و وه ختو سه عاتهی که تبا به تی
حقوقي هه به به سهر میرده که به وه چه شنی نه و حقوقي که میرده که ی
هه به تی به سهر نه وه وه **بنگهی ژنی**
www.zheen.org

مه ردیم نه گهر به دلیری پاکي بی کینه وورد بیتته وه له معنای
ثم آیته و گه لی آتی ز لهم بابته وه تی نه گا که آینی اسلام چه
خدمتیکی ژنانی کردوه وه نه زانی له روژیکه وه که ژنو پیاو هاتونه ته
جهانه وه تا امر و هیشتا هیچ آینیکی آسانی وه هیچ ده ستور
« قانون » یکی زه می نه تی ژنی نه گه یانوه به م پایه به رزه
وه حقوقي ژنانی بو دانه ناوه ، نه مروش قرنی بیستته وه می مدنیته
اوروپایی به کان که له سایه ی کرده وه ی نا شیرینی مسلمانان کانه وه هزاران

ژني چون ګرد به هاوشاني پياو له ګهلي شتا وه عزيزي ګرد وه له زنداني
دېلي رزګاري ګرد، وه پياوي ګرد به ګه وره وسه رداري ژن بو پايه
داري ګومه لي خيزان .

ژر زانيت ؟

• هندی فابريکه له ټلمانيا له خلولو ماده به ګي چور دهر ټه هينن
و سابوني لي دوست ټه ګڼ و له بازارا به ګرانتر له سابوني ګه
نه فرو شريت ؟
بنګه ي ژين

• نيکرا فيل ۱۵۰ تا ۲۰۰ ، شير ۶۰ ، وو شتر ۵۰ ، ګر ۲۵ تا ۳۰ ،
ماين ۲۵ ، بهراز ۲۰ ، پشيله ۱۸ ، سه ګ ۱۰ تا ۲۵ ، مانګا ۲۰ ، ګورک
۲۰ ، ربوي ۱۵ ، مهر ۱۲ ، بز ۱۰ ، مريشک ۱۰ ، چوله ګه ۱۰ ،
ګرويشک ۸ ، په پوله ۷ سال ټه ژي و مېروله ټه نيا سا ليک ټه ژي
• ټه نيا له ټه ورو پادا (۱۲۰) زمان ه به به لام له مانه (۳۸)
بان فسه پي ګري مليونيك نان ؟

• ژاپون له ۱۸۱۵ دا ژماري دانشتواني ۲۵ مليون ون وله ۱۹۳۸ دا

۷۱ مليون بو ؟

کستی له عاسمانا

نهم باسه خوشه‌مان له کوفار یکی بیگانه‌دا هاته
بهر چاو . به کورنی و به چه‌شنیکی جوان نهو
مملوته نه‌گیربته‌وه که تا ایسته له‌لایهن فلک
شاسانه‌وه درحق به عاسمان کوکراوه‌ته‌وه .
هه‌زمان کرد خوینده‌وارانی خوشه‌ویستی که‌لاوېژ
بهم معلوماته جوانه تنوېر بکه‌ین

نه‌وه‌ی بو نهم که‌شته هومان نه‌که‌وتنی بالونیه‌کی نار به‌تالی
قایم دوروست کراوه که بتوانی له‌تایه‌به‌کدا ۱۲ کیلومتر یا له
سه‌ماتیکدا ۴۳۲۰۰ کیلومترمان با به‌ته‌وادا .

فونانی به‌کم — مانگک : نزیکتر نه‌ستیره له ایجه‌وه مانگک
هه‌تا لی نزیکتر بیینه‌وه له‌بهر چاومان گوره‌تر و روناکتر نه‌بی
وله پشته‌انه‌وه نه‌رز تا دی بچوک نه‌بیته‌وه و هه‌ر نارمانی به‌که‌پمان
لبوه‌دیار نه‌بی که‌نهم و غبار دای پوشیوه . مانگک لافاو ، بلران ،
گیرملوک ، گه‌ردولول و هه‌ورو هه‌لای تیانیه . لی نه‌نیشینه‌وه
وله بالونه‌که‌مان دینه‌وه هه‌رچهن پیا بگه‌ریهن هیچمان نایه‌ته
به‌رچاو ، ده‌شتیکی کاکي به کاکي بی شارو دراستانو سه‌ه‌وزایی
چهن شاخیکی اگرین نه‌بی که له هه‌زاران ساله‌وه کوژاونه‌وه ، نهم

شاخانه هیچ له شاخه کانی سر نهرز ناچن ، همو نهرمولوس وهك
مالهيان پياهيترابي حال وايه شاخه کانی سر نهرز لاقاو وبه فروباران
دريوني و له همو لايه كه وه كنده لانو نه شكه وتي تيا په پيدا كردوه
ليان نزيك نه بينه وه نه مانه وي پيا هه لگه ريپن ، هه ركه هه ننگاو
نه بين واهه ست نه كين كهس نيه له خيرا پي دا بمان گانی چونكه
تاوه نده ي ناچي نه گه پنه ته و فقه سه ره كدي به پيچه وانهي شاخه کانی
سه رته رز كه پيا هه لگه راتي زور زجه ته و نه كهر به كيكان
نوجييك بدا و له به رزي سي چل متره به كه وه بكه ويته خواري
هه مو نه چه په سين كه نه بين وهك به له سه رخو و به هيمنه نه نيشيته
سه رزه وي بي نه وه ي دلوي خون له چه جي به كي له شوي و يا
آزاري بگا . دوباره هه ل نه سينه وه سه رپي و نه به وي هه ننگاو
بي هه هه ننگاويكي ده مه تر نه نه كه نه بينه سه ر پنج و بناواني نه بينن
نه و فورساييه كه له مانگ هه سي پي نه كين شهش جار له هي
نهرز سو كتره .

دوهم قوناغ - زهره (Venus): له مانگ تافه مان نه چي و له
سه رما و سوله ي وهرز نه بين سواري بالونه كه مان نه بين و به ره و
نه ستيره ي زهره - فينوس به سه وادا نه كشين و كه لي نزيك
نه بينه وه شتيكي نه و تومان نايه ته بهر چاو كه شاياني بس كردن بي
نهم نه ستيره به به فقه د نهرزه هه ورو هه لا همو لايه كي دا پوشيوه
و به عاسته م خوي نه بينري . لايه كي نهم نه ستيره به سال دوازه

مانگه بهره و روژه شهوی بو نیه و گهرمه و لاکه‌ی تری پشتی
لی بهنی روزی بو نیه و زور سارده .

سه‌بم قوناغ - عطارد Mercury

انجا رو نه‌گینه عطارد بهلام له‌بهر نه‌وه که نزدیکترین
نه‌ستیره به روژ ناتوانین لی بنیشینه‌وه . نه‌میش وهك زهره هر
لایه‌کی بهره و روژه و زور گهرمه و لاکه‌ی تری پشتی لی بهنی
و زور تاریکه . به هوی نه‌م نزدیکه‌بو له روژ گهرمی لاکه‌ی
بهره و روژی له وزه چوته دهره‌وه به چه‌شنيك آری نه‌وزی یانه
که تیا بهنی پرن له قورقوشم و گه‌لی معادنی تر که به زه‌بری گهرما
توانه وه .

چوارم قوناغ Sun

له‌بهر نزدیکان له روژه‌وه آره‌ژوین نه‌گین سهری لی بده‌ین
نه‌م نه‌ستیره گه‌وه‌به ناوه‌راسمانی گرتوه وه‌مو نه‌ستیره‌کانی
وهك سرخیخ و زهره و عطارد به‌ده‌وربا نه‌سورینه‌وه و روناکی
و گهرمی لی وه‌رته‌گرن .

نه‌گهر له‌سهره نه‌وروبشتنه خیراییه‌ی پیشومان روین که ۴۳۲۰۰
کیلومتره له‌سه‌عاتیکا ، دوا‌ی ده‌هفته نه‌گه‌ینه روژ و نه‌وعی
که له‌دوا روژانی نه‌م ده‌هفته‌یه‌دا گورر به بالونه‌که‌مان نه‌دا
هیزی کیشان (قوه‌ی جاذبیه) ی روژه که له‌راد په‌ک‌دایه‌که
ناتوانین حدی بو دابین که لی یزیک نه‌بینه‌وه کوره‌به‌کی‌خری

گهوره وشینی پر له غاز وکله نه بینین که رونا که کوی نه وه نده تیزه وه خته آوی چاومان بهری هه تا لی نزیکنر بیننه وه روه که یه ان باشر دتیه بهر چاو وده حال بو ان دهر نه کوی که نه ستیره به کی له که لک که وتونیه وه کمانگک یا زهره یا عطارد به لکو به ک یینه له جولانه وه دایه نه کولی هه ل نه چی وخیراوبه هیزیکی بی داد نه گوری ، چونکه له ناویه وه هیزیکی نه وه نده به نین هه به که به بیرى اهدا نایه ت نه م هیزه بی وچان له بیجمی بلقی گهوره گه ورده دهر نه پهری و به سه ریا بلاوئه یته وه هیزیکی په نجا بارگیری هه به له ناوهره بو سه ر هه وه انجیک له سه ر روی روز و له بهر نه سه ر نه م ماوه بچو که ته و انای هه لگرتنی نه م هیزه گه وره به ی نیه نه به وی خوی لی رزگار کا بو به بی وچان له هه ولدانا به ، نه کولی ، هه ل نه چی ، سه ره و شیر نه بی نا کو سانی زوتر تیشکی ناوهره ی له خوی جوی بکانه وه و به ته و ژم هیز فری نه داته دهره وه بو به له زور لایه وه فواره ی گه وره گه وره ی آ گرین به هزاران میل به عاصمانا هه لچون انسان له بهر جوانی یان سه رسام نه بی ، هه ندیکیان وه جه ، هه ندیکی تریان وه ک دار لغی لی بوته وه و به هزاران میل له ثانیه به کدا نه م لقه آگرینه انه بهرزه نه بنه وه جاری واهه به نه که نه بهر زای (۶۰۰۰) میل و هه تاله روز نزیک بکه وینه وه ده می نه م فواره نه مان گه وره تر دیته بهر چاو که هه ر به که له وانه به آسانی نه م نه رزه ی ایه قوت نه دا .

له سه ر روز ناتوانین دابه زن چونکه وه ک نه وانی تر ره ق

نيه وگدرمايه گه‌ي له راده به کدابه که خوشي توانوته وه . نه وهک
نه‌رز به‌ره‌قي ماوه ته‌وه و نه‌وهک روي به‌ره‌وه روزي عطارد شله
به‌لکو له بهر گهرمي هه‌لچوه و عباره ته له توبه ليک غاز و هه‌لي
آگرين .

بو ته‌وه‌ي بزانه‌ين گهرمي روز له چه راده به کدابه ته‌يئنين ته‌وه
ترموه تيره به که پيسانه گه‌يشته ته ۱۰۰۰۰۰ پله و تا بوناوه وه‌ي
بچين ته‌وه گهرمايه زياتر ته‌ي وه مليون پله روت ته‌ي وه که گه‌يشته
ناوه راسته گه‌ي ترمومه تيره که مان ته‌گانه ۵۰ مليون پله و بو ته‌وه‌ي
شنيکانه له گهرمايه روز بو حالي به ته‌گهر چوار فلسي بهک
بتوانين بجه‌ينه ناوه راسته ته‌گه‌وه ، ته‌ي ته‌وه گره‌ي که له و چوار
فلسيه ته‌ي ته‌وه به‌شي ته‌وه ته‌کا که هه‌وه گيان له به‌ري سه‌ر روي
نه‌رز بکا به خه‌لوز .

ته‌ي ته‌وه‌ش بزانه‌ين که ته‌وه گهرمايه به تينه و ته‌وه تيشکه
تيره‌ي روزه خوشي به‌ره به‌ره ته‌پو کينته وه وه له ده‌قيقه به کدا به‌نجيا
مليونو چوار سه‌ده هزار تون له قورسايي که‌م ته‌کانه وه و به‌م
په‌به نه‌يا ۴۵ تریلیون سالی تر ته‌ميني .

له ته‌ستيره‌ه‌کاي تيرا

به سه‌ه‌ساميه وه سواري بالونه که مان ته‌يئنه وه و روز
به‌جي ته‌هيلين وه ريمانا به چه‌ن ته‌ستيره به کدا رانه‌پورين که

گرماني روز له چاو هي ثوانا وەك تيني گري ، موميك وايه
و كه تيني روز خوي توانونهوه و كردويه به هلم ، ثم تهستيرانه
له بهرگرمي زهره كانيشيان ايك جوي بونهوه و قورسايشيان
كه يشتوته راده بهك كه ميشكي انسان قبولي نا كا . وله بهر نهوه
كه گرمي شت ته كشيبي و قورسي كرزي ته كا و نه په تيوي
جا لهم تهستيرانه دا هيزي گرمي و قورساني بو به سهر به كترا
زال بون له شرربي گهره و بي پشودان .

بو نهوه ي هيزي قورسايمان لهم تهستيرانه ۱۰ چاك بو دهر گوي ،
له به كيكانا داته بزبن و نه بينين به گهره بي ههر چنده له نهرز
زياتر نيه به لام قورساني شت له وي په نجا هزار جار له هي سهر
نهرز زورتره و نه گهر بتوانين شتيكي سهر نهرز به قه دهر شتيكي سهر
ثم تهستيرانه په ستورين و هيزي نجه نه سهره نه و حله سه د تون لو كه
ته توانين بكين به قابيك ويخه نه گيرفاناهوه .

ثم تهستيرانه به جي ته هيلين كه هـ مو پيكه وه له گل نهرز به
ده يري روژا نهورينه وه و روزا كيو گرماني لي وهره گرت و
به ره و مريخ — نروين .

له « مريخ » Mars — به كه يشتمان بو مريخ ۴۸ مليون ميل له نهرز
دور ته كه وينه وه ، ثم ماويه نه وه نده زوره ميشكي انسان قبولي
ناكا . نه گرمي تو بالونه كمان له سمانيكا ۴۸ ميل بروا ۴۸ سالمان

پی‌نہ چی تا ئه گه بنه مریخ نهم نه ستیره به گه لی جو گه ی راستو
دریبری وهك هیلانه جالالو كه نه زاوه . فلک شناسان به مه دا پویان
ساغ بونه وه كه له مریخدا گیان له بهر هه به . نهم جو گه ده ست کردانه
له عانی توانه وه ی به فرا آویان پیا ئه روا

له (مشتري Jupiter) كه له مریخ تا قه نمان چو نه چینه مشتري كه
گه وزه ترین نه ستیره كاتی ده وری روزه و ۱۲۹۵ جار له نهرز گه وزه تره
و ۷۷۸ ملیون میل ابومی دوره روی نهم نه ستیره به له گهررداتابه و
بومه له رزه ی زوری نیار رنه دا و كرز ئه نی ، به مه دا بومان ساغ
نه یته وه كه هیشتا دانه مر كاوه ته وه . و ههشت نه ستیره ی زور رونا كو
گه ئه ی به ده ورا نه سوریته وه .

« له زهسل Saturn سواری بالوانه كه مان نه یته وه و رو نه كه یشه
زهسل نه یه بن نهم نه ستیره به زور خیرا نه سوریته وه و ۱۴۲۵ میل له
روژه وه دوره و ۷۴۵ جار له نهرز گه وزه تره . وله هه مو شتی جواتتر
ئه و پشتینه به كه به كه مه ریا هاته وه . به ۲۹ سال جار يك به ده وری
روژا خول نه خوا .

له « اورانوس Uranus » هه تا به لای اورانوسدا بروین له روژدورتر
ئه كه وینه وه ، نهم نه ستیره به له سالی ۱۷۸۱ د ادوزرا وه ته وه ۶۳۶ جار له
نهرز گه وزه تره و ۲۸۶۸ ملیون کیلومه تر له روژه وه دوره ، چواره
نه ستیره ی نری به ده ورا نه سوریته وه

له « نه بتون » نه بتون دوا ته ستره ی تابع به روژه وله هه مویان
لی دورتره و ۴۵۰۰ کیلومه تر له بهك دورن و دوا ی هه مو
ته ستره کانی تر دوزراوه ته وه ، خوی شتیکی ته وتو زل نیه نه نیا ۱۷
چار له نه رز گه وره تره ته ستره به کی به ده ورا ته سوریه وه
وله بهر دوری له روژه به ۱۶۵۰ سال جار یک به ده وریا ته سوریه وه
به م نی به ۱۶۵۰ سالی نه رز سالیکی ته وه و نه گه ر گیان له بهری
وهك اجه ی تیایی وله عانی پیری بانا بیان هوی بزانش چهن ریاون ته بی
قه له مو کاغزه ز بگرن به ده سته وه و دور و دتریر ایکی بدنه وه
تا ۱۶۵۰ سال ته ره بیرن .

ایتر تافه تمان ته چی و دوا بی به م گه شته ته هینین و سوا ری بالونه
که مان ته بین و به سه ر - سامیه وه دینه وه سه ر نه رز

بنگه ی زین
www.zheen.org

چپروکی نهم مانگه

له آویندرا

« خاوه نی نهم چپروکه ، نه نانول فرانس ،
به سکیکه له ماموستا گه وره کانی . نه ده بیانی
تازه ی فوره نسه نه گهره ره گه وره یان نه پیت
له پارس له ۱۸۴۴ داها توتنه دنیا و له (تور) له تشریفی
به گه می ۱۹۲۴ دا مر دوه خاوه نی داستانی «نایس»
سه رسنه نی سور ، جزیره ی پینگون ، و گه لیکی
تره . نهم چپروکه هه رچه نده نه ختی ده سنکاری
کراوه دیسان وینه به کی جوانی نوسین
و بیر کردنوه و فله سه نه ی ته و بی نه نانوله »
له پارس له ده وری لویسی بانزه به ما ، خامیکی خانه دان هه بو
« فیولانت » ی ناوبو که له گه نی بو جوانی ابسک سوک و دلگیر .
مادام فیولانت له تانی جوانیدا شوی کردبو به محامی بک
له پارله مانا ، کارابه سکی به دخوی ره نک زهردی دهم ده داربو ،
زورقینی له نه قیر و هه ژار بو و گه لی آزاری نه دان به جوریک

کهوا ته زانرا له دهره وه خراپه کردن و آزاردانی خه لکی به لاره
کهلی آسانتره له وهی خوشې بخته ماله کهی خوبه وه .

نهم کابرا گپله له هه موشنیکي لاختوشتر نه وه بو شهو به دیار
(دوسیه) ی زل و شره وه روزگانه وه . مادام فیولانت کهلی له وه
آفلتربو که دل بدا به میردیکي واک سرکی گهوج .

خه لک وخوا زور به گوما نه وه نه یان روانیه هه لسان ودانیشتی
مادام فیولانت که واهه همیشه خه ریکي آرابشی خودان وختل به خودا
کردن بو و به جلی آوریشم و زبروه هاتوچوی کلیسه و ناو خه لکی
نه کرد له گل نه وه شا که به ته وای دانی خراپیان پیا نه نه نا
له عه تیان لهو (عیسا یی به) نه کرد که فیولانت به جوان ته زانیت
سه ررای نهمهش (بابو زان تیریر) که قهشهی نایبه نی فیولانت
بو ولای نه و پی له هه موه گونا میکی خوی نه نا هه یشه له موجیاری
(نصیحت) کردن و به ند دادان و تانوت نی گرتنی نه ته کهوت و به ته وسه وه
پهی تهوت . :

« خانم وه کو تو بزانت (کانه رینی به اختیار) به پیره وی
کردنی نهم جوړه ژبانیهی تو براوه ته آسمان ... نه ویش آواها سنگ
وملی دهر ته خست و جلی آوریشمی له (جینوه) وه نه هینا ۱۹ »
(ژان تیریر) به ند دادهر (واعظ) یکی که وره بو ،
هه لخلیسکاني پیاوی زور به تونگک نه گرت له هیچ گونا می خوش

نه نه بو ، وه وای نه زانی که مهر گوی گره که ی بترسینی اتر هیچی
نه هیشتونه وه ، بویه فیولاتی به آگری جهه نهم نه ترسان که وا
جاریک به شیري گهر خوي شقبو ا مسیو فلیب دی کو کیتس کوریکي
خانهدانی فوزي ایسک سوک بو ، ایواره یهک له جی دانس توشی
مادام فیولانت نه بیت گهلی دانس نه کن وله دواییدا له پشت خوبه وه
سواری نه سه په که ی خوي نه کات ونه ی هینیته وه مالی . له دانس
کردنه که ولهم گهرانه وه به دا مسیو فلیب ههستی نه وه نه کات که
مادام فیولانت ژینکی شوخوشه نگی نه رم و نوله و جهزي لی نه کات
و چونکه مسیو فلیب پیچ و به نای لانا بیت لوس و باریک نه ی نیته
دهست مادام فیولانت وه که جی لی نه بیت .. نه ویش له وه راما نه لیت ا
مسیو فلیب ؟ نازانیت قسه له گهلی کن نه کات ، من ژانکی
داوین پام ا ویاجاریکی تر پی ی نه لیت : سبه یی وه ره مسیو .
و که سبه یینیش نه هات پی ی نهوت : نه م په لیهت له چی ا ؟

به م جوړه تفره دانه مسیو فلیب زور خه فته تی نه خوارد
تا وایلی هاتو وه خته بو به ته وای لی ی نا هومید بی چونکه
تاته نازت نه شي نه هیشت ماجیکي ده می بکات به ونا بابه خیه
که هه په ا

له م وه ختانه دا بو که ژان تیرر بانگک کرا بو (فینیسیا)

که لهوي په ندي نهو تورکانه دابدا کهوا تازه بو بونه (خرمیان).
نهش، چو بو لای مادام فیولانت خوا آگاداری لی بکا وسهرزه نشیکی
زوریشی بو (احتیاط) بکات به شکولم جوره ریانه پیسه ی واز بهینی
وبگره بتهوه مهر ری راست. وزور له گلی خاریک نه بیت که
مهره میکی تایبانی هه یه که بو آره زوی بیس له دل دهر کردن زور باشه
بیدانی له شی خوی بی به نوبت مادام فیولانت وتی: برابه حورمه ته-
که م نکات لی نه کم به کجار وا پی لی هه له بره له گلم، وداوای
نهمه نده شتم لی مه که ا به لام قه شه گوی نه دایه بزازی نهم مهر
باسی گهری آگری جه هه نه می بو نه کرد له باشا پی وت که وا ا چی بو
(فینسیا) و آماده به چه فرمانیکی پی بسپیری بوی جی به جی بکات..
به ته مای نه وه بو که مادام فیولیت داوای صلیبیک یا نه ختی گلی
موفرکی بون خوشی لی بکات که نهو زه مانه تور که کان له (قدوس) هوه
نه یان هینا و قه شه ایتالیا به کان به ا وروپاییان نه فروشت ..
به لام مادام فیولانت وتی:

براجوانه یچکوله کم، که نه چیت بو قینسیا، نه لین لهوی وه ستای
آوینه ی چاک هه به، زور سوپاست نه کم، نه گهر له گه ل
خوت آوینه به کی روناک و باشم بو بهینی که له هه مو آوینه کافی ابره
چاکتر بیت ا

(ژان تیریز) به اینی دایه که بوی بهینی

له و به ینهدا که فه شهروبیو مادام فیولانت هه ره له سه رری ی جارانی
زیانی نه رویشت که مسیوفیلایب جاریک پی ی وت :
باش نیه ایجه به کنتریمان خوش بریت ا له وه راماتنی : دنیا زورگه رمه .
بروانه به یاخی که شتی به که بزانه باکھی نه گوریوه ؟
بهم جوره نه وانهی چا ویان بریوه مادام فیولانت که دوشاخ
بومیرده پدسه که ی دورست کات ناهومیدانه نه یان وت :
نهمه ش گونا هه ا

که ران تیریر که رایه وه له ایالتا چوه لای مادام فیولانت و پی ی
وت که دیار به که ی بو هیناوه وونی : بروانه خانم ا
انجا له ژیر جیه که ی که له سه ریکی مردوی دهرهینا وونی نه مه
آوینه که ته خانم ا نه مه کاسه ی سه ری جوان ترین ژنی فیتیسایه و
به ته وای زینیشی وه کو تو بوه آه چهنده له تو نه چیت بروانه ا
مادام فیولانت هه رزو سه رسای و به رهاتنه وه ی دهرده مست کرد و زور
له سه رخوا به برای گه وره و به حورمه نی وت که وا زور باش له (دهرس) ه
که ی گه یشت و پی گومان به که لکی نه هینیت وونی : له مه ولا
نهم آوینه به ی نو له فیتیسایه بوت هیناوم هه همیشه له پیش چپاوم نه بیت
وله ناویانی گومان جاریک تر وه کو ابسته خوم ناینم و به لیفیشت نه ده می
که له مه ولا ری وشوینی رابواردن و زینیشم هه ره به پوی نهم
فیکره دانیم .

قه‌شه که که چاوه روانی به تم ته نجامه چا که کو تو پره نه به
زور رازی بو ورنی : وه کو ته بینیت ، خام ، عاطفه گورین ناچاری به
وایسته تو به لیم ته ده بی که له مه و لا ثریات به پی ته و فیکره
به ریوه به ریت که تم که له سه ره رزیوه خسته می شکته وه !
تهی نایه بت تم ؛ لینش بده پی به خوا ؟
فیولانت پرسی : هیج جار نیه ته ته وی په یمان بکم له گهل خوا ی
خوشما ؟

قه‌شه وئی به لی . فیولانت وئی که واته وا کردم .
قه‌شه وئی زور چاکت کرد خام ، وئ وئ وئ دباره که ایتر به هیج
جور یک ماوه ی په شیانی و په یمان شکانت نیه . فیولانت وئی : په یمانه
کم ناشکینم .

قه‌شه لی بدا چه دهره وه له خورشید نا اهر ته مه ؛ بالی نه ته گرت
له بهر خوبه وه تهی فیژان : آفرین بوخوم ژنیکم له گوی جه نه مه وه
گیراوه ته وه و دهره وازه ی په هه شتم بو خسته وه سه ر پشت ، گوریم
به ته وای گوریم ! او خه یش خویا شو کر !

هه ر قه‌شه له پی پلیکه کان چوه خواره وه ونه چوه خواره وه مسیو
فلیب سه رکوت و دای له دره گای ژوری مادام فیولیت ... دم
به پیکه نین هات به پیره وه و بر دیه ژوره پچکوله که نویستی
که هه تا ایستا پی تی نه خسته وه و شیرینی بو هینا و بهرام بهری

دانیشت .. مسیو فلیب ئەمەیی بە مژدە بەك دابە قەلم حەلوایەکی
خوارد و وئی : حەلوایەکی شیرین و تام خوشە ، بەلام
بە گومان وە کو لیووە کانی تو شیرین نیە !

مادام فیولانت وەرامی دابەووە وئی : کەریەتی و پەودە بە پیاو
مەدحی مەووە بەكات هیشتا لیی نەچیشتی لە وەرامدا فلیب
دەمی بردو ماچیکێ کرد

فیولانت هێچ تۆرە نەبو ، تەنیا ئەو نەندەیی و ت کە ژنیکی
داوین پاکە مسیو فلیب تی گەیان کە داوین پاکێ لەم روژەدا
سەرناگریت ...

لە دواییدا بە نازبکەووە پێی و ت : مسیو فلیب نەخە لە تانی
خوت هەلبکیشی کە گویا بە زور یا لە ناکاو هاتوینە سەرم .
هەرچە بەك بە بە ارەزووی خۆم بوو و هەر ئەو نەندەم مقاومەت
کردویت کە بگەمە ئەم شکانەیی ئێستە کە خۆم ئەم وێست
و ئەگەر ئەلیت تر سەررای ئەو هەمو جوانیەت و لە گەل
ئەو هەمو خو لە من هەلسونەتدا هەتا ایستە نەتوانیووە ئەو نەندەم
نزیك بەکووتەووە .. ئەو لە بەر ئەو بوو کە خۆم نەم وێستووە
چونکە من نوسم - قیوم ... تا لە پێش پێی تودا برای
بەحورمەت ژان تیربری قەشە راستی کردمەووە لەم خەووە دور
و درێژە و دەرس - یکی زور بە کەلکی پێ و تم و زرخێ وەختی ئێ
کە یانم لە ویا نا : کاسەیی سەری مردووەکی پیشان دام و وئی :

بهم زوانه توش وات لی بهت .

منیش بویه گوتنه په له پهل به دوی خوشیدا بو نه وهی تازوه
ووام لی نه هاتوه ، له که ترین وه خندا زور ترین له زهت وه درگرم
چونکه په بېمام به ستوه که په یره وی نصیحه ته گهی ژان
نیربر بگم

بو خویمنده وارانی- گه لایویژی نازدار

هر وهك هه مو نه بزانی نه نه نریك سالیكه چاوبری کردن
و مسؤولیتی حسابی گه لایویژم خستونه سهر شانی خوم و به اینم
دبو که هر نا ته و او به کی لی رو پندله کیسه می خوم پری
بگه موه به و شهرته کنه گهی تر دست نه خاته پاره به وه و-
آبونه کانی به کسر به ناری خومه وه به بری و در حال دهنه ربکی
نایه تم بو واردات و مصروفاتی دانا ، به لام زور به داخه وه که بیانی
نه گم لهم ژماره ؛ به دواوه له بهر هندی اسباب که له خواره وه بامی
نه گم ناچار بوم دست لهم خدمته باشه هه لبرگرم و مسؤولیتی له سهر
شانی خوم لادم هه تا کار و باری دهرچون و حسابانی نه خرتیه
قالیکی ربکوییکه وه وچن که سیک نه به ته پیشه وه بو ایش کردن
تیا و بو کو کردن وهی آبونه می ، له گل نه هه شدا تا هم گو فاره

له دەرچونانی من له هه مو آنیکدا آمادهم بو یارمەتی دانی مادی
له لاوه . واسبابه کانیش ئەمانه به :

۱ - به پیوستی نازانم دوباره لیره دا بوتانی بیان بکمه هوه
که من هیچ وهختی مسؤولیتی نوسینی ئەم گوشارەم نەخستوتە
سەر شانی خوم له ریک خستی حساباتی بهولاوه ، وهك ئەینم
کەس به جیدی یاریدهی نادا له نوسینا وزورچاک ئەزانن
مسالهی نوسین به به کو دو پیک نایهت به لکو ئەنی له هه مو
آنیکا چهن که سیک هه نی که له کاروباری نوسینا خویان به مسؤول
بزان .

۲ - له سەر ئەم حاله شدا وهك ئەم ماوه به دا بوم دەرکهوتوه
بهشی زوری مشترکه کان به ریکو پیکێ له وهختی خویا و له خوبانهوه
بونه کان یان نایرن و زوری وایه هه به که له وهخته وه ئەم گوشاره دەر نه چی
تا ایسته ژماره دەرچه . کانی وەرگرتوه بهلام هیشتا پرلیکی له دهست
نه بونه وه حال وایه من هیچ گومان نایهم ئەگەر بیتو هه مو
مشترکه کانی به ریکو پیکێ آبه نه له وهختی خویا بنیرن له هه مو
آنیکا ئەم گوشاره ئەژی هه ر چهنده کهره سهی گران نی .

۳ من له وهختی خویا مسؤولیتی حسابیم بهو شهرته
گرتوه سەر شان که آبه نه به کهر به ناوی منه وه بنیرری بهلام
وهك ئەینم خوینده وارانێ خوشه و بست چاوری ئەم شهرته یان نه کرد

آبونه له چمن لايه گوه وهر نه گيرا و حساب له ريكو پيكي دهرچو.
 ۴ — مدبري مسؤل تا ايسه محامي ابراهيم احمد بر به هوي تعين
 بوني به حاكم به طبيعتي حال گوډاره كه بي مدير نه مينيته وه له بهر نه مه
 پيوسته به كيكي تری بو بدوزرېته وه .

له بهر نه م سببانه نكا له خوینده وارانې خوشه و بست نه كم
 كه لېم بيورت نه گهر پېم نه كرابي تا سر خدمتي مادي و معنوي
 نه م گوډاره تا فانه به بكم . نه وا بو اگاداري هموم واردات
 و مصروفاتي گه لاوېر له گه له نه و آبونانه كه به كسر ويا به هوي
 كه ساني تره وه پېم كه بشته و ناوي خاوه نه كاني له خواره وه نه نومېم .
 سر كه وتن و بهرزي گوډاري ناوېراو له بهزداني پاك داوا نه كم .
 طی کال

﴿ نه و پارانه كه له بهر كسانې يکه لاويز وه رگير اوه ﴾

www.zheen.org

	دینار	فلس
له ضابطانه وه	۱۵	—
محمد علي محمود	۱	—
انور صائب	۱	—
محمد رشيد فرج	۱	—
توفيق وھبي بك	۲	۵۰۰
توفيق قزاز	—	۶۰۰
نوري شېرواني	—	۸۰۰

	دینار	فلس
مصطفیٰ صائب	—	۶۰۰
محمد امین امامی طابور له منصوریه الجبل	—	۳۰۰
محمد عبدالقادر معلیٰ به کمی مه کتبی زاخو	—	۹۰۰
اسماعیل حقی شایس قائمقامی رانیه	—	۶۰۰
طاهر احمد معلیٰ مه کتبی چوارتا	—	۶۰۰
محسن عبدالعزیز حه ویزی له کوبسنجاق	—	۲۰۰
فائق طالبانی نایبی کر کوک	—	۶۰۰
رئیس عزیز کوردی	—	۶۰۰
ظاهر عزیزی بابان	—	۲۰۰
اسماعیل مجید ملازمی به کم له بعمره	—	۶۰۰
حمای عونی یوسف (آبونهی شیخ حبیب طالبانی، بشیر مصطفیٰ، عبدالله عزیز و امین رواندزی)	۲	۴۰۰
علی کاکچه به عزیز عبدالرحمانا	—	۷۵۰
قاسم ملا افندی — هه ولیر	—	۶۰۰
محمود طه به عبدالقادر قزازدا	—	۷۵۰
معلم احمد قره داغی حواله له کفر به وه	—	۳۷۵
معلم عبدالحمید امین	—	۳۷۵
هر قزاز	—	۷۵۰
ابراهیم ملا معروف	—	۷۵۰

فلس	دینار
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۱۵۰	—
۶۰۰	—
۳۰۰	—
۷۵۰	—
—	۴
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۶۰۰	—
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۳۵۰	۱
۷۵۰	—
۷۵۰	—
۷۵۰	—

	دینار	فلس	
ادیب عزیز مدبری واردات له هه ولیر	—	۷۵۰	
رضی افندی مدبری مال له هه ولیر	—	۷۵۰	
به عبد القادر قزازدا	قطب الدین طیب بیطری	—	۷۵۰
	سزا فرج	۱	—
	دکتور نوری علیکه	—	۷۵۰
	مهندس رشید عارف	—	۷۵۰
	مصطفی حاجی سمید ازا	۱	—
	توفیق فائق معاونی رئیس	—	۷۵۰
تسویه له کر کوک			
۱ (با به علی) به وه	به رشید مجیددا	۱۰	—
	به ابراهیم حطی فتاحدا	۳	—
	بنکهای ژین	۳	۵۰۰
	www.zineen.org	۳	۵۰۰
	...	۳	—
	...	۵	—
	به عبد القادر قزازدا	۴	—
	به میرزا فرجدا	۲	۷۰۰
	محامی عونی یوسف	—	۷۵۰
	واردات	۹۱	۷۰۰
مصروفات به پی لیستهای خواره وه	۹۱	۵۲۰	
	—	۱۸۰	

ٲو پاررانه كه له ژماره كافي سالي باردا خهرج كراوه
له ووه خنوهه كه مسؤوليتي حسابيم كرونه ته سدر شاني خوم
بهرامبهه بهم مصارفاته وصولاتم لا ٲه

فلس دینار

عبدالقادر قزاز (كريف كاخهزه بهرگه، وكري تجلید وله چاپدان به پي ٲو وصولاته كه پيم كه بستمه)	۱۰	—
محامي ابراهيم احمد	۰	—
عبدالقادر قزاز	۳	—
عبدالقادر قزاز	۳	—
عبدالقادر قزاز	۴	—
له چاپ داني ده فتهري وصولات	۰	۴۰
عبدالقادر قزاز	۱۰	—
« « له توفيق وهبي بگهوه	۲	۰۰۰
« « له توفيق قزازوه	—	۶۰۰
« «	۰	—
فائق هوخييار	۱	۷۰۰
پولي پوسته وناردني كه لاويژبو پوسته خانه	—	۲۰
عبدالقادر قزاز	۱۰	—
« «	۳	۰۰۰
« «	۲	—

فلس	دیتار	
۱۰۰	۳	عبدالقادر قزاق
۵۰۰	۳	« «
—	۷	« «
۵۰		پولی پوسته
—	۴	مصروفات بہ واسطی دو کتور ابراہیم حلیمی بہ وہ پولی پوستہ کہ کہ بابہ علی وہ رگیرا وہ کہ سلیمان
۷۵۰		عبدالقادر قزاق کہ (قطب الدین) وہ
—	۷	« «
۷۵۰	—	کہ « نوفیق قالیق وہ »
—	۵	www.zheen.org
۱۰		پولی پوستہ بو بابا علی
۹۱ ۵۲۰		

بوآلاداری

له تکای پیمش-ومانانوس-یبومان که دواي بهرآورد کردنی واردات و مصروفاتی گهلاویژ تا دوا ژماره ۱۸۰ فلم لامو تهوه بهلام به هوی تهوه ره که هم ژماره په پیوستی به هندی مصاریفی تر بو مقداری ۱۳ دینار و ۱۸۵ فلم له کیسهی خوم بو خهرج کرد و بو همه که له مهودوا هه و سه-ری مانگی هم گوژاره به- ربکو پیکی و بی دوا که وتن ده ربچی جنابی «سید علاء الدین سجادی» - مان داناره بو سه ره رشی و چاوری کردنی له چاپدان هبومان هه په که خوینده وارانای خوشه ویست چه له لایهن ناردنی آونه و چه له لایهن نو سینره تهوهی پیان بکزی له یاره نی دان دوانه که و نومن هه ره وهک له وه پیش نوس-پورمه دوباره مس-ژولیتی هم گوژاره ته خمه وه سه رسانی خوم به وشه رته که آونه ته نیا وه په کسه-ار به ناویشانی خواره وه بو من بنهری و کس دست نه خاته کاروباری حسابیه وه، و ژوریککی سه ر به خوش له اداره خانهی خوما بو گوژاری گهلاویژ ریک خراوه تکامان وایه که له لاین گهلاویژه وه بو هه وه خصوصیک مخبرات له گه ل جنابی سید علاء الدین دا بکری و آونهش به کسه ر به نوي خومه ره ره وانه بکری، ناویش-انمان امه په

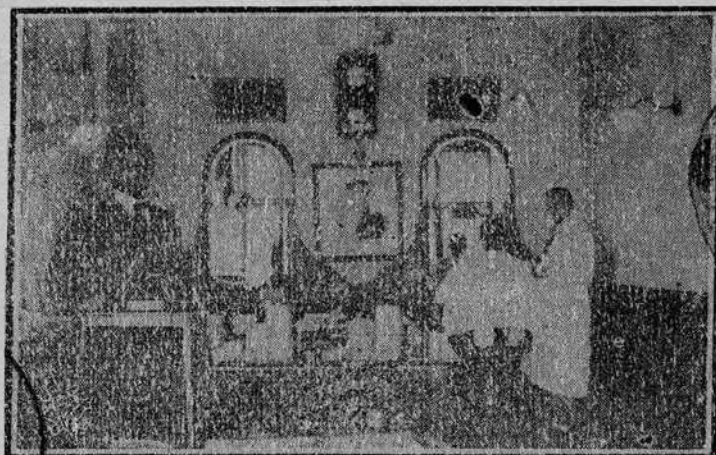
بمداد شرع السموتبل خان الاسترابادی رقم ۱۴ علی کمال

بنکھی ژین

www.zheen.org

صالون حلاقه الشرق

بایز — نهوه بوچوا په شوکاوې ؟
نهریمان — به خوا چه ند روزیکه نه مه وی سهرم بقاشم هر چه ند
نه گوریم سهرتاشیکې باش نادوزمه هره
بایز — هر له بهر نه مه به وا په شوکاوې .. ؟ خوت بگه به نه ره
سهرتاش خاندهی وه ستا عمر یاسین له حیدرخانه ،
هدنا بلی کوریکې باش ، ددهس سوک ، روخوش
وخزمتگوزاره و سالونه کدشی زور پاک و خاوبته .
چاپخانهی نجاج - به خدا

گهلاوڙ

گوفاريکي تهدهبي و نهقافي مانگي کوردي به

ژماره ۹ تا ۱۳ سال ۲ - ايلول تا کانوٺي به کهم ۱۹۴۱

لهم ژماره به دا :

کوردي به ناوبانک ...	محمد أمين زكي بك
سردني پياوآني تاريخي ...	گهلاوڙ
جغرافياي کوردستاني عراق	مصطفى شبيخ ذممة الله
خوينده واري چيه ...	ناجي عباس
سهر به نتي ...	هوشيار
له آوه وه نه خوشي دا گهون	دو کتور ابراهيم حلمي فتاح
ديوان گهلاوڙ ...	...
شهر خراپه لي نه وه شپته وه	گهلاوڙ
باچاکه	
گوم	نور الدين بهاء
چون له وياندا سرته گهون	نور جان
چون ايش بکه بن ...	گهلاوڙ
چيروکي نه م ژماره به ...	پيره ميرد
وه گه لي بامی خوشي تر نه خويفنه وه	

بنکهی ژین

www.zheen.org

گه لا ویر

گوفاریکی نه ده بی و نه قافی مانگی کوردی به

ژماره ۹ تا ۱۲ سال - ۲ ایلول تا کانون اول ۱۹۴۱

کوردی به نیا و بانگ

به نه لهی محمد امین زکی بک

۲۷ - ملا صالح حریق نهی ژین

www.zheen.org

کوردی ، ملا نصر الله و خه - کی گوندی (زیره) ی ناحیه ی
(سورداش) ی قضای سلیمانیه . له ۱۲۸۲ ی هجری دیله آتوه ته دنیاوه .
بو تحصیل زور له کوردستاندا - سوراهه نهوه . له (الهیات) دا
زور شارهزا وله زمانی فارسیدا زور به قوت بو . له دوای اجازه وه
گه نئی هینیک له ولاتی سلیمانیدا مایه وه له پاشدا چوه (سابلخ) وهوی
له حضوری شیخ برهانی خلیفه ی شیخ عثمانی (توبله) دا توبه ی کرد
وه داخلی طریقی نقشی بو . عمری به موتالا و تدریس رابوارد . به سیه

زمان (عربی و کوردی و فارسی) زور اشعاری هه به وزور مؤز
وبلیغه . له ۱۳۲۷ ی هجریدا له (سابلانخ) به رحمت چو وله
قهرستانی (ملا جامی) دا نیثرا ، دیوانی اشعاری هیشتا طبع
نه کراوه .

نهم شماره هینی حریقه :

چاوه گهم دوینی له باغا گل به عشوه خوی نواند

نهك نمکگیریم ، به مرگی تو قسم هیچ نهم دواند

۲۸ — صالح افندی آهی :

خه لکی سلیمانی وله شعرای کوردی عصری سیانزه مین

را بواردوه . عالمیکی باش و شاعریکی زیناس بو . زور غزل و قصائدی

کوردی هه به . نهم دو به یته له نهایتی غزله که ی (خواهه ل ناگری) ی

وهه گیراوه :

هه تا که ی سا زقومی محنتی دوربت بچیزم من

به شیتی ویل و سرگردانی دشت و کیو و صحرا بم

دهنی (آهی) له جهزنی و صلی دلبردا به قربان

قدی باریک و ایوی آل و چاوی مست و شهلا بم

۲۹ — طاهر بك :

کوری عثمان باشای جافه وله ۱۲۹۵ ی هجریدا له

(ههله بجه) هاتوته دنیاوه . له سیه زماندا (کوردی ، فارسی ، تورکی)
شاعر وله دوی اولدا حقیقت ماهر وصاحب سلیقه بو. دیوانی اشعاری
طبع نه کراوه . له ۱۹۲۷ م دا وفاتی کرد .

۳۰ — عارف صائب :

صکوری مـلا محمدی مـلا قادری خه لکی سلجانی به
له ۱۳۰۷ دا هاتوته دنیاوه وهر له سلجانیدا خویند ویتنی وله مدرسه
القضائی موصلدا امتحانی دا وبر قضای (شاربازیر) تعیین کرا به لام نه چو .
له ۱۳۳۰ ی رومیدا له گهله قوهی سفر بهی (عمر ناجی بک) چوبو ابران
وگه رابه وه له سفره دا کرا به رنئسی قلمی قسمی فارسی غروبئی
(ابراهیم تبلیس) وله ۱۳۳۴ دا بر به کاتبی خصوصی به شیخ محمود
وسالی دوانی له (قره چتان) کوژران
کاتبیکی مقتدر وشاعریکی به سلیقه و حساس بو. دیوانی اشعاری کوردی
وفارسی ی - حیف - له ناو چوه مرحوم امین فیضی بک ته نیا قصیده یکی
له (انجمن ادیبان) دا باس کردوه . نه م دو شعره له وقصیده یه به که له
ژیر عنوانی (شکوای حال) دا نویسه بهتی :

کافر به زه یی دیته وه بهم حاله پشیوه
وادهر به دهر وقور به سرو توشی بلاخوم
بوشاری سلجانی به فریاد و فغانم
دائم له خیال و غمی تبدیلی هواخوم

۳۱ - ملا عبدالرحمن پینجوینی :

کوری ملا محمدی (شیخ المارین) ی قضای شارباژیره .
لهسالی ۱۲۴۴ ی هجریدا هاتوته دیناوه وهر له وی وله سلیمانیدا
خویندوبهتی . لهدوای اجازه وهر گرتن له ملا علی (قزلبه) ی
چوته (پینجوین) وله وی به تدریس وموتالا وقتی رابوار دوه . بعضی
حواشی وآثار علیه ی نویسه . لهم سالانی دواییدا بهضیکی لهمصردا
طبع کرا . مدتیکی لهمنگهونی گهوره ی سلیمانیشدا درسی گوتوتهوه
بهلام لهدواییدا گهراوه تهوه (پینجوین) ولهوی لهسالی ۱۳۱۸ ی
هجریدا به رحمت چوه .

۳۲ - شیخ عبدالرحمن :

خهلسکی (قره داغ) و کوری شیخ ملا محمده وله ۱۲۵۳ ی
هجریدا هاتوته دیناوه . اولای لای باوی خویندوبهتی وله هجری
بیست ویک سالیدا ا کمال تحصیل کردوه و اجازه ی دراوهتی . له
۱۲۷۵ دا چوته بغداد و بهینیک لهمفتی ی زهاوی درسی وهر گرت
و اجازه شلی سه ندوه . لهدوای سالیک گهراوه تهوه (قره داغ) ولهوی
طریقتی نقشی قبول کردوه وله شیخ سراج الدین اجازه ی وهر
گرنوه . له ۱۲۹۹ دا چوته کرکوک ولهویدا سالیک تدریسی کردوه
له ۱۳۰۳ دا لهسر طه ای والی هاتوته بغداد و تا آخری هجری زبانی
لهویدا رابواردوه مشغولی تدریس وموتالا وارشاد بو له ۱۳۳۵ ی
هجریدا به رحمت چوه وله تکیه ی (بابو گوگور) دانیزرا .

مردنی بیوانی تاریخی

لهبابت مردنی مارشال نهی فوره نهی، ایوار
کروجاری سویدی خاوه نی گه وره نین فابریقه ی
شخارته و جون بوٹ له ناوبه ری ابراهام لنکولن
سه رکرده ی نهه ری کاهه شتی سه بر نه گیرنه وه ..
به ته وای ساغ بوته وه که مارشال نهی گه وره ترین
سه رکرده کانی ناپلیون له و ده سر بر بزه رزگاری بو که له لایه
ناقیک سه ربازی لویسی شانزه مه وه بوی کرا و رای کرد بو
نهه ری کا و لهوی له نورث کارولایا چهن سالیک ماموستانی
قوتابخانه به کی کرد وله ۷۷ ساله دا شید .
نهم سه رکرده گه وره به له لایه لویسی شانزه مه وه حکمی
کوشنی درا چونکه دوباره چوپروه ناوله شگری ناپلیون دوای را کردنی
له جریره ی نه لبا . دوتی ولنگتون نکای له لویسی شانزه مه کرد
که ری چاونی کوتنی بدا به لکو کاریکی و ابکا له مارشال نهی
خوش بی به لام که چوه لای دینی خراب رقی هه لساوه و به گهری
له سه ره له ناوردنی نه روا .
مارشال نهی له شهوی شهشی کانونی به که ی ۱۸۱۵ دا به م
حکمی زانی و بو روزی دوانی به پیی خوی به بی باکی وله سه رخو

چوه نهو جي به که لی نهزی به نيشانهوه ونه هیشت له عانی
کوشتیا چاری به ستریتوه ، هر دو دهستی ناب به هر سنگی
و به دهنگی بهرز بانگی سه روزه کانی کرد وئی : « خیرا کن
راست پین به دلوهوه . هر بزی فرانس — ۱۹۰۰ » نه هی وت
وده ستریتکی لی کرا و به دهماکوت ، نه ونده ی پینه چو له ناو
خه لکا بلاوهوه که گوله کان ارسته ی ژور سه ری کرا و مارشال
نه ی به دروخی دا به نه رزا و دوسته به دهسته کانی به دزبهوه له
فرانس کردیانه دهرهوه و به واپور ناردیان بو نه هریکا .

دوای ۱۵ روز ضابطیکی فهره نسه یی ژیر دهستی مارشال نه ی
به واپور له شاری پوردوی فهره نسه وه نه چو بو شارلستون له ساوت
کارولانیا و له کانیکا که له سه ر پستی واپوره که پیاسه ی نه کرد له پر
چاوی به سه ر کرده گهی کهوت به نه نیشتیا رت بو و سلامیکی
هه سکه ری ی بو کرد . مارشال نه ی به هیمنی سلامه گهی بو سه ندهوه
وله ضابطه گهی پرسي :

— به کیم نی نه گهی ؟

— به مارشال نه ی سه ر کرده م .

— تو به خه تا چوی . . مارشال نه ی دو هه فته له مه و پاش له

پاریس ترا به نيشانهوه . نه هی وت و روی کرده قه ماره گهی

خوی و هه تا که بشته نه هریکا سه ری له ژور نه برده دهرهوه ، و به

ناوي پٽهر ستيوارت نه به وه له ۲۹ ي کانوني دوهي ۱۸۱۶ دا له
سرت کارولانیا دابهزي، ۵۲ رور دواي به نيشانه وه نانی مارشال
نهی له پاریس .

سه سالونیه و پي ایش و پي کار رایس و ارد دواي نه وه بو به
ماموستای زمانی انگلیزي له فونابخانه بهک و ۲۷ سال سهری خوي
لهم ایشه دا کزگرت ، توخی شاره گوره گات نه نه کوت
وامشوي هېچ کومه ليکي نه نه کرد و واناوي زرابو که زور مراقی
خویندنه و پي نهو شتانه ي هه به که له شورشي فوره نسه وره وشتی
ناپليون نه دوی .

له فوره تاي ۱۸۱۹ دا مهاجره فوره نسه بیه کان له شاري جورج
تاون له ساوث کارولانیا بیان اغ بو وه که ماموستای فونابخانه ي
شاره گه بیان سهر کرده ي به ناویانگی ناپليون نه . ههر که پٽهر ستيوارت
نه ي زانی که فوره نسه بیه کان ناسیویانه ته وه شاره گه ي به جي هیشت
واپتر سهری بیانه کرده وه .

کولونیل جون روجر نه گیر بته وه : له روزیکا له سالی ۱۸۲۱
دهرسی ستيوارت مان هه بو ، له و عانه دا منایک روزنامه به ي بو هینا
ههر که بامی مردنی ناپليونی له سانت هه لینا بهر چاو کوت زهره
هه لگه را وره نگی مردوي لی نیشت و به بهوشي کوت به ده ما .
لی کو بوینه وه و آوي ساردمان دا به ده موچاویا و زوري پي

نه چو هاتوه هوش خوي ، فوتابخانه ي به جبي هيشت ، چوه وه مالي
وله زوره كيا له په ورو خوي دا به زه ويدا و تا به ياني ي روژي
دواني ساري هاته بري ، نه و حله هاته تا و هارجي نوسراويكي
لابو اگري پيوه تا وسوتاني . زوري پي نه چو باوكم چوه لاي له
ماله وه ته ماشاي كرد له خوبنا ته گه وزي و به عاستم نوزه ي نيماوه
كه هاته سهر پنج و بناواني بوي دهر كوت كه چه فوبه كي هيناوه
به مليا به لام به هوي ته وه وه كه چه فوبه كي كول بو ته واو
كاري لي نه كرد و برينه كهي كوشنده نه بو . له سهر ته مه باوكم زور
سارزه نشي كرد وه له وه راما وني : « آخ .. مردني ناپليون چراي
هيوامی كوژانه وه وه دوا آوامي برده گل » ايسته ۳۰۰۰ ميل دور
له پاریس كه ميك له لاي كه نيسه به كه وه له نورث كارولانیا له سهر
كيلي قه بريك نوسراوه بن قاره مانكي شورشي فوره نسسه له ژير
سهر كرده ي ناپليوننا كه له ۱۵ ي تشريني به كهي ۱۸۴۶ دا له سري
۷۷ ساله دا سر دوه ابره نوزاوه .

ايوار كروجر

ايوار كروجر له ۲۰ ساله دا به ۲۰ پاوه نه وه چوه ته مريكار ،
هر ته م كوره بو كه له شيكاگو مه كسيك ونيويورك گه لي ملكي
كري و چن كوشكيكي دوست كرد . وله ۲۷ ساله دا كه

گهرايهوه سويد بو بو به پياويکي ته و او زيرهک وني گه يشتو و دور بين
دواي چهن سالیک گه وره ترين فابريقه ي سخارته ي دنياي گرتي
ژبر دست خوي و بوبه خاوه ني بيشه و شه مه نده فخر و واپور
و بانک و اوتيل و کاني مه عدن . و به مليون پارهي به قهرز دا به
حکومه ته کاني ته وروپا و به شي زوري بانقه کان ابشي شه و وروژيان
ليک دانه وي پارهي ايوار بو . ناوي هم پياوه که له گهت
و سوروسي و چاوتيزه سويد به چوه نارينه وه له گهل نه مه شدا که
هيشتا ماوه ، له پر له پاریس بلاو بو وه که ايوار کروجهر خوي
کوشتوه له گهل نه وه شدا که پوليسي پاریس دواي لی کولينه وه به کي
دور بر دريژ بوي ساغ بو بو وه که هم کابراه نه و به يانیه به
دهستي خوي خوي له ناو بردوه چونکه زانيويه ايتر ژيان خوشي
تيا نه ماوه به لام راستيه که ي نه وه به که هيشتا ماوه و هدر پیکه
شامپين نه خواته وه وه و سه بيله قهراغ زبرينه که ي به دمه وه به
و بير له پاشه روز نه کاته وه .

له ناو بهري لاملولي

به کي له وانه که له له بهر گوناهي بي شماریان گورر نایانگریته
خوي جون ويلکس بوته John Wilkes Booth له ناو بهري

ابراهام لنکولن سهر کردهي ده واته بهك گرتوه کان . ساغ بوه تهوه
تهم کابرايه دوای برینار کردني لنکولن ده رحال له لایهن طاقه اشك
گره که بهوه نه کوژراوه به لکو رزگاري بو (یا ري ي رزگار
بوني دارا) و ناوي بخوي کرده جون سانت هیلین و به پيري
له ۱۹۰۳ دا له اینید له او کلاهما خوي گوشت .

جون ویلکس بوٹ له شهوي ۱۴ ي نیسان ۱۸۶۵ دا چوه
سهر ابراهام لنکولن له کاتیکا که له گهل مدام لنکولندا له لوجي
تبارويه کدا دانیشبو گوله به کي پیوه نا ودوای چن سعاتیک گیانی
دهرچو وجون ویستی خوي ده رباژکا له لوجه کهوه خوي فزه دایه
خواره وه وسواري ته سپیکی زین کراو بو که بوی آماده کرابو
ورای کرد بو فیرجینیا ولهوي شیوهك ته گیرنه وه — که وته
داویکه وه که چن سواره بهك له ژبر سهر کردهي کولونیل بیکه ردا
بویان نابووه وه وکوشتیان ولاشه که یان له و ناوه دا ناشت به لام
تهمه له راست به دوره وهه له به سته .

له گوڤاري (Parade) هوه

ماتاھاری جاسوسی

ھ۰رہ بہ ناوبانگ

ماتا ھاری بہ ناوبانگترین ژنہ جاسوسہ کہلہ تاریخدا ناوی ھاتی . لہ روزی لہ ناوبردینہ وہ لہ سالی ۱۹۱۷ دا نا ایستہ بہ ھزاران و تاری دھرھق نوسراوہ و بہسہ دان کتیپی لہسہر دائراوہ بہلام لہگہل ٲم ھم و نوسراوانہدا ھیشنا شتی وا ھدیہ کہ تا ایستہ لہ بابت ٲم کچہ سہماکرہ وہ Dancer نہیستراوہ . رڊبہرت بوکارد ، ضابطیگی بحریہی فرانسہ ، کہلہ ژبر دہستی امیرال سیر ریچینالد ھول دا ایشی ٲہ کرد کہ لہسہر کردہ ھ۰رہ گہورہ کانی دائرہی استخباراتی بریتانیا بو لہ شہری گہورہدا لہ کتیپیکدا کہ لہ ژبر عنوانی استخباراتی ٲہوروپا ، داتازہ بلاوی کردونہوہ شتی زور مہم و حیرت بہخش ٲہگیریتہوہ دہرہھق بہ کردہوہی بہجہرگانہی ماتاھاری بہوہ .

لہسالی ۱۹۱۴ دا ماتاھاری شوین لہ شگری المان کھوت بوہلچیکا و لہویہ بہ واپور چوہ انگلترہ لہ پاشا ھانہوہ بو فرانسہ و لہوی بہ ناوی (مارگریٹ زیل) وہ مایہوہ .

بہلام دائرہی استخباراتی فرانسہ بہوہی زانیو کہ ٲم ژنہ لہ سالی ۱۹۰۵ وہ مانگانہی لہ لاین حکومتی المانہوہ بو براوہتہوہ

وه که له سه‌ره‌تای شهرا هاته پاریس و بهوی مفوضیتی هولانده‌وه
له‌گه‌ل به‌رلیندا گه‌وته‌بخاره کردن له و سه‌له‌وه چاوبری نه‌کرا
وری وشوینی هه‌ل نه‌گیرا .

بو‌کارد ته‌لی : تم کچه له تانی گه‌نجیه‌تیدا تا بلی جوان بو
به‌لام له سالی ۱۹۱۶ دا که هاته دائره‌ی استخبارات بو‌ته‌وه‌ی
ری‌ی بدری له شاری ڤیتل (Vittel) ب‌مینته‌وه که له ناوچه‌ی
شه‌رایه ، نه‌و نازکیه‌ی جارانی نه‌ماو ، چاوی سو‌ره‌له‌لگه‌را
ولوتی که‌میک پان و ده‌ی زلی‌ی پیوه دیاری دابه‌، دانه مرواره‌ی کانی
زه‌رد و لیوی که‌میک له جارانی زیاتر بای تی‌که‌وتبو .

مانا چوه ڤیتل لای به‌کی له دوسته‌کانی کابتنایکی روسی که
له کامپاین خراب برینار کرابو و نه‌پوت د تمه تاقه که‌سیکه که
تا ایسته دلخوازی بوم . به‌لام به‌ته‌مای نه‌وه‌بو که لهم ری‌به‌وه
بزانی له طیاره‌خانه‌ی که‌ی نزدیک نه‌و شاره‌وه چی‌نه‌کری . له‌گه‌ل
نه‌مه‌شدا له سه‌ر امری وزارتی حریره له‌زیره‌وه چاوبری‌ی ته‌کرا
به‌لام زیره‌کی و زور زانی‌ی له راده‌به‌کدا بو که به هیچ کلوجیک
نزیک نه‌و داوه نه‌نه‌گه‌وته‌وه که بوی نه‌زایه‌وه .

له آگستوسی ۱۹۱۶ دا باره‌گای به‌رزی فهره‌سه قراری‌دا
که ائیر نابی ری‌ی مانا‌هاری بدری که له ناوچه‌ی شهرا ب‌مینته‌وه
و که امری پی‌کرا بگه‌رینه‌وه بو پاریس مانی‌گرت وه به توره‌ییه‌وه

ونی : « بر شکستان لی پهیدا کردوم ؟ و بو تهوهی پیتان
بسهلمینم که من نیازی خرابهم نیه چهز نه کم ریم بدن خدمهتی
فهره نسه بکم . من سهر دهمیک دوستی سازادهی المان بوم و له
حد بهدر خوشی نهوبستم و نه توانم کاریکی وا بکم . خوم بگه یینمه
ناو باره گای بهرزی المانه وه .

ویستی به سویچره دا خوی بگه یینمه تهوی بهلام استخباراتی
فهره نسه رازی نه بو وزوری لی کرد که به اسپانیادا بروا . مانا
گه بشته ویگو (Vigo) واهوی سواری ماتوری پوسته ه لگری
هولانده (Hollandia) ناو بو . له ری دیسترویه ربکی انگلنز
توشی هم واپوره بو که نه چو بو ساوئامپتون ونه ناویا جانتابه کی
پر له راپوری ماناهاری یان دوز به وه که استخباراتی فهره نسه
دابویه تا بتوانی زو به زو خوی بگه یینمه المانه کان .

له لایهن استخباراتی (سکوتلاند یارد) هوه برسیاری لی کرا
و داواله پارمیش کرا که آیا رازی نه بی مانا بچی بو هاؤ یانه
پاریس وه رامی دایه وه ونی : به ری اسپانیادا ماوهی رویشتی
درا بو . نه وندهی پی نه چو مانا خری له ویگو گرتنه وه .

لهم عانه دا استخباراتی دوژمن له اسپانیا پهی دهر پهی
تلفغرافی شفره ی لی نه دا که شاره زایانی ده واته سویند خواره کان
توانی یان هم تلفرافانه تی بگهن .

له به کی لهم تلغرافانه دا مدرید بامی گهرانه وهی جاسوسی
ژماره (21-H) نه کا ونه لی : جاسوسی ناوبراو توانیویه خوی
بگه یفنیته دائره ی استخباراتی فوره نسه وداوای پاره ی تری کرده
به راین له وه راما داوا له جاسوسی ژماره (21-H) نه کا که
بچی له به کی له بانقه کانی « شامپز ایلزی » ۵۰۰۰ فرانک
وه رگری . مانا چوه به کی لهو بانقانه و بو روژی دواپی ۱۸ ی
شباطی ۱۹۱۷ له لابن قومیسه ریکی پولیسه وه له اوتیل پلازا
ده رده ست کرا که لهوی به ناوی (مارگریت زیل) وه ژوریک
بوخوی گرتیو . که معاونی ناوبراو چوه سه ری له اوتیل
له جیکا که یا راکشبو وپی وت : « هتا من سهر وپونلام
ریک نه خهم تو به خواردنن نهو چیکولاتانه وه خریکت به » .
مانا هاری هشت مانگ له به ندیخانه دا گبری خوارد ولهم
ماوه که مه دا ره نگی پیری لی نیشتبو وه که کاپتان بوکاردون له
سه عات پینجی به یانی ۱۵ ی تشرین به کمی ۱۹۱۷ دا چوه لای
پرر به دم فیرانی و له ری که برا بو جی به نیشانه وه نان
پی باکانه ته ماشای وه ردیانو ماسیره کانی نه کرد وه لهو گولانه
که پیوه ترا ته نیا به کیکیان راست بهر دلی کهوت و هه ناسه ی
لی برری وه دواپی به کرده وهی نه م ژنه به ناوبانگه هینا .
له گو فاری (Parade) وه

جغرافیای کوردستانی عراق

Iraqi Kurdistan

ئەم کتیبە علمیە لە زور مەصدەران وە بە چەن
زبان وەرگیراوە ، وە کراوە بە حەوت بەشە وە
وە رآی هەندی مەشەرقانی تیایە وە سەد لا پەرە بەک
ئەنی .
نوسەر

مەصطفی شیخ نەعمە الله

بەشی بەکەم جغرافیای طبیعی

قەسەمی بەکەم : (۱) شۆینی جغرافیای کوردستانی عراق .

(۲) سنوری (وێچونێتی درۆایی سنور وەرگرتن)

(۳) شەکلێ بنکەیی ژین

(۴) مساحە و نفوسی (وێچون مساحە وەرگرتن)

(۱) شۆینی کوردستانی عراق لە جغرافیادا :

ئەو جی بە کە کورده کانی عراق تیا دانیشتوت هەر چوار
لواکی زوروی عراقە کە (سلیجانی ، هەولێر ، کرکوک
وە موصل) ^۱ وە بەشی زوروی لوای دیالەش دا کورد هە بە

(۱) بەغی ولایەتی موصل لە زەمانی تورکەکان (لە حکمی سلیجانی

قانونیە وە تا شەری گەورەیی پێشو) وەک لە ئەنسیکلۆپیدیای اسلامدا

نیشان دراوە جلدی - ۱ لا پەرە - ۱۱۳۱ .

به تاييه تي قضاي خاتين و هه ندى له دههاته كاني ده وروپشتى ووك
قزآباد و ئو عشائرا نه كه له سهه سنور جى نشين بون بيجگه
لهمه له ناحيهى شاره بان و دىى ابو جسر^۱ دا كورد دانيشتوه .
به كورتیه كى ، كورد لای راستی ئه و خه : وه دانیشوه كه له بهرى
روزآواي زاخوه ديه خواره وه به شارى موصلدا ئه روا بو
شاري كهركوك و له بوه بو بهرى روزاواي قضاي كفرى
و خاتين نا ناحيهي مندهلى له لواي دياله ، ئه و به شه كه مه توركانه
لى ده رجي كه به دريژان ئه م خه ته له (پردى ، كهركوك ، طاوق
طوزخورماتو و كفرى) دانيشتون .

ئه كهه چاو به خريقهى ميچر لونگر يكددا بگيرين ئه بينين كه
دانيشتوانى ههه لواي (سلجاني و هه و لير و بهشى زورى لواكاني
موصل و كهركوك) كورده^۲

(۲) سنوري كوردستاني عراق

سهه وهى كوردستاني تورگيايه كه دريواني سنورى (۲۹۴)

(۱) به نى خريقهى هه وميى ئه ئولوجى كورد له كتيبي

(Four Centuries of modern Iraq) كه دانهرى (ستيفن

هيمسلى لونگر يك) مستشارى پيشوى حكومتي عراقه .

(۲) دانيشتوانى قضاي سنجار كه به زبدين به كورد داده ترين

و باسى به زبديه كان به دور و دريژ (جغرافياي بشريدا) باسى ده كه بن .

کیلومتر وه راستی کوردستانی ابرانه که دژبرایی ته‌میش (۶۳۰)
کیلومتره و سنوری سه‌روی روژه‌لانی لوی دیاله و روزآوایی نهو
خته‌به که له‌سه‌روهه باسماں کرد و دربرزایی نزیکي ۵۰۴ کیلومتره .
چونیتی پیوانی سنوری ولانیک :

هو پیوانی سنوری ولانیک له سه‌ر خه‌ریته : داوه به‌نیک دینین
وه له که‌تیره‌ی هه‌ل ته‌کیشین تا‌کو چاک له‌سه‌ر خه‌ریته که خوی
بگربت انجا به ته‌واوی له‌سه‌ر سه‌نوری نهو ولاته دای ته‌نین به
چه شنیك که هه‌مو خواروخیچی به‌کي پر بکاته‌وه انجا به‌نه که
هه‌ل ته‌گرین و خه‌ریته که به چه مقیاسیک کرایی به چه‌شقی مقیاسی
ته‌پیویون و چه‌ن سائیم یا اینج ده‌رچویی ته‌گبن به میل یا
کیلومتر به‌گوره‌ی پیویست و نسیتی مقیاسی ره‌سم کردنی خه‌ریته که
له‌سه‌ر کاغز و زه‌وی به‌م چه‌شقه سنوری نهو ولانه ته‌دو‌زبنه‌وه .
۳ - سه‌کلی کوردستانی عراق

ته‌گر باش سه‌رنج بده‌ینه خه‌ریته‌ی عراق ته‌بینین کوردستانی
عراق له‌بیچی (شبه‌منحرف) دایه ته‌گر چاو له خواروخیچی
سنوره‌کی پوشین ، و ته‌توانین هه‌ردو سنوری سه‌روی روژه‌لات
وه روزآوایی بکه‌ین به دو قاهده‌ی شبه‌منحرفه‌که و سنوری سه‌رو
وخواروی به دو ضلعه‌کی .

سنوری سه‌روی له (زاخو) وه ده‌ستی ته‌کا و له ناحیه‌ی

کافی‌رشد ته‌او نه‌نی که له‌سەر سنوری عراق وایرانه له لوی
هه‌وایر وله کافی‌رشد هه‌وه قاعده‌ی سه‌روی شبه‌منحرفه که دست
پێ‌ته‌کا تا ناحیه‌ی پینجوبین که ته‌میش له‌سەر سنوری عراق وایرانه
له لوی سلجانی وله پینجوبینه‌وه ضلعی خواروی ده‌ست پێ‌ته‌کا تا
قضای مندی که نزیک سنوری عراق وایرانه له لوی دیاله و
قاعده‌که‌ی تری له روزاوی زاخووه ده‌ست پێ‌ته‌کا و به شاری
موصلدا روت نه‌نی بو قضای مخور له‌هه‌ولیر و له‌وبوه به شاری
که‌رکو کدانی ته‌په‌ری تائه‌گاته‌لوز خورماتو و فزرا باد و له‌وبوه
بونا‌حیه‌ی مندی و له‌ویدا ته‌رته‌وه .

۴ — مساحه و نفوسی

أ — ته‌گه‌ر بانه‌وی **بنگ‌ساحه‌ی ولایتیک** بزاین چه‌نده :
پارچه‌به‌ك كاخه‌زی ته‌ك له‌سەر خه‌ریته‌ك دائه‌نین و له‌سەر ته‌و
كاغه‌زه‌وه به قه‌لم به‌سەر سنوره‌که‌یدا دینه‌وه انجا یا به‌گوبزان
یا به‌مه‌سه‌ت به‌سەر جی قه‌لمه‌که‌دا كاغه‌زه‌که‌ ته‌برن و ته‌وه‌ی
که ته‌مینته‌وه مساحه‌ی ته‌و ولاته‌ ده‌ره‌چی . دوا‌ی ته‌مه‌ پارچه
كاغه‌زه‌که‌ به‌پێ‌ی مقیاسی خه‌ریته‌که‌ به‌راسته‌ ته‌که‌بن به‌چاپ
ساقه‌م و یا انج مره‌به‌عیه‌ك .
و له‌نسبتی مقیاسی خه‌ریته‌که‌ی ضرب ته‌که‌بن ته‌و حه‌له
مساحه‌ی ته‌و ولاته‌مان پیشان ته‌دا ، ته‌مینته‌وه سنوره‌کانی و ته‌مانه‌ش

نه کین به اجزای سابقه مربع (له بهر خواروخیچی سنوره کان
سابقه مربعی ته او پهیدا نای) و نه پارچانهش به جوی
نه زمیرین وهه مویان گرد نه کینه وه و نه یان کین به میل و
یا کیلو متر مربع (به پنی نسبتی مقیاسی خورینه که) بهم چه شنه
مساحه ی کوردستانی عراق نزیکی (۲۵۰۰۰۰) میل مربع یا (۶۳۰۰۰)
کیلومتر مربع تقدیر کراوه .

به مه دا بومان دهر نه کدوی که مساحه ی کوردستانی عراق ($\frac{1}{7}$) ی
مساحه ی هه مو عراقه که به (۲۵۴۰۰۰) کیلومتر مربع
تقدیر کراوه .

ب — نفوسی کوردستانی عراق

نفوسی هه مو عراق به پنی استاتستیکي تازه ی سالی ۱۹۳۵ که له
هی سالی (۱۹۲۳ — ۱۹۲۴) (۱) گه لی راستره به (۴۲۰۰۰۰۰) ی
تقدیر کراوه بهم نی به ساغ بونه وه که ژماره ی کوردی عراق
(۲) (۷۵۰۰۰۰) که سه ویا ($\frac{2}{7}$) ی میلیونیک که نه کانه ($\frac{1}{7}$) ی
هه مو نفوسی عراق .

(۱) نه نسیکلو په دیای اسلام جلد ۲ - لاپره ۱۱۳۱ و جغرافیای

عراق (طه الهاشمی) سالی ۱۹۳۶ لاپره ۸۲

(۲) جغرافیای عراق (طه الهاشمی) چاپی سالی ۱۹۳۹ لاپره ۷۳

(ماوه پنه نی)

میزانیت؟

- له پیش شه ودا شه وروپایی بچیته شه فربقایی خوارو خه لکی
شه وناوه شه لاسیان وهك بهرد شه گره شه چوله كه .
- له سوبد و نوروچ آوربشیمکی زور له داری كه ژ دورست
شه کری .

بنکه ی ژین
www.zheen.org

---

(۳) دوا ی باس کردن چن به شیکي شه مکتیبه انجا دینیه
سهر باسی نفوسی کورده کان دمره وهی عراق و خریته ی (کثافتی
نفوسیش) ی له به شی جغرافیای بشریدا (Human Geography)

خوینده‌واری می‌به؟

و به کی نه‌لین خوینده‌وار ؟

شارستانی‌نی به خوینده‌واری به‌وه به ستراره . له و چه‌رخه - ۱۹۰۰
که آده‌میزاد توانی فسه و پیری خوی له‌سهر پارچه شه‌خشتیک .
یا له‌سهر دیواریک بنوسیت شارستانی‌نی به‌یدابوه . له‌بهر نه‌وه
تاریخ شناسه‌کانت نه‌لین سه‌ره‌تای تاریخ له دوزینه‌وهی نوسبن و
خوینده‌وه ده‌ست پی نه‌کا . نترای خوینده‌واری وه کو هه‌مو
نیزامیکی تریه پی چه‌رخ و زه‌مانه نه‌گوری . له زه‌مانی کوندا
هه‌ر که‌سیک بیتوانیابه کتیبکی دینی بخوینته‌وه به‌خوینده‌وار
نه‌ژمه‌پرا هه‌تا نه‌م‌چهند ساله‌ش نه‌ندازه‌ی خوینده‌واری له وولانی
امه‌دا خویند نه‌وهی قرآن و گلستان و چهند کتیبکی تریه .
وگر به‌کی فیری علومی دینیه بیوايه و بیتوانیابه شرحی عقائدی
ملا جلال بلیته‌وه یا ابن حجر نی‌بگا نه‌وه به (مه‌لا) به
خوینده‌واری هه‌ره به‌رز دانه‌ترا .

به‌لام ایستا نه‌م نه‌ندازه‌یه به نه‌ندازه‌ییکی باشی خوینده‌واری
دانانری . ایستا دنیا نه‌وه‌نده گورراه و شارستانی‌نی نه‌وه‌نده
قورسی و تیکال بوه که پیویسته به‌کی زور شت فیر بیت وله‌زور
شتا ژبرو وه‌ستایی نشان بدا بوئه وهی پی‌بلین « خوینده‌وار »

ئەبى ئەۋەش بزائىن دەرچون لە امتحان و دەست كەوتى شەادتنامەى باكالورى يا ليسانس يا دوكتورا نايىتە ئەندازەى خویندەوارى و پىاو بەوانە بە خویندەوار نازمىررىت . بەلكو خویندەوارى بە پى كە بىشتن و بەرزبۆنەۋە و رەوان كۆردى ئەم سە شتانەى خوارەۋە جى بەجى ئەيىت :

(أ) رەوان كۆردن و فېرپونى ھە ندى شتى وا كە نە خویندەوار

نابزانى .

(ب) زائىنى زور شت كە نە خویندەوار نازبزانى .

(ج) پەيدا كۆردى باۋ ، رەۋوشت و رېگى كە بەرپوۋەچون .

با يە كە يە كە با مى ئەم سە لاقە بىكەن بو ئەۋەى ئەندازە يېكى

ھاۋچەرخى رووناكان ھە يىت بو پىۋانى خویندەوارى :

(أ) رەوان كۆردن و پە پەيدا كۆردى ھە ندى (مھارات)

(۱) قسە كۆردن بە كۆردىكى پاك و جوان ۋە بە تاثير ۋە بە

كەلك ھىنانى و وتارىكى رېكۆپىك، چە لە قسە كۆردن چە لە خەطبە دانان .

(۲) خویندەۋەى زبانى كۆردى و نوسىن بە كۆردى يېكى

پاك و خاۋىن ۋە بە كەلك ھىنانى و وتارىكى وا كە بە اسابى

بىخوینرىتەۋە

(۳) خەپىندەۋەى زبانىكى بېگانەى روز آۋانى ۋە كە بىشتى

بە آسانى .

(۴) نهوانای بیر کردنهوه و لیک دانهوه وهینانه بهرهمی
نهنجامیبیکي نهزاتراو له چه ند شتیکی زاتراو .

پیویسته زور لهم مادانهی سهروهه ورد بیینهوه چونکه
دزحق به زبانه که اهمیتیکي زوری پی دراوه وهسهری بروین .
زبان له گهل ژبانی آده مېزادا هاتونه خوارهوه و شان به شانی بهک
پیش کهوتون و زبان چه کی آده مېزادی هره کون بوه .
هروه کک ایستابه کم چه کی آده مېزادی شارستانیه . نهوانی شاره زای
ره گهزی آدامېزادن . تا ایستا توشی چه قومیک یاخیلیکی بی زبان
نه بوون، بیجکه لهمه زبان نهنما قسه کردن پیشان نادات . به لیکو
پیرو فکریش ده رنه خا . له به رنهوه چارلس جید تهلی « کس
ناتوانی بی زبان بیر بگانهوه و لیک بدانهوه . عقل و بیره وهری
به زبانهوه به سراوه » و آدوار ساپیر تهلی : « زبان و فکر له بهک
شت چنراوه » و فیلسوفی گه وره ی امریکایی (وایت هید) تهلی :
« زبانی آده مېزاد و عقلیتی پیکه وه به ستراون و گیان و به زبانی وا
له زبانه گها و هر له بهر نهوه به که و تراوه زبانی مه تیک . آوینه ی
خاوبنی و شیاری و بیر کردنهوه بهنی و منال تا زبان نه گری
فیری هیچ نابی .

(ب) - زانین

(۱) زانینی نهو شتانه که شاره زانیمان پی په پدا نه کا له دنیا و ژبان

وزرخ و موقعی آدمه مزادمان پیشان نه دا له م که ونه دا و نه و شتانه ش
وه کک دین و ادبیات و فلسفه .

(۲) زانینی تاریخی تیکرای بشر .

(۳) زانینی همو علمه کان تیکرا و به کیکی به تایینه
و زانینی نه و علمانه که باسی آدمه مزاد نه کات و هک فسیولوجی
و سایکولوجی (علمی نفس) .

(-) په بیدا کردنی باوه ری (مبادی) و ره و وشت

په بیدا کردنی باوه ری چاک و ره و وشت و خووی به رز مهمترین
نه و شتانه به که خوینده وار له نه خوینده وار جیا نه کانه وه . قوتابخانه
ناتوانی شهبان بکا به پهری . به لام نه توانی شوینیکی و باش و به
کار ریک بجات که یاریدمی قوتانی بدات له په بیدا کردنی به رزترین
باوه ر و خاویترینی ره و و شتدا . خوینده وار نه پی داسوز و به
نافهت و به سمی و کوشش بیت . نه گهر به کی بتوانی به پی نه و
شتانه که خویندوینه زخی خوی و وولاته کی و قه و مه که ی
و دنیا بزایت و به باوه ری به رزی وه کو وولات پرستی ، چاکه
و کوششی خوی برازینیته وه و بزانی هل له کیس نه دا و به پی
جی و شوین بچولیته وه و زانینی خوی به کاک یینی بو دور بدین
و قوول خویندنه وه نه و که سه به (خوینده وار) نه زاری .

با هر به کی له خویندوارانی که لاویژ به پی ی نه م نه اندازه هره

تازمه خوینده واری خوی پیویت و بزانت ترمومتری خوینده واری
له چه پله به کایه ?? ناجی عباس

مه کینهی دورمانه

له سالی ۱۸۳۰ دا بهرتلیمی تیمونیه ناو کابرایه کی فوره نسزی
مه کینهی دورمانی داهینا ، دواهی پینج سال هول و ته قه لای بی کول دان
چوه یاریس له و ی شوینیکی ~~کرده وه~~ (۸۴) مه کینهی تیادانا و
له کی حکومتی فوره نسزه شزی کورت یکه جلی عه سته ریان بو بدرویت
بهلام ده مستدرویش - توه کان که بهه بیان زانی گه که کومه کیان له کرد
وهه لیان کوتابه سه شوینه کی ، بهرتلیمی هر چون بو خوی له دست
رزگار کردن بهلام هه را هه لیگر سینه کان هه وه مه کینه کانیا شکان و نه م
داهینه ره (مخترع) هه کته م خزمه ته که وره بهی عالمه می کرد له ۱۸۵۷
دا به لانی مرد .

انجا سه بر نه وه به که (الیاس هو) ی نه مه ریکایی داهینانه کی بهرتلیمی
گرته دست خوی دچهن جی به کی چاک کرد و به ملیون ایره ی
لی دست کورت .

سهر بهستی

نمونه بهك له هه لبهستی شاعری به ناوبانگی فه ره نسه بی
(اندریا شینیه) که له (۱۷۶۲ - ۱۷۹۲) دا ژباوه
و له گوڤاری « الثقافة دا » نوسراوه و له لایهن
ف. هوشیاره وه کراوه به کوردی .

اندریا شینیه له وهختی شورشی که وره ی فه ره نسه دا ژباوه نهو
وهخته که هه مو کهس بو سهر بهستی نینو و له لایان له خواردن بیشتر بو
چونکه نه یان زانی هه ره سهر بهستی به سقیه چه وتی یان راست نه کاته وه
و ژبانیکی پر خوشی یان پی نه بهختی ژباوکی نه م شاعره فه ره نسه بیه
که له وه وه ههز کردن به جوانی کردگار (طبیعت) وه دا بهکی
گریکی به که له میشا وه هه لبهستی شعر ی بو ما بوه وه .

قصیده جوانه کی که به سهر « سهر بهستی » دا هه لیدا وه به
آسانی نیشا ان نه دا که به نده به نی به چه جور یک پیاو نیک نه دا
و سهر بهستی چون به رزی نه کاته وه . نه م گفتگویه که خراوه ته
قالیکی شه ری تهر و بارا وه وه له میانی دو ش-واندا روی دا وه .
به کیکیان سهر بهستی ، جوان ره وشت ، له سهر خو و دل باک و جوانی
ژیان و کردگاری به دلاچوه . نه وی تریان نو کهری و زورداری

دایرزانه نه هست به جوانی نه کا و نه دلی به خوشی نه کربتهوه
گونه له ووهوه نیه به لکو له کردگار که له شته به هادار و به که لکانه
بی به شی کردوه و نه چه شنه که سانه امیدي چا که بان لی نا کري
نه بو خویان نه بو خه لکي تر چونکه زورداري په رده به کي ناربيکي
به سه ر چاویانا هیناوه جوانی کردگاري لی شاردونهوه و خوشی
ژیاني لی تال کردون .

تهوهي شینه دهرحق به به ننده به تی و توبه نه شي بو هه مو
چه شنه زورداري به ک بوتری ته و زوردار به که نه فیه ني پیاو
نه شه کینی وه هه مو راستی به ک چوت نه کا و به های ژیان
و نیشتانی ناهیل .

شینیه ته لی :

شوانی مهرر - هوشوان : جونی . چیته . . . . .
چیه به سه ر ده مو چاونا به رت داوه تهوه .

شوانی گاگل - هو به لی . . . . .
من نه رمنر زه ردتو جواتر ، ناوچاوانت له می من پاکتر
و چاوت له چاوی من نیژتره . . . . . وانا ؟

شوانی مهرر - پیم بلی تو له کوپوه هاتوی . . . . .
چولهوه و به م ری چه وتو ناخوشه دا ؟

شوانی گاگل - به لی له نه شکه وتی کي نه م کپوه دا نه ژم

و هه مو خوشيم تهوه ننده به که به سهه ر نوچکه بهرد بکوه
سهه ری خوم کز ته گرم تا روزم لی آوا نه بی . به لام تو
وا دهه رته کهوی له خوشیدانی و روز له باغویستان وله
ناو گول و گوزارا رابویری

شوانی مه رر — تهی گا که له کهت چون لهم جی و شک و
بهرده لانی و گهرمه ابه دا ته له وه رینی وه چی یان دهه ر خوارد
ته دهی و خوت به چی به ریوه ته چی لهم چوله دا که
گه رمی بهرده کانی سور کرده ته وه وه له گولی ره نگاوره نک
و میوهی ترشو شیرین بی بهری کرده و بلبه کان سیبه ری
ناو که لای دره ختیان چنک نا کهوی ناچار ته چن به سهه ر
لهه رونه کانی دار زه یه ونه بلاوه کانه وه بی خویندنی
ته نیشنه وه . . . www.zheen.org

شوانی گا کهل — من باکی گا که لم چیه . . خو می من نین . .
و من ته نیا ایشکیان ته گرم .

شوانی مه رر — وا چاک له سهه ری نه روین . . تو لهم چولو
پیا بانهدا شمخالیکت پیویسته که به لیدانی تاقه تی خوت
دهه رگی ها . . ته م شمخالهت بده می ، دهه ستردی خومه ،
و چهن آوازیکی پی لیده تا خویندنی بلب و بالنده کانی
نرت له پیر بهر ته وه .

وهك خوم فيرى نوکری بکهم ۰۰

شوانی مهرر — تهی تهی زهویه به پیتو بهره که ته که ایـهـی
 لی هاتوینه بهرههم برینی تویی پی ده زمان ناکری ۰۰ بروانه جوانی پی
 کردگار بروانه تیشیکی آلتونی روز که بهسه درهخته سهوزه کان
 وگوله ره نگاوره نگه کاندایا بلا بوئه تهوه ۰۰ بروانه نهوه دهـنـکه نری
 یاقوتیان بهر میوهوه که له شیرینیا وهك ههنگویشیان لی هاتوه ۰۰
 بروانه نهوه دهغلانه که گوله گهغه کانی له ترسی داسی سهپانه کان
 رهنگیان زهرده هه لگهراوه ۰۰ بروانه خوای اشته ویت ~~که~~
 دهسنان خسته توتته دست بهك و به هیمینهوه بهره و پیرمان دین
 و شوبن پی پی خوای هیوایان هه لگرتوه و نهوهی خوشی واشتی
 بنجه نهوه .

بنکهی ژین

شوانی گاهل — زهنگه تو بهدی یان بکهی .. بهلام من
 چاوم برر ناکا هه رچهن چاو نه گیرم له چولو بیابانیـکی وشکو گهرم
 بهولاره هیچی تر به دی ناکم و له بهر تهی هه تاوه گهرمه شانوقول
 نهـکـونم و بو خهلك نهچهوسـیمهوه خوشم له برسا وشك
 ههلاتوم .. تهه هه مو زانینمه دهرحق بهم زهویه ، تاته نانهت
 دایکیشم بهخومهوه نه دیوه باوه ژن نهی .

شوانی مهرر — تهی هیج دات به بوررهی مانگا کانت
 خوش نانی وه غهمت ناره وینیتهوه وه به چاوپنی کهوتی گویره که کان

جاوت رون نابېتهوه و وټك من له گڼل برخو كارژوله كانا يارى
نه كم توش له گڼل گوږه كه كانا يارى ناكه ي .. زور جاري وا
هه به منيش له گڼل برخوله كانا به سر سهوزه گيا و قراغ
جوگه كانا رانه كم و ديمو نه چم .

شوانى گاگڼل - هرچى توي برخو كاره كلن هي خوته
بلام من له گوږه ووري بولاوه هيچ باشيكم له مانگا وگوږه كه
كانانیه كه اواران نديان بهمهوه آواي خاوه نه كانى چاوه ريم نه كا
و دو دله لهوه كه شيره كانيان دوشراي يا نه خوشي يان توش
بوي يا گورك دايتي به سر يانا و بهك دويه كي لي خواردين نه و
حه له كس به جه ستم نه بي چونكه به تورره ييه وه پيم نه له نه بو
گورگه كت بكوشتابه و كلبه كانيت هه لكيشابه و به سر ما نه فيزوي
جوڼم پي نه دا و به برسيتي نه م هيلته وه .

شوانى مهرر - خواي هيو دلي به بي گوناهاڼ نسوتي
و كه چوه جى بهك تا توالي زور لي كراوان نه سينيته وه ناروا توش
وهه له گلمان نه ختيك سهوزه گياي نه م چيمه نه وگولي نه م
يشه به ي بو به رين و له بهر ده ميا سه ماي شوانى بوبكه بن بهلكو
بهزه بي پياتا بي و چاره ت بكا .

شوانى گاگڼل - نا . دلي پرر دهر دم خوشى نيانيه -
وسه ماي شوانى له بير بردومه وه و گولو رهمانه شك نا بهم پيشكشي

خوای هیوای بکهم ومن به دل لی نه ترسم ، گویم له گرمی هور و چاوم له بروسکه ی بوه و نه و کوتهی خستونه دستمه وه . شوانی مهرر — ها . چون ههز ناگی و نه بی ایش و آزارت چهن بی که پیکه نینی دلخوازی له بیر بردبینه وه . پیری من کاربکی بچوکم به دیاری برد بو دلخوازه کم ، به زهرده خه نه به کی جوان و به ده نگیکی نه رم و به نازه وه لی وه رگرم و خوشی نه و ساته م هرگز له بیرناچی .

شوانی گاهگل — چه کچیک بیزی دی سه بری من بکا ، من وهک نوکارژوله م نیه پیشکشی بکهم و روژی جاریک آفاگم به سه رما نه فیژینی و هه تا به راوردی مالاته کی نه کا داناسر کیته وه به نه میزیس ، خوای توله سوینک نه خوم که نه گهر بیقو بیم به آغا منیش وا ده رباری نوکهره کام نه جوله وه .

شوانی مهرر — من . خوای خوم آگاداره که له گهل نوکهره دلسوزه کاغا باش نه جوله وه ، چه آواتیک بخوازن بویان نه هینه مه دی بوته وه ی ههست به خوشی بکن و آغا که یان بچی به دلاو دنیا یان لاشیرین بی .

شوانی گاهگل — من تف لهو ساته نه کم که دایکم منی نیس هیناوه ته دنیاوه چونکه بوم به نوکهری به کیکی تر که وام ده رباره نه کا و له هه موشتی بی به ری کردوم ، برسی وتینو

هیشتمیه وه ره نجو ته هلام بوئه وه وه کی که چاوی تیر ناپی ۰۰
شوانی مهرر — نهی شوانه بهد بهختی بیچاره نهی سکالابهت
دلی برنیار و غه مبارکرد ۰ بروانه نهی دو مهرره سپیه جوانه ،
چهن شیر له گوانیانایه بوتو بیاندوشه هیوام وایه نهی شیره گمیک
ازاری دات سوک بکا و غه مت بره و بنیته وه ۰

شوانی گیا گیل — وانه چم شیره گیان نه دوشم بهلام کارت
راست نهی چونکه نه زانم بههوی نهی شیرهی نووه اخاکم ژیم
پی تال نه کا وا نه زانی له مالاته کھی خوی دوشیومه وه
موچه کھی دانه شکینی و ناچارم نهی سهر له بهر زورداری یا شور
و مله گچ کیم ۰

تاریخ مردنی نهی شاعره دل نه زنده مان زور به که ساسی بو
نه گبریته وه ، که له ۳۲ ساله دا له تانی جوانی یا بوه به قوربان
زورداری ؛ سهر کرده کانی دهوری ارهاب له عانی شورشی
فهره نسهدا پیش برانه وهی نهی دهوره به دو روز بردیانو
ملیان کرد به په ته وه بی نهی سکهس له سهری بیته قسه ۰ وه
پیش مردنیا به ده زنگی کی بهرز وتی : د آه ۰۰ وا نه صم و اواته کلم
نه بهمه گل ۰

له آوه وه نه خوشی راکه وشن

به فقهه لمی دکتور ابراهیم حلمی

آو له اصلی خویا هیج چه شنه میکروبیکی نه خوشی تیانه بهلام گهلی میکروبی کوشنده و دهر د خوره وهی وای تیکه لاو نه بی گبه خوار دنه وه یا کسه و که وچک پی شتن یا تیا مه له کردن نه خوشی نه خانه ولاته وه . هر چه ند هه ندی لهم میکروبانه ماوه به کی زور له آودا ناژین بهلام لهو ماوه که هدا پهره نه سینن وژماره یان زور نه بی . هر آویک اگه ر که سیک ویا چوار بی به کی دهر ده دار ویا پیسابکی نی بکه وی نهو آوه کاربکی گه وره نه کانه سهر بلاو کردنه وهی نه خوشی و به تایه نی حهوز ، آوده ستخانه و ژوری تیکه وتی مزگه ونه کان له ولاتی کوردستانا کانگای نه خوشی ساری یخسته وهن .

آوی هه مو کانی و کاربزه کان له خویانا پاکن نه گه ر آوی جوگه و شیو و زیرانی آوده ستخانه یان لیوه نریک نه بی که یه که هر یا به کونو درزا نه چنه سه ری . بهلام بو آوی شیبو و گول وزی به کان زور واسطه هه به که میکروبی نه خوشی ساری یان تیکه لاو نه کا ، له شاره کانا زیرانی خه ستخانه و اوی دباغ خانه و قه ساجخانه کان هه روها لافاو و آوه روی باران که سه ره نوبلک و جی پیسه کانت نه شواته وه و رایان نه دا بو نهو شیو وزی یانه و له به کاره یانی آوه کانیا نا نهک هه ر به خوار دنه وه تا نه نانت به دهموچاو شتن ،

تاروت لی گرتن و یا تیا مه له کردن ترسی خسته وهی گهلی نه خوشی
یان لی نه کری

نه دهرده درمانه^(۱) که له آوی پسه وه ترسی نوش بونیان لی نه کری
نه مانه به : تیفوئید (ریشه گرانه تا) ، پارا تیفوئید - (گرانه تا) ، کولیرا -
Cholera (رشانه وه) ، تاعون ، دیزانتری (زه حیری) ، به نه خوشیا نه ههر که
کهوتنه ولاته وه به هزارن کسینت له ناوردوه ، و ههر چند
نه خوشیه کی تیژ و توندن (Acute diseases) و له ماوه به کی کمدا
ژماره به کی زور کس نه کوژن و دانه مرآینه وه به لام له گهل نه مه شدا
هندی نه خوشی درمی تره به که دره ننگ کوشندهن (Chronic disease)

و نه توه ضعیف کهرن وهک نه خوشی سیل که به زوری
له سی و فورقوراکه و گهروی انساندا نهی . نه گهر بیتو به کی
له وانه که نوشی نه خوشیه ون به لغه میک فری بداته ناو آوی
هوزه کا نه وه به ملیون میکروب سیل لهو به لته مه وه به هه مو لایه کی
هوزه کدا بلاو نه یلته وه ، ههر که انسانیک سیل ساغ نهو آوه
له دم وه ریدا ، یاده سنو بیژی لی بشرا یا مه له ی تیابکا و یا کاسه و کهوچک
و میوه و سهوزه ی تیا شور ایته وه و نه مانه به کار بهینی میکروبه که
بچیته فورقوراکه و گهرو وسی یا له گهل خواردا بچته مه ده
(و رک) و رنجوله وه نوشی نه دهرده خراپه نهی ، به مددا

(۱) (ساری - وبائی - Epidemic)

بومان ساغ نه پیته وه که چه وزو ژوری تیکه وتن و اوده ستخانه کان
چه تهلکه به کیان لی نه وه شیته وه تانه نانت نه گهر اوی نه م
چه شنه جیه ایانه سه ربه خوش بی، و تنیا له مالیک یا له مزگه و تیکدانی
نه چی بومالیکی تر، چونکه به لایه نی که مه وه روزی سه د که س
بر ده ست نو بژشتن نه چیته مزگه وتنه وه و له ناو نه ماندا به کیکی
سیلدار نه گهر هه بی و به لئه میک فری بدانه آوه که وه هیسج نه بی
دوانیان نوشی نه م نه خوشیه نه بن و ژنو منالی بی گونا هو بیچاره یان
لیوه یان نه بگرن و دو چاری سه رگه ردانی یان نه کن . له شاره کان
ایمدا له هه مو نه خوشیه ک زور تر و نالو که تر نه خوشی سیله .

هه ر چه نده ایسته بور به ی آو بو گه لی جیگای ولاته که سان
را کیشراوه به لام هیشتا هه ندی جیگای تر ماوه که له م تر تیباته
بی به شی ماوه تنه وه و له هه مو شار و دیه لئه کانانا آوی چه وز
و ژوری تیکه وتن و اوده ستخانه کان له سه ر بیچی جاران ماوه تنه وه
و ترسی نه خوشی هه ر هه به و نه بینین سال نیه به هه زاران لیمان
نوشی سیل نه بن و نه مرن . نه گهر بیتو به صوره تیکه فنی تشخیصی
نه م نه خوشیه له ناو دانیش توانی کوردستان و به تایه نی شاره کانیا
و ستانستیکه کی نه واو بسکه بن بومان ساغ نه پیته وه که له سه دا
چه فتامان به م ده رده وه گیروده بو بن .

له ولاتی ایمدا هه ندی نه خوشی تر هه به که له خوار نه مانه یی

سهره وه دین وه له کرمه وه (Parasite — طفیلیات) به هوی
آوه وه بلاوئه بینه وه وهك بهلمارزیا و کرمی ناو ریخوله (Ascaris)
که گهرا له آودا دانهنی و که قوت درا له ناو زگدا هه لای
و به ریخوله وه خوبان نه گیر سیننه وه . هه رچه نده نه م چه شنه کرمانه
کوشنده نین بهلام نه بن به هوی دل تیکه لاتن ، نا ره حه تی
و هه ندی جار گیر بون و له سه ر خو چون و لاواز کردن .

نه بنی نه وه ش بزاین که بو ویانی میکروب ماوه به کی زور له ناو
آودا دو شت پیوسته : (۱) - خوارده مهنی بو پهره سه نندیان
(۲) بوونی مقدر یکی مناسب له املاح . له بهر نه بوئی ویا که می
نام دوشته به که میکروب له کانیار و کاربز وله آوی رون و پاک
وله واندا که له بهریان نه روا زور کهیم ویا هه ر نیه نه گه ر له دهره وه
تیکه لاوی نه برنی . بهلام شیو و گول و زه لکاو کانت پرن
له پروتین و املاح . تیکرا هه وه چه شنه میکرو بیك
که به سه ر موادی عضویه ی سه ر گه راو و گولاوه کانه وه ن
نه نیشنه بن آوه که و به سه ر نه و موادی بایولو جیه دا که له
بنیا محلی کرده کو نه بینه وه ، هه ر که آوه که شله قینرا یا باراناو و
لافاوی چوه سه ر میکرو به کان بلاوئه بینه وه و نه خوشی نه خه نه وه
بویه چه شنه درمیک هه به دوا ی لافاو هه ستان دانه که ویت به
تایه تی له و شارو دهاتاندا که له سه ر زی ویا چه من چونکه له زور

جیگادا زه لکاو و زونگک پهیدا ټېبی و زور جار نه خوشی انسان و چوارې له زونگاوانهوه دانه کوی . (ټم گولو زونگاوانه سهررای ټمه جی دانان وهه لمینانی گبرای ټو چه شنه میشولاننن که میکروبی مالماریا له آلوه کانیانا جیگر ټېبی و له عانی گه سقنا به لیکه کیانهوه ټه چیته له شی انسانهوه و توشی نه خوشی ټېبی)

له سهرهوه زانیمان که چون میکروبی ساری تیکل به او ټېبی ونه خوشی به ناو خه لکدا بلاو ټه پلتهوه پیویسته ټهوش بزاینن که طبیعت (کردگار) زور شتی داناوه بو هه لگرتی ټم تهلاکه گهورانه چونکه ټه گهر ټه مه نه بوایه و هه مو میکروبیکی بزی و پوره بسینی ټه بو له ماوه یه کی که مدا دنیا پر بوایه له میکروب و گیان له بهری به سهر زه مینهوه نه هیشتابه . حال وایه زور جاری وا هه به میکروب له ناو آودا له برساک ټه صی چوانکه ټه مواده عضوانه که باسماں کرد له لایهن هه ندی گیان له بهری بچوکوه (Small ciliated animals) ټه خورین که له ناو آودا ټه ژین . له لایه کی ترهوه کردگار چه شنه میکروبیکی تری هیناوه ته بهرهم که له سهر لاشهی ټه و میکروبانه ټه ژین که نه خوشی ټه خه نهوه و بی هیز ټه بن و له دوا پیدا له ناو ټه جن ټه و میکروبه میکروب خورانه باکتریوفاجیان (Bacteriophage) بی ټه این بیچگه له مانهش هه نده میکروبیکی هه به دوزمنی میکروبی ترن (Antagonist)

له وهختی تفسخیانا چشنه زه هریک نه رژیفنه سر نهوانی تر و یا هایدروجن سوپهر او کساید دیننه بهرهم که میکروبهکان له ایش نهووستیفیت . له لابه یی تریشه وه شه پولی کورنی تیشکی روژ هی اشعه ی فوق بنفسجی (Ultra Violet Ray) کاریکی گوره نه کا له کوشتن ونهیز کردنی هه مو چشنه میکروبیکیدا نه گهر مده تیکی کافی له ژبر تاثیریا بمینیه وه .

له سهره وه دورودریژ باسمان کرد که چند چشنه نه خوشی کاریگر له اویکی پیسه وه توشی انسان دی ، بهلام ایسته به هوی نه وه وه که له شاره کاندایه بوریه آو به سهر ماله کاندایه دابهش نه کری له چاوانا نه خوشی ساری که متر به ناو خه لکدا بلاو نه بیته وه بهلام هه مو نه یزانین که هیشتا حهوزی مال وآوده ستخانه و جی تی... که وتی مزگه وته کان چه واسطه یه کی گهره ن بو دا که وتی گه لی لهو نه خوشیانه که باسمان کرد .

هیوامان هه یه بوپاراستنی نیشمان و دور خسته وه ی له م دهرده بی دهرمانانه وزارت شوونی اجتماعیه ی عراق نه م نقطه مهم وجه وه ره یه بنجستایه بهر چاوی لطفی و وهك هه مو شار و ولاته کانی اسلام له جیانی حهوزی تیکه وتن حه نه فی و دوش و له جیانی او ده ستخانه و حهوزی ده ست نویژی بوریه ی اوی

داینايه و خه ایکی لهم فولاکت ونهلیکه و مال ویرانیه که له روی
نهم نه خوشیه ساریانه وه دیتیری ی رزگار بگردایه ..

چهن وتاریکی پیاوه

گه وره کان درحق به « سه ربهستی »

سه ربهستییم بدهری تا به جوریک که خوم نهمه روی
پیریکه مه وه ، باوهرم بی و نه وهی که له دلمايه بیلیم . نهم چه شنه
سه ربهستییه له هه مو سه ربهستی به کی تر با به خدار تره .

ملتون

ده خلم به سه ر که سه وه نیه چی داوا نه کا ؛ به لام نه وهی من
نهمه روی یا سه ربهستییه یا بزکدن . ژین

باتریک هنری

www.zheen.org

امیدی عدالت ههر له و حکومتانه نه کری که به آرزوی
ملت دانراند . جوزیف بوناپارت

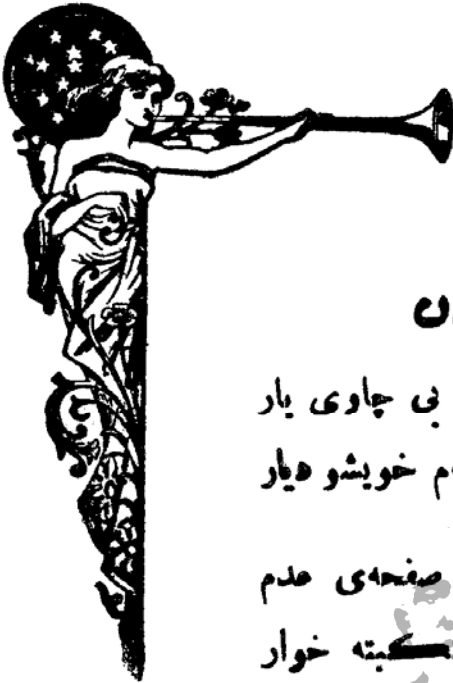
فضیلت چه دادیک نه دا نه گهر سه ربهستی نه نی ؟

لامارتین

گه وره ترین ملتیک که نهشی به خاو من مجد نباسری نه و
ملته به که سه ربهستی بو نه ته وهی به جی نه هیلی

هافرو

دیوانی که لاو پتر

بیمانه و سیهون

شهرته تا روزی حشر خلیای من بی چاوی یار
وبلی صحرا بم هه میشه ترك ته سگم خویشو دیار

شهرته خوینم یا به گریان نه رزمه صفحه ی عدم
یا به شمشیری رفیانا نه بی بت سگبته خوار

شهرته وهك مجنونی بی کس دهشتو کیو بی مسکنم
تا به داخی لیلوه ده منینه قبری نه نکوتار

شهرته وهك فرهاد قولنگی یادی شیرین هه لگرم
تا له پای کیوی فراقا جی ده هیلم بادکار

شهرته وهك یمتوب له دوری یوسنی گوم که شته کم
سینه پرغهم دینه پرنهم تا ابد نه گرم قرار

شهرته وهك آزیز مرده سهر له نه ژنو بهر نه دم
به ودله ی ویلو غریبم دائما بگرم به زار

شهرته وهك بلبیل به شیوهن قهت لقوچیل بهرنه دهم
تادهمی غنچهی امل نه کریته وه صبحی بهار

شهرته وهك دیوانه که شکولو عصابک هه. ا. گرم
بی خه مه لاره به جاری عزهتی نهفسو وقار

شهرته بهی تاجی خسرو گهنجی قارون نهختی (کی)
هر له دهرکاکهی نهوا بهرم که ساسو خاساسار

شهرته یا حسرت له گهل خووما نه نیمه قه بره وه
یا نهی بهرم له غنچهی نهو شکوفهی لیوی بار
(نه خول)

بنکهی ژین

www.zheeh.org

سه کال له گهل سه یوان

و نکا له کردون

نهی گردی سه یوان سه یوانی سیوان
نهی سکهزی گوهر سهر تا به لیوان

هر خوا دهزانی چی له دلتایه
چهن گولی وه ربو له ژیر چلتایه

تو کولزار یکی خاره سه‌ه‌رت
وشکه شورره بی و نار و عه‌ر عه‌رت

ه‌ر گه لایه‌کی که ایت نه‌ه‌ری
پاره‌ی دلیکه و گوشه‌ی جگه‌ری

ه‌ر په‌رری گولی نه‌رخه‌وانه‌کت
ه‌ر ده‌نکی گلی بیابانه‌کت

له‌ خونیی که شی چهن جوانو پیره
له‌ ايسکي سه‌ری چهن گه‌داوس‌میره

به‌لام تا دوینی به‌حق گولشه‌ن بوی
میرگو میرغزار باغو چه‌مه‌ن بوی

له‌ سه‌ر چلانت بلبلو قومری
دلشاده‌ئیان خوبند ایستاکه‌ نه‌گری

چهن جوته دلخوازی جه‌ورو مه‌ینه‌ت
له‌ سه‌ر سینهی تو نه‌ئیان کرد عوشه‌رت

ایستاش نه‌وانهن که‌وتونه‌ به‌ر بی
ایستانیان بوه به‌خاکی سه‌رری

نهی گاردون که نو نهمه بی وفات
برچی بچیم بکیشم جفات ؟

قهسمت نهدم به حتی یزدان
وره تا زوه بم نیره سهیوان

وهك له دنیادا گوتومه بهر پی
با لهوی پیمه خاکی سهره ری

(نهخول)

شمال یار نه دیت

بنکهی ژین (طاهر بك)

شمال یار نه دیت شمال یار نه دیت

وهختی نو آمای دیدهی یار نه دیت

نهو دیدهی سهیوان پرر خار نه دیت

نهو توردهی چین چین سیاتار نه دیت

دلداری دلبره ستم سکار نه دیت

آهوی خوتنهی وهش رهفتار نه دیت

لهوی نهو رهسای مهمانش نه دیت

نهبروی سهیاف آسای کهمانش نه دیت

بالای هر عهری سهرو آسا نه دیت
شوخی دیده شهنک بیوه فا نه دیت
شبابز مه ریوان هه لو خور نه دیت
نازداری خیلان فتنه جو نه دیت
هیچ نین وه تنگ مه بنهت په رده گش
بی قه یدن نه حال سوخته ی دهرده گش
بهوینه ی طاهر هر دهرده دار بو
دیده مه خورش دایم بیار بو
شه ه نشای ماوای روجودیده و هوش
حکداری ملک دله ی پرر نه جوش
ده ایله ی رهمه ی آهو زهفتاران
سه ر ده سته ی ژیر گوی نازک نازداران
گول بوی گول روخسار گول بهرکک نه ندامه
گول غونچه له بان گولین ژیر جامه
سه ر په نیجه گولین وه هونی نهو دل
وه هار آماوه په یدا بی نهو گول
حه یفن وهی روخسار مینا کاره وه
وهی بالایی نهو طول وهش رهفتاره وه
سانی نهوینون نهو بالات چه من
عه تر نه گپرون نه زولفت سه من

نەرگس نهحهسرهت نهو دیده مهسته
چون من نه مه بوه دیوانه و خهسته
مهستانو خهراج زولفت نه ریجان
مهدهن باج وه روی گول نارت گولان
بزانه طاهر بهستهی خالی تون
مهست نه بون وه دین دیدهی کالی تون

(تازم)

یادی وهتن

نهی وهتن دیسان بهاره و آره زوی سه برانه
مه یلی هازهی قهلبه زهی به فراوی کویستانه
آره زوی بونی گولو گول سوسه نو ریجانه
مه رته مای سه رکوتی لاوانی کوردستانه
که رچی بو باشکوتنت من زابه لهو گریانه

« » »

اشتهای سردهی نه سیمی صبحی سه رکوسار نه کم
سه بری خالی آلووالی اهوی تاتار نه کم
نهی وهتن وه ختم به یادی تووه هار اسرار نه کم

یادی فهوتانی زهمانی زندگی قاجار تهکم
دهرده کم دهردی گرانه و دهردی بی دهرمانه

« »

تهی وهتن باضچهی طبیعی تو لهبانی جنه تم
آوردیکی بهربه یانت لابه ره بو عله تم
تو طیبی دهردی دلی بو به رو له صحنه تم
پیشکشی بهک چاوه نازت سه د هزاران زهجه تم
لیو به بارو دهسته نهژنو و سرکزی کوردانه

« »

تهی وهتن من یم به نوگر سوسه نو نه سربنی تو
..... و ..... فدا بن بو هه وای شیرینی تو
فت تهواونانی بهبانی میرگی سهوزو شینی تو
بونی هتری خسته دنیا نه رگسی ره نکینی تو
دهک له چاوی بهد به دورنی ییللهی چاوانه

« »

قهسری فردهوسی بهربنه باغی هه بخیر و هه نار
خاوهنی ههوزو فواره و مه رهرو جوگه و چنار
گهوسه رم جوگهی ده لینه یا بناری بانی شار
چم چه مالو بازیانم مهسکه نی شیرین سوار
بی سلجانی یینه لانهی شیرانه

سهری گولزاری هه له بجه و ده بده بهی میرانی جاف
هه ههوی فهقیانه شورری مهردی مهیدانو مه صاف
سه د وه کو روسته مه له ویدا بیئوده بی گه زاف
بوسهری دوژمن به تاون بیچه نه بهینی ته ناف
پشتیوانو جی ی نه مانم شاخی هه ورامانه

« « »

دهسته و پولی عشار نابه ته شه رحو به بیان
وانو بتلیسو جزیره و گه نجه و شه من بنیان
هه قروه ده رسم و زاخوو آمیدبو به رزانیان
ساله ییو شوانو به زیدیو شیخ بزه یینو طاله بان
سه بری تپی به ختیار ی حاشیه ی کوردانه

« « »

بو ره وانلز چی بنوسم دارو بهردی سهروه ته
یا دگاری پیشینانو جیگه فه خری مله ته
هاسی پیرم نا کری چون هه بکه لیکي نه صره ته
سه بری شه قلاوا که کورده آوه کی وهك شه به ته
بو هه وارگای هاو بنانم چاکتری لبتانه

« « »

دوی له گوررا نه و جهوانی تازه نو خت هاته دهر
آوریکی دا روانی بو سهراسهر دهشتو دهر
نهرتهی پی کاو به دو دمس دای له سینهو ته پیل سهر
بوچی وا پاش کهوتوه کوردی غه پوری پرر هونهر
نهم ولاته ظلمه ته کهی خاکه کهی جارانه ؟

• • •

قانا ملهت ههمو کویرن نه پی کهی بهر کهوی
ملهتی کوشش له ریشو پرچ نه کا چون سهر کهوی
کوردی جاهل چون له ناو علامه کانا دهر کهوی
نهی خودا آه و زولهی خاکه کم به حشر کهوی
جا نه زانی کی به رو رهش بهر دهی به زدانه

طاری پور و کهو

نهوا پور و کهو لیک هاته زبان
به گله پی کردن له حالی کوردان

پورر .

پورر به کهو تهلی نهی کورد طبیعت
له بهر چی هاوریت نه خه بته زلهت

بوچ بو بیگانه تو خوت نه سرنی
به قه سپه قه سپ بوچی نه خوینی
نهوان به سهره نه هینه بن دار
راوچی نوستوهو تو نه بکهی هوش-یار
به ده ماخی خوی مشتیان لی نه گری
به برینداریش سهریان نه بری
نه جیانی نهوه بویان بکهی شین
خوینیان نه مزی نه لی آفرین
یا له مه بدانا به قین نه خوینین
که تیکیش بهر بون به کتر نه شکینین
خوزگه نهه حاله لی نه بو زین حالی
میشکم لهه نه ده بو خالی
کو :

پورره کچانی واته کناچه
نهه قهومه ایستا بوون دهسه پاچه
بهوان درابو که رمیانو کوستان
ایستاش دیاره ده وره ی کریم خان
ایمهش له کیوی کوردان خولقاوین
وهک نهوان نه زین هر چه ند فهوتاوین

گەر خوینده‌واری تاریخ ئەزانی
کردەووی ایە بە باش ئەزانی
بە عقل بوایە خەڵکی ئەوروپا
هەرگیز نە ئەدی تەیارەو بومبەسا
ایە بلین چی لە کردەدی یەزدان
هیچ کەس بە کوشش ناگاتە کوردان
بەنگینە

پەندی پێشپێنان

- * پیاوی چروک پاسەوانی پارە کەبەنی
- * ئەگەر زەمانە هیناتێه پێ کەنن سائیک وریابە نە تگرینی سالیك.
- * چاکترین پیاو ئەو بە قازانجی زورترێ بو کەسی تر .
- * ئەو بە بوخونی رەوا ئەبێنی بوخەلکێشی رەوا بێینە
- * پیاوی ژیر ئەو بە لە پێش بێر کردنە وەدا نە بە تە وتار .
- * پیاو قونا بێتو زەمانە ماموستابەنی
- * دەولهەند لە هەمو شوونیک بەخت یار وە لات لە هەمو شوونی
کەسە
- * ایشیک ئەسرو پیت بکری مەبخرە بە یانی

نه خوشی به له کی

به له کی له هه مو نه خوشی به کی تری پیست پیستر وله هه زاران
ساله وه بوه و پیزی لی کراوه ته وه . نه خوشیه کی وشکه له پیستا روئ هدا
تاته نانهت له انجیلیدا له زور جیگادا ناوی براوه . دو کتور څنگتور
جی ۴۵ یسار سگر تیری « کومه لی به له کی بین الدول » له وتاریکیا
که زور نیه له (کولپرز ماگازین) ی نیوپورکدا بلاوی
کردوه ته وه شتی زور ناخوش و غمگینی گیراوه ته وه ده رحاف
به خسته خانهی تازه بابتهی به له که کان له هه مهربکا .

خهسته خانهی کارفیل ۸۰ میل له سهرووی شاری (نیواورلیان) وه به
له لویترا نیا دور له آوایی و له سهرووی میسیسیپي وله ناو
به ننگه له کانیا جی ی ۵۰۰ به له ک به چه شنیک ریک خراوه که زور
باش هه تاو وهوا بیانگریته وه . دو کتور هاسیلین سهر کرده ی
هه خهسته خانیه له گهل دو کتوره کانی تری زیر ده ستیا له خانوی
سهر به خودا نهژین که میک دور له خهسته خانه که وه و که نیسه به کی
پچو کیشیان بو دورست کراوه . وچهن راهبه به کیش له ری ی
انسانیتدا که مری خزمتمان به ستوه و وه ک ماسیر له خهسته خانه که دا
ایش نه کن . هه مو سهرتایا جلی شینی بریقه داریان له بهر کرده

وکلای سپیان له سهرایه و به درېژای روز به ناو به نگه له کانا دینو ته چن .

تهو نه خوشانه که دوچاری ته م دهرده بونو هیشتا نه ته نیوه ته وه بو دهستیان وی نامه نویسیان ته دری بو که سوکاریان به لام ته م نوسراوانه له پیش ناردنیانا تعقیم ته کری (له میکروب پاک ته کریتوه) هر وها هندیان خه ریکی شت چنن وه هندیکی تریان سهرپهرشی باخ ته کن . به لام تیکرا ته م به له کانه ته وه نده غه م بار ودل په ستن زور به زه حمت دهستیان ته چپته ایش وپریان هه همیشه لای که سوکاریانه .

به زوری ایشکاری دوکتوره کان ته وه به که کاریکی وابکن باری ته م غه مو په سقیه یان له سهر شان سوک بکن و خوشی بخنه دایانه وه . جی، هره خوشیان سینه مایه . تهو نه خوشانه که آره زوی ایش ته کن و هیزبان به سهره ته سکی ایشیا بو دوزراوه ته وه وه ک مالین و ایشک گرتن و به رامیه به مه روزانه یان ته درتی . جی یاری گولف، تینس و فته بولیان بو ریک خراوه و جه وزی مه لیان هه به . و دوچلشور به کیکیان بو جلی نه خوشه کان ته وی تر بو دوکتوره کان دانراوه .

هیشتا نه زانراوه ته م نه خوشیه چون وله چیه وه توشی آده میزاد بوه و به ناویانا بلاو بوه ته وه به لام هر ته وه نده ساغ بوه ته وه

که نه خوشی ناوبراو به پشت نیه ، چونکه وهك تاقی کراوه تهوه
منالی دایکو باوکی به لهك نه گهر بیتو له پیش سه سالانا لی یان جیا
بکریته وه به لهك نانی .

خه سه خاڼه ی کارفیل له هیج رویه کوره ناتا و او ی نیه
وناته نانته رونتکن (Diathermy) به کربا گهرم کردنه وه ،
خه مای صحی ، تیشکی روزی ده ستکرد و گه لی شتی فنی تری تیا به .
له عانی ته ماشا کردنی نه خوشه کانو درمان کردنیا نا نه گهر
یه کی چاوی لی بی زور په ست و دل ته ننگ نه بی . . نه یینی
هه ندیکیان هه مو له شیان په له به له وهه ندیکی تریان له که ی ره شو
سپی ی وردو گوره هه مو ده مو چاویانی گرتوه ته وه و چاوی بلسکه ی
ره شیان له چاوه کردوه . **بنکه ی ژین**

نه نه خوشیه له هه ندی چاوا برانسته و خو کار نه کاته سهر
بیبیله ی چاوه په کی بیدین نه خا ، وهه ندی جار میکرو به که ی نه چپته
فورگو سیو گورچله وه و بریناری نه کا . به له کی له خویا زور کوشنده نیه
به لام نه گهر بیتو نه م نه خوشیا نه ی تری لیوه روبدا کار بگهر نه بی .
به له کی له عانی ته نینه وه یا له که ی ناشیرین به سهر پیسته وه جی نه هلی
وله هه مو جی به ک زیاتر ده مو چاوه تیک نه دا و له که لی نه خا .

له م خه سه خاڼه به دا دوکتور بک هه یه که هه ر خه ربکی لا بردنی
به له ی ده مو چاوه . بیجگه له هه دانسازیک و دکتور بکی چاویش هه یه .

ٲوانه‌ی نه‌خوشی به‌له‌کیان توش دی هه‌ست به‌ آزار ناگن
ٲه‌گه‌ر کار نه‌کاته‌ سهر ٲه‌عصابیان. تاته‌نانه‌ت ٲه‌وانه‌ی به‌له‌کن هه‌ست
به‌ ایشی نوکه‌ دهرزی و یا سوتان ناگن .

به‌گانه‌ امیدي ٲه‌م نه‌خوشانه‌ رونی داریکه‌ که‌ (Chaulmoogra) ی
ناوه‌ له‌ولاته‌ گه‌رمه‌کانا ٲه‌روی و له‌و حله‌وه‌ که‌ٲه‌م دهرمانه
دوزراوه‌ٲه‌وه‌ توانراوه‌ که‌مو زور به‌ر به‌ستی ته‌نینه‌وه‌ی به‌له‌کی بکری
له‌ لشی نه‌خوشه‌کانا و که‌ به‌ ته‌واری ساغ بووه‌ ایترا تاته‌نینه‌وه‌
وری ی چونه‌ دهره‌وه‌بان ٲه‌دري له‌ خه‌سته‌خانه‌کانا

گه‌لی شاره‌ زایانی کیمیا له‌ هه‌مو لایه‌کی سهر ٲه‌رزا خه‌ریکی
وردبوته‌وه‌ٲ له‌م نه‌خوشیه‌ و له‌ دوزینه‌وه‌ی دهرمانیک بوینه‌برر
کردنی وری ته‌نینه‌وه‌ نه‌دانی بو له‌شی به‌کیکی تر . ٲه‌م ٲیاوانه
خه‌خوراکیان له‌سهر خویان هه‌لگرتوه‌ وشه‌و روز خه‌ریکی
خوندنه‌وه‌و ٲاٲی کردنه‌ون

له‌ سالی ۱۹۳۸ دا کومه‌لیکی بین‌الدولی دهرحق به‌ نه‌خوشی
به‌له‌کی له‌ قاهره‌ کوبه‌وه‌ وه‌ٲه‌ندامه‌کانی له‌ ۵۰۰ کس له
شاره‌زایانی ٲه‌م دهرده‌ٲی ٲه‌ری کردبو و ٲه‌مه‌ به‌گم کوبونه‌وه‌ به‌ بو
دهرده‌ست کردنی معلوماتیکی تیگرانی له‌م روه‌وه‌ .

دانشتوانی دنیای تازه‌ (ٲه‌مه‌ریکا) له‌ ٲدش چونی اسپانیا به‌کانا
بو ٲه‌وی ٲه‌م نه‌خوشیه‌بان له‌نارا نه‌بو به‌لام که‌ ٲه‌وان هاتن به‌ هه‌مو

لايه كيا بلاويان كرده وه تا ايسته چوار له ولاته كاني نهوي فلورېدا
لوزيانا ، تهكساس و كاليفورنيا هيشتا راپوري نوش بوني هم
نه خوشيه بلاو نه كنه وه ، هم ولاتانه كه وتونه به شي خواروي ولاته
بهك گرتوه كانه وه كه ههواي هر چواريان زور گهرمه .

وتاري پياواني به ناو بانگك دهر حق به سر بهستي

پياو به سر بهستي نازميرري ته گهر خوي گه وهري خوي نه بي

اېپكتيتوس

ته ماشاي پيت و بهر كاني ولات مه كه بلكو سر بهستي

منتسيكو

www.zheer.org

دانشنهواني

مسألهي سر بهستي مسألهي ژبان و مردني هه موانه ،

له هر كوي بهك سر بهستي زنج داكوني بو هه مو گيان له بهراني سر

كوسوٲ

زه مين كهلكي نه بي .

سر بهستي باوكي ملتان و هه مو خوشي به كيانه .

بهك دو وتاري پياوه گه وره كان له بابت گه نجه تيه وه .

پاشه روژي هه مو مله تيك به ستراره به گه نجه كانيه وه پاش

گونه

۲۵ ساله بيان

هیچ مردوبهك نهونده به ایش وازار نیه وهك مردنی
گنجیکی تازه پی گه پشتوی خیر لهخونه دیو و جی امیدى
کسو کارو نیشتمانی .

گنجیعتی هینانهوه پیر آه ونالهى لهشوبنه .

لاندره

سەرخرایی لی ئهوه شیتهوه یا چاکه؟

به هوی رودانی شهرری گه وریه ابستاوه چه زمان
کرد باوهری دو عالی به ناوبانگی مصر وهك دو کتور
طه حسین و دو کتور حسین هه بکهل بختهینه پیش چاوی
خوینده واران گه لاویژ ده رحهق به چاکه و خراپه
شهر .

باوهری دو کتور طه حسین ده رحهق به چاکه

فه به سو فقه کانی پیشوی پونان راستیان کردوه که وتویانه لهم
دنیا به دا نه چاکه به ته نهایی ده سنگیر نه بی نه خراپه .
شهر لهخویا گونا هیکه گه وریه لی نه وه شیته وه بوآده مپزاد
به لام نه بجای به چاکه نه گاری و کاریکی گه وریه نه کاته سه ر پیش
که وتی .

نه گهر تماشای میزو (تاریخی) ی پیشوی مله تیک بکه بن
نه بین شهر کاریکی که وری کردوه ته سر پیشکوتنی . له بر
چاومانه یونانیه کان ، رومییه کان ، فارسه کان و عربه کان زاده ی
شهری که وری بن تاوانن که پیایوی که وری و تیگه یشتوی تی-انا
پیگه یانوه . هپچ گومان نیه شهر له عانی هه لگیرسانیا ری ی
پیش کوتنی مله تان نه بانه به ست و ماوه ی بهرز بونه وری نه ده بیاتیان
نادا و له وه نه چی که چن که سیک له زه و به کی وشکا گیریان
خواردن له پرر بارانیکی نوف بیاری و هه مویان په رراگنده بکا
و که دوا ی چند روژیک دینه ووه نه بین زه و به که وک تارابه کی
سه وری پیادرابی سه وزه کیا و گول دای پوشیوه . دل نه کاتوه و
رونایکی نه دا به چاو . شهر له عانی هه لگیرسانیا هه مو هه ست
به خراپه ی نه کبن و هه مو نه دایمان خوینتاوی نه کا به لام هه رسکه
خوینه که وشک بره ووه هه ل نه سهینه ووه سه رپی و هه گلی له جاران زیاتر
به چست و چالایکی نه که وینه ووه ایش و بو پاشه روژ هه ول نه ده بن .
به پیچه وانهی نه وانه که نه این شهرر مده نیه ت دوا نه خا و نه گهره
له پیشکوتنی آده مزاد نه دا . نه نیا نه ونده هه به ری ی ژبانی انسانیت
نه گوری .

نه وری له هه موشی زیاتر شهرر کاری لی بکا آدابی مله نه
و به ده گه من هه ل نه کوی که شهرر رویدا و کار نه کاته سه ر ژبانی

کومل . وه ته گهر شهرر نه بوايه شهره کافي هوميروس ، فهرجيل ،
فردوسي ورو لائمان نه ته بيست که ابستاش له خویندنه وه يانا سه زمان
سورر نه ميني .

ته گهر هيرودوت به باو کي تاريخ دابنين به خه تا ناچين چونکه
تاريخ زاده ي شهرري ميديايه که له به ييني يونانيه کانو فارسه کانا
له سده ي پنجاهي پيش ميلادا روی داوه . ته گهر نه وه به بنينه پيش
چاومان که شهرر چه کار يکي کرده ته سه مه ده نيته وچون
آوه مي زادی وريا کرده ته وه نه وه خته برمان دهر ته گوی
که چهن که لکي هه يه .

شهرر هه چهند له لايکه وه کيان له به ره گونا هبارو بي گونا هي
تيا نه چي و خويني ژنو منالو پيرو که نچي تيا نه رزي به لام له لايه کي
تره وه نه م کرده دل زه ق يانه که تيا رو نه دا دلي مله تان نه رم
ته کا به رام بهر بي ده ستانو لي قه و ماوان وه هانيان نه دا بر به زه بي
پيا هان و دانه و ابي يان .

باوهري دوکتور حسين هه بکل دهر حهق به خراپه ي

شهرر له هه چ سه ربکه وه نه وه ناهيني به چا که ناوی بهري
چونکه له روی سهر که نچي آده مي زاده وه رو نه دا که به زوري ته پين
که ميک آشي دريژه ته کيشي و نه و کو بره وري وسزايه يان له ير
ته چيته وه که شهر ته بخانه وه و زور شايان اسفه که آده مي زاد

به چاوی خوبی بهری تالی شهرر نه بینی به لام چاو لهم نه نجامه
سهختی نه پوشی و نهو خراپانهی له بیر خوبی نه باتهوه و به
به هانه به کی زور بی اهمیت سه رله نوی هلی نه گیر سینیته وه وهك
منالیک که له عانی خوار دنا له سه ر شتیکی هیچ نه توری و ده ست
نه کا به گریان . دور نیه آده میزاد هیشتا له تانی منالیدا بی
ونه که یشتیته راده بهك که بتوانی لهم چه شنه کرده وه خراپانه خوبی
لادا و چاره سه ری بکا له بهر نه مه نه نیا نه وه نده نه توانین بلین که
خولادان له شهرر و بهر به ست کردنی شتیکی زه جه ته . له ناو
آده میزادا گه لی پیاوانی نی که بشتوو زانای وا هه لکه وتوه که له
هه مو کاره ساتیک به سه ریانا هاتی که لکیان وه درگرتوه و به ناو
هاو خوینه کانیا نا بلاویان سه کردوتوه . نه م چه شنه پیاوانه نه و
فیه له سوفانن که دو کتور طه حسین نه لی : فه له سه فیه یان که لکیکی
زوری له شهرر دیره و کرده وه بیان تابی چا کو مهردانه به چون که
پیاوی نی که بشتوو که نیازی به چا که گه یشتنی کرد هه رلی بو نه دا
تانه نات نه که ره له ناوه راستی نه و کرده وه وه حشته نه نگیزانه شدا بی
که ملته بی که بشتوه کان له ژر پرده ی شهررا بهر پای
نه کن . و نه م شتانه هه موی راما بی ناسه لینی که مدنیه نی
تازه ی ایستا زاده ی شهرر بی به لکو صنایع و علوم و فنون هه موی
نه نجامی کرده وه ی هیمن وله سه رخو و بهری آشتی و دلنیا بین . شهرر

له کوی و نظریه ی به کیته ملیتان له کوی که به نجا سال تاشه ری
که وره ی پیشو له نه ورو یادا حکم فرما بو ، شهرر چه ده خلیکی هه به
به سه ر نه خوشونگاری جوانو هه بکله ری کو پیکو کوشکی به رزه وه ؟
و آیا شهرر یار سه تی هلاکانی داوه له بهرز کردنه وه ی علم و له
دوزینه وه ی اختراعاتدا که ئه م پیاوانه سه ری در یژیان تیا بردوه ته
سه ر ؟

آخ ۰۰ شهرر چه نده خراپیت ۱ و چه ن شتی ناپه سه ندت لی
ئه وه شیته وه ۰۰ و چه ن به ری کرده وه ی آده مزاد دوا ئه خه ی
وره نجیان به بانی هه وا ئه ده ی و چه ن نظریه ی جوانو به جیت
هه لوه شانوته وه که بو رزگار کردنی آده مزاد له تاریکی په ستی
ونادانی دانراون و چون له هه مو لایه کی سه ر زه مینا په ستی و سه ر
شورر کردنت خستوته وه www.zheen.org

هه ر چه نده شهرر نه خته به هانه به ک ئه هیلته وه بو نظریه ی
به ره به کانی بو ژیان و ئه وانه ی چه ز به خراپه و زور داری
و رقه به ری ئه کن ئه لین : کردگار وای هیناوه که « که لکدار »
بمینیته وه و « بی که لک » له ناو بچی به لام نظریه به کی تازه به سه ر
ئه وه ی پشودا هات و بی هیزی کرد که ئه ویش بناغه که ی له سه ر
« برابنه ی » دامه زراوه و مه به س له م نظریه به ش هه لگرتنی رقه به ره
له ناو آده مزادا که له ده میکه وه سه رای پیوه ئه کیشن .

لهسهر ئەم نظریه تازه به « برابری » به بو که کومهلی
ره نجهبران دامهزرا و حکومهتان دهستیان خسته ایشهوه بو نه هیشتی
فهرقی بینی دهستدار و بی دهست و بو بلاو کردنهوهی برابری به ناو
آدمیزادا وهیچ گومان نابهن که روزیک دی ئەم آواته دیته
دی ، چونکه ئەم اختراعاته که ئەیان بینین بو ئەوه کروان که
له پیشکوتن و له ایشوکاری چاک و به کلهکدا به کاربهترین ئەک
لهسهر شورر کردنی ملهتانو برابری هاو خویندا ..
که لاویژ

بنکهی ژین

بوپیکه نهن

خبره ومه ند — به خوا باقه نوطی یئنج دیناریم پی به ئەگینا چوارفلم
ئەدایتی .

سوالهکر — یینه بوت ورد که مه وه .

« »

به کهم — ئەوه بوچ دستت پیچاره وده موچاوت بهستونهوه له
اوتوموبیل نه که وتیته خواری ؟

دووم — نه به خوا .. له گهل ژنه که ما شهرم بوه

« »

به گم — ههفتهی جارېك له گهل ژنه گما شهربېگان نه پي .
دوهم — من به مانگانه پاره به ژنه گم نه دوهم

« »

چاوساغ — من وام نه زانی چاوت تايینی که چي ایسته روزنامه
نه خوینته وه .

کویر — نایخوینمه وه . . . هه رته ماشای ره سمه کانی نه گم .

« »

میرد — چون نازانی کی له دایک بوی ؟
ژن — که له دایک بوم نه وه بده بچوک بوم نه و روژه دهرخاثر
ناگم .

بنگه ی زین

میرد — دوکتور بک نازانم بوچ ژنه گم مات بوه ؟
دوکتور — چون و له که به وه وای لی هات ؟
میرد — سه عانی له مه و بهر نزگه ره به کی خرابی توش بو بو وئی
بمترسینه تا له کولم بکه وی منیشن هه لم کیشایه ده مانچه
وگوله به کم پیوه نا و نزگه ره که ی دهرحال له کول
کهوت که چي له و سه له وه هیچ قسه نا کا .

« »

طباره چی — ایسته به طباره گم سه هزار مهر بهرز

نه بدهوه و به پاراشوت خوم بهر نه ددهمهوه .
سه ر کرده — باشه . . نه گهر پاراشوته گت نه کرایهوه و هره
به کیکی باشرت بدی .

» • «

حاکم — سه سال لهه و پیش جار یکی تر له سه ر پالو دزین تو یان گرت
دز — جه نابی حاکم خوتان نه بز ان پالو بهك هره به شی دوسال نه کا

« • «

حاکم — ۵۰ یب نه هه مو هه فته بهك تو نه هینه ایره ؟
دز — جه نابی حاکم نهی ۵۰ یب نه تو هه مو روز دیتنه ایره .

» • «

ماموستای جغرافیا — بوج ناچیتنهوه مالی بو قوه لئی ؟

www.zheer.org

قوتابی — تو پیت و نوین نهرز نه سوریتنهوه .. چاره ری نه کم
تا خانوه که مان دیتنه بهر دهم و نه چمه ژوری .

• • •

خاوهن روزنامه بهك نه چیتنه خهسته خانهی شیتان له به کیکیان
نه پرسی تو کیت ؟ ئلی : من پیغمه رم .
لهوی ته نیشتی نه پرسی : راست نه کا ؟ درو نه کا من هیچ
پیغمه رم نه ناردوه .

Le Lac گوم

لامارتین کیه کیکه له ئه دبیانی به ناوبانگی فهره نسه له تانی
که نجیبه تیدا له گهل « ژولیا » ناو خانمیکدا خوشه و بستیه کی پاکیان
له میانا په بدابوه .

لامارتین نهم پارچه نایابهی له « ساوا » له گوی آوی
« بورژییه » دا هه لبه ست . له سالی ۱۸۱۷ دا چوه (ٹیکس)
و چاره روانی (ژولیا) ی ته کرد ، که بیته لای . به لام (ژولیا)
له و روزانه دا له ناوجی دا به دست نه خوشی پیش مه رگه وه
ئهینالان له بهر نهمه پی ته کرا بنجیته لای و به گتري شادین .
انجا لامارتین بهم داخه وه هه ناسه ی ساردی له سینهیکی برینداره وه
هه لیکیشا و فرمیسیکی له چاویکی خوین نی زاوه وه هه ل رشت ، دوی
ئه وه خه مبارو سه راسیه به ویلی و نامرادی گه رابه وه (میلی) .
نهمه ترجمه ی هه لبه سته گه یانی :

ئه نجای کار خدا وای بو نیمه کرد کله ناو ده ریای نی پایانی ژین
وله ناو تاریکی سه رمه دی دا لهم سه ره وه بو ئه وسه ره مه له بکه یین
و بو پیشه وه سنگ بکو تین نی ئه وه ی بتوانین خومان بده یته په نایه ک

وه يا روزيك له روزان له نهسکه له بيکا له ننگه ربه اوين ؟

کوم بر روانه ! وا سال وه خته بچيته سهر منيش هر به ته نيا
له تک شه پولي نازه نيتتا له هيچه چاوه روانی گهر را نه وهی ژوايما
نه کم .

له سر نه و تا و پرش دانيش تووم که نه ندي نه و له سهری
دانه نيشت ! !

دوینش هر وا نه پڑاينه سهر نه م تا و پر به رزانه شه پوله کانت
نه شکا پوه سهر لاهه لدر راوه کانی ، بابه کشت که فو گهری
نه هاويشته سهر پی به ناز که کانی نه و !

له بيرته نه وشوه که له سهر سينه ی تو له میانی او و آسمانا به کشو
مانی سهولمان نه وه شان ؟

خودا گوی ی کردگاری گهر کردبوو ، زاری زینده گانی
به ستبوو ،

جکه له ده نگی لی دانی سهول به سهر تاری شه پولا ،
آگه داری هیچ جوولانه وه بيک نه بووین وه هیچ ده نگی کان
نه وه زنهفت ؟

له پر بيکا ده نگی ک که هیچ گوی بيک و بنه ی نه بیستی

له قهراغه دلگیره گهتوه هاته دهر .
ئهو دهنگه پردی آسودهنی درراند و زرنگایهوه .
ئیتر شه پول دامرکایهوه و دهنگی له خوی بری ، ههوا
گوی گرت ، ئهودهمه ئهم دهنگه ناسکه ئهم روشانی بوم
باران :

» زه مین ! بهسی ئیتر سوورانهوت !
سات تو ! بهسی رویشتنو جوولانهوت !
لیمان گهرری باتای خوشی بچیزین ، وه له جوانترین روزانی
لاویمان سوودمه ند بین .

گه لیک له بیزاربوانی ژین و نیچیرانی بهد بهختی ، بوتهوهی
دلخوشی یان بدهیتهوه ، لیت ئه پارزیتهوه که زوو بیانبهی . دهه
فریایانا بگه و زوو آواتیان بهینهجی ،
له گهل سالی بهسهر چوو یانا له ئیشی جهفای به کول رزگار یان بگه
وه له شادمه ندانو نازدارانیش بگهرری با بوخویان له ناو
بیباکی ژیا نا بگهوزین . وبکه زنه سایه و سیهری آسودهنی بهوه !

بهلام من داخی گرام ! هه رچه ند پیه-ار بهوه ، گهر دوون
ئهو ند له ئه سه میتهوه ،

من تکای مردنی لی نه کم که چی نایتهدی ،
نهموی سانیکی کورنم بو دربزکا نهویش نابی ،
لیم و بست که نهم شهوم دوورو دربژنرپی، بهلام که بازی
به بیانان قالی شهوکاری نهنجن نهنجن کرد نهم آواته شم
به فیرو چوو !!

د کواته با بادهی لهبریزی دلداری بکیشینه سهر ، با زوو
به زوو آمانجه کانهان بهینینه دی ، چونکه نه گهشتی آدمه مزاد
نه سکه لهی هه به ، نه شه پولی ساتیش فهاغ ا ئیتر گهردون ههروا
دبت و نهروا ،
بنکهی ژین
نیمهش به تیژی می نهو را نه بوودین وه نهروون ا

د نهی چهرخی سته مکاری حسود ا نهوا ههروه کو روزانی
زشتی و بهدبهختی نهروون .

ساتانی خوش و مهستی دلداریت وا زوو به سهر چواند ؟

چیت به خوت کرد ا آیا هه نه بی ناتوانین شوینی هه لگرت ا
وله روشنایی نهودا چاومان بئرو کینین ؟

ٺٺي چون ؟ آخو چو ٻيٽه چون جيڪا ايڪ گهر رانهو ٺٺي
چون مردنيڪ مردوه زيندو و پونهو ٺٺي ؟
خو داد ! هه موو شنيڪ به سر جوو ؟
آخو ٺٺو چه رخي گه داي وه به خشي ، ٺٺو چه رخي گه
پاهه مالي گه و له ناوي برد ، تو بلي دوو باره نه ماندانهو ??

» پيم بلي ٺٺي ابديت ! ٺٺي هيچ ! ٺٺي رر اردو !
ٺٺي شيوي قوول ! چي لهم روزانه ٺٺه گيت گه لده روونتا
ٺٺه يانشاريتهوه و له پيچو په نانا لوليان ٺٺه ديت ؟
ٺٺو سر مه سقيه به آهنگانه و ٺٺو خوشيه فخر ٺٺه فزا يانهي گه
له ٺٺه مت سهند بوجي نامانديهوه ؟

» ٺٺي گومي به آلوڙ ! ٺٺي ناوبراني گشو مات !
ٺٺي ٺٺه شڪهوتاني ترسده ران ! ٺٺي چه مگهلي تاريڪ !
ٺٺيوه گهل گه فلهڪ ٺٺه تانه بليتهوه ، له پاش ووشكي تهرنان
ٺٺه کاتهوه ، وه له نه هاتيهوه ده تانبوو و ٺٺي تهوه !
هيچ نه ٺٺي لهم شهوه پرر به زمه ياديڪ لاي خونان بهيلنهوه ،
ٺٺيڪهلي خوشي بوني بي هه متاي وشه مالي مشڪباري بين !

با له آسوودهني سهرتاپاتا ٺٺي گوم ، له گيڙه لوهڪهي

گيژونگه دارنا ، له ههرده کاني خنده داراننا ، يادي بمينتهوه ا
با لهم کاره ي که سهري داوه له آسمان ، با له پيچو په ناي
تاو بره به رزه کاني رووي آو ، يادي بمينتهوه ا

باله و شه ماله ي که ياري به رووت نه کا ، له و هاره هاره ي که
له قهراخه کاننا ده ننگ نه داتهوه ، له و نه ستيره بر يسکه داره ي زبو آسايه
که به تيشکي دره خشاني بي گهردي روشنت نه کانهوه ، يادي بمينتهوه ا

نه و بابه که گه ي دي ، نه و بلو بره که ناله ي دي نه و شه ماله
موشکباره ي مهل نه داتهوه ، بابليت ا

هه موو شنيک که نه بينين و نه بژنه بين و بوني نه که بين ، بابليت :
« بو خويان دوو دلدار بوون ۱۱ »

نورالدين بها

بنکه ي ژين
www.zheen.org

دواي شرر نه خوشي دانه کوي

دو کتور توماس ريفرز که به کيکه له پياوه شاره زاکاني طب ههت
ته لي : « نه گهر شرر دربره ي کيشا وهه و لايه ي گرنه وه نه و
وهخته بي گومان نه خوشي خراب و کوشنده دانه کوي » .. تو

بلی آده میزاد دوباره دو چاری نهو سرگهردانی و مال و برانیه
بیتهوه که چن مانگیك دواي شهردی گه وره ی پیشو توشی
بو بو که نه خوشی نه فلونزا (هلامت) ی به ناوا بلا و بو هوه
و نه نیا له دومانگدا ژماره به کی گه لی زیاتری له ناو برد هوه که
له سالانی شهر را له ناو چو ؟ نه نه خوشیه هه مو لایه کی سه ر زه مینی
گرتهوه تانه نانت جی گه ره کان وجی سارده کمانیش له م
دورده پدسه رزگار یان نه بو و به ره و ولاتانی روزه لات تهنیهوه
وهك هندستان و ژاپون و به دهر بای اتلانیکدا پهریهوه بو نه مهربکا
وه تهنیا له هندستان پینج ملیون که می له ناو برد و له نه مهربکا
ده چندانهی نهوه ی لی له ناو بردن که له کورری شهره کانا لی یان
کوژرابو تاوای لی هات له بهر زوری ژماره ی له ناوچوان نرخی
تابوتو کفن له نه وروپا و نه مهربکا بهر ز^{۷۷} بو هوه و بی ایشان ایشان
بو په یدا بو که گورر هه لکه ندنه .

نه م جار هه نه بی هه ر به « انفلونزا » رزگارمان بی به لکو
که لی دهردی کوشنده ز و کاریگری نرمان له شوینه وهك ره شه
گرانه تا و زه حیری و که لی نه خوشی نری اعصاب که هه ندیکیان
له شهرری گه وره وه بومان ماوه تهوه وهك نه خوشی نوستن .
هه رچند علم که به شتونه راده بهك که توانراوه هه ندی دهرمانی
وا بدوزر تهوه که نه خنیک باری نه م دهر دانه وهك بکا وهك

دهرمانی سلفانلامید که مهربه میکي زور باشه بو نهو برېنهانه که لهوه پيش به زهجهت چاک نه بونهوه بهلام تا ابسته نه توانراوه شتيکي وا بدوزرېتهوه که دانېشتوانی شاره کانی پی پياربزی لهم چهشنه تاو نه خوشيانه که له عانی شهرر و يا دواييدا بلاوئه بېتهوه . بهلام له لایه کی ترهوه هم دوکتوره به ناوبانگه دنليانان نه کا له رو نه دانی شتيک که همو به بېستنی موچرکه مان پياديت که نهوېش به کارهينانی ميکروبی هندی نه خوشيه بو له ناوبردنی به کتر وبوبه سر به کا زال بون له جيان چه کو جبه خانه ی تر ، و نه لی : پیکهينانی هم کاره شتيکی آسان نه چونکه (۱) ميکروبی هم نه خوشيانه وه ختيک کاری خويان نه کن که چند شهرتيک هه به پيوسته له ناوانانی وهک پیک که رتی ههوا وآماده بونی لهش بو وهرگرتی و گهلی شتی تر www.zheen.org

و تا ايستا شاره زایانی طب و کيميا نه يان توانيوه له فابريقه کانیا نا نه خوشی بهک بجه نهوه له گه ل بوونی نهو شهرتانهش لهو فابريقانه دا جا چون هم دهردانه له ههوا ی سافو و دهشتی چرلو هولدا بلاو نه بېتهوه . (۲) ميکروب دوست و دوژمنی بونه ، شايد به کی له دهوله ته کان ويستی هم ری به بکری له کوشتماری دوژمنيا هم ميکروبه تا مله ته که ي خوي توشی دهردو سرگهردانی نه کا بوجی به کی تر ناته نيتهوه .

هر قزاز

هروه انسان له ژياندا سره كوي

بولوانو قوتاييان

ژيان له زه مان دروست كراوه ، زه مانيش به ايشو كاره وه به ، هر كه سيك به پي ايشو كارو ته قه لاي خوي له مه بداني ژياندا سره نه كهوي . ايش آوبته ي مرويه وه به ختيار بش له ايش كردنايه . له بهر نه مه زور پيوسته ته بزايين چون وهخت وه زماني خومان رابو برين وه به چه جور يك بچوليينه وه تا كو زياتر له ژيانمان كه لك بدين .

بنكه ي ژين
نه سباني سره كاوتن وه پيشكه وتن چي به ؟
www.zheefi.org

وهخت چي به نه وهخت نه و روزانه به كه له سره تاي ژيانانه وه تا دواني به سرمانا رانه بوري . پيوسته ري نه وه نه دمن وهختي به ترخان به فپرو پروا .

هر چه ند عومري آده ميزاد دريژني هيشتا كورته . وه وهختي تيكوشين زور كه مه . ژيانته كورته نه ي لاوي پي كه يشتو ، تيكوشه به گورجي هول بده تا ناوي چاك به جي بهيلي .

اچه ناتوانين هه مو وهختي عومرمان به ايش بيهينه سر له بهر

وهخته کاني خواردنو نوستنو حسانه وه و ناسافي وجه ژنو بي ايشی
که له شه شاپينجی عومرمان نه خايینی . له بهر نه مه نه گهر پياويک
شهست سال بوی هر ده سال ايشو کاري به راستی بي نه کري .
به لام کورني وهختی ژيان ناپي بيته بونهي بي هي-وايي له گهل
نه مه شدا وهخت له گهل کورني وتهنگی خویدا جی هی همو
ايشو کارو مه به سيکی تيا نه بيته وه نه گهر به ووردی و گورجيو
آزايي بچولينه وه .

نه سبایي سهر که وتن چی به ؟ نه گهر له میژوی رابوردوي پياوه-
گه وره کاني جهان ورد بيته وه تي نه گهرن که سه به بی سهر که وتنيان نه مانه ی
خواره وه به: تويش نه ي لاو نه گهر نه توي پيشکه وي نه م ري به بکره:
۱- ايشی نه سرو مه خوره سبه يني نه گهر ته وانای کوردنیت
هه به چونکی شهو چی نه ژوي نازانوي رابوردو رابوردوه . و دوا
روژ نازانوي چیه . نه ره ی زانراوه هر ايستايه . روژي مهردان
نه سرو به روژي ته مه لو ته وه زه لی سبه يني .

۲- نه گهر ايشيکت کرد بي به ره سهر تا ته واوي نه کی ده سی

لی ههل مه گره .

۳- دو ايش به جاريک مه که نهک نه تواني هر دو کيان پیکه وه

ته واو بکهي . ايسته ايشيک بگره ته واوي بکه انجا دهست بکه
به به کيکي تر .

۴ — به وردی و هیمنی ایش بیکه . به تیژی وهنی پیرو ژبر
به سهریا مهررو .

۵ — په پره ویک بورا بوردنی وهختی خوت دانی . ژیان
شهر و هه رایه . به نی چه کو پلان مه چوره شهر ره وه .
ته گهر وخته کانی ایشو هه مو کاروبارت له پدشه وه زانراو ،
دانراو وریک خراوبی توشی دهرده سهریو په شیوی نانی . ته گهر
آده سیزاد ته سرو له مالو پاره یی خویدا دست بلاوی کرد ته توانی
سبه یی پاشه گونی بکا و جی یی زهره رو زیان پرر بکاته وه ، به لام
کی ته توانی بی سبه یی پاشه گونی وهختی خوم ته کم که ته سرو
به فیروم داوه .

۶ — پشت به کس مه به شته ، وبه نینوکی خوت خوت
بخورینه ، ته و ایشه که خوت بیت ته کوی به کسی مه سپیره ،
هیواو امیدت به خوت بی انجا به خرمو دوستو آشنا .

۷ — له گهل هاوروی چاک ره وشت هه لسه و دانیشه ته گینا
کاتیک ته بینی له سهر ره وشتو خووی هاوریکت رو بشتوی .
هاوروی به کی باشو هه لیزرراو له هه زاری خراپو به دخو باشتره .
ته نیایی گهلی باشتره له وه که له گهل هاوروی خراپدا بیت .

۸ — به دهوام به له سهر ایشو کارت . وبه راستی تیکوشه .
بروانه هه ننگ تاچه ته ندازه به یک خه ریکو ایش گوزاره . وبروانه

میروند چون همیشه لهاتو چودابه وه وهستانی بونیه . وته ماشای
تهم دلویه آوه بکه چون تهو بهرده ره قوته قه کون ته کا .

تهی لاوی تازه ۱ ته گهر تو خوننده واری واز له خونندن
مهینه تا قوتابخانه یکی بهرز نه و او ته که یه وه ده بیه ماموستابه کی
به راستی . ته گهر کاری بهر به ستانته گهره که له سه ر پیشه ی خوت
به ده وام به تا کو ده بیه وستابه یکی زانا و نیگه پشتو وه هه همیشه
به کاری خونه وه خه ربک به .

تهی قوتابی تازه ۱ به زیره کی وه ژیری خوت مه نازه وه ملی من به
بی نیکوشینو ماندو بون تی ته گهرم وه ده ره ته چم ته گینا نازیره کونی پیره کانی
هاوریت به هوی ژور نیکوشینه وه به جیت ته هیلان . زور جاری
وابوه کیسه ل که رویشکی به جی هیشته وه .

۹ — به سه ره هه لده باز مه دهه ووزیابه نو کوری سانی خونی

ته گهر بوت هه لکه وت بیگره بزری مه که

هه ل هه مو روز بهک هه ور به به رده می هه مو که سیکدا ته ژ
تی ته پیری به لام هه ر پیاوی وریابه آگا داری ته بی وده ییگری وله
مه به سو آمانجی خویدا به کاری ته هینی .

ته گهر توشی سار چاوه آویکی شیرین وخوش پویی وتیرت
لی نه خوارده وه بی گومان تینوت ته بی و به دوایا ته گهری ی
و نابدوزیه وه .

تهی لاوی تازه بوخوت تیکوشه باورر به بهختو شانس
مه که . پیاوی هارر و بی میشک لهناو دارستانیکدا تهسوریتهوه
داریک نادوزیتهوه .

۱۰ — تهگر آرهزوی کردنی ایشیکت کرد بهمه مو هیزو
تهواناو هوشو پیرتهوه دهستی نیبکه و بهنی دودلی خهریکی به وهیچ
شیک پهشیانت نه کاتهوه وهه تا تهواوی نه کی وازی لی مهینه .
وبه عهزمیکی تهواو بهرامبهر هه مو هیزیک راوهسته تا کو به آمانجی
خوت تهگی .

لهجاندا (نابی — مستحیل) نیه پیاوی آزاو بهکار
وگورجو چالاک چیاو شاخ کون ته کا . و پیاوی خاووخایچک
بوکار ناوگونجی چالاک وزیرک به ایش تهلهنجی .

مهترسه تهگینا ههرگز سههر ناکهوی پیاوی آزا تهنیا جاریک
تهمری و پیاوی ترسنوک هه و روز جاریک مردن تهینی . ویانی
که مردنی لهدوا بی بوچی لی ترسین .

۱۱ — بهتهدهب وروخوش وراست به لهگهله خهک ،
خوووردهووشتی باش زور جار ناتهواوی پیاوی نیهوشو نهخوینده-
وار و ههژار تهپوشی .

پیویسته هه مو کهس بهرزترینی تهدهبو رهوشت بهخوی

رهوایینی . نهوی چاکه نازانی خراپه نهزانی . و نهوهی روی له
بهزنی نه بی چاوی لهزمیه ، پیاوی بی نهده بو گروزو مونو دروزنو
دوو درو کس خوشی ناوی و هه رگیز له ری یه کی به شه ره شه وه
پیش ناگهوی .

۹۲ — له ژباندای هیواو امیدیکت هه بی بو آمانجیکی هه ره
بهرز تیکوشه ولی لایمه دهه . چونکی به بی امید هه ولدان بو
سه رگه ون بی سو دهه .

امید باوهره بهدوا روز و چاره روانی چینی بهری ایشیکه
که له پیشه وه چاندراوه .
امید کایلی ده رگای سه رگه وتنه و ناامیدی ده رگای پیشکوتن
دا نه خا . ژبانی بی امید وه کس خانوبه کی بی په نجه ره وایه . هه
وه کو خانوی بی په نجه ره کس بی تیا ناژی وه مو گیانداریکی تیا
نه خنکی بهم جورهش پیاوی نا امید هه رچه ند سبیه کانی پیشه وهی
بو آماده بوبی بهلام سه ر ناگهوی چونکی هه ر دوچاوی بهردهی
تاریکو رهشی نا او میدی به سه را هاتوه .

او مید بو آده مبراد وه ک بال وایه بو مهل . چهن مهل به بی
بال نافرمانیش به بی او مید وهیوا هه رگیز نا گاته آمانجی خوی .
نهی او مید ناوت چهنی خوشه له سه ر زارو دلو گوی . توی
چرای رونا کک . ریگای ژبانمان بو رونا کک نه که یته وه . توی

گران آسان و دور نه بک نه که بتهوه . توی گیانی هه مو
ایشو کار بک .

تهی نا اومیدی توی تاریکی شه و ری له مردم بزر نه که ی
وهروناکی له دلو دهرونا ناهیلی . تو زندوو زنده به گورر
نه که ی .

تهی لاوی تازه پیگه بشتو . تهی قوتانی وریا عومری لاوی
خوت به فبرو مه دهه . واز له تیاترو ، مهستی ، قومار و کاری
ناپیاوانه یینه . خه ربکی خویندنو خویندنهوه به . وهاتو چوی
کتیبخانه وجیگای زانستی بکه . پاش نهوه که دهوره ی گهنجیت
روی پهشیمان نه بیهوه . وه بهشمانی بی هوده به . نهی زور بخوبنی
زور ماندونی و زور وریایی نه گینا به مه بهسی خوت ناگهی
به سوکی و آسانی و بستر او ناگه بته دهست .

نور جان

دوای شهرر

کوررم شهرم مه که وهره دانیشه ، تم ژانه هاتون بو
خوازیبیت .

رهون ایش بکین ؟

بهتراند روسیل که به کیکه له فایله سرفه
گوره کانی انگلنزه و عالمه به ناوپانگه کانی ، له
شهری گورهی پیشودا له ژبر عنوانی « بناغای
پیشکوتنی کومهل » دا کتیبیکي نویسه توه . له گهل
تهمه شدا که ۲۵ سال به سهر نویسنه وهی تم کتیبه دا
رابوردوه به لام وک بو ایستا دانراپا وابه . به بیویستان
زانی به کورتی به ندیکي له گه لاویژدا بنویسنه وه .

لهم ریانه کورته مانا چون و چپی نه توانین بکین بو ولات
وهاو ولانیه کاعان ؟ به شتی زوری و ناو پیاو به دل آره زو نه کن
و به به روشن بو خدمت کرنی ادمه مزاد به لام گه لیک له مانه
سهراسیمه ته میننه وه و نازانن بو پیک هینسانی تم ازه زویه یان چه
ری ییک بگرن تا وای لی دی دست له دوزینه وهی تم ری به
له شون ، بهم آراهیان نا گن و به داخه وه سه رته نیده وه .

ته پی ته وه ننده بزاینن که له ماوه یه کی که ما له دست خراپی
تم زه مانه رزگار بون شتیکی زه جه ته وریان ته وه ننده کورته
به شتی توه ناکا که هه مو آواتیکمان تیا بیته دی . ناتوانین شهرر

وتو مالوبرانی و سه رگه ردانیه که لی نه و شینه ووه له خومان لاده بن، ناتوانین حکومت بنه یه قابیکی ریکوپیکه وه و ری به کی په سندی بردانین و به ربستی نه و نه نجامه خراپانه بکه بن که له روی ده ستداری و کم ده ستیه ووه پیدا نه بی و به چه شنیکی ری زانین (معارف) بگرینه بهر که بتوانین چرای ژبانی پر خوشی هه لگرین . پیک هینانی هه ربه کی له شتانه ماوه یه کی زوری نه وی و به سالو دوسال جی به جی نانی .

بو نه وی بهم نه نجامه که لک خه ره ووه مان بکه بن پیویسته به چاویکی پر امید ووه تماشای پاشه روز بکه بن و هه ول بده بن نه وی که ایسته به شیکی کم له ایله آوانی بو نه خوازی به شی زوری نه ته ووه مان به ته ننگ ده ستکه بن تیه ووه نی . پیویسته له بیر کردنه ووه دا راستو ره وان وه له ده و خستنی آره زوماننا آزاو به جه رگ و بو راست کردنه ووه کاری چهوت و گوررینی ره و شتو خومان بی باکانه خه ریک بین .

بهری په سهند و تی گه بشتنی راست بناغهی هه مو پیشکه و تن و گوربنیکه و نه نیا بهم دو شته به نه توانین چهونی هه مو کاروباری بکان راست بکه بنه ووه و ری ی چا که بگرین . نه گه ر چا که له میژو (تاریخ) وردیینه ووه نه یلین که به شی زوری پیشکه و تنی فکری و سیاسی به ری هه ولو ته قه لای چه ن پیاویکی سه ربه ستو بی په روا به ،

وله ناوانه هیشتنی تمصب و بلاو بونهوهی دیو کراسی زادهی پیرو
هوشی چهن فیهله سوفیکی آزا و نه بهز و تاره مانیکی خاوهن بیروی سهر
به خون . دیو کراسی له انگلتره دا پهروه ردهی چهن کسیکه
له پیوانی (کرومویل) که به هوی نهوانه وه په ریه وه بو نه مه ربکا
ولهوی چا کنترین بهری دا وولاته به کگرتوه کافی له بهندی کویلهی
رزگار کرد . شورشی فهرنسه لاقایت و روسو و هاوری سهر به سته کافی
پیکیان هینا و آزاد کردنی ژن به هوی پیرو به جهرگی
(ولستون کرافت ، جون سٹیوارت مل و شیلی) به وه نه بوایه
پیک نه نه هات .

هیزی بیر لهم زه مانه دا له هه وه هیزیک گه وره تر و بهر تره و نه و
پیاوه خاوهن بیرانه که هه ست به پیوستنی کومه ل نه کن و ده رمانی
دهردی نه زانن خویان ره بهر و رزگار که و خویان به ته ننگ
پیشکوتن و بهر زونه وه بانن .

نه گهر بمانه وی به دوی نظر به به کی سیامی باشدا بگره بین
بو رزگار کردنی آدمیزاد لهم په شیوی و نا کویکی ایستای نابی ههر
ته نیا له اسبابی رودانی به کولینه وه به لاسکو پیوسته ری به کی وا
بدوزینه وه که له هه موانی تر چا کنتر و به که لکتربی بو کومه ل به
اعتباری نه و وه ختو زه مانه که تیاین ، ههر بیروی راستو نظر به ی

به جی به که بهم آمانجه مان نه که یینی .
تیکرا دو ریگا هه به که پیویسته بگیریته بهر بورزگار کردنی
کومهل لهم سهرگردانیه و ههر نه م دوریگایه به که نه بجای
باشی لی بوه شیده وه :

۱— هه ولدان بو به هیز کردن و بهرز کردنه وهی پیروهوشی
کومهل چه نه و انادابی .

۲— پی گه یانی فرد یا کومهل به سهر به خوپی نه که له سهر حسابی
فرد و کومهلانی تر .

نه م مه بده نهی دوا به پیشانان نه دا که سهر بهستی فرد چه
علافه به کی به سهر بهستی کومهل وه هه به ، به لام نه نیا نه م سهر به ستیه
به شی نه وه نا کا که کومهل پی بهرز و چه وتی پی راست بگریته وه
و پیشانان نه دا که به شی زوری مبادی اجتماعی و نظامی سیاسی
به که لکی نه م زه مانه نایهت و پیویسته به زوبی له کول خومانی
بکه ینه وه و به دوی ریگایه کی ترا بگریین نه گهر مه به صمان
پیش خستی کومهل وه لگرتی خراپی پی و امانجه مان دوروست کردن
بی نه که روخان .

نه بینه دوه له تیک به شی زوری نه وانای خوی له نه هیشتی
آزادی و چالاکی دوه له تیک تری دراوسیدا به خت نه کا هه روه ها

پیاو به تهواناو بههیزی پيشاندانی ژني دهممکوت وسهر شورر کردوه و دورنيه روژيك بيت پيچهوانهی تهه رو بداژن لهم ري بهدا بهسهر پياوا زالبي وپياوه نپي له دهست بسينو ، له بهر تهه ري دوهه (سه بهستی فردو کومهل) که له سه ره وه باسپان کرد ته هيتيکی که وه ري هه به به نسبت گورراني کومهل وپيشکه و تهيه وه چونکه راسته وخو چونتي گورريني نظامي سياسيو اجتماعي نيشان نهدا .
و تهوهی بتوانين تهه دو میده ته بخه نهه کاره وه پيوسته زور چاک تهوه به ملينين که ژيان فردد و ملت و تاته نانهت آده ميزاد نيکرا هه مو به که و جری جوی نهه .

و بو سهر که وتجان لهم دو ري بهدا پيوسته هیزی داهينان (ابداع) و پيك هينان (تکوين) په روه وده و بلا و بکه ينه وه به ناو تافرادا و نه هيلين تهه هيزه رو بکاته کزی چونکه نساغه به يکي قايه بو به ک گرتی کومهل. هه روهها پيوسته کاریکی وا بکه ين نه هيلين هیزی شخصيت به ره و بهستی و بي تيني برروا به لکو ري داهينانو پيك هيناني بو رونا کو آسان بکه ين ، و مه بهس له مه ري نه دان فهرده بو په روه رده کردنی هيز و تهوانای چه وتيان و به کار هينانی له سه ره حسابی کومهل ، مله تيکی به دهست ريی تهه چه شنه سه ره به ستيه ی فهرده نادا . ته که ره وضیعتی فهره نسا له زمانی ناپليون ري کو پيك بوايه ناپليون به به يکي له وانه زياتر ته ماشای نه ته کرا که چوون

تھمبیکا، اوسٹریلیا یا جی بھ کی تریان دوزیوہ تھوہ .

تھ تواری دوافی شخصی بکری به دو به شهوه (۱) دافی
داهینان و بیک هینان (۲) دافی خود په سندی و چلیسی که تھ میان
یه گانه سببه بو دواکو تھ مله تان و بی بهری کردیان له چستو چالای
ورقه بهریو و نا کوکی خسته تھوه له ناویانا . له بهر تھمه تھ گهر بانهوی
اصلاحاتیکی تیکرانی بکین و آشتی به کی بی دوانی بنجهینهوه پیویسته
به هه مو هیزمانهوه هه ول بده بن خود په سندی به شینه بی له ناوانا
هه لگرن وهه ولدانه که مان نهک تھ نیا فردی بی به لکو به کومهل .
تھ شهرری دوا یه به تھ واری دهری خست که هر هه ولوته قه لایک
لهم روه وه له سنوری نیشمانیک یا مله تیکدا درانی بی سود بوه چونکه
خود په سندی مله تان یا ده وله تان ماوه ی پی گه بشتنو تھ نینه وه ی
نه داوه . بیجگه لهه شیک تھ هه به که ماوه ی پره سه ندی خود
په سندی نادا و هه مومان تھ خاتوه سه ر ری بهک که به تھ نجامیکی
باش دوانی دی ، که تھ ووش ریک خستی نظامی اقتصادی
وسیاسی به .

بهلام شایانی تھ سفه که بهشی زوری تھم نظامی اقتصادیو سیاسیبه
بو تھوه داننه تراوه که تھم آوا تھمانی لی نریک بکاتوه به لکو
خود په سندی و جهز به چنک که وتن وده ست به سه را کیشانی تیا
خراوه تھ پیشن چاو که له گهل پیویستی ژیا ندا بهک ناکهوی

واوبالی شهر و استعماری نه که ویتنه نهستو سهررای نهوه که له به هیزان به ولایه باکی که می نیه و هدر بو نهوانه .

له بهر چاوما نه نظامی فیر کردنو ژن هینان هر چاند له داهینان و پیک هینانیا زانانی به کار هینراوه به لام نه بینین روز به روز له ری لانه دا و به ره و پهستی نهروا . نظامی فیر کردن و پی گه یان له گهل نهوه . مه و گهی و ناته و او به که تیدایه مه به می ته نیا بو پاراستن و هیشته نه وهی وضعی ایستایه و دوزخی بیری سه به خو و نظریاتی تازه یه و ناحزی مه و چه شنه هه ولدانیکه بو ربک خستی ژیان و سه رختی له سه ر بناغه به کی تازه .

هه ر وها نظامی ژن هینان که پیویسته بناغه گهی له سه ر دلخوازیو جوانی بی که به گانه دافمن بو پیک هینان طبیعت نه بینین به زه نجیری سه سودی و نه ماعی دوه له مه ندی شه ته ک دراوه .

دافمنی داهینانو پیک هینان چه له شخصیات چه له مله تاندا هیج و دختیک شهررو هه رایان لی ناوه شیته وه و هه ردو کیان به ری به کی پانوفر او انا نهرون وله به ک ناکه ورت و هه ر دافمنی خود په سه ندی و خوویسته نه که ری یان ته سکه و هه همیشه پیکادین .

آده میزاد له حالی حازرا پیویستی به گهل اصلاحاتی جه وهه ری هه به تا له م پهستی هه ایستای رزگار بگری . له پیش هه موشه پیکا پیویسته وضعی اقتصادی ربک بخری و فه له سه فه ی ژیانی

ني بگه ښري . نظامي بهرهم هيټاني فراواني ايستا له نظامي کوبلې
صکون خراپتر نه ښي چاکترينه . نه ښه ښه فلهسه فلهي ژيان
له سر ښاغلي قزانجی مادي هه لبه سراوه که پيوسته به ته واوی نه
فلهسه فلهي له ناوانا نه هيلری ويه کيکی تر جي ی بگريته وه که ترخی
راستی ژيان دانه نی و اما بچيکی به رزی بو نه هيټيه پيش چاو
که پيوسته له سرمان به زانای و ني که ښتنو وهیواوه هه ول
بده ښ بو که ښتن پي .

ګلاوېژ

ښکهي ژين

نه خوش — جه ناي دوکتور دانيکی ساعت له بانی دانه له فله که مت
دهر کيشا .

دوکتور — په له مه که برام فربای نه وېش نه کوين .

• • •

نه خوش — جه ناي دوکتور حقی دان کيشان چه نده ؟

دوکتور — نیو دینار

نه خوش — چه خوا هل نه گري بو دو ده قيقه نیو دینار .

دوکتور — چه نه کهي به دو ساعات بوت دهر نه کيشم .

چېروکی نيم مانگه

بهر راهاني هه زارېك

له روزېكې سهرماو توفى نيم زستانه دا پياوېكې هه ژاري برسپوروت روڼه كانه به كې له چايخانه كاني بنسدا له سهر تهخته يهك داڼه نيشى ، دواى نهوى چايهك نه خواته وه هه لده ستي له و عانه دا نيازى دزيني مافورى سهر تهخته كه نه كا به دزيه وه لولى نه دا و نه بخانه بن باخلى و نه روا . خاوه نې چايخانه كه اكاي له كرده وهى نيم پياوه نه بې لى نه پرسي بو كوى نه به يى .. كبرائىلى : هې خومه . دواى دهمه قاليه كې زور خاوه ن چايخانه هېزى به سهر يا نه شكا مافوره كې بردو روى . انجا خاوه ن چايخانه كه ناچار بو هاوارى برد بو پوليس نه مانيش گه بشته كبراي مافور دز دواى ليدانيكې زور به قول به ستراى برديان بو سهر له وېش تا تواني يان لى يان دا له لايه كې نره وه برسى ، بي هيز وله ژېر دارك دا به عاستهم نوزهى ليوه نه مات و نه بوت : « به سې ليداني من .. بچن نه ختيكيش له وانه بهن كه من و مثاله كاني نا چار كرده به دزى ، سهر كرده ي

پوليس لى پرى كين نهوانه كه ابوهمان هان داوه بودى ؟
كبرا وهراى دابهوه ونى : نه گهر زاناوتیگه بشتوى نه زانى كين ..
دواي چهن روژيك كبراي دز هه والى زانى كه به دو سال
مانهوه له به نديخانه دا حكى به سهرا دراوه وهيشتا مناله كاني
چاوه رواي گهرانهوه بن كه به كدو كوليره بان بو بينيتهوه هه مو
له شي كه وته له رزين ، رهنگى زهرده اگه ررا و له هوش خوي چو .
دواي ساتيك چاوي هه لبرى و به دهنگي نزمهوه ونى : « كه
واي لى هات با هاوريگانيشمتان پيشان بدم كه هانى منيان داوه
بو دزى وهرن له گه لم نيشاننان بدم ، هه ر نهوهي وت سر كردهي
پوليس چهن پوليسيكي به تفهنگهوه له گه ليا نارد تا گه بشته بهر
كه لاوه يك

بنكه ي ژين

خوي پيش پوليسه كان دل و له كه له به رايكهوه چونه ژوري بو لاي
دزه كان له لايه كي تر يشهوه هه ندي له پوليسه كان چوار دهوري
كه لاوه كه يان به تفهنگهوه تني نهك به كي له دزه كان را بكتو بو يان
نه گيري و پوليسه كانى تر له گه ل دزه كدا چونه ژور بيهوه سهري
به سه سیر گير ابو له ناويا ژنيك چوار منالی ساوا له نه نيشتيهوه
را كشابون دمه كوتي و په له پروزه يان نه كرد و نه يانوت د دابه
برسيانه ، باو كان نه هاتهوه ؟ « كه پوليسه كان نه مه يان دى هه مو
له جى ي خويانا و شك بون دليان پرر بو له گريان . باو كيشيان

بانگی کرده ژنه کهي وني « هه لسه مناله کانت هه لگره فوني دو
سالم له به نديخانه دا بو په بيدا کردون انجا روي کرده پوليسه کان
وني « براون برسپه تي خوم ومناله کانم ناچاري کردوم به دزي کردن
که له هه مو ماوهي ژيانا بو هيچ شتيک دهست دربريم نه کردوه »
پوليسه کان هم سهرگوزه شته به يان بو سهر کرده کيان گيرايه وه زور
دلی پي يان سوتا و خواردني دو سالی به نديخانه ي بو دانان وله گرتن
رزگاري کرد. که دز نه مه ي بيست به سهر بادانه وه له بهر خوبه وه
وني : ئه ي آده ميزاد چهن ريگايي ژبانتي پيسه : هه تا دزيم نه کرد
يار بده تان نه دام ، پيس هه رونه کانه پيسي .

علي عبدالله

چېروکی نيم مانگه

نه نجامی پياويکي به ننگ کيش

کاکه رهشی نه خان پياويکی وه جاغزاده و خوینده وارو
سوحیت خوش بو سه روسجا به کی بهردانه ، ده ننگو او ازیکی زور
به تاثیر و آی آی بیژبکی بی هاوتنا بو ، لام دواییه دا سه ری
کروبه به ننگ ، مالی و بران کردبو ، به کولانا نا نه روی و به
سوزه وه آی آی نهوت مندالان دوی نه کوتن بهردیان پیا نه مالی
منیش زور شیرینیم به ده ننگیا چو بو خوشی شعری جوان جوانی
له به ربو . جار جار نه هینا به ماله وه ، به کلو ساعات نه به سایه وه
خوی رانه نه گرت فنده کي لی پرر نه کرد و به ننگه کي نه خسته
ناوه راستی نوتنه کوه و کله بشکوبه کی نه خسته سه ر و بوی
دهر نه چو و به هری نه وه که مالمان له قهراخ شاره روی نه کرده
نهو دهشته به لام نهی نه ویرا نریک آو بکه وینه وه ، جوگه له به کی
لی نه بو به زوی ده جله . روژیک دیسان توشی هانم له سه ر خوی بو
لام وایه به ننگی دست نه که وتبو . هینامه وه مالی قاوه لتمان
سکرد وتی : نه سرو که هوشم له سه ر خومه زور دلم نه ننگه

تهوبش لهبر تهوه به که به ننگم چنگ نه که وتوه . وهره نهختی بچینه
سهر کاریزی وهستا شریف که زوری جهز لی ته کم و که به ننگم
کیشانی ناوبرم له ترسی آوه که ی توختی بکهوم به لکو ته سرو به
شعری خوش نهختی خومم له بیر بچیته وه . هه لسان چوینه سهر
کاریزه که ، هم بهرو تهو بهر دانیشتهن ، سهرگوزه شته ی مال ویرانی
بو گهرامه وه . . و تی برادر : حاجی تهحانی با پیرم زور دوه له مه تد
بو ته وه نه مزگوتیکی دوروست کرده و به تایه تی کاریزیکیشی
بو لیدا وه تهو اشگیره اوهی دیته ناو . له تانی کورینیدا دهستگیرانیکم
هه بو به کتریمان تهو ونده خوش تهو بیست هه ردوکان ژانمان بو به
تهو بیست که له رری به کتریدا بهختی بکهین ، زور جوانیش بو ،
ایسته ژنی ملا صالحی هه رمنی به . خوازیکی خست دایکوبارگان
ایمان له به کتری ماره کرد ، ژانیکی زور به اختیارانمان رابوارد .
برادریکم هه بو تهوبش زور ده ننگ خوش بو حه مای شیره یان پی تهوت
ایواران تهچوینه تهو فـه راغ شاره پیکه وه گورانجان تهوت .
روژیک سهری به نگی بو تی کردبوم نه مزای به کدو قومم له
فنده که داگرنی تا دره نگی نه متوانی ههستم . دوا ی تهوه هوشم
هاته وه به بهرا که چومه وه ، مالی ژنه کم مناله کانی کردبوه خور
وخوشی لهبر ده رگا دانیشتهو ته گریا و چاوه ریی منی تهو تهو
که منی بهم ره نکه دی به لادا دیم به چاپوک به ربوه سهرو پونه لاک

خوی ونی « آی بهد بهخت خوم ، مال وبران خوم ، آخری
حومهی شیره فیری سهر خوشی کردیت ؟ » چو سه تلی آوی هینا
کردی به سه رما و بردمیه سهر جیگا که رای کشانم و دهستی کرد
به شیلانم نا هانهوه هوش خوم دهستی کرده ملم و سهری مناله کانی
لا برد نهو کورپانه وهك پهری چاویان لیک نابو هیشتا دلوی فرمیسك
به چاویانهوه بو و هدر هه نسکیان ههل نه دا وا دهر ته گوت بو من
گریابون . که چاوم بهم منظره به گوت دلم پرر بو له گریان به
هیواشی له کورپه کانم نزیك بومهوه و پرر بهدهم ماچم کردن دهستم
برد دهستی دایکیانم گرت ههستم کرد وهك سهره تالی لهرز سهر
په نجه کانی نه سه رمانا ته زیوو و له تاوانا نه لهرزی دهستم ماچ کرد
وونم له سهر نه م دهسته شیرینه تالی شهرته جاریسکی تر ته مه نه کم
زوری پی نه چو دهستی گهرمانی پی گوت و به دلسوزی و مهره بانیه وه
هردو دهستی کرده ملم پیکه وه را کشان و نوسمین له سنهوا جار جار
رائه پهری تونك به خویه وه نه نوسانم ته بوت « اوخهی شکور
لیره خواجه ره حم بهم کورپه پی گونا هانه بکهی نه م باوه کیان
لهری لا نه دهی و هیلانمان لی نه شیونیی » .

چهندی تهرکی قراغ شار و گورانیم کرد، بهلام که نه گه بشته
نهو دهمه ی که به نکه گم کیشاو بن دانم نه خورا جوله جولیکم
پی نه گوت تا روزیکیان کهوتنه کورده هه میسان بهم دابهوه له

کلاک کونم بهزه بیم به گریانی آفرهت و کزی و بی دماغی منالا نه تهات ، زور جار که نه یگرتم لهو دهشته نه کونم ، شهو نه نه چومه وه ، پایز به سهرا هات هه مو سالان پیشو قاورمه مان نه کرد شهو به نه شئی قاورمه و کَشکِه کو گیپه وه له ماله وه مناله کانم کوته کرده وه و گورانیم بو نهوتن و زور خوشمان رانه بوارد نهو سالهش ژنه کم لیم پارابه وه شهوی گیپه بچمه وه ناومناله کانی خوم وهه لسا بو ابواره چوبوه مالی حه مئی شیره نکای لی کرد بو که نهو شهوه بمنیرینه وه منیش هه رچهن زورم له خوم کرد نم توانی ابواره به نگ نه کیشم و که کیشاشم نه توالی بچمه وه حه مئی شیره لیم تورره بو وی : نه مشه و ژنو منالت چاوه ریت نه کن بچوره وه من ونم تو ده خلت چیه به سه ر ژنی منوره و ناوی ژنم بوچ نه هینی چوین به گز به کا ، هه لاسام له قینا برونم و ری به حه مئی بگرم که هات بیکوژم ، که بستمه راستی جوگه که آوم لی بو به چه میکی بی پی ، لی را کشام له سه ریکی تریشه وه چاوه ریم بیت بیکوژم لهو خیاله دا گویا حه مئی هات منی دی دو هه ننگاوی پی رری له پشته وه خه نجر بکم تی سره وان که ونو هاواری کرد خوین بازره قهی به ست و مرد . قول گوی یان له هاواری بو هاتن به لام من رام کرد له ترسا دامه شاخ پیا هه لگه رام نه مگه بشنی ، نه چومه سه ر دارو درهخت خوم نه شارده وه نه یان دوزیمه وه رام نه کرد توشی ولاغ

ته هاتم ولاغ وهك پيوه ند كراي نه تهرويي خوم فري ته دايه ناو
چهمه وه مهلم نه ته زانی به پهله پروزي ته هاته دهري دنيام
لی ها ته وه وه يهك تا به هر حال خوم گه يانه ماله وه ، قوليش
به دواوه كه رواينم چراخانه چهن موميكيان داگيرسانوه ژنه كه م
جلی الو والاي له به رايه و ملا صالحی هه رمني امامی مزگوت ، كه مان
له نه نيشتيه وه به هاوارم كرد نامهرد آمينه ته م حاله چيه به جوينه وه
وني برو خويري كي تو مي ردي من بوي ، مناله كانيشم دهريان
كردم . كاتيكم زانی محي ديني ژن برام راستی كردم وه ونی :
كاكه لهم سه رمايه بو نوستوي ، سر روي ، نه خوش نه كه وي
هه لی ساندم برديمه ماله وه مناله كانم به خوشی خوشی هاتن به پيرمه وه
چهن دوست و براده ريكم له وي بون له سر دهستی نه وانا سه به سه
ته لاقم خوارد كه جاريكي تر به ننگ نه كيشم ، دوايي نه و ته لاقم
كهوت ناچار بوم به جاش ماره يي بگه م وه . ملا صالح ونی : باكمی
بيگانه پي نه زانی له خومی ماره نه كم دوايي بوت ته لاق
ته ده م وه در فقيي پي به شاهد گرت و له خوي ماره كرد دوايي
هر چه ندنم كرد ته لاقی نه دايه وه آفره تيش ليم ره رس بو بو
دهسته لاتيش نه بو چی بكا ته لاقی نه نه دايه وه . ته م ماجراي
به ننگ كيشانه له پاش ته م كه ته م فه لاقه ته م به سه ره ات نه گر
به م به ننگه خوم له خوم فه راموش نه كم چی بگه م ، ته م
سه رگوزه شته ي كا كه رهش ملا صالحيش نه و ژنه نه رمونوله ي

دهست گوت هاوینان نه پیرده (ههرمن) ره زیان بو جار یکیان
هاوین بو من له شار باژیر مأمور بوم چومه مالی نه ولاغای هرمن .
ابواره له بهر ده رگای مالی نه ولاغا که سهربانی مالی ملا صالح بو
فرشیان راخستبو دانیشتم بوم ، ابواره طیبی تان نان له مالی اغاوه
هات له وهختی ناندا امینه خانی کونه زنی کاکه رهش که زنی ملا
صالح بو ده ورنی بهک یاپراخی بو ناردمه سهری ، چوار ده وری
ده ور به یاپراخه که ره شه ربجانه یی پیا چه فینرا بو مهلاش خوی
له مال نه بو یاپراخه کم بو سهر له بهر ده رما دانا بو خوا شاهده
هیچ دروی تیایه اوررم دابهوه کاکه رهش پهیدا بو زبانم سوتا
ونم کاکه نه یاپراخه امینه خان بوی ناردوم کاکه شیت بو به
آی ابوه « میرزام نهوا ری یی » دهست پیکرد من گریان گرنی
بانگم کرد ولاقم بو اغاو کن سوار بوم هاتمه وه سینتهک ههرچهن
نه ولاغاو کوره کانی له گهلم خه ریک بون نه متوانی
به ندیم نهو به نندی میرزام تهواریه گورانی حه ماغای
دهر به ند فقه ریه که احمد پاشا دهستگیرانه که ی زهوت
کرد بو نهویش نهوه ی بو وتبر ، احمد پاشا دهستگیرانه که ی دابهوه
بهلام کاکه رهش بهو داخو آخه وه سهری نابهوه منیش له ناله ی نهو
شوه ی کاکه رهش ایستاش کسپه له چه رگه وه دیت . فهلهک
هزاران ماجه رای وای دیوه و بهنگو تریا کیش هزاران په نندی
وای داوه بهلام اعه بیمارن . پیره میرد

بوزانين

له ژماره ی پيش-سوی گه لاویژدا باسماں کردبو که نم گوډاره خوشه ویسته به هوی رودانی هندی ناسپابه وه هاتبوه کزی و زوری نه مابولی نا اومیدبین تا جنابی علی کمال بگگ دهستی دابه بالی و به ربخسقی گرتنه سرشانی خوی و کاریکی وای کرد که له مه و دوا بتوانی به ربیکویکی دهرچی و بو خونده واران خوشه ویستی بنیرری. ایستاش به گانه تکلمان له هاو زبانه کانمان نه وه به که چند له ته و انا یانا بی له نوسین دوا نه کون تا کو به ربیکویکی له وه ختو زه مانی خریدانی دوا که ون دهرچی. به م هویه وه بلاوی نه که بنه وه که گوډاری ناقانه ی گه لاویژ له همو عانیکدا آماده به بو له چایدانی هه مو چه شنه اعلاناتیک.

به م ژماره به سالی ۱۹۴۱ مان برده سر و بو نه وه بتوانین له سالی ۱۹۴۲ دا بی گربو قورت گه لاویژ بلاو که بنه وه نکا نه که بن هر که سیک آبونه ی کونی له سه رماوه له گمل هی سالی تازه دا راسته و خو به ناوی علی کمال بگه وه بنیرری تا کو بتوانین حسابی کونی گوډاره که دوانی پی بنسین و هی نه مسالی بخه بنه قالیکی ربیکویکه وه و نه وانه ی که تازه حه ز به آبونه ی گه لاویژ نه که ن ناو نیشانی خویانان و آبونه ی سالی تازه مان بو بنیرن. هه روها نه وانه ی که جی نه گورن له ناو نیشانی

نازه یان آگادارمان بکهن تا کو له ناردنی گو قاره که دا زه حهت نه کشین
و ده ستاو ده ست نه کا نه وانهی که نایانوی که لاویر یان بو شیرری له
ایستاو آگادارمان بکهن تا کو له حسابی تازهی امسالدا ناویان
بکوژینینه وه به وشه رته له آبونهی کون چیان له سه رماوه بینیرن .
نه وانهی به هوی پوسته ویا که سانه وه آبونهی که لاویر
نه نیرن تکا نه که بن ناو نیشانی خویان به ته واری بنوسن .

مدیري اداره
علاء الدین سجادی

بنکهی ژین

www.zheen.org

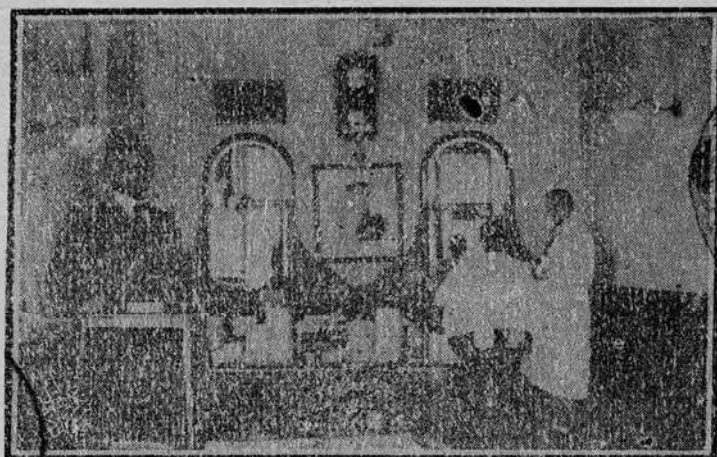

بنکھی ژین

www.zheen.org

صالون حلاقه الشرق

بایز — نه وه بوچوا په شوکاوې ؟
نهریمان — به خوا چهند روزیکه نه مه وې سهرم بتاشم هر چه زند
نه گهریم سهرتاشیکې باش نادوزمه وه
بایز — هر له بهر نه مه یه وا په شوکاوې ..؟ خوت بگه به نهره
سهرتاش خانهدی وه ستا سهر یاسین له حیدرخانه ،
هدنا بلی کوریکې باش ، دوس سوک ، روخوش
وخزمتگوزاره و سالونه کشی زور پاک و خاوبته .
چایخانهدی نجاج — به غدا